శ్రీరస్తు

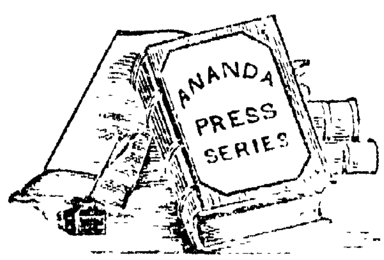
జక్కనమహాకవిచే విరచితంబయిన

విక్రమార్కచరిత్రము

కొ. అనంతాచార్యులవారిచేతను

రా. నరసయ్యాశాస్త్రిలవారిచేతను

లేఖకప్రమాదాదిజనితదోషరహితంబుగఁ బరిష్కరింపఁబడి

చెన్నపురి

వేమూరు వెంకటకృష్ణమసెట్టి అండ్ సన్సుచే

ఆనందముద్రాక్షరశాలయందు ముద్రాంకితమై ప్రకటింపఁబడియె.

1895.

పీఠిక

మహాకవిప్రణీతము లగునాంధ్రమహాకావ్యములలో నెక్కటి యైనన్నెక్కెక్కిన యీవిక్రమార్కచరిత్రము ప్రతిపద్యరసాస్పదం బై లలితపదఘటితం బై రసభావాలంకారాదిమనోహరమహితం బై యపూర్వకథాకల్పనాతిచతురం బై వక్తృశ్రోతృజనాహ్లాదజనకం బై వెలయుచుండియు వ్రాఁతప్రతులయందే కనుపట్టుచుఁ గొన్నియెడల గ్రంథపాతంబులును గొన్నియెడల లేఖకప్రమాదజనితస్ఖాలిత్యంబులును గలిగి యెల్లవారికిని సులభముగాఁ జదువను వినను ననువుగా కుండుటయే గాక పండితుల కేనియుఁ గ్లేశపడక విషయగ్రహణము సేయశక్యము గానిదశయం దుండెఁ గని యాలోపమును నివారించుట లోకోపకారకం బగు ననియెంచి ఘనత వహించిన గవర్నమెంటువారిచే సురక్షితం బై పండితజనాకాంక్షితం బై యొప్పుచుండెడిపుస్తకభండారమునందుండి తగినలేకరులచే వ్రాయించి తెచ్చి తగినట్టితత్ప్రతిలేఖాంతరసాహాయ్యంబును శాస్త్ర లగుమనిషివర్యులచేఁ బడసి యొకరిద్దఱు పండితులచేఁ జక్కగాఁ బరిశోధింపించి యచ్చు వేయించితిమి.

ఇట్టియీమహాకావ్య మాంధ్రకవితాసామ్రాజ్యధురంధరుండును సరససాహిత్యవిద్యాబంధురుండును నైనజక్కన యనుమహాకవిచే రచియింపఁబడినది. ఆజక్కన నియోగిబ్రాహ్మణుఁడు. అన్నయ్య యనునతనికొమారుఁడు. పెద్దయ్య యనువానిమనుమఁడు. ఇతఁడు నియోగిబ్రాహ్మణుఁడును హారితగోత్రోద్భవుండును మంత్రిభాస్కరునితమ్ముఁ డయినజన్నయామాత్యుని తనయుం డగుసిద్ధనమంత్రిచేఁ బ్రార్థింపఁబడి యతని కంకితముగా నీకావ్యమును రచియించెను.

ఈకృతి నందినసిద్ధనమంత్రియు నీతనితండ్రియుఁ గ్రీస్తుశకము ౧౪౨౨వ సంవత్సరము మొదలు ౧౪౪౬ వ సంవత్సరపర్యంతము కర్ణాటకరాజ్యము నేలినదేవరాయమహారాజునొద్ద మంత్రులుగా నుండిరి. వీరు కేవలము ప్రభుత్వగౌరవము గలవారేగాక కవులు నైయున్నవా రని తెలియవచ్చెడిని. అది యెట్లనఁగా, సిద్ధనమంత్రితండ్రి జన్నయామాత్యుఁడు దేవకీనందనశతకమును రచించెను. విష్ణుపురాణమును దెనిఁగించిన వెన్నెలగంటిసూరన్న తాత యైనవెన్నెలగంటిసూర్యుఁడును సిద్ధనమంత్రితండ్రి యగుజన్నయ్యయు నన్నదమ్ములు. కనుక సిద్ధన కంకితముగా విక్రమార్కచరిత్రమును జేసినజక్కన క్రీస్తుశకము పదునేనవ శతాబ్దమునం దున్నవాఁడు.

ఇది గాక జక్కనచేఁ గృతినందినసిద్ధనతండ్రిజన్నయ్య మంత్రిభాస్కరునితమ్ముఁడని యీగ్రంథమునందే చెప్పఁబడియున్నది. ఉన్నను ఈమంత్రిభాస్కరుఁడు తిక్కనసోమయాజితాత యైనమంత్రిభాస్కరుఁడు కాఁడు. ఈయన హరితగోత్రోద్భవుఁడు. ఆయన గౌతమగోత్రోద్భవుఁడు. ఇతఁడు పదునేనవశతాబ్దము మొదట నున్నజన్నయయన్న. అతఁడు క్రీస్తుశకము పండ్రెండవశతాబ్దమధ్యమున నున్నతిక్కనసోమయాజితాత. కనుక ఇతఁడొకఁడు. అతఁడొకఁడు నని తెలియునది.

మఱియును గోపురాజు కొండయ్య యనువా రిరువురును విక్రమార్కచరిత్రమును రచియించియున్నారు. అందు గోపురాజుది పద్యకావ్యము. కొండయ్యది ద్విపదకావ్యము, అయినను అవి రెండును ద్వాత్రింశత్సాలభంజికలు చెప్పినకథలు గలవి కాని కేవలవిక్రమార్కచరిత్రములు కావు. వానియం దిందలి యపూర్వకథ లేవియుఁ గానఁబడవు. ఈవిషయములు దీనిఁ జదువువారి కెల్లరకును దెలియవలయు టావశ్యకము గాన నిట యథోచితముగా వివరింప నయ్యెను.

తప్పులసవరణ.

పుట.	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
2	5	ఊ	చ
	21	శ్రీఁదనరార	శ్రీదనరార
3	22	శివుడుం	శివుఁడుం
	25	తద్జ్ఞులు	తజ్ఞులు
4	14	దద్జ్ఞులు	దజ్ఞులు
5	16	దదీయయేకక	దదీయనాయక
6	10	దానవిధాఘనుండు	దానవిధావనుండు
	18	వనరుహనాభు	వనరుహనాభి
8	2	మువ్వంబు	మవ్వంబు
11	8	నను వాలి	నను వారి
12	5	నేయఁగ	సేయఁగఁ
14	26	యలివ్రాతంబుఁబోజోపి	యిలివ్రాతంబుఁబోఁజోపి
15	3	రాజిఁదఱచితెఱచి	రాజిఁదలచితెలచి
19	15	మారు	మాఱు
22	4	మ	ఊ
24	2	నాటుకొనఁగఁ	నాటుకొనఁగ
28	20	మాలినీ	మాలిని
	24	పెదయన్నయా	పెద్దయయన్నయా
30	8	మీఱు	మీరు
32	4	గిరులు	గిరులుఁ
42	6	వేళ, కర్ణికోదీర్ణ	వేళఁ, గర్ణికోదీర్ణ
56	16	దారుణవారణ	దారుణరావణ
64	5	సంస్మరింతు	సంస్మరింతుఁ
	6	కొమ్మ	గొమ్మ
68	14	మనఁగ	మనఁగఁ
	15	చరమాద్రి	జరమాద్రి
80	28	నిస్మోయిఁ	నిస్మోయి
81	13	జిఱజిఱదిరిగి	జిఱజిఱఁదిరిగి
87	4	బొదలింపస	బొదలింపన
	6	నవరోధంబు	ననవరోధంబు
88	2	చతురంగబులం	చతురంగంబులం

తప్పులసవరణ.

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
89	4	జేయివీచిన	జెయివీచిన
100	9	వెణీభరము	వేణీభరము
	12	మచ్చరింప, చెమరుఁగలపంబు	మచ్చరింపఁ, జెమరుఁగలపంబుఁ
101	16	ద్ధరయు	ద్దరయు
112	18	హాలకంబుల	హాల్లకంబుల
128	12	కల్హార	కహ్లార
133	5	యవసరంంబున	యవసరంబున
137	26	వలుద	వలుఁద
144	20	గదిసి	గదుము
145	22	కిత్తు	కిత్తుఁ
	23	కమలాప్తతేజునిఁ	గమలాప్తతేజునిఁ

విక్రమార్కచరిత్రము.

శ్రీపరాంబాయైనమః.

శా. శ్రీగౌరీకుచనీలమౌక్తికమణిశ్రేణీవిభూషాఘృణి
ప్రాగల్భ్యంబులు కృష్ణపాండురతనుప్రౌఢిం బ్రతిష్ఠింపఁ దే
జోగణ్యుండయి యొప్పుశ్రీహరిహరేశుం డెప్డు రక్షించు వి
ద్యాగంభీరుని జన్నమంత్రి సుతు సిద్ధామాత్యచూడామణిన్. 1

చ. కనకనగంబు బొమ్మరముగా భుజగేంద్రుఁడు జాలెగా నమ
ర్చిన గిరిపుత్రి గాంచి యివి రెండును దేవధనంబు లన్న న
జ్జననిహితోపదేశమున సన్మతి వానిఁ బునఃప్రతిష్ఠ చే
సినగణనాయకుండు కృపసేయుత సిద్ధనమంత్రికోరికల్. 2

ఉ. ఆనతులై నుతింప చతురాననముఖ్యులకోర్కెదీర్పఁ బం
చాననదివ్యమూర్తి ని షడాననుఁడై జనియించి యాసహ
స్రాననసంస్తవంబులకు నందనిశక్తిధరుండు సానుకం
పాననుఁ డైనజన్నసచివాగ్రణిసిద్ధనఁ గాచుఁగావుతన్. 3

చ. హరిహరసంగమంబున మహాద్భుతభంగిఁ జరించి చేతులం
బరశుపినాకఖడ్గఫణిపాశకపాలవరత్రిశూలముల్
కరమనురక్తిఁ బూని నుతిఁ గాంచినబెల్లముకొండభైరవుం
డురుమహిమాఢ్యుఁ జేయు సుగుణోన్నతు జన్నయసిద్ధధీమణిన్. 4

ఉ. రాజు సహోదరుండు రతిరాజు తనూజుఁడు తండ్రి వాహినీ
రాజు వరుండు లోకములరాజుగ రాజితలీల నొప్పునా

1.—ఘృణిప్రాగల్భ్యంబులు=వెలుఁగులయొక్క యతిశయములు. ప్రతిష్ఠింపన్=నెలకొలుపఁగా. 2.—జాలె=బొంగరపుఁద్రాడు. 3.—సహస్రాననుఁడు=శేషుఁడు.

రాజమరాళయాన సిరి రాజ్యరమారమణీయుఁ జేయుతన్
రాజనుతప్రతాపగుణరమ్యుని జన్నయసిద్ధధీమణిన్ 5

క. క్షీరామృతశశిశారద, నీరదనీహారహారనిర్మలశోభా
గౌరవకళావిశారద, శారద సతతంబుఁ బ్రోచు జన్నయసిద్ధున్. 6

ఉ. హరిహరనీరజాననసుఖావహమై నిమిషార్ధమాత్రలో
నిరువదిరెండునూఱులకు నెక్కుడు నిర్వదియోజనంబు లే
యరదము లీలవ్రాలెఁ జను నంబరవీధి ననారతంబు నా
సురథము సన్మనోరథము చొప్పడ నీవుత సిద్ధమంత్రికిన్. 7

సీ. మకరందనిష్యందమందారమాలిక కబరీభరంబున సొబగుమీఱ
రమణీయమౌక్తికరత్నహారంబులు కుచకుంభములమీఁదఁ గొమరుమిగులఁ
గాంచనాంచలదివ్యకౌశేయచేలంబు ఘనకటీతటమునఁ గరము మెఱయ
ఘనసారకాశ్మీరగంధసారోదారమృగమదపంకంబు మెయిఁ దనర్ప
మఱియు బహువిధశృంగారమహిమ మించి, హాటకోన్నతదివ్యసింహాసనమునఁ
దేజరిల్లెడుపార్వతీదేవి కరుణ, మంత్రిజన్నయసిద్ధుని మనుచుఁగాత. 8

చ. అచిరములైనయన్యరుచు లన్నియు నావలఁ బోవఁద్రోచి వా
ఙ్నిచయమనోహరం బయిననేర్పు త్రికాలముఁ బ్రస్తుతింపఁగా
సుచరిత రామసంస్తవనసూక్తిసుధారస మాను నెవ్వఁ డా
ప్రచురకవిత్వతత్వనిధి భక్తి భజించెదఁ బుట్టపుట్టువున్. 9

ఉ. ఆది ననంతసంఖ్యఁ దనరారుచు నేరి కగమ్యమైనయా
వేదము నెల్ల విప్రులుఁ బ్రవీణతతోఁ బఠియించునట్లుగా
శ్రీఁ దనరార నాలువుగఁ జేసినపుణ్యుఁ బరాశరాత్మజున్
మోదముతో నుతింతు మునిముఖ్యుని నేకముఖాబ్జసంభవున్ 10

7.—అనారతము=ఎల్లప్పుడు. ఆసురథము=ప్రసిద్ధమయిన మంచితేరు—సూర్యుని తేరు. 8.—నిష్యంద=కాఱుటగల=కాఱునట్టి. కొమరు=మనోజ్ఞత. కౌశేయచేలంబు=పట్టువస్త్రము. ఘనసారకాశ్మీరగంధసారోదారమృగమదపంకంబు = పచ్చకర్పూరముకుంకుమపువ్వు మంచిగందము వీనిచేత మేలైనకస్తురికలపము. 9.—పుట్టపుట్టువు=వాల్మీకి. 10.—నాలువు=నాలుగు. ఏకముఖాబ్జసంభవున్ = ఒకమొగముగలబ్రహ్మను.

సీ. శ్రీహర్షు శివభద్రుఁ జిత్తపు శివదాసు సౌమిల్లిని సుబంధు సార్వభౌము
కర్ణామృతకవీంద్రుఁ గామందకుఁ గళింగుఁ గవిరాక్షసుని భానుఁ గాళిదాసు
మల్హణు బిల్హణు మాఘు మయూరుని వామను వరరుచి హేమచంద్రు
భవభూతి భారవి భట్టనారాయణు భట్టగోపాలకుఁ బ్రవరసేను
రాజశేఖరు హర్షు మురారిఁ జోరు, వరగుణునిదండి శాతవాహనుని వి
నాయకుని జయదేవదిఙ్నాగు భద్రు, హరిని భామహుఁ గవిరాజు నాత్మ దలఁచి. 11

ఉ. వేయివిధంబులందుఁ బదివేవురు పెద్దలు సత్ప్రబంధముల్
పాయక చెప్పి రిట్లు రసబంధురవాగ్విభవాభిరామధౌ
రేయులు శబ్దశాసనవరేణ్యులు నాఁగఁ బ్రశస్తికెక్కి రే
యేయెడ నన్నపార్యుగతి నిద్ధర నట్టిమహాత్ముఁ గొల్చెదన్. 12

చ. పరువడి భారతాఖ్య గలపంచమవేదము నాంధ్రభాష సు
స్థిరత రచింపుచోఁ గృతిపతిత్వముఁ గోరి ప్రసన్నుఁ డైనయా
హరిహరనాథుచేఁ బడసె నవ్యయసౌఖ్యపదంబు నెవ్వఁ డా
పురుషవరేణ్యుఁ దిక్కకవిఁ బూని నుతింతుఁ గృతాధ్వరోత్సవున్. 13

ఉ. ఈత్రయిఁ దాఁ బ్రబంధపరమేశ్వరుఁ డై విరచించె శబ్దవై
చిత్రినరణ్యపర్వమునశేషము శ్రీనరసింహరామచా
రిత్రములున్ బుధవ్రజగరిష్ఠత నెఱ్ఱయశంభుదాసుఁ డా
చిత్రకవిత్వవాగ్విభవజృంభితుఁ గొల్చెద భక్తియుక్తితోన్. 14

మ. నవశబ్దార్థరసానుబంధపదవిన్యాసక్రియాభావగౌ
రవపాకధ్వనిరీతిశయ్యలఁ గవీంద్రశ్రేణి కావ్యాళిఁ జె
ప్ప వృథామత్సర మూని దుష్కవులుఁ జెప్పంజూతు రట్లేకదా
శివుడుం దాండవమాడ నాడవె పిశాచీభూతబేతాళముల్. 15

మ. నవనానారసభాస్వరార్థపదవిన్యాసక్రియాలంక్రియా
శ్రవణానందకథాసుధామయమహాసారస్వతాంభోధిలో
నవలీలన్ విహరించుతజ్జ్ఞులు గతాహంకారులై యుండఁగాఁ
గవితాప్రౌఢిమ లేనియజ్ఞులు వృథా గర్వాంధు లేలౌదురో. 16

11.—దిఙ్నాగున్=దిగ్గజమును. 12.—శబ్దశాసనవరేణ్యులు=శబ్దశిక్షకులలో శ్రేష్ఠులు.
13.—అవ్యయ=వెచ్చపడని–తఱుఁగని. 14.—ఈత్రయిన్=ఈమువ్వురియందును.

క. ప్రతిపద్యముఁ జోద్యముగాఁ, గృతిఁ జెప్పిన నొప్పుఁగాక కృతి నొకపద్యం
బతిమూఢుఁడైనఁ జిత్రతఁ, బ్రతిపాదింపఁడె ఘుణాక్షరన్యాయమునన్. 17

వ. అని యిష్టదేవతాప్రార్థనంబును శిష్టకవిజనకీర్తనంబును దుష్టకవినిరసనంబునుం జేసి
యపూర్వకథాబంధురప్రబంధరచనాకౌతుకుండనై యుండునంత. 18

సీ. నవరసోజ్జ్వలకావ్యనాటకాలంకారనికషోపలవివేకసుకవివరులు
శ్రీమహాభారతరామాయణాదిపురాణపారీణపౌరాణికులును
వేదాంతవైశేషికాదిషడ్దర్శనతర్కకర్కశులైనతార్కికులును
దత్తిలభరతమతంగకోహళమతప్రముఖసంగీతపారంగతులును
మహిమఁ గొలువంగ నాస్థానమండపమున, జనితసాహిత్యసౌహిత్యసరసగోష్ఠిఁ
జిత్త మిగురొత్త జన్నయసిద్ధమంత్రి, కొలువుగూర్చుండి నను వేడ్కఁ బిలువఁబంచి. 19

సీ, మా. సంస్కృతప్రాకృతశౌరసేన్యాదుల ఘటికలో నొకశతకంబుఁ జెప్పఁ
బ్రహసనప్రకరణభాణాదిబహువిధరూపకంబులయందు రూఢిమెఱయఁ
జక్రచతుర్భద్రచతురుత్తరాధికక్షుద్రకావ్యములు పెక్కులు రచింప
నాంధ్రకవిత్వంబునందుఁ బ్రబంధంబు మేలుగాఁ దజ్ఞులు మెచ్చఁ జెప్ప
నిమ్ముల నేరీతి నేధాతువుల నేమిరసమున నైన వర్ణనము సేయ
నరి నేకసంధాద్విసంధాత్రిసంధలఁ దొడరినఁ బోరిబోరిఁ గడవఁజదువ
నెవ్వఁ డేయవధాన మెఱుఁగునయ్యవధానమున వాని కించుక ముల్లుసూప
వృత్తకందముఁ గందవృత్తంబునుం జతుష్కందంబు మొదలుగాఁ గలుగుగర్భ
కావ్యవర్గముఁ జెప్పఁగాఁ బ్రబంధంబులు గ్రొత్తలుపుట్టించుకొని లిఖింపఁ
గా నక్షరచ్యుతకంబు మాత్రాచ్యుతకంబు బంధచ్యుతకంబు నామ
గోప్యంబులుం గ్రియాగోప్యంబులును భావగోప్యంబులును జెప్ప గోష్ఠియందుఁ
బద్యంబు గీతికార్భటి నొగిఁ జదువంగ నెల్లవిద్యలసంచు తెఱుఁగనేర్తు
ననుచు నెల్లూరితిరుకాళమనుజవిభుని, సమ్ముఖమ్మున సాహిత్యసరణి మెఱసి
మహిమగాంచినపెద్దయామాత్యసుకవి, మనుమఁడవునీవునీవంశమహిమ యొప్ప. 20

క. ఆడఁడుమయూరరేఖను, గాడంబాఱండు బాణగతి మన మెరియన్
ప్రోడగుపెద్దయయన్నయ, మాడకు మాడెత్త యతనిమాటలు జగతిన్. 21

21.—మయూరరేఖ=మయూరునివిధము; నెమలివిధము. ఆడఁడు=చెప్పఁడు; నటింపఁడు. బాణగతి=బాణమురీతి; బాణునిరీతి.

క. అని మీతండ్రిమహత్త్వము, జనవినుతరసప్రసంగసంగతకవితా
ఘనతేజులు కవిరాజులు, గొనియాడుదు రఖిలరాజకుంజరసభలన్. 22

క. చక్కన నీవైదుష్యముఁ, జక్కన నీకావ్యరచనచాతుర్యంబుల్
చక్కన నీవాగ్వైఖరిఁ, జక్కన నీవంశమహిమ జక్కనసుకవీ. 23

క. స్వాభావికనవకవితా, పాభవముల నుభయభాషఁ * బ్రక్షాణింపన్
భూభువనంబున సరి లే, రాభారతి నీవు దక్క నన్నయజక్కా. 24

వ. అనిసంభావించి, 25

తే. వనము నిధియును నల్లిల్లు వరసుతులును, జెలువు గుడియును ధరఁ బ్రతిష్ఠితము లయ్యేఁ
గృతియుఁ గైకొన్న సప్తసంతతులవలనఁ, గీర్తిసుకృతంబులకును నేఁ గర్త నగుదు. 26

సీ. ప్రతిభాగుణధురీణపౌరాణికత్రాణసకలపురాణశాస్త్రములయందుఁ
బరమార్థచరితార్థభారతరామాయణాదిప్రబంధకావ్యములయందుఁ
గల్పాంతరస్థాయిగద్యపద్యప్రాయకమనీయచిత్రకావ్యములయందు
రసికజనానందరససుధానిష్యందవిలసితనాటకావళులయందుఁ
సకలదేశభాషావిశేషములయందు, వరుసఁ బ్రఖ్యాతమనఁగను త్పాద్యమనఁగ
మిశ్రమన నొప్పుసత్కథామేళనంబు, లెన్నియన్నియు విన్నాఁడఁ బిన్ననాఁడ. 27

చ. తలఁపఁ దదీయయేకకవితానముకంటెను సాహసక్రియా
కలితవదాన్యతాదిగుణగౌరవరేఖల విక్రమార్కభూ
తలపతి యెక్కుడై నెగడెఁ దచ్చరితంబుఁ బ్రబంధశయ్యగాఁ
దెలుఁగునఁ జెప్పి యాకృతిపతిత్వము మా కొడఁగూర్పు నేర్పునన్. 28

వ. అని సవినయంబుగాఁ గనకమణిభూషణాంబరతాంబూలంబు లొసంగి గారవించినం బ్రమోదించి తత్ప్రబంధంబునకు ముఖాకల్పంబుగా నాప్రధానోత్తమువంశంబుఁ బ్రశంసించెద. 29

ఆ. జలజనాభునాభిజలజంబున జనించె, బ్రహ్మ యతనివదనపంకజమున
జనితమైనవిప్రజాతికిఁ దొడవుగా, హరితమునివరేణ్యుఁ డవతరించె. 30

---

* ప్రతులయందిట్లున్నది. వక్కాణింపన్ అని యుండవచ్చునని తోఁచెడి.

26.—నల్లిల్లు=అగ్రహారము.

మ. ఇనకోటిప్రతిమానతేజుఁ డభవుం డీశానవక్త్రింబుచేఁ
దనకుం దీక్షయొనర్పఁగా మెఱసె సద్యద్ధర్మశాస్త్రక్రియన్
మనుకాత్యాయనదక్షగౌతముల సామర్థ్యంబునన్ మించె స
న్మునులెవ్వారును నేర్తురే హరితునిన్ భూలం బ్రభావోన్నతిన్. 31

వ. తదీయగోత్రంబున నూత్నరత్నంబై జనియించి, 32

సీ. వేదశాస్త్రపురాణవిజ్ఞానసరణిమై నధిగతపరమార్థుఁ డైతనర్చి
నెద్దనపూడి రాజేంద్రచోడక్షమారమణు చే నగ్రహారములు వడసెఁ
గనకదండాందోళికాచ్ఛత్రచామరప్రముఖసామ్రాజ్యచిహ్నముల నెప్పె
సర్వతోముఖముఖ్యసవనక్రియాప్రౌఢి నుభయవంశంబుల నుద్ధరించె
నన్నదానాదిదానవిధాయకుండు, పరమశైవసదాచారపారగుండు
హరితవంశాంబునిధిచంద్రుఁ డార్యనుతుఁడు, సుగుణవిభ్రాజి సూరనసోమయాజి. 33

క. అమ్మహితాత్మునిమనుమఁడు, సమ్మానదయానిధానసౌజన్యరమా
సమ్మోదితబాంధవుఁడై, యిమ్మహిలో సిద్ధమంత్రి యెన్నికకెక్కెన్. 34

మ. శ్రుతులన్ వన్నియకెక్కె శాస్త్రములచే సొంపగ్గలించెన్ మహో
న్నతిఁ బోషించెఁ బురాణకావ్యరసనానానాటకాలంకృతుల్
క్రతువర్గంబుల సుప్రయోగమహిమన్ గాంచెన్ విరించాన్వయో
ర్జితపుణ్యుం డగుసిద్ధమంత్రి సుగుణశ్రీమించె సేవించిలన్. 35

చ. వనరుహనాభు కుద్ధవుఁడు వజ్రికి జీవుఁడు వత్సధారుణీ
శునకు యుగంధరుండు దితిసూతికి దైత్యగురుండు విక్రమా
ర్కునకును భట్టిరీతి నధికుం డగునన్నయుగంధవారణం
బునకుఁ బ్రధానుఁడై నుతులఁ బొందెను సిద్ధనమంత్రి యుద్ధరన్ 36

వ. అమ్మహాప్రధానోత్తముండు, 37

చ. పరిణతనవ్యకావ్యరసభావవిజృంభణభూరివిక్రియా
స్ఫురితచరిత్రతత్వసరసుం డగు పేరయనన్ననార్యసో
దరి యగుసూరమాంబిక ముదంబలరంగఁ బరిగ్రహించె భా
స్వరకమలాజనార్దనవివాహమహోత్సవలీలమీఱఁగన్. 38

క. ఆదంపతులకు సుకృత, ప్రాదుర్భావమున మంత్రిభాస్కరుఁడు దయా
పాదితబాంధవనికరమ, హోదయుఁ డగుజన్నమంత్రి యనఁ గల్గె రొగిన్ 39

వ. అందగ్రజుండు, 40

చ. అమృతగిరీంద్రసంయమిపదాంబుజషట్పదనాయకుండు నా
నమితరవిప్రణామనికరాంచితపుణ్యుఁడు నాఁగ నీశ్వరా
గమపరమార్థవేదియనఁ గంజభవాన్వయవర్ధనుండు నాఁ
బ్రముదితకీర్తిఁ బెంపెసఁగె భాస్కరమంత్రి ప్రతాపధాముఁడై. 41

తే. సుజనమిత్రుఁడాదిత్యుండుసుతుఁడుగాఁగ, మనుమఁడైనారధీమణిమహిమమెఱయ
భాగ్యనిధియైనభాస్కరప్రభువరుండు, పుత్రపౌత్రాభివృద్ధిచేఁబొలుపుమిగిలె. 42

వ. తదనుసంభవుండు, 43

సీ. విమలవర్తనమున వేదశాస్త్రపురాణవాక్యార్థసరణికి వన్నె వెట్టెఁ
బరమహృద్యంబైనపద్యశతంబున దేవకీతనయు విధేయుఁ జేసె
రసికత్వమున దేవరాయమహారాయకరుణాకటాక్షవీక్షణము గాంచెఁ
గర్ణాటకటకముల్ గలయంతయును మెచ్చ గణకవిద్యాప్రౌఢి ఘనతకెక్కె
గురులఁ బోషించె సత్కవివరుల మంచెఁ, బ్రజలఁ బాలించె భాగ్యసంపద వహించె
హారితమునిముఖ్యవంశరత్నాకరేంద్ర, చంద్రుఁడై యొప్పుసిద్ధయజన్నమంత్రి. 44

మ. అరసెన్ బంధులవైభవోన్నతులఁగా నాదిప్రధానావలిన్
దొరసెన్ నీతివివేకవిస్ఫురణచేఁ దోరంపుసత్కీర్తులన్
ఒరసెన్ బూర్వవదాన్యవర్గముల సోహో యెందు నేమంత్రులున్
సరియే సిద్ధయజన్నమంత్రికి మనీషాదేవతామంత్రికిన్. 45

వ. అమ్మహామంత్రీశ్వరుని కులపాలికారత్నంబు, 46

సీ. పరమపతివ్రతాగరిమ నీసతి కెన్నఁ బ్రతిలేరు ధర నరుంధతియ తక్కఁ
బుత్రులఁ గాంచినపోల్కి నీకాంతకుఁ జింతింప సరిలేరు గొంతి దక్కఁ
దాలిమిపేర్మి నీతరుణీలలామకు నెన లేరు ధారుణీవనిత దక్క
సౌభాగ్యగరిమ నీసాధ్వికి నుపమింప లక్ష్యంబు లేరు శ్రీలక్ష్మి దక్క
రూపమున నీవధూమణిఁ జూపి చెప్ప, జోడు లేరు సురాధిపుసుదతి దక్క
ననఁగఁ బుణ్యపుముడి మోచి యక్కమాంబ, బంధువులపాలిసురభినాఁ బరఁగె ధరణి. 47

క. ఆరమణీరమణులకును, శ్రీరంజిల్లంగ నవతరించిరి విభవో
దారుఁడు సిద్ధవమంత్రియు, నారూఢయశుండు భైరవామాత్యుండున్. 48

సీ. సొబగుమైఁ గనువిచ్చి చూడ నేర్చిననాఁడె సుజనులఁ గరుణతోఁ జూడ నేర్చె
ముద్దంబు దళుకొత్త నవ్వ నేర్చిననాఁడె నయమార్గహీనుల నవ్వ నేర్చె
నడుగెత్తి యల్లన నడవ నేర్చిననాఁడె ననిచి ధర్మముత్రోవ నడవ నేర్చె
లలిఁ దొక్కుఁబల్కులు పలుక నేర్చిననాఁడె పరికించి సత్యంబు పలుక నేర్చె
వ్రాయ నేర్చిననాఁడె సద్వర్ణసమితి, నర్థి నర్థులు ప్రబల వ్రాయంగ నేర్చె
బాల్యమునయంద బహుకళాప్రౌఢి మించెఁ, జిరయశోహారి జన్నయసిద్ధశౌరి. 49

సీ. చిత్రగుప్తునకైనఁ జింతింప నరుదైనగణితవిద్యాప్రౌఢి ఘనత కెక్కె
నవరసంబులయందు నవ్యకావ్యంబులు కవిజనంబులు మెచ్చఁగా నొనర్చె
నాణిముత్యములసోయగము మించినవ్రాలు వరుసతో నిరుగేల వ్రాయ నేర్చె
నాత్మీయలిపియట్టు లన్యదేశంబుల లిపులను జదువంగ నిపుణుఁ డయ్యె
దేవరాయమహారాయధీవిధేయు, మంత్రివల్లభచామనామాత్యదత్త
చామరచ్ఛత్రశిబికాదిసకలభాగ్య, చిహ్నములనొప్పెజన్నయసిద్ధమంత్రి. 50

ఉ. చంద్రుఁడు కాంతి నర్జునుఁడు శౌర్యమునన్ హరి సంపదన్ హరి
శ్చంద్రుఁడు సత్యవాక్యమున శంభుఁడు భూతి గురుండు నీతి దే
వేంద్రుఁడు వైభవంబున ధనేంద్రుఁడు దానమునందు నీ డనన్
సాంద్రయశోవిశాలుఁ డగుజన్నయసిద్ధయ యొప్పు నెప్పుడున్ 51

ఉ. నైజకళావివేకగుణనవ్యవిలాససమగ్రవిత్తవి
భ్రాజితవైభవంబులతరంబుల జన్నయసిద్ధమంత్రికిన్
రాజును భోజరాజు రతిరాజును గిన్నరరాజు దేవతా
రాజును బోల రండ్రు కవిరాజులు రాజసభాంతరంబులన్. 52

క. చందురుఁ గన్న పయోనిధి, చందంబున సిద్ధమంత్రి జనతానయనా
నందనుఁడు తిప్పధీమణి, నందనుఁడుగ నిత్యసేవనస్థితి మించెన్ 53

వ. తదీయానుజుండు, 54

సీ. చెలిమిచేఁ గలిమిచేఁ జెన్నొందఁగ నొనర్చి హితుల నిత్యానందయుతులఁ జేసె
శక్తిచే భక్తిచే సేవన మొనరించి గురుల సమ్మదరసాకరులఁ జేసె
సమతచే మమతచే సంతర్పణ మొనర్చి జనుల సంపూర్ణజీవనులఁ జేసె
నయముచేఁ బ్రియముచే నానాట నలరించి కవుల వైభవరమాధవులఁ జేసె
నీతిచేత వినీతిచే నేర్పు మెఱసి, గరిమఁ దనరాజు ధనరాజుగా నొనర్చె
సుగుణచంద్రికానందితసుజనహృదయ, కైరవుం డగుజన్నయభైరవుండు. 55

వ. ఈదృగ్వంశవర్ణనాసముదీర్ణకీర్తినిధానంబైన యమ్మంత్రినిధానంబునకును. 56

షష్ఠ్యంతములు.

క. శ్రీమద్వల్లయవరసుత, చామనదండాధినాథసామ్రాజ్యరమా
సామగ్రీసంపాదక, సామాజికచతురుపాయసంపన్నునకున్. 57

క. సముచితయజనాదివిధి, క్రమనిపుణున కుభయవంశఘనకీర్తిసము
ద్యమనియమాచారునకును, విమలాపస్తంబసూత్రవిఖ్యాతునకున్. 58

క. దినకరదండనమస్కృతి, దినదినసంవర్థ్యమానతేజోనిధికిన్
వినుతహరితాన్వయాంబుధి, జనితకళానిధికి సుకవిజనవరనిధికిన్. 59

క. జన్నామాత్యునిసుతునకు, సన్నిహితసరస్వతీప్రసాదోదయసం
పన్నచతుష్షష్టికళా, సన్నాహస్ఫురితకీర్తిసౌభాగ్యునకున్. 60

క. అక్కాంబానందనునకు, ధిక్కృతసురరాజమంత్రిధీవిభవునకున్
దిక్కూలంకషకీర్తికి, జక్కనకవికావ్యకరణసత్ప్రియమతికిన్. 61

ఉ. వెన్నెలకంటిసూర్యుఁడు వివేకగుణాఢ్యుఁడు వేదశాస్త్రసం
పన్నుఁడు రెడ్డివేమనరపాలకుచేత మహాగ్రహారముల్
గొన్నకవీంద్రకుంజరుఁ డకుంఠితతేజుఁడు పెద్దతండ్రిగా
సన్నుతి గన్న సిద్ధనకు సంతతదానకళావినోదికిన్. 62

వ. అభ్యుదయపరంపరాభివృద్ధిగా నారచియింపం బూనిన నవ్యకావ్యకథాలక్ష్మికి సుధాసాగరం బయినమధురానగరం బెట్టి దనిన. 63

చ. ధరణికిఁ గోటచక్రగిరి దాని కగడ్తలు వారిరాసులా
పరిఖలు కోటలోనునికి భావ్యము గాదనియబ్జసూతి భా
సురముగఁ జక్రభూధరముచుట్టును వార్ధులు నిల్పె నాఁగ శ్రీ
కరమగుకోటచుట్టును నగడ్తలు చెల్వగు నప్పురంబునన్. 64

తే. అడుగుఁ జెంది భోగావతి యతిశయిల్లెఁ, బరిఖ లక్ష్మిశుకరణిఁ జూపట్టె ననఁగఁ
దాను బురికోట యాకాశతటిని మోచి, సమధికోన్నతి గౌరీశుచంద మొందె. 65

64.—చక్రగిరి=చక్రభూధరము=చక్రవాళపర్వతము.

క. పురివప్రఖచితమణిగణ, సురుచిరదీధితులవలన సొరిదిని దివియల్
సరకుగొన రెట్రిరాత్రులఁ, గరమరు దప్పురముకోటకావలివారల్ 66

చ. వరకనకప్రభాతివిభవంబున మేరుమహీధరంబులై
నిరుపమవజ్రమౌక్తికవినిర్మలకాంతుల వెండికొండలై
సురుచిరరత్నదీధితులసొంపున రోహణపర్వతంబులై
పురమున దేవగేహములు పొల్పెసలారును వైభవోన్నతిన్. 67

క. అప్పురిసౌధములం గల, యొప్పును బొడవును దనర్పు నూహించుచు వా
తప్పఁడె కలరూపెల్లను, జెప్పెడుఁబో రెండువేలజిహ్వాలవాఁడున్. 68

తే. భూమిఁ దనతోడియిరువురఁ బూజగొనఁగ, ధాత యాచందమునఁ బొందఁదాను గోరి
వివిధభూసురాకారత వెలసె ననఁగ, బ్రహ్మసంఘంబు వెలయు నప్పట్టణమున. 69

సీ. వేదశాస్త్రపురాణవిద్యానవద్యులు మంత్రతంత్రాగమమర్మవిదులు
నానావిధాధ్వరనైపుణ్యగణ్యులు సాధుసంరక్షణాచరణపరులు
నిఖిలధర్మాధర్మనిశ్చితహృదయులు పరమకారుణికత్వభవ్యమతులు
నిజకులాచారైకనిష్ఠాగరిష్ఠులు నిత్యసత్యవ్రతనిరతవచను
లర్కతేజులు సువ్రతు లకుటిలాత్ము, లమలచరితులు దైవజ్ఞు లలఘుయశులు
విప్రు లొప్పుదు రెప్పు డప్పీటిలోనఁ, జిత్సదానందసంపూర్ణచిత్తులగుచు. 70

చ. దొరఁకొని పూర్వజన్మమున దుర్జనశిక్షయొనర్పఁ గాని సు
స్థిరమతి రాజ్యభోగములు చేకొనఁగాఁ దటిలేమి నాత్మలో
హరి తలపోసి సౌఖ్యముల నందఁగఁ దప్పురిఁ బెక్కురూపులై
సొరిది జనించెనా నృపతిసూనులు వొల్తురు శ్రీసమేతులై. 71

ఉ. ఇంకనివారిభుల్ ధరణి నెవ్వరివేఁడనియింద్రు లెన్నఁడున్
బొంకనిధర్మనందనులు పొంకముగందనిచంద్రబింబముల్
శంకరుకింకలోఁబడనిశంబరసూదను లాహవంబునన్
గొంకనిపార్థులై నృపతికుంజరసూనులు పొల్తు రప్పురిన్. 72

చ. కరమునసున్నపుస్కయును గామునిభూతియు నుడ్కఫాలమున్
గరివరచర్మమున్ దొఱఁగి క్రక్కున లేమికి బొమ్మగట్టఁడే

69.—బ్రహ్మసంఘంబు=బ్రాహ్మణులసమూహము. 72.—కింక=కోపము..ఇక్కడకోపాగ్నియనియర్థము.

హారుఁడు కుబేరుచె ల్మెడలి యాదట మానఘుఁ డైన నంచు న
ప్పురమున వైశ్యులాడుదురు పుణ్యము పేర్మిఁ బ్రతాపధాములై. 73

చ. పాడువుగ నెల్లయంగడులఁ బ్రోవులు వోసిననూత్నరత్నముల్
కడఁక ననేకవేషములు గైకొని వచ్చినయర్థికోటికిన్
బిడికిళులాదిగాఁగ బలివెట్టుదు రెప్పుడు వైశ్యభామిను
ల్కడపక హస్తకంకణకలధ్వను లొప్పఁగ నప్పురంబునన్. 74

ఆ. లెక్క కెక్కుడైనమిక్కిలిసిరి గల్గ, నెన్నికోట్లపడగ లెత్తరామి
నపరిమితధనంబులను వాలి పడగలు, గట్టు వైశ్యజనము పట్టణమున. 75

చ. చెఱకును రాజనంబుఁ గృషిచేయుచు నుండెడు నేర్పుకల్మియున్
దఱుఁగనిధాన్యముల్ పసులదాఁటులు దోఁటలుఁ గట్టుబండులున్
గుఱు తిడరాక యుండెడునగోచరవస్తుచయంబుఁ దేజాలన్
దఱుచుగ నీనుగోడిగలుఁ దత్పురిశూద్రుల కొప్పు నెప్పుడున్. 76

సీ. క్రోల్పులి నైన నుక్కునఁ బట్టి మీసాల నుయ్యాలలూఁగెడునోపికలును
మదహస్తి నయినను నెదిరి కొమ్ములువట్టి చదికిలఁబడఁద్రోచుసత్వములును
గంఠీరవము నైనఁ గడిమికిఁ బెడఁబాపి సటలు వెఱుకఁజాలు సాహసములు
శరభంబు నైనను సరభసంబునఁ గిట్టి నూటకట్టుగఁ గట్టుమొక్కలములు
గలిగి శస్త్రాస్త్రనిపుణులై కరము మెఱసి, యతిభయంకరాకారత నతిశయిల్లి
ధీరతాసముద్భటు లైనవీరభటులు, పరఁగుచుండుదు రప్పురవరమునందు. 77

సీ. మృగరాజమధ్యలై మిక్కిలి మెఱసియు వక్షోజకరికుంభరక్ష సేసి
చంద్రబింబాస్యలై చాల రాగిల్లియు నలకాంధకారంబు వెలయఁజేసి
పికనాదకంఠలై పెంపువహించియు నధరపల్లవముల ననునయించి
కలహంసగమనలై కడు బెడఁగారియుఁ గరమృణాళంబులఁ గరము మనిచి
నవ్యకౌముదీస్మితలయ్యు నయనపాద, సారసంబుల నెంతయు గారవించి
చిత్రసౌందర్యధుర్యలై చిగురుఁబోఁడు, లప్పురిఁ దనర్తు రెక్కుడు నొప్పిదముల. 78

పాఠాంతరము. చ. పరుసనిభూతిపూఁతయును బన్నగభూషలుఁ బున్కకోరయున్
గరివరచర్మముం దొఱఁగి గ్రక్కున లేమికి బొమ్మపెట్టఁడే
హారుఁడు కుబేరుచెల్మి విడి యాదట మానఘుఁ డైన నంచు న
ప్పురమున వైశ్యు లుండుదురు పుణ్యము పేర్మిఁ బ్రతాపధాములై.

చ. తెలికనుదోయిమించులును దిన్ననినవ్వులు ముద్దుమోములున్
బలుచనిచెక్కులుం జిలుకపల్కులు మెత్తనిమేనుఁదీఁగలున్
గలుగుట నందియంబయినకౌనులు వట్రువ లైనచన్నులున్
గలిగి పురిం జెలంగుదురు కామునిదీమములట్లు కామినుల్. 79

ఉ. భూమిఁ గవీంద్రవాక్యములఁ బొచ్చెము సేయఁగ జెల్లెఁ గాక యా
తామరసాక్షు లైనపురితన్వులశాతకటాక్షముల్ విట
స్తోమముమర్మదేశములఁ దూఱి కలంపఁగఁ జాలుపోలికన్
గామునిపుష్పబాణములు కాముకుల న్నెఱినాటఁజాలునే. 80

క. అసమశరుఁ డించువిల్లును, గుసుమశరంబులును విడిచి కొమ్మలభ్రూనే
త్రసమృద్ధిచేతఁ దత్పురిఁ, బసగలవిలుకాఁ డనంగఁ బరఁగుచు నుండున్. 81

క. యోషిజ్జనసౌందర్యవి, శేషమశేషంబు వాగ్విజృంభణమహిమన్
భాషాపతినిర్జరగురు, భాషాశేషులకు రాదు ప్రస్తుతిసేయన్. 82

ఉ. ఎత్తులయొప్పకంటె సరమెత్తుట యొప్పఁగఁ జొక్కి విల్వకా
ఱొత్తడిఁ బుష్పముల్ కొసర కూరక యున్కికి నల్లనవ్వుచున్
విత్తముతోన చిత్తములు వేగ హరింతురు నేర్పుమీఱఁగాఁ
జిత్తజువేఁటదీమములచెల్వునఁ దత్పురిఁ బుష్పలావికల్. 83

చ. చిలుకలతేరుఁ గోయిలలసేనలుఁ దుమ్మెదపిండునారియున్
గలువలయమ్ములుం బ్రసవకార్ముకమున్ మగమీనుటెక్కెమున్
మలయసమీరుప్రాపును గ మన్మథుఁ డప్పురిలోనఁ ద్రిమ్మరున్
లలనలప్రాణనాథు లెడ లజ్జల నుజ్జగిలంగఁ జేయుచున్. 84

సీ. నడయాడ వరములు వడసి మోదమ్మునఁ గూడి యాడెడునడగొండ లనఁగ
వర్ష ధారలు దానవారిదయై తోరఁగంగ ధర వసించినయంబుదంబు లనఁగ
నాశాగజాకృతు లలవడ జనులకుఁ జూప వచ్చినబహురూపు లనఁగఁ
దిమిరారి దోఁచిన దీనత పెంపునఁ దెమలినచీఁకటిగము లనంగ
వాలి చరియించుఁ బురిమదవారణములు, దారుణాహవాంభోనిధితారణములు
కదనవిజయరమాధారకారణములు, పృథులరాజన్యశౌర్యసంప్రేరణములు. 85

80.—బొచ్చెము=తక్కువ.

చ. సురపతిదాడి నంబునిధిఁ జొచ్చినయద్రులు నిచ్చ లప్పురిన్
దిరుగఁగ నాత్మఁ గోరి శరధిన్ బరిఖాకృతిఁ గాపువెట్టి తా
రరుదుగ భద్రసామజములై సెలయేఱులు దానధారలై
తొరఁగుచు నున్నమాడ్కి నతిదుస్సహతం గరులొప్పు నప్పురిన్ 86

సీ. పవమాను నైనను నవమానయుతుఁ జేయుఁ జటులజవోపేతసత్త్వగరిమ
సింహగర్జల నైనఁ జీరికిఁగొనకుండుఁ బృథులహేషాఘోషభీషణముల
నాంజనేయుని నైన నపహసింపఁగఁ జాలు నతిదూరలంఘనాహంకృతులను
విక్రమార్కుని నైన వెఱఁగొందఁగాఁ జేయుఁ జండతరాభీలసాహసముల
భరతముని నైన నుచ్చెంబు పట్టుచుండు, వివిధనర్తనచాతుర్యవిక్రమములఁ
జిత్రరూపులమెచ్చువు చెలువులందు, వలను మీఱినయప్పురివారువములు. 87

సీ. శుకమంజులాలాపశుభకరస్థితి మించి పల్లవసందోహభాతిఁ దనరి
కలకంఠకూజితవిలసనంబుల నొంది రంభానురేఖలరమణ మెఱసి
హరిచందనస్ఫూర్తి ననిశంబుఁ దనరారి పుష్పసౌరభములఁ బొలుపుమిగిలి
సరసాలిమాలికాసంసక్తి విలసిల్లి విషమబాణాసనవృత్తిఁ జెంది
లలితమాకందవైభవంబులఁ దనర్చి, యతిమనోహరాకారత నతిశయిల్లి
యుద్యదుద్యానవాటిక లుల్లసిల్లు, వారవనితలునాఁ బురవరమునందు. 88

సీ. సరసపుష్పపరాగసైకతంబులు దీర్చి తేనియకాలువల్ తెరలిపాఱ
రమ్యమయూరసంభ్రమలీలఁ గల్పించి ఘనతమాలాంబుదకాంతి దనర
లతికావిలాసినీలాస్యంబు ఘటియించి చతురమారుతనటస్వామి వొలయఁ
జారుపల్లవరాగసంధ్యామహిమఁ జూపి విమలకోరకతారకములు మెఱయ
సతతవిహరణదంపతీచారుదేహ, రత్నభూషారుచిస్తోమరమ్య మగుచుఁ
బొలుచు నారామసమితి తత్పురమునందుఁ, గల్పకావలి భువిమీఁదఁ గలిగె ననఁగ. 89

శా. ఆరామంబులు పెక్కుగల్గును సునాయాసంబుగా నేచి ము
క్కారుం బండును రాజనంబుఁ జెఱకుల్ గప్పారుపూఁదేనియల్
నీ రెల్లప్పుడు నిండి యుండుఁ జెఱువుల్ నిర్మించు పెల్లన్ బురిం
బౌరశ్రేణికి గోకదంబమునకున్ బాథోవిహారార్థమై. 90

88.—విషమబాణాసనవృత్తిన్ = మన్మథవ్యాపారము చేత; ఈడులేనినల్లగోరంట చెట్లయొక్కయు వేఁగిసచెట్లయొక్కయు ఉనికిచేత.

చ. కరిమకరాలయాఢ్యతఁ బ్రకామగభీరత నచ్యుతస్థితిన్
వరకమలోదయస్ఫురణ వాలుటఁ బన్నగలోకసంగతిన్
ధరఁ గలవారికెల్లఁ బ్రమదంబున నాశ్రయమై తనర్చుటన్
బరఁగుఁ బురిందటాకములు పాలసముద్రముతో సమంబులై. 91

చ. సరసిజనాభుఁ డట్టె హరి సారససంభవుఁ డట్టె బ్రహ్మ యా
సిరియును నబ్జవాస యటె చిత్తమునం దలపోసి చూడఁగా
దొరయునె యీప్రసూనములతో నితరప్రసవవ్రజంబు నాఁ
బురమునఁ బద్మషండములు పొల్పెసలారు మనోహరంబులై. 92

సీ. కామశాస్త్రంబులు వేమాఱు నియతిమైఁ జదువకుండినఁ బుష్పశరునియాన
మన్మథాగమములమర్మంబు లెల్లను జూడ కుండిన రమాసుతునియాన
నానాస్త్రీతత్త్వవిజ్ఞానంబు గడముట్టఁ గనుఁగొన కున్న నంగజునియాన
మకరకేతనమంత్రసుకరాక్షరము లనుష్ఠింప కుండిన మనసిజునియాన
యనుచు జనులెల్ల వినఁ జాటుననువు దోఁప, మత్తకోకిలనిస్వన మధురకీర
భాషణంబులు వీనులపండు వగుచుఁ, దనరుఁ దత్పురి నుపవనాంతరములందు. 93

ఉ. చిత్తజురాజ్యసంపద యశేషముఁ గైకొని సౌఖ్య మందఁగా
నుత్తులు దార నాఁబురవరోపవనంబులు సొచ్చి యిచ్చఁ బూ
గుత్తులవ్రాలి తేనియలు కుత్తుకబంటిగఁ గ్రోలి లీలమై
నొత్తిలిమ్రోయు చింపుదలుకొత్తుచు నుండు మదాళిదంపతుల్ 94

సీ. విరజాజివిరులపై విహరించు విహరించి సొబగునెత్తావులు చూఱలాడు
బొండుమల్లియలపైఁ బొలసాడుఁబొలసాడి పుష్పంధయంబులఁ బోవఁజోపుఁ
గన్నెగేదఁగు లొయ్యఁ గదలించుఁ గదలించి చదలఁ బుప్పొడి వెదచల్లియాడు
జలజవనంబులోఁ జరియించుఁ జరియించి దొరఁగుపూఁదేనెలఁ దొప్పఁదోఁగు
సతతబహువిధరతపరిశ్రాంతి నొంది, యున్నవనపాలదంపతు లొడల నున్న
చెమట లల్లనఁ బాయంగఁ జేయుచుండు, నప్పురంబునఁ బ్రమదవనానిలుండు. 95

శా. వేమాఱు న్మలయానిలుం డడరి యావీటంబ్రసూనాన్వితా
రామంబుల్ వెస ముట్టి యందులయలివ్రాతంబుఁ బోఁజోపి తా

94.—ఉత్తులు=యుక్తులు=తగినవారు.

నామోదంబులు నూఱువట్ట బలియుండై యొప్పి వారాంగనా
సీమంతంబులఁ బుష్పరేణు వునుచున్ సిందూరరేఖాకృతిన్. 96

సీ. కమలాగృహకవాటకలితకుంచిక నాఁగ జలజకోరకరాజిఁ దెఱచి తెఱచి
మధుకరాకర్షణమంత్రసిద్ధుఁడు నాఁగఁ గుసుమరజోభూతి దెసలఁ జల్లి
సుభగలతానటీసూత్రధారుఁడు నాఁగ నృత్యవిద్యాప్రౌఢి నెఱయ నేర్పి
సకలజీవప్రాణసంజీవని యనంగఁ బ్రకటనిద్రాముద్రఁ బాయఁజేసి
మందిరోద్యానవాటికలందుఁ బొలసి, వేగుఁబోకలఁ దత్పురి విశ్రమించు
శైత్యమాంద్యకసౌరభ్యసహితమైన, మలయపర్వతసంజాతమారుతంబు. 97

చ. సిరి యుదయంబు నొందినవిశేషమున న్నవదుగ్ధవార్ధియై
కర మరుదైనముత్యములు గల్గుట నూతనతామ్రపర్ణియై
వెరవున సత్పథస్థితి నవీనవియన్నదియై తనర్చి యా
పురి బహుజీవనంబులఁ బ్రపూర్ణత నొందె జగన్నుతంబుగన్ 98

ఉ. భామిను లెల్లఁ బద్మినులు బ్రాహ్మణు లెల్లఁ గృతాధ్వరోత్సవుల్
భూమిపసూను లెల్లఁ బటుభూరిభుజాబలవిక్రముల్ విట
గ్రామణు లెల్లఁ గామరసకావ్యకళాకలనావిశారదుల్
కోమటు లెల్ల నర్థపులు గుజ్జము లెల్లను దేజు లప్పురిన్. 99

తే. సకలకళలకు సుఖగోష్ఠి సలుపునెలవు, మగతనంబుల కేకాంతమందిరంబు
పచ్చవిల్తుని కాయుధాభ్యాసశాల, యనఁగ నొప్పారు నెప్పుడు నప్పురంబు. 100

వ. మఱియు నప్పురవరంబు సరోవరంబునుం బోలె బహుజీవనపరిపూర్ణంబును గమలావాసవిలసితంబును గంకణగణకలితంబును రాజహంససేవ్యంబును గువలయానందభవ్యంబునునై, వసంతసమయంబునుంబోలెఁ బల్లవప్రోల్లాసహృద్యంబును మదనవిహారానవద్యంబును సుమనోవికాసమహనీయంబును శుకశారికాలాపరమణీయంబును సకలజనమనఃప్రసాదంబును గలకంఠమృదులగానసంపాదంబునునై, రామాయణంబునుం బోలె రామాభిరామంబును భరతగోష్ఠీసామంబును సుమిత్రాత్మజజనకతనయానందగమ్యంబును శత్రుఘ్నవ్యాపారరమ్యంబును నంగదకటకాలంకారకీర్తనంబును మహాబలకుమారోదారప్రవర్తనంబునునై, మహాభారతంబునుం బోలె ధర్మనందనాచారప్రకారంబును శిఖండివిహారస్ఫారంబును భీమబలోద్దామంబును నర్జునకీర్తిస్తోమంబును జాపా

చార్యహస్తలాఘవప్రశస్తభరితంబును గృపానూనుచరితంబును నై, పయఃపారావా
రంబునుంబోలెఁ బురుషోత్తమవాసయోగ్యంబును లక్ష్మీజనిసౌభాగ్యంబును ననంతభోగిప
రివృతకులగోత్రాలవాలంబును సకలరత్నోద్భవమూలంబును నై మెఱసి; మాతంగవారం
బయ్యును మాతంగనివారంబై, పుండరీకమండనం బయ్యును బుండరీకఖండనంబై,
పుణ్యజనభయంకరం బయ్యును బుణ్యజనశివంకరంబై, మధుపకులనిరసనం బయ్యు
ను మధుపకులవిలసనంబై, అనంగవిహారసహితం బయ్యును ననంగవిహారరహితంబై తనరి;
తనుకృశత్వంబు మానినీమధ్యంబులయంద, చంచలత్వంబు మృగేక్షణాకటాక్షంబుల
యంద, కుటిలస్వభావంబు కాంతాకుంతలంబులయంద, అన్యోన్యసంఘర్షణంబు ప్రమ
దాపయోధరంబులయంద, ఆలస్యంబు నితంబినీగమనంబులయంద, క్రూరత్వంబు సుము
ఖీనఖముఖంబులయంద, కలహంబు మానినీప్రణయప్రసంగంబులయంద, రాగాతిశ
యంబు బింబాధరామధురాధరంబులయంద, వర్ణసంకరంబు బాలికా కపోలచిత్రప
త్రికలయంద, మదోద్రేకంబు తరళనయనాతారుణ్యంబులయంద కాఁ దనరుచుండుఁ బొ
నరం బౌరయఁజాలి; శంకరాకారంబునుం బోలె సర్వమంగళాలంకృతం బయ్యును
మహాభూతసమాశ్రయంబు గాక సురభిహరినానాముఖభోగిభూషితంబును, పూర్ణ
శశిమండలంబునుం బోలెఁ గువలయానందకరం బయ్యును గళంకాంకితంబు గాక సకల
కళాలాలితంబును, అంబరతలంబునుం బోలెఁ జంద్రతారాభిశోభితం బయ్యును సర్వ
జ్ఞవిగ్రహంబు గాక బుధగురుకవిప్రకాశబంధురంబును, అమరావతీపురంబునుం బోలె
రమణీయాప్సరోరంజితం బయ్యును బుణ్యజనవిరహితంబు గాక సురభిహరిచందన
సురమణిసదనంబును, అలకాపురంబునుంబోలెఁ దురగముఖబలవిక్రమోద్భటం బ
య్యును గుబేరాస్పదంబు గాక యభినవప్రోద్యానపుష్పాంతికంబునై; నరసింహప్రభా
వపరిణతం బయ్యును బ్రహ్లాదజనకసముత్సాహదోహలంబును, వీరభద్రవిహారాస్పదం
బయ్యును దక్షయజ్ఞమనోజ్ఞంబును, ద్విజరాజతేజోవిరాజితం బయ్యును గమలాభి
రామంబును, విజయవీరాలాపవిలసితం బయ్యును సైంధవప్రోల్లాసబంధురంబును, రా
మాభిరామం బయ్యును విభీషణోల్లాసవిలసితంబును, దానవారిసమాక్రాంతం బయ్యు
ను హిరణ్యకశిపువిలసితంబును నై మెఱసి; దానంబునకు నిదానంబును, ధర్మంబునకు
మర్మంబును, విభవంబునకుఁ బ్రభవంబును, విక్రమంబునకు ననుక్రమంబును, సౌఖ్యం
బునకు ముఖ్యంబును నై యొప్పునప్పురంబునకు నధీశ్వరుండు. 101

సీ. తనభుజాస్తంభంబు ధరణీవిలాసినీసాలభంజికకు నాస్పదము గాఁగఁ
దనకీర్తినర్తకి దశదిశామండలీరంగమధ్యమున నర్తనము సేయఁ

దనఖడ్గభుజగేంద్రుఁ డనతరాజన్యకప్రాణానిలంబుల నాహరింపఁ
దనప్రతాపాగ్ని యుద్దామదిగ్గజకర్ణతాలవృంతముల వర్ధనము నొంద
సురభిసురరత్నసురభూజశరధిచంద్ర, సాంద్రలజ్జానుసంధానచతురవితర
ణప్రకీర్తితబుధజనానందుఁ డగుచుఁ, దనరె శృంగారశేఖరధరణివిభుఁడు. 102

క. శోభాగణనీయయశో, లాభాగమనాభిలాషలంపటుఁ డగుచున్
భూభాగ మేలె నాతఁడు, నాభాగదిలీపరంతినహుషులమాడ్కిన్. 103

క. ఆరాజు రాజ్యమున ధర, నారూఢివహించెఁ జిరతరాయురనేక
శ్రీరుచిరపుత్రపౌత్రస, దారోగ్యసుభాగ్యసంతతానందంబుల్. 104

వ. అమ్మహీశ్వరుం డొక్కనాడు. 105

సీ. సకలభాషాకావ్యసత్కవిరాజులు నుభయపార్శ్వంబుల నుల్లసిల్ల
సంగీతవిద్యాప్రసంగపారంగతగాయకేంద్రులు సమ్ముఖమున మెఱయఁ
జరమభాగమునందుఁ జామరగ్రాహిణీకంకణఝుణఝుణత్కార మెసఁగఁ
బదపీఠిచెంగటఁ బ్రణతరాజకిరీటనవరత్ననీరాజనములు నిగుడ
సహజకరుణాకటాక్షవీక్షణవిశేష, దీపితాశేషధనకృతార్థీకృతార్థి
కలితచాటుసుధాపూర్ణకర్ణుఁ డగుచు, నిండువేడుకతోఁ గొలువుండునపుడు. 106

ఉ. క్రొన్ననవింటివాఁడొ నలకూబరుఁడో నలుఁడో జయంతుఁడో
యున్నరమూర్తి యంచుఁ గొలు వెల్లను నచ్చెరువొంది చూడఁగా
విన్నను వొప్ప నొక్కరుఁడు విప్రకుమారకుఁ డేగుదేర న
త్యున్నతరత్నపీఠమున నుంచి నృపాలకుఁ డిచ్చె నర్చనల్. 107

ఆ. ఇచ్చి యాదరించి యెయ్యది నీనామ, మెచట నుండి యిచటి కేటి కిప్పు
డేగుదెంచినాఁడ వెఱిఁగింపు మనుటయు, నిట్టులనియె భూసురేశ్వరుండు. 108

క. నాపేరు చంద్రగుప్తుఁడు, భూపాలక సకలకళలఁ బొగడొందినవృ
ద్ధోపాధ్యాయులశిష్యుఁడ, నాపుణ్యాత్ముల కృపాకటాక్షమువలనన్. 109

మ. చతురామ్నాయములన్ దదంగములుఁ దూచా తప్పకుండ న్గ్రహిం
చితి వేదార్థరహస్యముల్ దెలిసితిం జేకొంటి న్యాయక్రమో
న్నతి శీలించితి ధర్మశాస్త్రముఁ బురాణప్రౌఢిమన్ మించితిన్
మతిలో నీపదునాల్గువిద్యలును సమ్మానంబునం బూనితిన్. 110

---

107. క్రొన్ననవింటివాఁడు = మన్మథుఁడు.

క. గారవమున సకలకళా, పారీణుఁడ నైతిఁ బసిఁడిపళ్లెరమైనన్
జేరుపగఁ జోటు వలె నని, చేరితి నిను నాదుకోర్కిఁ జింతింపు మదిన్. 111

తే. అనుచుఁ దత్కాలయోగ్యంబు లైనయట్టి, భాషణంబుల బహుకళాప్రౌఢి దోఁపఁ
జంద్రగుప్తుండు గావించె సరసగోష్ఠి, పట్టిమాఁకులఁ జిగుళులు పుట్టునట్టు. 112

ఉ. ఆలలితప్రసంగమున కాత్మఁ దలిర్చిన ఛత్రచామరాం
దోళిక లాదిగాఁ గలుగుతోరపుసంపద లిచ్చి యమ్మహీ
పాలుఁడు సత్కరించె ద్విజబాలకముఖ్యు ననేకభంగి ను
న్మీలితబంధుపంకజవనీకమలాప్తుని జంద్రగుప్తునిన్ 113

మ. చిరకీర్తిప్రథమానదానకలనాశృంగారశృంగారశే
ఖరధాత్రీరమణుండు నిత్యమును వేడ్కన్ దన్ను మన్నింప ను
స్థిరలక్ష్మీరతి నుల్లసిల్లె ధరణీదేవోత్తముండుం బురిన్
వరశిష్యప్రకరప్రబోధనకళావ్యాఖ్యానసౌఖ్యాత్ముఁడై. 114

క. అంతట నొకనాడు జర, త్కాంతామణి యొర్తు గదిసి ఘనతరవినయా
నంతభయభక్తి నతనికి, నెంతయుఁ బ్రియ మొదవ మ్రొక్కి యిట్లని పల్కెన్. 115

సీ. శ్రీరమ్యగుణధామ శృంగారనిస్సీమ తోయజభవవంశతుహినధామ
యీమధురాపురాధీశుఁడై విలసిల్లుశృంగారశేఖరక్షితిపుపాల
వృషలోత్తముం డైనవీరవర్ముం డనుదండనాయకుఁ డాత్మ జుండు నా
తనిగాదిలిపట్టి యభినవతారుణ్యమహనీయ తాస్పద మదనరేఖ
రాగమంజరి యన నొప్పు రాజసుతయుఁ, దాను నొకయీడుగాఁగ నెంతయును వేడ్క
నమ్మహీపతి యక్కున నొమ్మునందుఁ, బెట్టుకొని యొక్కలాగునఁ బెనుపఁ బెరిఁగి. 116

క. కామితఫలదము లనఁ దగు, నోములు సర్వమును నోఁచి నుతదానకళా
శ్రీమించె బహుస్యందన, సామజహయరోహణప్రశస్తివహించెన్ 117

క. ఆరమణి రూపరేఖా, చారువిలాసము లనన్యసాధారణముల్
శ్రీరమణీతనయరమా, ధారణములు ప్రథమరసకథాకారణముల్ 118

---

116. వృషలోత్తముండు = శూద్రశ్రేష్ఠుఁడు. 118. శ్రీరమణీతనయరమా ధారణములు = మన్మథసంపదనుధరించునట్టివి.

సీ. అతివతిన్న నిమాట లమృతంపుఁదేటలు హరినీలమణులమై నలరుకురులు
వనజాక్షిచూపులు వలరాజుతూపులు క్రొత్తవెన్నెలలోని క్రొవ్వు నవ్వు
మెలఁతమేనిమెఱుంగు మెఱయుకారుమెఱుంగు చిగురుకెంపులక్రోవి చిన్నిమోవి
కోమలిచనుదోయి కోదమజక్కవదోయి శృంగారవీచులు చెలువవళులు
గంధసింధురశుండాగ్రకాండకరభ, కదళికాకాండకాంతవర్గములతోడి
పెందొడలు కాంతపెందొడ లెందు నరయు, మదనరేఖకు సరియైనమగువ గలదె. 119

క. అన్నెలఁత నిన్ను నున్నత, సన్నుతమణిచంద్రసౌధశాలలలోనన్
క్రొన్ననవిలుతునినోముచు, వెన్నెల నెచ్చెలులుఁ దాను విహరించుతఱిన్ 120

క. చిలుకలతేరును గోకిల, బలములు తేఁటిజెఱకువిల్లుఁ బ్రసవాస్త్రములున్
దాలఁగించినమరుఁడో యన, విలసితగతి నీవు రాజవీథిఁ జరింపన్ 121

సీ. ఎలమితోఁ గోరిక లీరిక లెత్తినసరణి మేఁ బులకలు జాదుకొనఁగ
నలువులువాఱెడునను రాగరసలీల నానందబాష్పంబు లగ్గలింప
మఱుఁగువెట్టక డెంద మెఱిఁగించుకైవడి గొబ్బునఁ బయ్యెదకొంగు సడలఁ
గనుఁగొన్నమాత్రానఁ గరఁగినగతి దోఁపఁ జెమటచిత్తడిసోన చిప్పతిలఁగఁ
దమకమును సిగ్గుఁదమలోనఁ దడఁబడంగ, మఱపుఁ జెయ్యాఱుఁ దమలోనమారుమలయ
సొలపుఁజూపులుఁ దమలోన నూడుపట్టి, సహజశృంగారచేష్టలు సందడింప. 122

క, లీలాతరంగితంబగు, లాలితభవదీయరూపలావణ్యరసం
బాలోలనయననలినీ, నాళంబులఁ గ్రోలుచుండె నలినాక్షి తగన్. 123

వ, అంత. 124

క, తరుణారుణారుణాంబుజ, శర మిక్షుశరాసనమున సంధించి మరుం
డరవిందనయనడెందము, కరమరుదుగ నుచ్చిపోవఁగా నేసె వెసన్ 125

క. అగ్గజగామిని కాముని, యగ్గలికకు బెగ్గడిల్లి యాళిజనములన్
దిగ్గనఁ గనుమొఱఁగి కడున్, సిగ్గున నేకాంతసదనసీమకుఁ జనియెన్ 126

వ. అట్లు చనుటయు. 127

ఆ. సకియ లత్తెఱంగు సకలంబు నూహించి, కార్యగతిఁ దలంచి కడుఁ జలించి
యిందువదన యున్నకందువ కేతెంచి, పొంచి నిలిచి యాలకించునపుడు. 128

126. అగ్గలిక = ఉత్సాహము.

సీ. తల్లిదండ్రులమాట చెల్లనిచ్చెద నన్నఁ దగు లుజ్జగింప నాతరముగాదు
మాటిమాటికిఁ గూర్మి మాటుసేసెద నన్నఁ బైకొన్నవలవంత బయలువఱుచుఁ
జెలులతో నింతయుఁ జెప్పి చూచెద నన్న సిగ్గునాచనవులు చెల్లనీదు
చక్కనిమానంబు చిక్కఁబట్టెద నన్నఁ బంచబాణుఁడు గడుఁ బ్రల్లదీఁడు
కమలనయనాచకోరరాకాసుధాంశుఁ, డైనయతఁ డేడ నే నేడ ననితలంప
కకట యందనిపంటికి నఱ్ఱుసాఁచెఁ, జిత్త మిటమీఁద నే నేమిసేయుదాన. 129

క. అని చింతాసంతాపము, లనితరసాధారణంబులై మదిలోనన్
బెనఁగొనఁగ నున్నకన్నియ, ననుగుణవతిఁ జేరి యిట్టు లనిరి వయస్యల్ 130

మ. తరుణీ చిత్తము భూసురోత్తమునిమీఁదం జేర్చి లజ్జాతిర
స్కారిణీగుప్తముగా నొనర్చి యిటు లేకాంతంబు దుర్దాంతదు
ర్భరచింతం బడఁ బంతమమ్మ మును వాక్ప్రౌఢిన్ విడంబింతుగా
విరహోత్కంఠితకామినీదశదశావిర్భావభావవ్యథల్. 131

వ. అంతఁ జతురికాజనంబులు తదీయదశాపనోదనం బొనరింపం దలంచి యభిరామ
గృహారామంబున కెలయించిన. 132

సీ. బాలరసాలంబుపైఁ గేలు సాఁపదు తిలకించి చూడదు తిలకతరువు
సంపంగె ముఖరాగసంపద నలరింప దడు గశోకమునకై యడరనీదు
పాట పెంపార్పఁ జూపదు ప్రియాళువుఁ జేరి కుచవీథిఁ గూర్పదు కురవకంబు
కర్ణికారముఁ బొడగన్న మాటాడదు సిందువారముమీఁదఁ జేర్ప దూర్పు
ననుచుసురపొన్నఁ గనుఁగొన్న నవ్వ దెపుడు, పొగడఁ బుక్కిటిమధువునఁ బ్రోదిసేయ
దిందుముఖి దోహదక్రీడ లీడ విడిచె, నలరువిలుకానిములుకుల కాత్మ నులికి. 133

వ. అప్పుడు, 134

క. పొదలినయారామములోఁ, గదలీతరుమధ్యదీర్ఘికాతటభూమిన్
బొదలినగురువిందలలో, విదితంబగుచంద్రకాంతవేదికమీఁదన్. 135

చ. దల మగుపచ్చకప్పురపుఁదావులు పైపయిసోఁడుముట్టఁ జెం
గలువలపాన్పుపై నునిచి కాంతకు గొజ్జఁగినీటితేటచే
జలకము లార్చి మైఁ గలయఁ జందనపంక మలంది యెంతయుం
బలుచనిసన్నగావివలిపంబులు గట్టఁగ నిచ్చి నెచ్చెలుల్. 136

వ. వెండియు. 137

క. చల్లనిమం దని పైపైఁ, జల్లనిమం దొకటి లేదు సతిడెందమునన్
జల్లఁదన మంద దయ్యెను, జల్లనిమందులను దాపసంపద మించెన్. 138

సీ. అఱుతఁ దగిల్చినయాణిముత్తెపుఁజేర్లు హరినీలహారంబులై తనర్చెఁ
దనువల్లి నంటినధవళచందనచర్చ లీలఁ గాలాగరులేప మయ్యెఁ
గరముల మెత్తినకర్పూరరేణువుల్ కస్తూరికాగురుకణము లయ్యెఁ
సజ్జపైఁ బఱచిన సాళాతిఱేకులు కలయ నిందీవరదళము లయ్యెఁ
జిత్తజాతుండు కనుమాయ చేసినాఁడొ, మనమనంబులవిభ్రాంతి మట్టుకొనెనొ
కమలలోచనపరితాపగౌరవంబొ, యనుచు వెఱఁగంది మదిఁ గుంది యబ్జముఖులు. 139

క. ఇంతకు మిన్నకయుండుట, పంతము గాదనుచు వీరవర్మునితోడన్
గాంతామణిసంతాపముఁ, గంతుప్రతాపంబు లులియఁగాఁ జెప్పటయున్. 140

క. విని భయము ప్రియము మనమున, నెనయఁగ నవ్విభుఁడు వినయ మెసక మెసఁగన్
నను నీపాలికిఁ జను మని, పనిచినఁ బనివింటిఁ గార్యభంగి ఘటింపన్. 141

క. చాలింపు మితరముల మదిఁ, బాలింపుము వీరవర్మఁ బ్రమదాత్మునిఁగా
నాలింపుము నావిన్నప, మేలింపు మనోజరాజ్య మెంతయు నింతిన్. 142

వ. అనిన నమ్మహీసురముఖ్యుం డమ్మగువ కిట్లనియె. 143

క. అతివా మదియఁగ ఘుదియఁగ, మతిదప్పెను కాక నీకు మనమున నియమ
వ్రతపరుల శూద్రరమణీ, రతికై బోధింప వత్తురా యిది తగవా. 144

చ. అనవుడు నింతి యీయెడఁ బ్రయాసపడం బనియేమి యంచు వే
గన ములు ముంటఁ బుచ్చుటయె కార్యముగాఁ దలపోసి చంద్రగు
ప్తునిఁ దగురీతి వీడుకొని భూపతిపాలికిఁ బోయి పూసగ్రు
చ్చినగతిఁ గార్యనిర్ణయ మశేషము తిన్నగ విన్నవించినన్. 145

చ. విని కడుసంభ్రమించి యతివేగమ కంచుకిఁ బంచి చంద్రగు
ప్తునిఁ బిలిపించి యాదరముతోడ సమున్నతనూత్నరత్నకాం
చనమయరత్నపీఠ మిడి సారగభీరవచోనిరూఢి నె
య్యన వినయంబు తేటపడ నమ్మనుజేంద్రకులేంద్రుఁ డిట్లనున్. 146

ఆ. నిరుపమాన మైననీమోహనాకార, రేఖ చూచె మదనరేఖ యనుచు
నదియ తప్పచేసి యలరంపగము లేసి, యలఁతఁబెట్టెఁ దొణఁగె నంగభవుఁడు. 147

క. మరుచేఁ దొడిఁబడకుండఁగఁ, గరుణింపు సరోజనేత్రఁ గావు మహింసా
పరమోధర్మ యనం గల, పరమార్థనిరూపణంబు భావించి మదిన్. 148

వ. అనవుడు నబ్భూసురుండు. 149

మ. సచ్చరితానువర్తనము సాధుజనంబులు సమ్మతింపఁగా
నచ్చపుబ్రహ్మచర్యము ప్రయత్నమునం జరియించుచుండి నే
డొచ్చెల శూద్రభామినికి నువ్విళులూరి పథంబు దప్పఁగా
వచ్చునె తెడ్డునాకి యుపవాసము మాన్పికొనంగ నేటికిన్ 150

క. వర్ణాశ్రమధర్మంబుల, నిర్ణయములు దొఱఁగకుండ నియమించుయశః
పూర్ణులు మీరలె యీయది, నిర్ణయ మని పలుకఁ దగునె నిండినసభలోన్ 151

వ. అనిన నమ్మహీశ్వరుం డిట్లనియె. 152

క. పారాశర్యప్రముఖు ల, పారకృపామహిమ తేటపడ నింతులకున్
గోరిక దీర్చుట వినమే, వారిసదాచారగౌరవం బెడలెనొకో. 153

క. నావుడు భూసురుఁ డిట్లను, దేవరయానతియు నస్మదీయనియమమున్
భావించి యుభయసమ్మతి, గావించునుపాయ మొకటి గాంచితి వినుఁడా. 154

చ. వరుసను బ్రాహ్మణోత్తముఁడు వర్ణచతుష్టయజాతకన్యలన్
బరిణయమౌట ధర్మమని పల్కుదు రాదిమునీంద్రముఖ్యుల
వ్వేర వొడఁగూడునేనిఁ బృథివీవర యీవరవర్ణినీమణిన్
గరమనురాగలీలఁ బ్రియకామినిగాఁగఁ బరిగ్రహించెదన్. 155

వ. అనిన నమ్మహీపాలుండు తదనులాపానురూపప్రవర్తితకార్యుం డగుటయుఁ దద్వృ
త్తాంతం బంతయు మదనరేఖ కాంతాజనంబులవలన నెఱింగి. 156

క. కాదంబినీసముద్గత, నాదంబున నీపలతిక ననిచినభంగిన్
జాదుకొనఁ బులకకలికా, శ్రీ దనువల్లికకుఁ జాలఁ జెన్నొదవింపన్. 157

సీ. చెదరినయలకలచిక్కు చక్కఁగఁదీర్చి జాఱినగనయంబు సవదరించి
తనువునఁ బైకొన్నతాప ముజ్జనచేసి తొరఁగెడికన్నీరు తొలఁగఁ ద్రోచి

157. కాదంబిని=మబ్బుచాలు. ననిచిన = వికసించిన. 158. గనయంబు=
పోఁకముడి.

చెక్కుటద్దములపైఁ జిఱునవ్వు చిలికించి చిన్నవోయినమోము సేద దీర్చి
తలఁకుడెందముతోడఁ దాలిమి గీలించి పయ్యెదఁ జనుదోయిఁ బదిలపఱిచి
పంచబాణుండు కరసానఁబట్టినట్టి, రత్నపుత్రికవోలె వినూత్నరత్న
కాంతి నెంతయు మోదించి కమలవదన, సఖులకెల్లను లోచనోత్సవము చేసె. 158

తే. అంత నిజపురి శృంగార మాచరింపఁ, బనిచె శృంగారశేఖరమనుజవిభుఁడు
హితపురోహితమంత్రిసమ్మతముగాఁగ, దత్తదనుకూలశుభముహూర్తములయందు.

సీ. తనపురోహితుఁడు నాఁ దగువిష్ణుశర్మునివరపుత్రి యగుశీలవతి లతాంగిఁ
దనతనూజాతయై తారుణ్యమున నొప్పు రాగమంజరి యనురాజవదనఁ
దనదుభాండాగారమున కధీశ్వరుఁ డైనఘనగుప్తుఁ డనువైశ్యతనయ సుమతిఁ
దనదండనాయకోత్తముని గాదిలికూఁతు మదవతీమణి యైనమదనరేఖఁ
గ్రమము దప్పకయుండ నారాజవరుఁడు, సకలలౌకికవైదికాచారసరణిఁ
బ్రియముతో విప్రవరునకుఁ బెండ్లిసేసె, వేఱుసేయక వారికి వేఱువేఱ. 160

క. నానామణిగణకాంచన, చీనాంబరబహుసుగంధశృంగారవతీ
దానానేకపరథతుర, గానేకగ్రామసమితి నరణం బిచ్చెన్ 161

క. ఆవివిధవినుతవిభవ, శ్రీవిలసనభాగ్యరసవిశేషస్ఫురణన్
దేవేంద్రునిగతి ధరణీ, దేవేంద్రుఁడు సకలభోగదీపితుఁ డగుచున్ 162

సీ. శీలవతీనిత్యశృంగారరేఖావనాంతరక్రీడావసంతుఁ డగుచు
మంజులతరరాగమంజరీవక్షోజమంజరీమధుపకుమారుఁ డగుచు
సుమతిసీమంతినీకమనీయశశికాంతపాంచాలికాశీతభానుఁ డగుచు
మదనరేఖావధూమానసాంతరరాజహంసావతంసవిహారుఁడగుచు
వరుసదక్షిణనాయకత్వమున మించి, యొక్కతెఱఁగున ననురాగ మొదవఁ జేసి
యుచితరతిరాజలీలల నోలలార్చెఁ, జంద్రగుప్తమహీసురచక్రవర్తి. 163

క. ఇత్తెఱఁగున నన్నలువురు, మత్తచకోరాక్షులకుఁ గ్రమక్రమము మెయిన్
జిత్తజకేళీనిపుణతఁ, జిత్తానందంబు లొదవఁజేయుచు నుండెన్ 164

వ. అంతఁ గొంతకాలంబునకును. 165

సీ. చూపుల నిగురొత్తుసోలంబుతోడన సోలంబు తనువున మేళవింప
విలసిల్లుత్రివళులవిరివితోఁ గూడంగ విరివి నెమ్మనముల విస్తరిల్ల

జడిగొన్న చెయ్వులజడనుతోడను గూడ జడను నెన్నడలను జాదుకొనఁగఁ
బొలుపారునారులనలుపుతోడనుగూడ నలుపు చన్మొనలందు నాటుకొనఁగఁ
గమనములఁ జాల నలసత గానఁబడఁగ, నెమ్మనంబులు మృత్సౌరభమ్ము గోర
మిగులఁ బ్రేఁకనితోడవుల మెచ్చు నడల, గర్భసంపద నొప్పి రక్కమలముఖులు. 166

సీ. వేదవేదాంగాదివిద్యలు శీలింప శీలవతీకాంతచింత సేయు
ధరణి నేకాతపత్రముగ నేలుకొనంగ సతతంబు రాగమంజరి తలంచు
రాజరంజనరీతి రసికతామహిమల సుమతియై వెలుఁగంగ సుమతి గోరు
సగుణనిర్గుణములసంబోధనాపేక్ష మదిలోన భావించు మదనరేఖ
యాత్మగర్భాంతరాళంబులందు నున్న, యర్భకులయందు నందమై యతిశయిల్లు
గుణము లన్నియు నిచ్ఛానుగుణము లగుచు, నాఁటినాఁటికిఁ దమయందు నాటుకొనఁగ.

చ. లలితకపోలమండలములన్ మణికుండలముల్ నటింప వి
చ్చలవిడిగా వినూత్నపురుషాయితకేలికి నగ్గలించున
గ్గలికలు చెల్లకున్న నధికవ్యథ నొయ్యన మాటిమాటి కూ
ర్పులు నిగిడింపఁ జొచ్చిరి సరోరుహనేత్రలు గర్భఖిన్నతన్. 168

చ. కనుఁగొని నెమ్మనం బలరఁగాఁ బులిజున్నును నేఁదుకన్న ది
మ్మనినను దెచ్చువాఁడఁ బ్రియ మైనవి యెల్లను జెప్పుఁడంచు గొ
బ్బున హృదయానువర్తి యయి పల్కును బంతము నొక్కభంగి గాఁ
దనియఁగ నిచ్చు నవ్విభుఁడు తామరసాక్షులు గోరుకోరికల్ 169

క. అంత నవమాసము లతి, క్రాంతము లగుటయును గమలకైరవహితసి
ద్ధాంతమతి వెలుఁగుతేజో, వంతుం డగుసుతుఁడు శీలవతి కుదయించెన్ 170

తే. తత్సుతోదయవార్తా మహోత్సవమునఁ, జంద్రగుప్తుండు పూర్ణిమాచంద్రుఁ గనిన
సంద్రమునుబోలె నానందసాంద్రుఁ డగుచు, మఱి యథావిధి జాతకర్మంబొనర్చె. 171

చ. అరు దగుచున్న జన్మసమయగ్రహయోగబలంబు పెంపునన్
వరరుచియై దిగంతముల వాలుఁ జతుర్దశసంఖ్యవిద్యలన్
వరరుచి యైనమూర్తి నవవారిజమిత్రునిఁ బోలునంచుఁ దా
వరరుచినామవిస్ఫురణవంతునిఁగా నొనరించెఁ బుత్రకున్ 172

వ. ఒనరించి తోడ్తోన నిరతిశయ లీలాలోకనరిరంసామాంగల్యమిళిత మనోహరాంగుండై యుండె నంతఁ గొన్నిదినంబులకును. 173

మ. దినకృద్వాసరచైత్రశుద్ధనవమిం దివ్యం దృతీయాంశ సం
జననం బొందెను రాగమంజరికి రాజద్భాగ్యసౌభాగ్యసూ
చనలగ్నంబునఁ బుత్త్రరత్నము నిజోచ్చక్షేత్రసందీప్తులై
యినమందారసురాసురేజ్యబుధు లాయిందు న్విలోకింపఁగన్ 174

వ. అమ్ముహూర్తంబు మౌహూర్తికోత్తములు నిరూపించి. 175

శ్లో. కుముదగహనబంధావీక్ష్యమాణేసమస్తైరగనగగృహవాసైర్దీర్ఘజీవీసతుస్యాత్
యదసదశుభజన్యంయచ్చకీదృగ్విమోదం సభవతినగనాథస్సార్వభౌమోజితారిః. 176

వ. అని హోరాస్కంధబంధురంబైనయీపద్యంబు నుపన్యసించి యిక్కుమారుండు
దీర్ఘాయురుపేతుండును జితారిసంఘాతుండును జక్రవర్తిపదఖ్యాతుండును నగునని
విన్నవించిన. 177

క. ఆవార్త లమృతలహరీ, భావంబునఁ గర్ణవీథిఁ బ్రవహించి తను
ప్లావనము చేసి ధరణీ, దేవకులాగ్రణిమనంబుఁ దెప్పలఁదేల్చెన్. 178

వ. అయ్యవసరంబున. 179

మ. కురిసెం గల్పతరుప్రసూనములు దిక్పాలంకష ప్రాయమై
మొరసెం దివ్యమృదంగనిస్వనము సమ్మోదానుసంపాదియై
బెరసెన్ జందనశైలమారుతము గంభీరాప్సరోనృత్యముల్
దొరసెన్ గన్నులపండువై జనులు సంతోషించి ఘోషింపఁగన్. 180

క. ఆజగతీసురుఁ డప్పుడు, రాజోచితబహుతురంగరథధేనుమహీ
రాజముఖీధనధాన్యస, మాజమహాదానగుణసమగ్రత మెఱయన్. 181

వ. జాతకర్మంబు యథోచితక్రమంబున నిర్వర్తించి యనంతరంబ. 182

తే. విక్రమంబున నాదిత్యువిధము దోఁప, సుప్రతాపానురూపతేజోవిశేష
కలితుఁ డగునని తజ్జన్మఫల మెఱింగి, తనయు విక్రమాదిత్యాభిధానుఁ జేసె. 183

తే. అంత సుమతికి సంజాతుఁ డైనయట్టి, పట్టికిని భట్టియని పేరువెట్టి పిదప
మదనరేఖావిలాసిని కుదయమైన, తనయునకు భర్తృహరినామ మొనరఁ జేసె. 184

వ. ఇత్తెఱంగునఁ బుత్త్రోదయోత్సవానందంబునం దృప్తుండై చంద్రగుప్తుండు. 185

క. సముచితకర్మక్రియలను, సముచితసంవర్ధనముల సముచితవిద్యా
సముదయసంశిక్షణములఁ, గ్రమమున నందనుల ఘనులఁగాఁ జేయుటయున్. 186

క. లోకహితకావ్యరచనా, సాకల్యప్రౌఢి వేదశాస్త్రపురాణ
వ్యాకరణసరణివరరుచి, యేకముఖబ్రహ్మయనఁగ నెన్నికకెక్కెన్. 187

సీ. వచియించెఁ బ్రాకృతవ్యాకరణాగమం బభినవంబుగ భోజవిభుఁడు మెచ్చ
సకలవర్ణాశ్రమాచారనిర్ణయ మొప్ప ధర్మశాస్త్ర మొనర్చెఁ దజ్ఞు లలర
ధీయుక్తి మెఱయ జ్యోతిశ్శాస్త్ర మొనరించె సకలలోకోపకారకము గాఁగఁ
గాళిదాసునినవ్యకావ్యవిద్యాప్రౌఢి వరకవీశ్వరచక్రవర్తిఁ జేసె
భవ్యనారాయణీయ ప్రపంచసార, శారదాతిలకాదిప్రశస్తమంత్ర
శాస్త్రసర్వంకషజ్ఞానసరణి మించె, శీలవతిపట్టి సర్వజ్ఞశేఖరుండు. 188

శా. శ్రౌతస్మార్తరహస్యవేదులు గురుస్థానంబుగాఁ జూడ వి
ఖ్యాతప్రౌఢి మహాకవీశ్వరులు సాక్షాద్భారతీమూర్తిగాఁ
జేతోవీథిఁ దలంపఁగా నతఁడు మించెన్ ధర్మమర్మజ్ఞతా
చాతుర్యోన్నతు లైనరాజులకుఁ బూజాలింగమై పెంపునన్. 189

సీ. వేదశాస్త్రపురాణవివిధాగమంబులు కరతలామలకంబుగా నెఱింగె
నవరసోజ్జ్వలకావ్యనాటకాలంకారసమితి నామూలచూడముగఁ జూచె
ధర్మార్థకామశాస్త్రప్రపంచంబులు * పల్లవిపాటగాఁ బరిచయించె
వారణస్యందనవాహనారోహణక్రమమున మర్మకర్మములు [illegible]
నృత్యగీతవిద్యాప్రౌఢి నిర్వహించె, సకలదివ్యాస్త్రశస్త్రప్రశస్తి మించెఁ
దేజమున నొప్పి భట్టిద్వితీయుఁడగుచు, విక్రమాదిత్యుఁ డసమానవిక్రముండు. 190

క. మరువము మొలవఁగఁ దోడనె, పరిమళ ముదయించినట్లు పరమజ్ఞాన
స్ఫురణము బాల్యమునప్పుడె, పరిణతమై భర్తృహరికిఁ బ్రభవించుటయున్. 191

ఉ. ఎంతయువేడ్కతోఁ బరిచయించినవిద్యలయట్ల వేదవే
దాంతరహస్యమర్మములు నమ్మహితాత్ముని కాత్మఁ దోఁచె న
త్యంతము చోద్యమై మెఱయునంజన మబ్బినవానికిన్ ధరా
క్రాంతము లైనపెన్నిధులు కన్నులకుం బొడచూపుకైవడిన్. 192

ఉ. అందఱు నన్నివిద్యల మహామహులై విలసిల్లుచుండఁగా
నందనులం గనుంగొని మనంబునఁ బొంగుచుఁ జంద్రగుప్తుఁ డా
నందమహాంబుధిన్ దినదినంబును దెప్పలఁదేలుచుండె నం
క్రందనుకంటె వైభవపరంపర మించి యనేకకాలమున్. 193

* పల్లెపాతంబుగాఁబరిచయించె. అనిపాఠాంతరము.

శా. తారుణ్యంబున నమ్మహీసురుఁ డోగిన్ ధర్మార్థ కామక్రియా
చారంబుల్ సరిగాఁ జరించి తుదమోక్షశ్రీ నపేక్షించి సం
సారాంభోనిధియానపాత్ర మగుశ్రీశైలంబుమీఁదం దపం
బారంభింపఁ దలంచి నందనుల డాయం బిల్చి తా నిట్లనున్. 194

తే. గయ సహస్రయుగంబులు కాశియందు, యుగసహస్రంబు వింశతియుగము లధిక
నిష్ఠఁ గేదారమున నున్ననియతఫలము, నొక్కదినము శ్రీనగమున నున్నఁ గలుగు. 195

సీ. శ్రీశైలమాత్మలోఁ జింతించినంతన జాతిస్మరత్వంబు సంభవించు
వేడ్కఁ దచ్ఛిఖరంబు వీక్షింపఁగోరిన సప్తజన్మాఘనాశంబు చేయు
నాత్రోవ రెండుమూఁడడుగు లేగినమాత్ర సకలజన్మములదోషములుఁ బాయు
నత్యంతనియతిమై నగ్గిరి కేగినఁ బరమసాయుజ్యంబుఁ బడయవచ్చు
నెన్నిభంగుల శ్రీగిరి కేగువాఁడు, ధన్యుఁ డగు నబ్బు నశ్వమేధంబుఫలము
నట్టిశ్రీగిరి కర్థిమై నరుగలేని, గుణవిహీనుండు పిచ్చుకకుంటుగాఁడె. 196

సీ. ఏకొండశిఖరాగ్ర మీక్షించినంతన భవబంధములఁ బెడఁబాపఁ గల్గు
నేకొండ యిల్లుగా నీశానుఁ డేప్రొద్దుఁ బార్వతీసహితుఁడై పాయకుండు
నేకొండసన్నిధి నెల్లతీర్థంబులు పాతాళగంగాఖ్యఁ బరఁగుచుండు
నేకొండమీఁద బ్రహ్మేంద్రాదిదివిజులు శబరవేషంబుల సంచరింతు
రట్టిశ్రీపర్వతము చూచినట్టివారు, గట్టిపుణ్యంబు చేసినయట్టివారు
ఘనతపఃఫలసిద్ధులు గన్నవారు, హరునికత్యంతనిజభక్తులైనవారు. 197

క. ఏపాపము లొనరించిన, నాపాపము లణఁచుచుండు నటమీఁద నరుం
డోపికమీఱంగాఁ జని, శ్రీపర్వతదర్శనంబు చేసినయేనిన్. 198

చ. శిల లఖిలంబు లింగములు చెట్లు సమస్తము గల్పభూజముల్
జలములు దేవతానదిజలంబులు మానవులెల్ల సంయముల్
పలికినపల్కులెల్లను జపంబు చరించుట సత్ప్రదక్షిణం
బులు నిదురల్ సమాధి తలపోయఁగ శ్రీగిరిమీఁదఁ జోద్యముల్ 199

ఉ. వారణసీపురంబున నవారణ మేను దొఱంగనేల కే
దారజలంబు లర్థిమెయిఁ ద్రావి శరీరము గోరవ్రావఁగా
నారడి వొంద నేల యొకయప్పుడు జన్మము లేకయుంటకై
యారయ శ్రీనగంబుశిఖరాగ్రము చూచినఁ జాలు నెమ్మదిన్ 200

మ. క్రతువిధ్వంసము బ్రహ్మహత్యయును ధర్మద్వేషమున్ సోదరీ
సుతసంహారము నాదియైనదురితస్తోమంబులం బాసి శా
శ్వతపుణ్యోదయుఁ డయ్యె నగ్గిరి నివాసంబాట రుద్రుండు దు
ష్కృతముల్ వాయుట లేమిచోద్యము జనుల్ శ్రీపర్వతం బెక్కినన్. 201

క. కావున శ్రీనగమున కేఁ, బోవఁగ నూహించి మిమ్ము బోధించుటకై
రావించితి నావాక్యము, భావింపఁగ వలయు నిపుడు పరమార్థముగన్. 202

చ. బ్రదుకుము విక్రమార్కనరపాలక దిగ్విజయంబుచేసి య
భ్యుదయముఁ బొందు భట్టి నిజబుద్ధి నియోగితనంబునందు స
మ్మదమున మించు భర్తృహరి మాధనమెల్లను నీకు నిచ్చితిన్
హృదయ మెలర్పఁగా వరరుచీ సుఖియింపుము వంశకర్తవై. 203

తే. అనుచు నెడఁబడ వారికి నానతిచ్చి, యాత్మరమణీసమేతుఁడై యాక్షణంబ
శ్రీనగస్వామి పదపద్మసేవసేయఁ, జంద్రగుప్తమహీసురచంద్రుఁ డరిగె. 204

వ. ఇట్లు చతుర్థపురుషార్థ తత్వజ్ఞానగురుం డైననిజగురుం డరిగిన యనంతరంబ. 205

చ. పరిచితనవ్యకావ్యరసభావవిచక్షణ పుణ్యవీక్షణా
పరమహితాశ్రితప్రకరబాంధవపోషణ సత్యభాషణా
తరళవిలోచనాజనవితానమనోభవ నిత్యవైభవా
నిరవధికప్రభావనృపనీతియుగంధర కీర్తిబంధురా. 206

క. చతురావధానభాషా, చతుర జనస్తూయమాన సహజమనీషా
యతులితగుణమణిభూషా, ప్రతివాసరవర్ధమాన భవ్యవిశేషా. 207

మాలినీ. తరుణకమలనేత్రా దర్పవజ్జైత్రయాత్రా
పరహితసుచరిత్రా భాగ్యలక్ష్మీకళత్రా
సరససుకవిమిత్రా సజ్జనారామచైత్రా
హారితకులపవిత్రా యక్కమాంబాసుపుత్రా. 208

గద్య. ఇది శ్రీమదఖిలకవిమిత్ర పెదయన్నయామాత్యపుత్ర
శారదాదయావిధేయ జక్కననామధేయ ప్రణీతంబైన
విక్రమార్కచరిత్రం బనుకావ్యంబునందుఁ
బ్రథమాశ్వాసము.

విక్రమార్కచరిత్రము.

ద్వితీయాశ్వాసము.

క. శ్రీనాథచరణయుగళీ
ధ్యానాధీనాంతరంగ తరుణీజనచే
తోనందన నిజమూర్తి
శ్రీనందన జన్ననార్యసిద్ధనమంత్రీ.

వ. అరుదుగ విక్రమార్కవసుధాధిపచంద్రుఁడు కీర్తిచంద్రికల్
ధరఁ బరఁగింప దిగ్విజయతత్పరుఁడై యొకరుండు వింధ్యభూ
ధరమున కేగి యందుఁ బ్రమదంబు మది న్నెలసిల్లఁ గాంచె నీ
శ్వరవరవామభాగసహవాసవిలాసిని వింధ్యవాసినిన్.

వ. కాంచి లలాటాంబకకుటుంబినీపదాంభోరుహప్రాలంబకదంబాయితచికురనికురుంబలాంఛనలపనచంద్రమండలుండై యమ్మండలాధీశ్వరుండు తదీయమందిరద్వారంబు నిర్గమించి తత్ప్రదేశంబున.

క. ప్రబలాసురవరసూనులు, సుబలమహాబలులు వాలిసుగ్రీవులు నా
నిబిడాంగరక్తధారా, శబలితభూభాగ మయినసమర మొనర్పన్

వ. కాంచి తత్కలహంబు వారించి తత్కారణం బడుగుటయు వార లిట్లనిరి. 5

చ. హరునిగుఱించి వత్సరసహస్రము ఘోరతపంబుచేసి త
త్కరుణ దుకూలకంథయును దండముఁ బావలు రత్నపాత్రముల్
వరమునఁ గాంచె మద్గురుఁ డవారణమైఁ బ్రబలాభిధానుఁ డీ
యురువిడిచేత నయ్యెడుప్రయోజన మెల్లను జిత్తగింపుమా. 6

శా. ఈలాతంబున వ్రాయఁ బట్టణములో నీపాదుకల్ మెట్టఁగా
నేలోకంబునకైన నేగ సులభం బీపాత్ర దివ్యాన్నముల్
చాలంగా సమకూర్పఁ గోరినతఱిన్ సంధిల్లు నీకంథచే
వేలక్షల్ కనకంబు రాలు విద్రుపన్ విశ్వంభరాధీశ్వరా. 7

తే. తండ్రిపిమ్మట నివి యేము తగినభంగిఁ, బంచుకొననేరకిమ్మెయిఁ బ్రతిదినంబుఁ
బోరుచున్నార మిట నీవు పొందు వొసఁగఁ, బంచి పెట్టి రక్షింపుమీ పార్థివేంద్ర.
వ. అనవుడు. 9

క. జనపతులకుఁ బాపాత్ముల, ధన మెమ్మెయి నైనఁ గొనుట ధర్మం బనఁగా
విని యున్నవాఁడు గావున, ధనసంగ్రహణంబునందుఁ దత్పరమతియై. 10

చ. అనఘుఁడు విక్రమార్కవసుధాధిపచంద్రుఁడు మందహాస మా
ననము నలంకరింపఁ గుహనాచతురుండయి బుజ్జగించి నా
పనుపున మీఱుచేసఱచిపాఱుఁడు మీఱినయట్టివాఁడ యీ
ధనమున కెల్లఁ గర్త యగుఁ దప్పదు పొమ్మని యానతిచ్చినన్. 11

చ. పనివడి యొండొరుం గడవఁ బాఱెడియాసను వారు దవ్వుగాఁ
జనుట యెఱింగి కంథయును సన్మణిపాత్రయు యోగదండముం
గొని వెసఁ బాదుకల్ దొడిగికొంచు వియచ్చరవాహినీకన
త్కనకసరోజగంధవహకౌతుకుఁడై వినువీథి కేగుచున్. 12

చ. కనియె నతండు శంకరశిఖాశశిరంజితచంద్రకాంతసం
జనితజలార్ద్రికల్పతరుజాలముఁ గిన్నరకన్యకాప్రమో
దనమణిశృంగసంగతలతావనజాలము దివ్యవాహినీ
వనజవనీతలద్రుహిణవాహమరాళము మేరుశైలమున్. 13

వ. కనుంగొని ప్రమోదభరితమానసుండై. 14

సీ. ఈకొండ మణికాంచనాకారరుచి గాంచెఁ గొండ లెల్లను దనుఁ గొండఁజేయ
నీకొండఁ గాఁపుండి యింద్రాదిసురముఖ్యు లెల్లభాగ్యములకు నెల్లరైరి
యీకొండదండగా నీరేడుజగములు సుప్రతిష్ఠితములై సొంపుమిగిలె
నీకొండ కోదండమై కాలకంఠున కసమానజయలక్ష్మి నావహించె
నిర్ఝరాపగ యీకొండనిర్ఝరంబు, పద్మబాంధవుఁ డీకొండపారికాఁపు
కొండయల్లునికొండ యీకొండశిఖర, మని సుమేరుప్రభావంబు లభినుతించి. 15

ఉ. అం దొకదివ్యరత్నశిఖరాగ్రతలంబున రాగమంజరీ
నందనుఁ డబ్జినీతటమునన్ సురభూజమునీడ నిల్చి లీ
లం దన నెమ్మనంబునఁ దలంచినమాత్రనె పాత్రయందునా
నందకరంబుగాఁ బొడమె నవ్యసుధామధురాన్నపానముల్ 16

శా. అయిష్టాన్నము లారగించి యతఁ డాహ్లాదంబుతో మేరువున్
డాయం దక్షిణదిక్కునందు నొకచోటన్ యోగదండంబునన్
వ్రాయం గంధగజాశ్వసౌధసదనప్రాకారదేవాలయ
ప్రాయంబై యొకపట్టణం బరుదుగాఁ బ్రాదుర్భవించె న్వెసన్. 17

చ. జనపతి యాపురంబునకుఁ జంద్రపురం బని పేరువెట్టి యం
దనుపమరాజ్యవైభవమహామహిమన్ జెలువొంది కంథ గ్ర
క్కున విదిలించి యందుఁ బదికోట్లులు మాడలు రాలఁ బోవుగా
ననయము నెల్లయర్థులకు నన్నరపాలకుఁ డిచ్చు నిచ్చలున్. 18

క. కనుఁగొనిన వేయి మాటా, డినఁ బదివే ల్గడువ లక్ష డెందము ప్రమదం
బునఁబొందిన గోటిధనం, బనయము నర్థులకు విక్రమార్కుం డొసఁగున్. 19

వ. ఇవ్విధంబున ననన్యసామాన్యవదాన్యుం డైనయా రాజన్యుండు పేరోలగంబున రత్నసిం
హాసనాసీనుండై యున్నయవసరంబున వైహాయసమార్గంబున ననర్ఘ్యమణిమరీచిమా
లికాదేదీప్యమానంబు లైనదివ్యవిమానంబుల నవలోకించి యాత్మీయమిత్రుం డైనచిత్రి
రథుండను గంధర్వపతి నివి యెందుఁ జనుచున్న వని యడుగుటయు నతం డాతని
కిట్లనియె. 20

ఆ. సకలజీవలోకసజ్జనానందన, పౌఢుఁ డైనపద్మభవునిఁ గొల్వఁ
ననుదినంబు నరుగునమరేంద్రముఖ్యుల, మణివిమానము లివి మనుజనాథ. 21

వ. అనవుడు. 22

మ. జగదుత్పత్తివిశారదుం డయినభాషాజానియాస్థానిసే
యఁగ వీక్షించునపేక్ష నాక్షణమ భృత్యామాత్యు లంగీకరిం
ప గుణాలోలుఁడు సాహసాంకధరణీపాలుండు లీలాగతిన్
గగనాభోగ మలంకరించె మణిరంగత్పాదుకాపాదుఁడై. 23

వ. ఇవ్విధంబునం జని యమ్మహామహుండు పితామహలోకసాలోకనోత్సవం బంగీకరించి
తదాస్థానమండపంబు ప్రవేశించి. 24

సీ. మార్గల్య మాతంగ మాంజాయన మరీచి మైత్రేయ మాండవ్య మందపాల
కపిల కశ్యప కాత్స కామంద క ణ్వాత్రి కౌశిక కాండిన్య కలహభోజ
వాత్స్యాయన వ్యాస వాల్మీకి వరతంతు వాలఖిల్య వసిష్ఠ వామదేవ
శరభంగ శుక శక్తి శాఙ్గ శారద్వత శౌనక శాండిల్య శాలిహోత్ర

జడభరత జహ్ను జాబాలి జామదగ్న్య, పులహ పిప్పల పర్వత పుండరీక
గార్గ్య గౌతమ గాలవ గణక ముఖ్యు, లైనయామంయమీశ్వరు లర్థిఁగొలువ. 25

యాగములు యాగకర్తలు, యోగ్యములును యోగివరులు నుచితాచార
ప్రాగుణ్యవిధులు నదులును, సాగరములు గిరులుఁ దరులు సంసేవింపన్. 26

సీ. తనతనుప్రభలతో నెనవచ్చుపటికంపుజపమాల యొకకేల నవదరించి
తనముద్దుమోముచందమున నందము నొందునరవింద మొకకేల నలవరించు
తనమంజులాలాపతతిఁ గూడి భాషించుకీరంబు నొకకేల గారవించి
తనగాననినదంబు నెనయఁ జాలువిపంచి కేలిమై నొకకేలఁ గీలుకొల్పి
ప్రణతదిక్పాలబాలికాఫాలఫలక, తిలకమృగనాభిచిహ్న దేదీప్యమాన
చరణనఖచంద్రయై పూర్ణచంద్రవిమల, కమలకర్ణిక నుండి వాగ్రమణి కొలువ. 27

క. కొలువున నెలవువహించిన, నలువకు సాష్టాంగ మెరఁగి నరవరుఁడు రసా
కలితమృదుసారసౌరభ, సలలితవాక్పుష్పపూజ సమ్మతిఁ జేసెన్. 28

వ. అప్పుడు ప్రసన్నతాచతురాననుం డైనచతురాననుండిట్లనియె. 29

క. ఎయ్యది కుల మెయ్యది నెల, వెయ్యది నీనామ మిప్పు డేచందమునన్
ఇయ్యెడకు వచ్చి తనవుడు, నయ్యంబుజనూతితోడ నతఁ డిట్లనియెన్. 30

ఆ. చంద్రగుప్తసుతుఁడ చంద్రపురీశుండ, విక్రమార్కుఁడనఁగ వెలయువాఁడ
దివ్యపాదుకాగతిప్రాభవచ్చితి, నిచ్చ మిమ్ముఁ జూడ నిష్ట మగుట. 31

క. నావుడు నతనిమహత్త్వము, భావించి విరించి చోద్యపడి సదయుండై
భూవర యే వరమడిగిన, నావర మే నిత్తు నీకు నని పలుకుటయున్. 32

ఉ. ఫాలతలాగ్రచర్మము కృపాణమునం గొని చీరి యెత్తి యా
వ్రాలకు మీఁద నెక్కుడగువ్రా లొకకొన్ని లిఖింపు మెప్పుడో
యీలిపితోడఁ గొన్ని వెర వేర్పడ నిప్పుడు సక్కఁబెట్టఁగాఁ
జాలుదొ యానతిమ్మనిన సారసగర్భుఁడు విస్మితాత్ముఁడై. 33

ఉ. అర్వురుచక్రవర్తులు పదార్వురరాజులు విశ్వధారుణీ
నిర్వహణప్రభావమున నేర్పరు లైనను వీనిసాటిరే
సర్వఫలప్రదానమున సాహసికత్వరమాసమగ్రతన్
గర్వితవీరవైరిచయఖండనమండనవిక్రమక్రియన్. 34

క. ఇచ్చెద నొకవర మనినను, జెచ్చెర నామాట కుఱుచ సేసెను సభ నీ
పొచ్చెము వాయుట కొఱకై, యిచ్చెద బ్రహ్మాస్త్ర మైన నీతని కనుచున్. 35

సీ. సిద్ధాదు లగుగోష్ఠిసీమలు పరికించి నామానుగుణమ్ము నిర్ణయము చేసి
యుచితదీక్షాకాల మూహించి యభిషిక్తుఁ జేసి జితస్థానసిద్ధి దెలిపి
కూర్మాసనాదులమర్మంబు లెఱిఁగించి యష్టాంగవివరణం బాచరించి
భూతశుద్ధి తెఱంగు బోధించి మాతృకావిన్యాసపరణి యుపన్యసించి
యావరణశక్తిబీజాధిదైవతములు, బలులు జపహోమతర్పణావళులు సెప్పి
సప్రయోగోపసంహరణప్రవీణుఁ, జేసి బ్రహ్మాస్త్ర మిచ్చె నబ్జాసనుండు. 36

వ. ఇచ్చి మఱియు నిట్లనియె. 37

క. మానుషశక్తి జయింపఁగ, రానిమహావీరు లైనగణశూరులపై
దీనిఁ బ్రయోగింపుము బల, హీనులపై మఱచి యైన నేయకు మధిపా. 38

క. అని బ్రహ్మ యానతిచ్చిన, జనపతి సాష్టాంగ మెరఁగి సంభావితుఁడై
తనపురికి నరిగి జగతీ, జనరక్షణ చేయుచుండె సత్వరమతియై. 39

వ. అంత నాచంద్రపురంబునఁ జంద్రగుప్తాన్వయవార్ధిచంద్రుం డైనరాజేంద్రుండు కీర్తి
చంద్రికాసాంద్రుండై యుల్లసిల్లు టెఱింగి త్రిజగదాశ్చర్యచాతుర్యసకలకళాసంవిధానుం
డైన సుమతిసూనుండు చనుదెంచి యుచితప్రకారంబునం బ్రవేశించి దండప్రణామంబు
లాచరించిన నుచితోపచారంబుల సంభావించి మధురానిర్గమనం బాదిగాఁ గలయాత్ర
యప్రయోజనంబు లఖిలంబులు నెఱింగించి యిట్లనియె. 40

సీ. చెలువొందు నేపురి శృంగారముగఁ గాలకంఠుఁ డెప్పుడు మహాకాలసంజ్ఞఁ
గోటిలింగంబులు కొమరారు నేవీట సంధ్యాత్రయమహోపచారగరిమ
విలయాంబునిధిపూరములయందు డిందక పెంపొందు నేపుటభేదనంబు
యుగయుగంబునయందు నొక్కొక్కదివ్యాభిధానంబు నేరాజధాని పూను
నంబికాదేవి యేపట్టణంబునందు, శ్రీమహాకాళినా నతిశ్రీవహించు
నట్టియుజ్జని యోగపీఠాభిరామ, మైహికాముష్మికప్రదానాద్యసీమ. 41

ఆ. ద్వారవతి యవంతి వారాణసి యయోధ్య, మధుర పుణ్యకోటి మాయ యనఁగ
నలఘుముక్తిదమ్ము లగుపట్టణములందు, నగ్రగణ్య యుజ్జయనిపురంబు. 42

వ. అని పురాణప్రోక్తంబు లగుసూక్తంబు లుపన్యసించి వెండియు. 43

సీ. సర్వసర్వంసహాచక్రావతంసమై జయలక్ష్మి వెలయు నుజ్జయినియందు
శ్రీమన్మహాకాళికామందిరాంగణస్థలి నగాధం బైనకొలనికెలన
నభ్రంకషాభోగ మగుమఱ్ఱికొమ్మను గట్టినవ్రేలెడునుట్టియెక్కి
చిత్రింబుగఁ దదీయసూత్రంబు లైదును ఘోరాసిచేఁ ద్రెవ్వఁ గోసి వైచి
యాజలాశయమధ్యంబునందు నున్న, యుగ్రశూలాగ్రమునఁ బడనోపువాఁడు
సకలసామ్రాజ్యవైభవోత్సవము నొంది, తత్పురం బేలు నిది దేవతావరంబు. 44

క. ఇది శిల వ్రాసినయది యని, చతురత విప్రుం డొకఁడు ప్రసంగవశమునం
జదివెను నెగి నీపద్యము, లదియెఱుఁగఁగ వలయు నచటి కరిగెద భట్టీ. 45

తే. ఉట్టిచేరులు గోయంగ నుత్సహించి, యొకటి దెగఁగోసి వెండియు నొకటిఁగోయ
మునుపు గోసినయది యంటుకొనుచు నుండు, ననుచు విన్నార మిట్టిచోద్యములు గలవె.

క. అన సుమతిసూనుఁ డిట్లను, జననాయక దీనికై విచారంబేలా
విను మట్టిచేరు లొక్కటఁ, బెనుపాతముగఁ గోయరాదె ప్రిదులక యుండన్. 47

మ. అనినం దత్ప్రతిభావిశేషమున కత్యాశ్చర్యముం బొంది య
మ్మనుజాధీశుఁడు భట్టిఁ జంద్రపురిసామ్రాజ్యంబున న్నిల్పి భూ
జనసంరక్షణమార్గసమ్యగుపదేశం బిచ్చి తానేగె ను
జ్జనికిన్ సమ్మతిఁ బాదుకంబువలనన్ సంతోషితస్వాంతుఁడై. 48

వ. అరిగి యనేకప్రసూనసుగంధవహగంధవహబంధురోపవనాపాదితముత్కరం బయిన యన్నగరోపకంఠంబున. 49

ఉ. మోహనమూర్తి యానృపతిముఖ్యుఁడు గాంచె సువర్ణకుంభస
న్నాహసురంగశృంగపరిణాహము దర్పణరత్నతోరణో
త్సాహము చంద్రికాధవళసౌధసమన్వితశ్రీమదంబికా
గేహము గోపురాగ్రగతఖేదవినోదదినేంద్రవాహమున్ 50

వ. కని తదీయరామణీయకంబునకు నాశ్చర్యధుర్యుం డై యక్కుమారవర్యుండు వందారుబృందారకసుందరీసందోహసీమంతసిందూరపరాగపాటలితస్ఫటికమణికుట్టిమంబులవలనను, నటనఘటనారంభాపదాంభోజవిగళద్రక్తసంధ్యారాగరంజితరంగస్థలీనభోంతరాళతారకాయితముక్తాఫలోపహారంబులవలనను, సఖీజనసమాందోళితడోలాసమారూఢగంధర్వకామినీజేగీయమానమధురగీతికానిస్వనంబులవలనను, బ్రసిద్ధసిద్ధజనకథితనవనాథ

చిత్రచరిత్రవర్ణనప్రమోద హృదయసామాజికవిరాజమాన మణిమండపంబులవలనను,
విటంకవిహరణపారావతకీరశారికాపఠిత దేవస్తుతికథాగాథశ్రవణప్రహృష్టహృదయజన
సముదయంబులవలనను, ప్రాకారసమీపపరిజాతకరంజనికుంజసంజాత కుంజరకుంభసం
భృతమకరందమధురసాస్వాదమత్త మధుకరీగానతానానుకూలకుశలపాలికాబాలికానవ
రాగగీతప్రసంగంబులవలనను, నిరవలంబనాంబరచరద్రమణరమణీసురతశ్రమ సంజాత
ఘర్మాంబుబిందువ్యపనోదన చతురశీతలసమీరణసంజనన కారణపతాకానికాయంబులవల
నను, చపలకపికంపితరసాలశాఖాపతితపరిపక్వఫలవాంఛాసంచరణపౌరభామినీనివహం
బులవలనను, నానాభివాంఛితశయితశాతోదరీసంపాద్యమానజలధరోపమవిశాలనీలమణి
కుట్టిమప్రదేశంబులవలనను, నిరవధికభక్తిరసాతిశయప్రణవోపహారసమర్పణమహావీర
వరశిలాప్రతిరూపంబులవలనను, గామితామితఫలోదయానందకందళితమనోహరమూ
నవానీతమహారంభగుంభితకుంభాంచిత కర్షణవ్యథానీయమానస్వర్ణకోటివల్గనాఫల్గుశో
భాకరపురోభాగంబులవలనను నతిమనోహరంబై, సార్వకాలికసమర్పితానేక పుష్పగం
ధబంధురంబై, యగురుగుగ్గులుప్రముఖధూపవాసనావాసితదశదిశాభాగంబై, శాతకుం
భస్తంభసంభృతానేక నూతనరత్నప్రదీపికాదేదీప్యమానంబై, మహోపహారసమయ
సముచితపంచమహాశబ్దసంభావ్యమానం బయినయాదివ్యమందిరంబు ప్రవేశించి. 51

సీ. నిర్జరవరవధూనేత్రకైరవములు చిఱునవ్వువెన్నెలచేత నలర
గోపతిసుతసతీకుంతలభ్రమరంబు లడుగుఁదమ్ములఁ జెంది యతిశయిల్ల
వరుణాంగనామనోవల్లీవితానంబు పలుకుఁదమ్మలచేతఁ బల్లవింప
ధనదకాంతాహర్షతటినీనికాయంబు విశదకృపారసవృష్టిఁ బెరుఁగ
నాదికిన్నరకన్యకాహస్తజలజ, కలితచామరపవమానకంప్యమాన
చికురనికురుంబయై యొప్పుసకలజనని, కర్థి దండప్రణామంబు లాచరించి. 52

వ. నిర్గమించి తదాలయపురోభాగంబున. 53

సీ. సికతాతలంబున శివలింగపూజనపరులైనసన్మునివరులవలనఁ
బరికరసహకారపాదపచ్ఛాయల గోష్ఠి సల్పెడిసిద్ధకోటివలన
నంతర్జలంబుల నఘమర్షణస్నాన మాచరించుచు నున్నయతులవలన
సిరులు నిండారంగఁ దరుల నోములు నోముమానవతీలలామములవలన
సుకృతముల కెల్ల నెల్లయై సొంపు మీఱి, యపరమణికర్ణిక యనంగ నతిశయిల్లి
కమలకైరవమధురసాకలితలలిత, వైభవాకార మగుసరోవరము గాంచి. 54

ఉ. ఆసరసీతటాంతికశిలాక్షరపంక్తిఁ బఠించి చూచి యీ
వ్రాసినవ్రాఁత యుజ్జయిని రాజ్యము చేరుటఁ జాటిచెప్ప సం
త్రాసముఁ బొందనేల యని తత్క్షణమాత్రన యుక్తియొక్క బా
హాసిఁ దదీయసూత్రముల నన్నిటి చెక్కటఁ గోసె వ్రేలిడిన్ 55

వ. తదీయసాహసోత్కర్షంబునకు హర్షించి. 56

సీ. వికచనీరజపత్రమకరందరసభాతిఁ బసనిచూపులఁ గృపారసము దొలఁక
జంద్రమండలసాంద్రచంద్రికాద్యుతిభంగి నాననంబున మందహాస మొప్పఁ
గనకకుంభవినూత్నఘనరత్నరుచిలీలఁ జాలింగ్లఁ గుంకుమపంక మలరఁ
గాంచనపాంచాలికాకీర్ణహిమలీల లలితాంగవల్లి దువ్వలువ దనర
నొప్పులకు నెల్ల నెల్లయై యుల్లసిల్లు, నమ్మహాకాళి ప్రత్యక్షమై నరేంద్రు
శూలముఖమునఁ బడకుండఁ గేలఁ బట్టి, నిజచరణపీఠిచెంగట నిలుపుటయును. 57

వ. రాగరంజితుండై యారాగమంజరీనందనుండు కృతాభివందనుండై యంజలిపుటంబు నిటలతటంబున ఘటియించి నిష్యందమానానందబాష్పకణికాప్రసారుండును రోమాంచకంచుకితాకారుండును సముద్గతగద్గదవ్యాహారుండును నై యిట్లని స్తుతియించె. 58

దండకము. జయజయ జగదంతరానందమూర్తే శతానందసంస్తుత్యకీర్తే నమద్దివ్యసీమంతసంక్రాంతసిందూరబాలాతపప్రస్ఫురత్పాదపంకేరుహే హేమకుంభీలసత్కుంభవక్షోరుహే నూత్నరత్నప్రభామంజులీమండితానేకభూషావిశేషప్రతీపప్రతీకే కృపాజాగరూకే రణారంభసంరంభశుంభన్నిశుంభాదిదైతేయదుర్వారగర్వాంధకారచ్ఛిదా చండమార్తాండరూపే సుధాంశుప్రలాపే కిరీటాగ్రజాగ్రత్సుధాభానుఖండద్వితీయార్ధశంకాసమాపాది ఫాలస్థలన్యస్తకస్తూరికాపత్రభాస్వల్లలామే మహామంత్రయంత్రాభిరామే సుధాసాగరాంతర్మణిద్వీపనీపాటవీపాటలీవాటికాకల్ప కల్పద్రుమప్రాంతచింతామణిశ్రేణికాగేహసీమా శివాకార మంచాగ్రభాస్వత్పరబ్రహ్మశయ్యారిరంసే ప్రభాసాంద్రచంద్రావతంసే నవీనేక్షుకోదండనానాప్రసూనాస్త్రపాశాంకుశోల్లాస హస్తారవిందే సదాసేవనాసన్నసన్మౌనిబృందే నవాశోకబంధూకసౌగంధికాలక్తకస్యందసిందూరరేణుప్రవాళప్రతీకాశమూర్తిప్రకాశే వినీలాలినీకేశపాశే సముద్దామసౌదామనీధామ బాలారుణోద్యత్ప్రతీకాశబీజత్రయీవిద్యమానాఖిలైశ్వర్యచింతామణే లోకరక్షామణే నిర్మలజ్ఞానవిద్యామహాయోగవిద్వన్మహాభాగ్యసౌభాగ్యవిద్యే ప్రభావానవద్యే నమస్తే నమస్తే నమస్తే నమః. 59

శా. ఓసర్వేశ్వరి యోమహేశ్వరసతీ యోదివ్యమూర్తిత్రయీ
యోసిద్ధాంబిక యోకదంబవనలీలోద్యానహృద్యా శివా
యోసంసారరుజాపహారనిపుణా యోమంత్రతంత్రాత్మికా
నాసంసేవన చిత్తగించి దయతో నన్నుం గటాక్షింపవే. 60

వ. అని స్తుతియింప నమ్మహీపతిపై నపారకృపారసతరంగం బగునపాంగంబు నిగిడించి యమ్మహాదేవి యిట్లని యానతిచ్చె. 61

ఉ. తొల్లి యనేకభూపతులు దుర్లభ మంచు నుపక్రమింప
తిల్లినయట్టికార్య మిది తెంపున నీవ్వొనరింపఁ జూచి యే
నుల్లములోన మెచ్చి యిపు డుజ్జయనీపురరాజ్యవైభవం
బెల్ల సహస్రవత్సరము లేలఁగ నిచ్చితి నీకుఁ బుత్రకా. 62

క. అనితరసాధారణ మగు, ఘనతరసాహసము నీవుగావించుట నో
మనుజేంద్ర సాహసాంకుం, డనఁగాఁ జిరకీర్తిఁ బొందు మాకల్పముగాన్. 63

ఉ. ఈయిల ధర్మరక్ష వెలయింప జనించినయట్టియాదినా
రాయణమూర్తి వీవు భవదంఘ్రిసరోరుహసేవ యర్థిమైఁ
జేయఁగ నాత్మఁ గోరి సరసీరుహగర్భుఁడు పుట్టె భట్టియై
పాయక జోడుగూడి యిలఁ బాలనసేయుట మీకు నైజమా. 64

వ. వనలక మీచరిత్రములు వర్ణనచేసిన సంస్మరించినం
జదివిన వ్రాసినన్ విని ప్రసంగవశంబునఁ బేరుకొన్నఁ బె
ల్లొదవు మనుష్యకోటికి సముజ్జ్వలరాజ్యరమాసమృద్ధియున్
పదమలధర్మబుద్ధియును సంవిదుదంచిత మోక్షసిద్ధియున్. 65

మ. అని సర్వేశ్వరి యానతిచ్చినఁ బ్రియంబారంగ సాష్టాంగదం
డనమస్కారముఖోపచారములు నానాభంగులం జేసి యు
జ్జనినాథాన్వయచక్రవర్తి తదనుజ్ఞాసిద్ధిపూర్వంబుగాఁ
దనయిచ్చం జరియించుచుండె నికటోద్యానాంతరాళంబునన్ 66

ఉ. అట్టియెడన్ బ్రసేనుఁ డనునప్పురమేలెడు రాజు చన్న నా
పట్టపుదంతి మంత్రులయుపాయమునం జనుదెంచి కీర్తికిం
గట్టినుఁ గానహారలతఁ గంఠమునం దిడ రాజ్యలక్ష్మికిం
బట్టముగట్టి రాప్తులును బంధులు భృత్యులు నన్నరేంద్రునిన్. 67

వ. ఇత్తెఱంగున నుజ్జయనీరాజ్యసింహాసనాసీనుండై. 68

సీ. భరతునిలాగునఁ బరశురామునిభాతి రంతిదేవునిభంగి రామునగరిమ
నంగునిరేఖ యయాతిభావంబునఁ బృథువిధంబున భగీరథునిమాడ్కి
గయునిలీల మాంధాతకైవడి నంబరీషునిరీతి శశిబిందుసోయగమున
శిబిపోలిక మరుత్తుచెల్వునను దిలీపుకరణి సుహోత్రునిగారవమున
సగరువెరవునఁ బురుకుత్సునరణి నలుని, రమణ నర్జునుక్రియఁ బురూరవునిచంద
మున హరిశ్చంద్రుతెఱఁగున వినుతికెక్కి, సాహసాంకుండు వసుమతీచక్ర మేలె. 69

చ. కుదురుకొనెన్ గిరీంద్రములు కూర్మకులాగ్రణి జీవనస్థితిం
బొదలె ఫణీశ్వరుండు బహుభోగసమున్నతి నుల్లసిల్లె స
మ్మదము వహించె దిక్కరిసమాజము క్రోడము చాలఁ గ్రొవ్వె సు
ప్పిదముగ నన్నరేంద్రభుజపీఠిక యుర్విగ నిర్వహించినన్. 70

ర. అరిజనపాలకాననతృణాంకురవృద్ధి యొనర్చు విద్విష
త్సరసిజలోచనాస్యజలధారలవర్ధన మొందు నెప్పుడుం
జరణసమీపవర్తులకుఁ జల్లఁదనంబొదవించు నమ్మహీ
వరునిప్రతాపవహ్ని జనవర్ణితచిత్రచరిత్రలీలలన్. 71

ఉ. పాదుక లాదటం జరణపద్మములం దిడి ముజ్జగంబులన్
మోదముతోడ నానృపతిముఖ్యుఁడు త్రిమ్మర ముఖ్యకాంతయున్
నూదిపిఠిందిత్రాటిక్రియఁ జొచ్చినచోటులు సొచ్చు నెన్నఁడేఁ
బైదలి ప్రాణవల్లభునిపజ్జఁ జరింపక పాయ నేర్చునే. 72

సీ. ప్రకటప్రతాపాతపముచేత వైరులకన్నులఁ జీఁకట్లుగ్రమ్మఁజేసి
ఖడ్గహాలాహలగరిమచే నహితుల నమృతాశనులుగాఁగ నలవరించి
సలలితసత్కీర్తిచంద్రికఁ బగతురమనములతాపంబు మట్టుకొల్పి
సముదగ్రధారాళశరవృష్టి విమతులతనువులఁ జెమటలు దలముకొలిపి
చిత్రచారిత్రవిక్రమశ్రీ వహించి, సాహసాంకమహీపాలచక్రవర్తి
జలధివలయితవసుమతీచక్రసహన, చండభుజదండకలితుఁడై యుండునంత. 73

వ. పాకశాసనుశాసనంబునం దదీయసూతుం డగుమాతలి దివ్యరథంబుతోడం జనుదెంచి
కృతాంజలి యగుటయు. 74

చ. అతనికి సాహసాంకవిభుఁ డాసనపాద్యము లాదియైనస
త్కృతు లొనరించి వేఁడిచటికిం దనదివ్యరథంబుతోడ సా
కతమునఁ బంపె నెంతపని గల్గెనొ గాక శచీవిభుండు ని
న్నితరములైనకార్యముల కిమ్మెయిఁ బంచుట మున్న వింటిమే. 75

వ. అనినవిని మాతలి సాహసాంకమహీపాలునితో నిట్లనియె. 76

క. జంభాహితుఁ డూర్వశిపై, రంభపయిం గరుణకలిమి రహిఁ దన్నటనా
జృంభణలతారతమ్యము, సంభావించుటయ కాని సాలఁడు తెగడన్. 77

క. కావున వారలనటనా, ప్రావీణ్యము హెచ్చుఁ గుందుఁ బ్రకటించుటకై
దేవరఁ దోడ్కొని రమ్మని, దేవేంద్రుఁడు పనిచె వసుమతీవర నన్నున్. 78

క. పాయక పెక్కుతపంబులు, సేయుతపోధనుల కైనఁ జేర నశక్యం
బీయరద మెక్కి విజయం, చేయుము జగతీశ తడవుసేయక యనినన్. 79

సీ. నిజతపోమహిమచే నిరుపమానంబుగా విరచించె నేతేరు విశ్వకర్మ
జంభాదిదనుజేంద్రసంగరాంగణముల శక్రున కేతేరు జయ మొసంగెఁ
గోరి ముప్పదిమూఁడుకోటులదివిజులు కొలువంగ నేతేరు కొమరుమిగిలెఁ
బటుజవస్ఫురణమై పదివేలహయములు పూనంగ నేతేరు పొలుపు మిగిలె
నట్టిదివ్యరథంబు నెయ్యమున నెక్కి, సాహసాంకమహీపాలచంద్రుఁ డరిగె
గరుడపవమానమానసాక్రమణనిపుణ, బహుగతిప్రౌఢి కుల్లంబు పల్లవింప. 80

వ. ఇట్లు చనిచని. 81

ఉ. నాకముఁ గాంచె నట్టియెడ నందనమందచరన్నితంబినీ
లోకము సంయమీంద్రధృతిలోపకలోలవిలాసమైనశో
లోకము వాసవేభమదలోలుపచంచలచంచరీకమున్
స్వీకృతసత్తపఃఫలవిశేషవిపాకముఁ బుణ్యలోకమున్ 82

వ. కని తదీయవిలాసోత్కర్షంబునకు హర్షించుచు సకలజగన్నయనపర్వం బగుసుపర్వా
ధీశ్వరునగరంబు చొచ్చి రథావతరణంబు చేసి దివ్యసభామండపంబు ప్రవేశించి. 83

చ. కనియె నతండు దివ్యగణికాజననేత్రచకోరికానురం
జనహసచంద్రికాలపనచంద్రునిఁ జారుపులోమజాఘన
స్తనపరిరంభసంభ్రమవశస్ఫుటకుంకుమపంకసౌరభాం
చితతనుకాంత్యుపేంద్రుని భుజాబలసాంద్రుని నిర్జరేంద్రునిన్. 84

క. కని వందన మొనరించిన, జననాథుని కెదురు వచ్చి సరసాశ్లేషం
బొనరించి యతని గద్దియ, నునిచికొనెఁ దివిజనాథుఁ డుచితప్రౌఢిన్. 85

వ. ఇట్లయ్యిరువురు నేకాసనాసీనులై సముచితసంభాషణంబు లొనరించుసమయంబున
సమయజ్ఞతావిశారదుం డగు నారదుం డన్నరేంద్రున కిట్లనియె. 86

క. నటనాహంకృతిఁ దమలోఁ, జిటిపొటిజగడంబు లూర్వశీరంభలకుం
బొటమిన మేలేర్పఱుపఁగ, నిటనిను రప్పించె నిర్జరేశ్వరుఁ డధిపా. 87

వ. అని యెఱిఁగించి యమరపతి యనుమతి నమ్మదవతీమణుల రప్పించి నర్తనప్రవర్తనంబు
నకు నియోగించుటయు సంకాల్యింగోర్ధ్వకాద్యవయవంబు లగుచతుర్విధవాద్యంబులకు
ననువుగాను గానంబునకు సమతానంబుగాను నుపక్రమించి. 88

సీ. కలికికన్నుల సోయగముమించుఁదళుకులు చెలఁగెడుమగమీలచెలువు నొంద
నభినవస్ఫురణమై నభినయించుకరంబు లలరుఁగెందమ్ముల ననుకరింప
నిటలంబున నటించుకుటిలకుంతలకాంతి కొదమతుమ్మెదలయొప్పిదము చూప
వలిపకంచెలలోని వలిచనుంగవ మించి జక్కువకవభంగి సంభ్రమింప
మంజుమంజీరకంకణశింజితములు, సమదకలహంసకలనినాదముల దొరయ
సరసగతిఁ జూపి సరసులు సరి యనంగ, రంభ సురరాజుమ్రోల నర్తన మొనర్చె.

వ. అంత. 90

సీ. శృంగార మేపార నంగవల్లికయందు గీతసామగ్రి యంగీకరించి
కరతలామలకంబు గాఁ గరాంబుజముల నర్థమాద్యంతంబు నభినయించి
భావింప నరు దైనభావమర్మంబులు మెఱుఁగుఁజూపులలోన మేళవించి
తానమానములతోఁ దాళనిర్ణయలీలఁ జరణపల్లవముల సంగ్రహించి
యఖిలమును మెచ్చఁ బ్రత్యక్ష మైనయట్టి, నాట్యవిద్యాధిదేవత నాఁ దనర్చి
భరతశాస్త్రమర్మజ్ఞతాప్రౌఢిమెఱసె, నూర్వశీకాంత వేల్పుఁబేరోలగమున. 91

వ. ఇట్లిరువురుం బ్రవర్తించిననర్తనంబులు గనుంగొని విక్రమార్కుం డిట్లనియె. 92

ఉ. సర్వజగంబుల న్నటనచాతురిఁ దాఁ గడుఁబ్రోడ నంచు దు
ర్గర్వము పూని శాస్త్రగతిఁ గైకొనసొల్లక రంభ యాడె నీ
యూర్వశి శాస్త్రసమ్మతసముజ్జ్వలమార్గము దప్పకుండఁగాఁ
బర్వ మొనర్చె నిచ్చటిసుపర్వుల కెల్లఁగళాప్రవీణతన్. 93

ద్వితీయాశ్వాసము.

వ. అనిన నమ్మహీనాథుని వివేకపరిపాకంబునకుఁ బాకశాసనుండు ప్రముదితాంతఃకరణుండై దివ్యమణిభూషణాంబరాదు లొసంగి మఱియును నిజతపోవిశేషతోషితాంతరంగంబును సర్వమంగళాస్పదంబును నృపసింహాసనద్వాత్రింశత్సాలభంజికారంజితంబును నగు దివ్యసింహాసనంబు నొసంగి తద్దివ్యపీఠంబుఁ బురంబునకు భరించికొనిపోవఁ ద్రిదశకింకరసహస్రంబు సమర్పించి గారవించి వీడ్కొలిపిన దివ్యమణిపాదుకాప్రభావసులభగమనుండై యుజ్జనపాలుం డుజ్జయనీపురంబున కరుగుదెంచి. 94

సీ. శ్రుతిమతంబునఁ బురోహితసమ్మతంబునఁ బుణ్యాహవాచనపూర్వకముగ
జలజబాంధవముఖ్యసకలగ్రహంబుల కభిమతం బగుహోమ మాచరించి
యన్నదానాదిసమస్తదానంబుల బ్రాహ్మణప్రతతికిఁ బ్రమద మొసఁగి
యుచితంబు లగుషోడశోపచారంబుల నాగద్దె కతిభక్తి నాచరించి
పౌరవృద్ధపుణ్యాంగనాపాణిపద్మ, ముక్తమౌక్తికశేషాసముజ్జ్వలావ
తంసుఁడై యొక్కశుభవేళ ధరణినాథుఁ, డమరపతిదత్తదివ్యసింహాసనంబు. 95

వ. ఇట్లు తేజోవిరాజితుండై యఖిలప్రజాపాలనంబు సేయుచున్నంత నొక్కనాఁడు.

సీ. అచ్చవెన్నెలమించు నపహసించువిభూతి యంగరాగంబుగా నలవరించి
యాగమోచితముగా నవయవంబులయందు లలితరుద్రాక్షభూషలు వహించి
పాంబట్టుపుట్టంబు పొట్ట నందంబుగా ఘనజటాజూటంబు గలయఁ బొదివి
యడుగుఁగెందమ్ముల బెడఁగు రెట్టింపఁగాఁ గాంచనమణిపాదుకములు దొడిగి
జమిలిమొలత్రాట నిసుపకచ్ఛడ మమర్చి, * కక్కపాలయుఁ గక్షభాగమునఁ బూని
తరుణశశిమౌళియపరావతార మనఁగ, ధరణిపతిపాలి కేతెంచెఁ దపసి యొకఁడు. 97

క. ఏతెంచి శివునికృప యని, ప్రీతిమెయిన్ భూతి యొసఁగఁ బృథివీరమణుం
డాతతభక్తిని గైకొని, యాతాపసవరు భజించె నరార్చ[illegible]. 98

వ. ఇత్తెఱంగున న త్తపోధనసత్తమునకు సపర్యాపర్యాయంబునం బ్రమోదం బాపాదించి యన్నరేంద్రుం డిట్లనియె. 99

క. ఈచక్రవాళపరివృత, భూచక్రమునందు నొకయపూర్వం బేదేఁ
జూచినయది గలిగిన నది, యేచినకృప నాకు నానతిమ్ము మహాత్మా. 100

వ. అనిన యోగీశ్వరుండిట్లనియె. 101

---

* పా. ఘనకపాలంబు కక్షభాగమునఁ బూని.

సౌభాగ్యమస్తు శాశ్వతసమున్నతిరస్తు సంగరవిజయోఽస్తు సౌఖ్యమస్తు
వస్తువాహనసంపదస్తు చింతితమనోరథసిద్ధిరస్తు సామ్రాజ్యమస్తు
సప్తసాగరపరివృతసకలభూమి, మండలైకాధిపత్యసమాగమోఽస్తు
పుత్రపౌత్రాభివృద్ధివిస్ఫూర్తిరస్తు, మంగళానిభవంతు తే మనుజనాథ. 118

అని యాశీర్వాదంబు చేసి. 119

క. అర్థించినబ్రాహ్మణునకు, నర్థి నొసఁగెఁ గనకకుండలాభరణము న
త్యర్థమును రెండుబారువు, లర్థము ప్రతిదినము నొసఁగు నని చెప్పి దయన్. 120

ఇవ్విధంబున. 121

మ. అరిభూనాథవరూథినీమదభయాహంకారదుర్వారకో
పరసాటోపపటుప్రతాపపటలప్రధ్వంసకాక్షేయభా
స్వరబాహాబలశాలిసాహససముత్సాహైకసంసేవ్యుఁడై
ధరణీచక్రము విక్రమార్కవిభుఁ డుద్యల్లీలఁ బాలించుచోన్. 122

సీ. తలమీఁదఁ జెరివినఁ దనరారునునుఁజెంక యమృతాంశురేఖచందమున నమర
మేదినీరేణువు మెయినిండఁగాఁ బర్వ భసితాంగరాగసంపద వహింప
జుంజువెంట్రుక లెత్తి చుట్టినలేఁదీఁగ పన్నగాధీశ్వరుపగిది మెఱయఁ
గరమొప్ప నుదుటిపై గైరికతిలకంబు ఫాలలోచన భాతిఁ బరఁగుచుండ
శబరుఁ డొక్కరుఁ డేతెంచె సంభ్రమమున, శంకరుఁడు తొల్లి శబరవేషము వహించె
నంచు మదిలోన నీశుఁ దలంచి తాను, నీశునాకృతిఁ గైకొన్నయొఱుకనంగ. 123

ఉ. వచ్చినచెంచుఁ జేనిఁ గని వాకిటివాఁడు నృపాలుపాలికిం
బొచ్చెములేక తోకొనుచుఁ బోవఁగ వన్యములైనకానుకల్
మెచ్చఁగ నిచ్చి యంగములు మేదినిసోఁకఁగ మ్రొక్కి లేచి తా
వచ్చినకార్య మంతయును వావిరిఁ జెప్పఁ దొణంగి యిట్లనున్. 124

సీ. ప్రళయకాలాభీలభైరవోదగ్రత నూకరాకృతిఁ బొసఁగూపె నొక్కొ
యత్యంతకుపితాంతకాంతకాకారంబు క్రోడరూపంబుఁ గైకొనియె నొకొ
పటుభయంకరవీరభద్రాతిరేకంబు భూదారవేషంబు పూనె నొక్కొ
చండభుజాదండదండధరస్ఫూర్తి కిరిఘోరమూర్తిని బరఁగె నొక్కొ
యనఁగ నతిభీకరాకార మైనయట్టి, యేకలం బెల్లయెడలను నెదురులేక
ఘోరసత్త్వసమగ్రకాంతారజలధిఁ, దిరుగుచున్నది మందరగిరియుఁ బోలె. 125

క. నరవర తానుభరించిన, ధర నీవు భుజాగ్రపీఠిఁ దాల్పఁగ సుఖియై
తిరిగెడు నాదివరాహము, గరిమం దత్కిటి నటించుఁ గాననసీమన్. 126

క. ధర నాదిశబరుఁ డొకకిటి, శరనిహతిం గూల్చె ననుచు శబరుల నెల్లన్
బరిమార్పఁ బుట్టెనో యన, నురుకోలము చెంచుకొలము నొడుచు మహీశా 127

ఇట్లు మహామహీధరపరిణాహం బైనయావరాహంబు. 128

చ. మునిజనపర్ణశాలలు సముద్ధతిమైఁ గలగుండు వెట్టుచున్
గునగునవచ్చి లావరులఁ గొమ్ముల వ్రక్కలువాఱఁ జీఱుచున్
మునుకొని సస్యసంఘముల మ్రోరను గుద్దలిగొంచు నెల్లెడఁ
దనరుపుమైఁ జరించు నతిదారుణలీల వనాంతరంబునన్. 129

చ. జనవర సాహసాంకుఁ డన సన్నుతికెక్కిననీవు దక్క నా
ఘనతరకోలముం గదిసి గర్వ మడంపఁగ నన్యభూపతుల్
గొనకొనలేమి దేవరకుఁ గుయ్యొటిఁగింపఁగ వచ్చినాఁడ వే
గన మృగయావినోదమును గౌతుక మార నొనర్ప నేర్పనన్. 130

తే. అనిన నిష్టార్థముల వాని నాదరించి, వలయుసవరణతోడ భూవల్లభుండు
వెడలె వేఁటకు మృగయాప్రవీణు లెన, శబరనాయకు లుభయపార్శ్వములఁ గొలువ.

వ. ఇవ్విధంబున సర్వసన్నాహంబు మెఱయ సాహసాంకుండు కృతపవనజవన్వాహనుండై చనిశరభశార్దూలప్రముఖనిఖిలమృగవరశరణ్యం బైనయరణ్యంబుఁ బ్రవేశించి బహుప్రకారమృగయావినోదంబు లొనరించుసమయంబున. 132

ఉ. కోలముఁ గాంచె నానృపతికుంజరుఁ డంజనశైలవిగ్రహా
భీలముఁ బోత్రసాధనవిభేదితభూవివరోరుజాలకో
త్తాలము ఘుర్ఘురధ్వనివిదారితఖాద్రిగుహాంతరాళమున్
లోలవిలోచనాంచలవిలోకితరోషమహాగ్నికీలమున్ 133

వ. కని యతఁడు మున్ను శబరునిచేత విన్నతెఱంగునకు మెఱుంగిడినయట్లున్నయున్నతోదారభూదారంబు నిటలవీథికిం గదియుటయును. 134

సీ. అంతింత నగపడినట్లు చేరఁగ నిచ్చుఁ బైకొనఁజూచినఁ బరువువెట్టుఁ
బటుపరిశ్రాంతి లోఁబడినలాగు నటించు కైదువు నేయ డగ్గఱిన సురఁగుఁ

బొందలమాటున నుండి యదలించుచును జొప్పి కదియంగఁ జూచిన బెదరి తొలఁగు
నవనీతలము మోర నలవ్రాకఁ గోరాడుఁ ద్రోవ గట్టినఁ దప్పఁ ద్రోవ నుఱుకుఁ
జేరఁ దవ్వగఁ బాఱును జేరనీక, యల్లనల్లన నడపాడి నానగొలుపు
మనుజపతి నిట్లు తెలయించుకొనుచు నరిగి, యమ్మహాకోల మవనిగహ్వరముఁ జొచ్చె.

వ. చొచ్చిన నాదిపితిందితౌక్రిట్రిక్రియ నచ్చొటం జొరం దలంచి ఘోటికాతిలకంబుఁ
దిలకభూజంబున బంధించి. 136

క. చెచ్చెరఁ బలియును దోడన, చొచ్చి రసాతలముదాఁక సూకరమార్గం
బెచ్చోఁ వదలక వెనుచన, నచ్చెరువుగ మాయమయ్యె నది యచ్చోటన్. 137

వ. అతం డత్తెఱంగునకు విస్మయతరంగితాంతరంగుండై కొంతదవ్వు చని ముందట ననంత
విభవౌదారం బగునొక్కపురంబు గని యాత్మగతంబున. 138

క. ఈపురము నామ మెద్దియొ, యీపట్టణ మేలునృపతి యెంతటివాఁడో
యీపుటభేదనవిభవము, గోపురమున లేదు వశమె కొనియాడంగన్. 139

చ. అని యటపోవఁ బోవఁ బణిహారియొకం డరుదెంచి విక్రమా
ర్కునిఁ బొడగాంచి మిమ్ముఁ దోడుకొంచు వెసం జనుదేర దైత్యసు
క్కునిఁ గిటిమూర్తి గైకొని తగం జనుమన్నను వచ్చి తమ్ముఁ దె
చ్చినవిధ మంతయుం దెలియఁ జెప్పిన ముప్పిరిగొన్న వేడుకన్. 140

క. తలఁచినతలఁపుకొలందిన, యలఘు నుదారునిని విక్రమార్కవిభు రనా
తలమునకుఁ దెచ్చి తనుచును, బలి మెచ్చెం దనదుభృత్యుఁ బరహితకృత్యున్. 141

క. అని చెప్పి మిమ్ముఁ దోడ్తేఁ, బనిచినఁ బనివింటి ననినఁ బణిహారిబడిన్
దనుజేంద్రునిసన్నిధికిని, మనుజేంద్రుఁడు వచ్చివినయమహనీయుండై. 142

క. కాంచిన నతఁడును బెన్నిధిఁ, గాంచినగతి నలరి యెదురుగా వచ్చి సమా
కుంచితశరీరవినయో, దంచితుఁడై కౌఁగిలించి తాత్పర్యమునన్. 143

క. ఆసాహసాంకు మణిసిం, హాసనమున నిలిపి సముచితార్ఘ్యప్రియపూ
జాసత్కారమున సుఖా, వాసునిఁగాఁ జేసి దనుజవరుఁ డిట్లనియెన్. 144

శా. భూలోకంబున సర్వసంపదలు సంపూర్ణంబులై యుండునా
కాలాతిక్రమణం బొనర్ప కిల మేఘశ్రేణి వర్షించునా

చాలంగాఁ బసిపాఁడిసొంపు గలదా సస్యంబు లేపారువా
వాలాయించి యొనర్తురా జనులు దేవబ్రాహ్మణారాధనల్ 145

క. ఏనును జనవత్సలతన్, మానవలోకప్రసంగమతిచేతను గా
కేనిర్విచార మనుగం, గానేటికి నీవుగలుగఁ గారుణ్యనిధీ. 146

మ. బలము ప్రతాప మీఁగి దయ భాతి విభూతి వినీతి ధర్మని
శ్చలత కళావిశేషము నిజం బవధానము మాన మాదరం
బెలమి యనం బొగ స్తగలయిన్నిగుణంబులఁ గీర్తికెక్కి నీ
విల భరియింపఁగా జనుల కేల విచారము భూతలేశ్వరా. 147

వ. అనిన సాహసాంకమనుజేంద్రుండు బలీంద్రున కిట్లనియె. 148

క. సురపతి పిలువఁగ బంపిన, నరిగితి నమరావతికిఁ బ్రియంబున నది నీ
పురికిని రమాసమగ్రత, సరిరా దని కానఁబడియె సౌజన్యనిధీ. 149

క. పదునాలుగులోకంబులు, నుపరస్థములుగఁ జరించుచుండెడులక్ష్మీ
హృదయేశుఁడు నిను వేఁడఁగ, బ్రదికితి నీబ్రదుకు బ్రదుకు బలిభూపాలా. 150

క. దేహి యనువాఁడు షగగొని, దేహి యనఁగ నుండువాఁడు తెల్లంబుగ లేఁ
డూహించిన నీరాజ్యము, లో హరహర చిత్రమహిమ లుంటాక బలీ. 151

క. అని మధురవచనరచనల, దనుజేంద్రుని నలరఁజేసి తగమజ్జనభో
జనుఁడై యతండు వేడుక, లొనరింపఁగఁ దృప్తిఁ బొంది యుండెడువేళన్. 152

ఆ. రసరసాయనాఖ్యరత్నద్వయము దెచ్చి, యందు ముదిమి నొకటి యుపనయించు
నొకటి చాలసిరుల నొందించు నని చెప్పి, యిచ్చి యనుప నిలకు వచ్చె నృపతి. 153

ఉ. వచ్చి రయంబునం దనదువారువముం బ్రియమార నెక్కి ము
న్నచ్చటనచ్చటం జెదరినట్టిబలంబులు దన్నుఁ గూడి రాఁ
జొచ్చిన వారితో బిలముఁ జొచ్చినలాగును గన్నలాభమున్
జెచ్చెరఁ జెప్పుచున్ బురముఁ జేరఁగఁ బోయెడునంత ముందటన్. 154

చ. పలుకనిమోముఁ దొట్రుపడుపాదములున్ వగరంపుటూర్పులున్
వలవలనైనదంతములు వంగినమేను వణంకుమస్తమున్
నిలుపఁగ రానియుక్కిసయు నెమ్మెయి నెక్కొనుదప్పి పెంపుఁ జే
వెలుఁగునఁ జూచుచూపుఁ గలవృద్ధమహీసురుఁ డమ్మహీశ్వరున్ 155

వ. కాంచి బహువిధాశీర్వాదంబులఁ బ్రముదితహృదయునిం జేసిన సాహసాంకనృపోత్తముండు కరుణాయత్తచిత్తుండై యమ్మహీసురవరుని జరాభారదారిద్ర్యభారంబు లపనయించుతలంపునఁ దత్ప్రయోజనంబు లెఱింగించి రసరసాయనాఖ్యరత్నద్వయంబు నొసంగుటయును. 156

క. రససేవనంబునం దన, ముసలితనం బుడిగి తరుణమూర్తియుతుండై
వసుధామరుఁ డింటికిఁ జని, రసాయనాన వరవిభవరమ్యుం డయ్యెన్. 157

క. మనుజేంద్రుఁడు నిజపురమున, కనురాగముతోడ నరిగె నఖిలజనములుం
దనదానధర్మపరహిత, ఘనసాహసనైపుణములు కణఁక నుతింపన్. 158

వ. మఱియును. 159

తే భద్రనామాభిధానుఁ డక్షుద్రసంప, దాఢ్యుఁ డుజ్జయనీపురి నధికలోభ
గర్హితుం డైనయొకవణిగ్వరుఁడు గలఁడు, అతనికిఁ బురందరుం డనుసుతుఁడు గలఁడు.

తే. ఆపురందరుఁ డధికభోగానుభవమ, హావిభూతిఁ బురందరు నతిశయించి
భూరివితరణశ్రీఁ గల్పభూజశిబిద, ధీచిఖచరకరాదుల ధిక్కరించె. 161

వ. ఇట్లు వణిక్కుమారుండు మహోదారుండై. 162

క. కట్టక కుడువక యొరులకుఁ, బెట్టక తమతండ్రి గూడఁబెట్టినసిరిఁ దాఁ
గట్టియుఁ గుడిచియు నొరులకుఁ, బెట్టియుఁ దనయిచ్చ వెచ్చపెట్టఁ దలంచెన్. 163

క. ఆడెడువారల కిచ్చును, పాడెడువారలకు నిచ్చు బట్లకు నిచ్చున్
బాడబవరులకు నిచ్చును, వేడుకకాండ్రకు నిచ్చు వివిధార్థంబుల్. 164

సీ. భూరిభూమ్యాదిక భూరిదానంబులు సువిశేషతిథుల భూసురుల కిచ్చు
నుక్తదక్షిణలతో నుభయతోముఖిసహస్రములను బ్రాహ్మణోత్తముల కిచ్చుఁ
దిలధేను లాదిగాఁ గలదానదశకంబు విధిపూర్వకముగ సద్ద్విజుల కిచ్చుఁ
గడుఁబెద్దచెఱువులు గట్టించు నిఱుపేదవిప్రుల రావించి వ్రతు లొసఁగు
విత్తనిర్వంచనక్రియావృత్తిఁ బెక్కు, దానములు సేయుఁ బుణ్యతీర్థములయందు
మఱియు నర్థమూలము లైనమహితపుణ్య, కర్మములు నెమ్మి నొనరించు ధర్మనిరతి.

ఉ. ఇమ్మెయి నర్థ మెల్లను వ్యయింపఁ బురిం గలవైశ్యు లందఱున్
నెమ్మిఁ బురందరుం గదిసి నీవు వణిక్కులవర్తనంబు న
ర్థమ్మును వమ్మునం గలిపి వాలి విశృంఖలవృత్తి దానధ
ర్మమ్ములు త్యాగభోగములు మానక సేయుట నీతిమార్గమే. 166

క. ఈమెయి వెచ్చము సేసిన, నామేరుమహాద్రియంతయర్థం బైనన్
వే మొదలికి మోసం బగు, మామాటలు విని కదుద్వ్యయం బుడుగు మనా 167

తే. సరకుగొను మన్న మామాట సరకుగొనవు, జాతినీతివర్తనములజాఱఁ బోవు
పాలసుం డగు నయ్యర్థపాలుఁ డైన, వలదు మామాట వినవన్న చలము విడిచి. 168

తే. అలహరిశ్చంద్రుఁ డనుచితవ్యయ మొనర్చి, యాలుబిడ్డల విలిచి యంత్యజునిఁ గొలిచె
సంచితార్థంబు నిష్ప్రయోజనము గాఁగ, నలవెఱుంగక వెచ్చించునతఁడు చెడఁడె. 169

తే. పుట్టలిసుమంత లిడనిడఁ బొదలు పెఱిఁగి, పుడుకఁబుడుకంగఁ గాటుకపోకఁ జూచి
విత్తసముపార్జనవ్యయవృత్తులందుఁ, జిత్తమిడినవర్తకునకుఁ జేటుగలదె. 170

ఆ. పిల్లుగట్టు నలకుబేరుండు దానైన, నాయమునకు వెచ్చ మధిక మైనఁ
బేద యైన ధనదుపెన్నిధియై చను, నాయమునకు వెచ్చ మల్ప మైన. 171

క. తనయొడలం గలనెత్తురు, ధనహీనుని విడిచిపోవు దారాదిసుహృ
జ్జనములు విడుచుట యరుదే, మనుపీనుఁగు నిర్ధనుండు మదిఁ బరికింపన్. 172

క. పాసినయప్పుడు పాయుదు, రాసలఁ జేరుదురు చేరినప్పుడు చుట్టల్
డాసినచుట్టము సుమ్మీ, శ్రీసతి యెవ్వారి కైన సిద్ధము జగతిన్. 173

క. ధనమూలము జగ మంతయు, ధనవంతుని కిష్ట మగుపదార్థము లెల్లం
దనచేతిలోని వగుటను, ధన మార్జింపంగ నెవ్విధంబున వలయున్. 174

క. శ్రీమంతుఁడె కులవంతుఁడు, శ్రీమంతుఁడె సుభగరూపజితకంతుఁడు నా
శ్రీమంతుఁడె గుణవంతుఁడు, శ్రీమంతుఁడె సిద్ధశేముషీమంతుండున్. 175

క. ఒడమిగలవెఱఁగు నైనను, బుడమిం గలవార లెల్ల భూషింతురు శ్రీ
పెడఁబాసిన దూషింతురు, కడుఁ బేదఱికంబుకంటెఁ గష్టము కలదే. 176

వ. కావున నీవు మాబుద్ధులు విని నీతివిరుద్ధవర్తనం బుడిగి కులం బుద్ధరింపు మనిన సుజ్ఞానసుందరుం డగుపురందరుండు పురాణసిద్ధం బులగునీతివచనంబుల కార్యంబు లని నిర్దేశించి వణిగ్వంశవర్యుల నుద్దేశించి ప్రియపూర్వకంబుగా నిట్లనియె. 177

క. నేలం బాఁతిన నన్యుల, పా లవు ధన మొండె మ్రుచ్చుపాలవు ధరణీ
పాలునిపా లవుఁ గావున, వాలాయముఁ గుడువ విడువ వలయున్ ధనమున్ 178

క. నెఱ వగుసంపద గలిగిన, నెఱి దానం గుడువఁ గట్ట నేరనిమనుజుం
డఱిముఱిఁ జేనికిఁ గట్టిన, వెఱబొమ్మయె కాఁడె యెన్నివిధములఁ జూడన్ 179

క. కొలఁదికి మీఱినలక్ష్మికి, నలరెడుభోగంబె రక్ష యారసిచూడన్
జలపూర్ణతటాకమునకు, నలవడఁగా వాట మైనయలుఁగుం బోలెన్. 180

క. వరసతులఁ గవయుశక్తియు, సరసాహారములు గుడుచుశక్తియు సిరికిం
దరమైనదానశక్తియు, నెరులకు లే నధికభాగ్యయుతులకుఁ దక్కన్. 181

క. నేమింటిదాఁకఁ బెరిఁగిన, దీమసమున నతలమునకు దిగఁబడి చనినన్
భూమి గలయంత దిరిగినఁ, దామును పెట్టనిది రిత్త దన కేలబ్బున్. 182

ఆ. సంపదలు తరంగసంచలంబులు రెండు, మూఁడునాల్గుదివసములది ప్రాయ
మాయు వరయ శారదాభ్రపటల మని, యెఱిఁగి సేయుఁడు పరహితము హితము. 183

క. ఏలా దాఁచెద రర్థము, లేలా యర్థులకుఁ బెట్ట రేలా కుడువం
జాలరు నిలువదు సిరి పెను, గాలికిఁ గంపించుదీపకళికయుఁ బోలెన్. 184

క. సిరియును నాయువుఁ గడున, స్థిరములు జముఁ డదయుఁ డిది మదిం దెలిసియుఁ జే
యరు ధర్మము ధర్మస్య, త్వరితా గతి యనుపురాణవచనము వినరే. 185

క. తనచేసినపురుషార్థము, తనసొమ్ముగ నెఱిఁగి నరుఁడు దానపరుండై
యనుభవియై మన వలవా, దినములచే మోసపో కతిస్థిరబుద్ధిన్. 186

క. ఇచ్చి చను నర్థ మెల్లను, విచ్చలవిడి నృపదాత వితరణి గాఁడే
చచ్చియు విడువం డర్థము, నచ్చెరువుగ దాత లోభి యౌనో కాఁడో. 187

వ. అని యనేకవిధంబుల దానధర్మపరోపకారంబులు సత్కార్యంబు లగుట దేటపడం
బలికి కులవృద్ధు లుపదేశించుబుద్ధులు వినక వీటింబుచ్చి విచ్చలవిడి నిచ్చలు వెచ్చంబులు
సేయం జేయ నకించనత్వంబు ప్రాపించి క్రమక్రమంబున నఖిలజననింద్యమానంబుగా
నిత్యాశనశూన్యం బగుదైన్యంబు వచ్చిన నచ్చినచుట్టంబులు నెవ్వగలనెవ్వ నెవ్వాని
వార లవ్వల నివ్వల నవ్వం దల యెత్తుకొని నడవ రామికిం దొలంగఁ దోవ రాని
లేమికి నొండొకయుపాయంబు మదిం దోఁపమికిం గొండొక చింతించి ధీరతావధీరిత
మందరుం డగుపురందరుండు ధైర్యం బవలంబించి సకలతీర్థదర్శనార్థం బుజ్జయనీపురం
బు వెడలి యనేకపురవరగ్రామంబులును గిరివనదుర్గంబులును నిర్గమించి కతిపయదినం
బులకుం బతోళికానముత్సేధసౌధచంద్రశాలావిలసితలీలావతీవిలసనవియచ్చరప్రమో
దనం బైనమధురాపుటభేదనంబు చేరి తదీయవిభవవిశేషంబులకుం బరితోషంబు నొం
ది యనంతరంబ. 188

ఉ. కాశికి నేఁగి యందు మణికర్ణికలోపలఁ దీర్థమాడి వి
శ్వేశుపదాంబుజంబులకు నెంతయు భక్తి నమస్కరించి తాఁ
జేసినకర్మబంధముల చిక్కెడలించి విముక్తికన్యకన్
దాసెద నంచు నెమ్మనమునం బ్రమదంబు వహించి వెండియున్. 189

క. చిరనిద్రయొందుచోటుల నరయంగా దుఃఖహేతువనఁగాఁ బరఁగుం
బరమానందపద మా చిరనిద్రయ కాశి నిశ్చితము గలదే. 190

చ. చెలువగు కాశికామహిమ చిత్రము బెబ్బులి లేడిమ్రింగి యాఁ
కలిచెడ కెద్దుఁ బట్టఁ బులికాటున నెద్దును నెద్దుపోటునన్
బులియు శరీరమున్ దొరఁగ బోగున లేళ్లొకలేడిఁ బట్టుటల్
పులి పులితోలుగప్పటయుఁ బొల్పగు నెద్దొకయెద్దు నెక్కుటల్. 191

సీ. రూపమొక్కటి రెండురూపులై చెలువొందు మూఁడుమొనలపోటుముట్టుఁ బట్టు
బాహుచతుష్కంబుఁ బంచాస్యములుఁ బూను షణ్ముఖునైఁ బ్రేమ సలుపుచుండు
సప్తాశ్వచంద్రు లీక్షణములుగా నొప్పు నెనిమిదిమూర్తుల వినుతి కెక్కు
నవనిధీశసఖుం డనంగఁ గీర్తి వహించుఁ బదికొంగు లైనయంబరము గట్టుఁ
బదునొకండువిధంబులఁ బ్రణుతి కెక్కు, వెలయఁ బండ్రెండుగనుపులవిల్లు పట్టుఁ
గర్మపాశలవిత్రవిఖ్యాతి మెఱయుఁ, గాశిలో మేను దొఱఁగిన ఘనయశుండు. 192

వ. అని యప్పురంబునకుం జని. 193

తే. అర్థి భాగీరథీస్నాన మాచరించి, బహుళవిశ్వేశపదభక్తి భజనచేసి
శ్రీవిశాలాక్షి దర్శించి చిత్త మలర, వప్రగోపురభైరవస్వామిఁ గొలిచి. 194

మఱియుఁ దత్తదుచితకరణీయంబు లనుసంధించి యప్పురంబు వెడలి గయాప్రయా
గప్రభృతిపుణ్యభూములం దిరిగి దక్షిణదిశాభాగభాగధేయంబు లగుపుణ్యతీర్థంబులు
నిరీక్షించు నపేక్షం దిరిగి శ్రీపర్వతదర్శనంబు సేయుం బూని మహాయుగసహస్రానశ్వ
రం బగునేకేశ్వరం బనుతదీయపశ్చిమద్వారంబుచెంగటియోగిపుంగవహృదయంగమం
బగునివృత్తిసంగమంబునకుం జని. 195

చ. దురితనివృత్తికై వినయదోహలవృత్తి నివృత్తిసంగమే
శ్వరు నఖిలేశ్వరుం ద్రిపురసంహరు హైమవతీమనోహరున్
హరికమలాసనాదివరదాభయపాణిఁ ద్రిశూలపాణి శం
కరు నసుహృద్భయంకరుఁ ద్రికాలముఁ బూజ యొనర్చి పిమ్మటన్ 196

వ. అటఁ జనిచని. 197

ఉ. శ్రీలలితుండు దానవగుణశ్రీలి పురందరుఁ డంతఁ గాంచె శ్రీ
శైలము రుగ్జరామరణసంక్షయకారిఫలౌషధీలతా
జాలము సార్వకాలికవసంతనితాంతలతాంతవిస్ఫుర
త్సాలము సానుసంగతలసన్మణిదీప్తదిగంతరాళముఁ 98

వ. కని మహోత్కర్షహర్షభరవిగళదశ్రుపూరపరిపూరితలోచనయుగళుండును సముదీర్ణ
సంకీర్ణముత్పులకాంకురప్రపంచకంచుకితశరీరుండును నిరంతరానందరసభరితాంతరంగుం
డునునై సర్వాంగసంగతమహీతలంబులగుసాష్టాంగదండప్రణామంబు లాచరించి లేచి
యంజలిపుటంబు నిటలతటంబున ఘటియించి బహువిధంబులఁ బ్రస్తుతించుచు
నమ్మహామహీధరంబు నారోహణంబుచేసి శశిశేఖరదర్శనపూర్వకంబుగా నపూర్వలక్ష్మీ
సుందరమణికందరమధ్యభాగస్థితమహాదేవమందిరముఖమండపంబుం బ్రవేశించి. 199

ఉ. ముందటఁ గాంచె నాశుభసముజ్జ్వలమూర్తి పురందరుండు ని
ష్యందకృపాతరంగముఁ బిశంగకపర్దసురంగము న్విని :
ష్యందితభక్తలోకహృదపాంగము సుందరరత్నకందరా
మందిరమల్లికార్జునసమాహ్వయజృంభితసిద్ధలింగముఁ. 200

క. కని వినయంబున సాష్టాంగనమస్కృతు లాచరించి కరపుటములికం
బునఁ జేరిచి యిట్లని వా, రనివేడ్కన్ నుతించె భక్తిరసతన్మయుఁడై. 201

తే. దేవ శ్రీమన్మహాదేవ, దేవదేవ, నాగమణిహార, కృష్ణవేణావిహార।
సత్కృపాపాంగ శాంభవీసంగతాంగ, పాలితాఖిలజగదీశ పార్వతీశ 202

క. ఆశాలతాలవిత్రక, యక్షాధిపమకుటమణిసమభ్యర్చితశోభి
భాశోభితపదపంకజ, శ్రీశైలగుహావిహార సింహకిశోరా. 203

క. శరణాగతభయహరణా, పురదానవహరణ భూరిభుజగస్ఫురణా
గురుకరుణాంతఃకరణా, సరసిజభవవినతచరణ చంద్రాభరణా. 204

క. కైలాససానుసంగత, కేళీవనకేళిలోల కిన్నరనారీ
లీలాగీతరసప్రియ, శైలసుతానందజలధిసంపూర్ణశశీ. 205

వ. అని స్తుతించుచు సవ్యాపసవ్యాంగప్రదక్షిణంబులును సాష్టాంగదండప్రణామంబులు
ననేకంబు లాచరించి మహోపచారంబులు సమర్పించి యనంతరంబ తోఁటవీరేశ్వ
రదేవాయతనంబునకుం జని 206

క. సాష్టాంగనమస్కారము, లష్టోత్తరశత మొనర్చి యాదేవునిపై
దృష్టియుఁ జిత్తము నిడివి, స్పష్టముగా భక్తితోఁ బ్రశంస యొనర్చెన్. 207

చ. ఒనరిచి యావణిగ్జనకులోత్తముఁ డాగిరిమీఁద డిగ్గి తాఁ
జని చని ముందటం గనియె సాలరసాలతమాలకుందచం
దనహరిచందనక్రముకదాడిమనింబకదంబపాటలీ
పనసవనీకృతార్థమును భాస్వదహోబలపుణ్యతీర్థమున్. 208

క. కని దానిమహత్త్వమునకు, మనమున నాశ్చర్యరససమన్వితుఁడై పే
ర్కొనుచుం జని భవనాశనిఁ, గని తజ్జలమజ్జనాపకల్మషుఁ డగుచున్. 209

ఉ. కాంచెఁ బురందరుం డెదురఁ గన్నులపండువుగా సమాధిని
శ్చంచలసత్త్వభావదివిషన్మునిరాజమనస్సరోజలీ
లాంచితరాజహంసు సుజనావనదేవశిఖావతంసునిం
బ్రాంచితఘోరవీరరసభావుని శ్రీనరసింహదేవునిన్. 210

క. కని దండనమస్కారము, లొనరించుచు భక్తిరససముత్సాహమునం
గొనియాడుచుఁ దళుకొత్తెడు, ననురాగముతోడ జయజయధ్వను లెసఁగన్. 211

ఉ. శ్రీమదహోబలేశ్వరుఁ డశేషజగన్నిధి భక్తలోకచిం
తామణి వైరిదానవవిదారణదారుణనారసింహలీ
లామహనీయమూర్తి కమలారమణీరమణీయుఁ డబ్జజేం
ద్రామరబృందవంద్యుఁడు నిజాశ్రితలోకముఁ గాచుఁగావుతన్. 212

వ. అని కీర్తించి పురందరుండు పురాణసిద్ధం బగుసిద్ధవట్టణస్థానంబునకుం జని 213

క. మున్నొనరించినపాపము, లన్నియుఁ బెనువలుతఁగలయు నవగాహనసం
పన్నుల కని సద్భక్తిని, బెన్ననదిం దీర్థమాడి ప్రీతి దలిర్పన్. 214

వ. సిద్ధేశ్వరునగరు చొచ్చి. 215

క. కని సాష్టాంగనమస్కృతు, లనేక మొనరించి ముకుళితాంజలియై భ
క్తినుతించెఁ దనమనమ్మున, ననురాగరసంబు నిండి యలువులువారన్ 216

వ. ఇవ్విధంబున నప్పరమేశ్వరుం బ్రహృష్టహృదయునిం [illegible] తదీయాయతనశిఖరమహోత్తుంగధ్వజప్రదక్షిణపరిణద్ధమహోత్సవసమయసమాగతభ్రమరరూపదివ్యసంయమిసముదయంబును నక్షీణపరమతపోధనసత్త్వపరంజ్యోతిస్స్వరూపంబును నద్భుత

యత్తచిత్తుండయి యవలోకించి దక్షిణకైలాసం బనం బ్రశస్తి వహించిన కాళహస్తి మహాస్థానంబును ననంతభోగికటకోత్కటకం బగు వేంకటాచలంబును సర్వలోకలోచనసముత్సేధసౌధగోపురం బగు కాంచీపురంబును ననవరతపరిస్ఫురత్కావేరీసముత్సంగం బగు శ్రీరంగంబును సక్షీణదురితాక్షేపణప్రారంభధురీణం బగు కుంభఘోణంబును శ్రీరామప్రతిష్ఠాభిరామం బగు రామేశ్వరంబును జననిరీక్షణాపేతదుష్కర్మబంధం బగు సేతుబంధంబును సందర్శనసంచలీకృతజగజ్జననయనం బగు ననంతశయనంబును జూచి యక్షేశ్వరదిశాభిముఖుండై మోక్షదానదీక్షాసమక్షం బగు విరూపాక్షంబునకుం జని. 217

ఉ. లోలతఁ గాంచె నా సుగుణలోలుఁడు చారుశిలాగళజ్ఝరీ
జాలతటీప్రవాళఘనసత్తరువాటముఁ బార్శ్వతుంగభ
ద్రాలహరీవినోదవిహరజ్జలపక్షికరనిర్గతప్రమో
ద్వేలహరప్రణామమతిదీపితకూటము హేమకూటమున్. 218

వ. కని యటఁ జని తదగ్రభాగంబున. 219

ఉ. ఇక్షుధనుర్విపక్షుని రవీందుకృతాక్షుని సర్వదేవతా
ధ్యక్షుని నాదిభిక్షుని హతప్రతిపక్షుఁ గృతాంతదంతిహ
ర్యక్షు మహాముముక్షుశరణాగతరక్షణదక్షు శ్రీవిరూ
పాక్షుని నానతేంద్రకమలాక్షునిఁ గాంచెఁ గృపాకటాక్షునిన్. 220

చ. కని యతిభక్తిపూర్వకముగా ధరఁ జాఁగి సమస్కరించి లే
చి నిలిచి ఫాలభాగమునఁ జేతులు సేరిచి సమ్మదాశ్రువుల్
కనుఁగవఁ దొంగలింపఁ బులకమ్ముల నంగము విస్తరింప న
త్యనుపమలీలతోడఁ గొనియాడెను భక్తిరసార్ద్రచిత్తుఁడై. 221

శ్లో. ధృతపతిభుజఙ్గం పాణిహేలాకురఙ్గం, ప్రమదహృదయసఙ్గం బాలచన్ద్రోత్తమాఙ్గమ్
వరమకుటపిశఙ్గం వాసకైలాసశృఙ్గం, జితమదనదపాఙ్గం శ్రీవిరూపాక్షలిఙ్గమ్. 222

శ్లో. స్మరితసదమలాఙ్గం మౌళిగఙ్గాతరఙ్గం, సదయులసదపాఙ్గం శైలజాత్మాఙ్గభృఙ్గమ్
నయనవిధుపతఙ్గం నాగభూషోజ్జ్వలాఙ్గం, త్రిపురదనుజభఙ్గం శ్రీవిరూపాక్షలిఙ్గమ్.

శ్లో. నమత సుమతిసఙ్గం నాట్యలీలాభ్రితుఙ్గం, కరిధృతశయనాఙ్గం కాలకూటాభిషఙ్గమ్
నిగమతరువిహఙ్గం నిత్యయుక్తాన్తరఙ్గం, సితభసితసురఙ్గం శ్రీవిరూపాక్షలిఙ్గమ్.

వ. అని యిట్లు స్తుతిపూర్వకంబుగాఁ బరమేశ్వరుం బరమానందభరితాంతఃకరణుం గావించి యనంతరంబ స్వదేశగమనచింత యంతరంగంబుపట్టు దవిలిన నప్పట్టు గదలి పురందరుండు. 225

క. పుట్టినపెరిఁగినదేశం, బట్టిజనులకైనఁ జూడ నిచ్చగుటను నే
పట్టునఁ గాలూఁదక నిజ, పట్టణమున కరుగుదెంచి పార్థివుఁ గాంచెన్. 226

చ. కని ప్రణమిల్లి సేమ మడుగంబడి వైశ్యుఁడు తాను బోయి వ
చ్చినకథ యెల్లఁ దెల్లముగఁ జెప్పిన రాజు రసైకలోలుఁడై
విని యట నీవుగన్నవియు విన్నవిఁ జోద్యము లెవ్వి గల్గిన
న్నన మలరంగఁ జెప్పు మనినన్ వినయం బెసఁగంగ నిట్లనున్. 227

క. ధరయెల్లఁ దీర్థసేవా, పరతమెయిఁ బరిభ్రమించి బహువిధవిభవ
స్ఫురణవిలసిల్లుమధురా, పురి కేఁగని యందు నొక్కభూసురునింటన్. 228

వ. కృతశయనుండనై యున్న నిశాసమయంబున నప్పురోపకంఠంబునందు వితతనిర్ఘాతపాతంబు లగుకశాఘాతంబులకుం గాతురయగు నొక్కకాంతయార్తనాదంబు కర్ణగోచరం బగుటయు నత్తెఱం గందులగృహమేధిం బ్రబోధించి యడుగుటయు నతం డిట్లనియె. 229

ఉ. ఏమినిమిత్తమో యెఱుఁగ మీపురిచేరువ బిల్వవాటికా
సీమఁ బ్రతిక్షపంబు సరసీరుహలోచనయొర్తు దానవ
స్తోమకశాభిఘాతములఁ దోరపువేదనసైఁపలేక యు
ద్దామత నార్తనాదపరతం బ్రలపింపఁగ విందు మెప్పుడున్. 230

క. అనియె నని విన్నవించిన, విని యత్తెఱఁగెల్ల నెఱుఁగువేడుక మదిలో
జనియించి వైశ్యయుతుఁడై, మనుజాధీశుండు చనియె మధురాపురికిన్. 231

క. అందుఁ బురందరదర్పిత, మందిరమున విశ్రమింప మధ్యమనిశియం
దిందుముఖియార్తనాదము, నందంద వినంగఁబడియె నధిపతికంతన్. 232

వ. వినంబడినయాయెలుంగుచక్కటికిం జని. 233

ఆ. కనియె నృపుఁ డఖర్వగర్వాంధదైతేయ, ఘనకశాభిఘాతకాతరాత్మ
దీవ్రవేదనాప్రదీపితార్తస్వన, నిబిడితాస్య నొక్కనీరజాస్య. 234

క. కనుఁగొని వెఱవకు వెఱవకు, మని యూఱడఁ బలికి సతికి నభయప్రదుఁడై
మనుజేంద్రుఁడు గర్వితుఁడై, దనుజేంద్రుల కనియె నత్యుదగ్రస్ఫురణన్. 235

ఉ. ఓరి దురాత్ములార దళితోత్పలలోచన నేల యీ క్రియన్
ఘోరకశాభిఘాతములఁ గుందఁగఁ జేసెది రింత క్రొత్తరే
యారయఁ బుష్పకోమల లహంకృతు లింకిట మాన కున్న మ
ద్ఘోరకరాసిపత్రమునకున్ బలిసేయుదు నీక్షణంబునన్. 236

వ. అనిన నన్నిశాచరులు సాహసాంకునకు నిట్లనిరి. 237

సీ. కైకొందు మమరేంద్రుఘనరాజ్యపద్మమాధీనత నేకధాటీనిరూఢి
దండింతు మతిదుర్మదస్ఫూర్తి నంతకు నిజభుజాగర్వంబు నిమిషమాత్ర
భంజింతు మపరదిక్పాలకుచతురంగ బలగర్వములు తృణప్రాయములుగ
హరియింతు మే ముత్తరాధీశపాలిత నవనిధానములు ప్రాభవ మెలర్ప
నంతలేసి మహాత్ముల నింతసేయు, మాకు నిను సంహరించుటమాత్ర మెంత
యెందు గుడిమ్రింగువారికి నంది పిండి, వడియు మనుపల్కు లుంగవే పుడమిలోన.

చ. అనవుడు మందహాసరుచి యాననపద్మమునం దలిర్పఁ జ
య్యన విశితాసిపుత్రిక కరాంబురుహంబున సంతరించి యా
ద్దనుజబలంబుపై నడచె దారుణ[redacted]ణసైన్యయోధము
ర్దనవిభవాభిరాముఁ డగు రామనృపాలునిఁ గేలిసేయుచున్ 239

క. సురరిపులుఁ బ్రాసపట్టిస, పరిఘక్షురచర్మబాణబాణాసనతో
మరముఖ్యసాధనంబులు, కరముల విలసిల్లఁ గదనకాంక్షితమతులై 240

వ. మార్కొనుటయుఁ బ్రతాపార్కుండైనవిక్రమార్కుండును. 241

ఉ. కొందఱికంఠదేశము లకుంఠితశక్తిమెయిన్ హరించుచుం
గొందఱిరక్తమాంసములు కుంభినికిన్ బలిగా నొనర్చుచుం
గొందఱిగాత్రఖండములు కుప్పలుసేయుచు దైత్యకోటిఁ దా
నందఱి సంహరించె విలయాంతకుభంగి నరేంద్రుఁ డుగ్రతన్. 242

వ. ఇత్తెఱంగున లబ్ధవిజయుండై యక్కామినీరత్నంబు నత్యాదరంబునం గనుంగొని. 243

క. ఎయ్యది నీవుండెడు నెల, వెయ్యది నీనామ మిప్పు డీయసురులచే
నియ్యలజడిఁ బడఁ గారణ, మెయ్యది యనవుడు లతాంగి యిట్లని పలికెన్. 244

క. అమరావతిఁ గలవేలుపుఁ, గొమిరెలలో నెల్ల రూపగుణశీలములం
గొమరారుదు నానామము, కమలావతి మీఁదికార్యగతి విను మధిపా. 245

క. అవిరళసమాధియుతుఁడై, భువనత్రయభయదభంగిఁ బూనినయుగ్ర
శ్రవసునితపంబు వృద్ధ, శ్రవసుఁడు మాన్పంగ మదివిచారించి వెసన్. 246

వ. తదీయనియతిప్రతివిధానంబునకు నాజ్ఞాపించినం దదనుజ్ఞ గైకొని తపోవనంబునకుం జని.

సీ. బద్ధసిద్ధాసనపరిణతిఁ గూర్చుండి హృదయసమాధాన మొదవఁజేసి
మూలాలవాలసమున్నతిఁ గైకొని యనిలు మధ్యమనాడియందు నిలిపి
యంతర్గతము లైనయాఱుదామరలకు నభినవోల్లాసంబు ననునయించి
యాంతరజ్వలనసంక్రాంతిచేఁ దొరఁగెడు చంద్రకళాసుధాసారధారఁ
దడిసి యాత్మానుసంధానతన్మయత్వ, నిశ్చలాంతరంగుం డయి నిస్తరంగ
నీరనిధియును బోలె నొప్పారుచున్న, మునివరేణ్యునిఁ బొడగంటి మనుజనాథ. 248

వ. కని సభక్తికంబుగా దండనమస్కారంబు లాచరించి పుష్పాపచయవ్యాజంబున సఖీ
జనసమాజంబుతోఁ దత్ప్రదేశంబున. 249

సీ. నవలతాడోలనోత్సవకేళి నెపమున సరససంగీతమాధురి నటించి
చతురచిత్రకథాప్రసంగంబు నెపమునఁ బరిహాసభూషణప్రౌఢి చూపి
ప్రమదనర్తనకేళిబాహాసముల్లాన సరసతఁ జాతుర్యసరణిఁ దెల్పి
పలుమాఱు నేమేనిఁ బరికించువిధమునఁ గలికిచూపులమించు చిలికి చిలికి
చెలఁగి యి ట్లేము చేసినచేఁత లెల్ల, మునితపోభంగ మొనరించునను వు దక్క
యప్రయోజనచతురంబు లై తనర్చె, వనమహీసాంద్రచంద్రికావలులకరణి. 250

వ. అంత నంతరాత్మధ్యానావసానసమున్మీలితనేత్రుండై యమ్మహాసంయమీంద్రుండు తన
విజ్ఞానప్రభావంబున నన్నెఱింగి యవలోకించి. 251

మ. వినఁ జూపం గొఱగానిచేష్టలఁ దపోవిఘ్నంబు గావింపఁ బూ
నినదోషంబున భీషణాసురకళానిర్ఘాతపాతవ్యథా
జనితాక్రోశరవంబుతోడ మధురాసామీప్యబిల్వాటవీ
వనికాసీమఁ బ్రతిత్రుపంబు తరుణీ వర్తింపు దీనాస్యవై. 252

క. అనుడును శాపాలాపము, లనుతాపముసేయ మునికి సాష్టాంగముగా
వినతి యొనరించి యెంతయు, వినయంబున శాపముక్తి విధ మడుగుటయున్. 253

మ. క్షితిసంరక్షణ మాచరించుటకునై శ్రీకామినీనాయకుం
డతులోదారుఁడు విక్రమార్కుఁ డన బ్రహ్మక్షత్రతేజోమయా

కృతి నావిష్కృతి నొందువాఁ డతనియంగీకార మీశాపదు
ష్కృతికి న్నిష్కృతిసేయుఁ బొమ్మని కటాక్షించెం బ్రసన్నాత్ముఁడై. 254

క. ఆమునిశాపానుగ్రహ, సామర్థ్యమువలన ససురజనితవ్యథయుక్
భూమీశ యిట్లుహారలఁగ, నీమహిమ విముక్తి గలిగె నిది నిశ్చయముగన్. 255

వ. అని వినిపించి కమలావతీవధూరత్నంబు. 256

క. దానసమగ్రత వేలుపు, మానికముం బోలుననుచు మహనీయమణిం
గానుక యిచ్చి నరేంద్రుని, వేనోళ్లం బ్రస్తుతించి వీడ్కొని చనియెన్ 257

మ. ధరణీశుండును వీడుపట్టునకు నుద్యత్ప్రీతి నేతెంచి య
త్తరుణీరత్నముశాపముక్తికిని జిత్తంబందు హర్షించుచుం
దరుణాదిత్యప్రభన్ వెలుంగుసురకాంతాదత్తరత్నంబు స
త్కరుణన్ వైశ్యున కిచ్చెఁ దద్వితరణౌదార్యంబు నగ్గించుచున్. 258

వ. ఇత్తెఱంగున లబ్ధవిజయుండై యమూల్యవస్తుప్రదానప్రపవరితపురందరుం డగునన్నరేంద్రపురందరుండు పురందరసహితుండై యుజ్జయనీపురంబునకు వచ్చి నిరంతరౌదార్యంబును నిరుపమానధైర్యంబును బరోపకారచాతుర్యంబును బరమసాహసకార్యంబును దనకునియతకార్యంబులుగా సప్తసాగరపరివృతవిశ్వవిశ్వంభరాభరణపరాయణుండై మఱియును. 259

శా. శ్రీమద్వెల్లముకొండభైరవకృపాశ్రీనిత్యసామ్రాజ్యల
క్ష్మీమాధుర్యగృహాంతరాంతరసదాకేళీనటన్నందన
స్తోమాశేషవిశేషరత్నకళికాశుంభద్విభూషావళీ
సామగ్రీకృతలోచనోత్సవలసత్సౌభాగ్యభాగ్యోదయా. 260

క. రామాకరచామీకర, చామరసంజాతవాతచంచలదలక
స్తోమాభిరామసుమహిత, రామాయణసుప్రలాప రసిక కలాపా. 261

ధృ తి య ను వృ త్త ము.

ప్రతాపగుణభూషణా పరహితార్థసంభాషణా, వితీర్ణిరవినందనా విభవనూత్నసంక్రందనా
శ్రుతిస్మృతివిచక్షణా సుకృతకీర్తిసంరక్షణా, క్షితీంద్రనుతవర్తనా శివపదద్వయీకీర్తనా.

గద్యము. ఇది శ్రీమదఖిలకవిమిత్ర పెద్దయన్నయామాత్యపుత్ర
శారదాదయావిధేయ జక్కయనామధేయ ప్రణీతం బైన
విక్రమార్కచరిత్రం బనుమహాకావ్యంబునందు
ద్వితీయాశ్వాసము.

విక్రమార్కచరిత్రము.

తృతీయాశ్వాసము.

క. శ్రీకంఠకంఠనీల
ప్రాకామ్యప్రశమనప్రభాసితకీర్తి
శ్రీకాంతాధిపవిద్యా
సాకల్యవివేకనిపుణ జన్నయసిద్ధా. 1

ఆ. మథురనుండి వచ్చి మదనరేఖాసూనుఁ, డన్నరేంద్రుఁ గాంచె నర్హభంగి
నిరుపమాన యైననిజలతాంగి యనంగ, సేనతోడ నాత్మసేనతోడ. 2

క. ఆభర్తృహరి నపారకృ, పాభావన విక్రమార్కపతి పాలింపం
బ్రాభవమునఁ గార్యరమా, వైభవుఁడై ప్రతిదినప్రవర్ధన మొందెన్. 3

క. తద్రాజ్యమ్మున నధికద, రిద్రుం డగువిప్రుఁ డొకఁడు శ్రీకాంతు మహేం
ద్రాద్రిపయిఁ దపము సేయఁగ, రుద్రుఁడు ప్రత్యక్షమయ్యె రుచిరాకృతియై. 4

తే. ఇట్లు ప్రత్యక్షమై నీయభీష్ట మెద్ది, వేఁడు మిచ్చెద ననిన నవ్విప్రవరుఁడు
సచ్చిదానందనిశ్చలస్వాంతుఁడై ని, జాయురభివృద్ధి యగువర మడుగుటయును. 5

ఉ. ఒక్కఫలంబు చేత నిడి యుత్తమ మీఫల మేకభక్ష్యమై
మిక్కిలి యాయు విచ్చు నిది మృత్యుహరం బటుగాక తక్కినన్
ఒక్కఫలంబునుం గలుగ కుండుఁ జుమీ యని యానతిచ్చి తా
గ్రక్కున రాజతాద్రిమణికందరమందిరసీమ కేగినన్. 6

ఉ. భూసురవర్యుఁడున్ ఫలముఁ బొంది మహాప్రమదంబు నొంది యా
వాసముఁ గూర్చి వచ్చి నిజవల్లభ కత్తెఱఁ గెల్లఁ జెప్పినన్
గాసిలి భర్తవంకఁ గొఱగాములు పల్కి యిదేమి సిద్ధి యా
భాసున కేల చొప్పడుఁ దపఃఫలసంచితభాగ్యసంపదల్.

ఉ. లేమిఁ దొలంగఁ ద్రోవఁగ నిలింపశిఖామణి నార్తలోకర
క్షామణిఁ గోరి ఘోరతరకాననభూమిఁ దపం బొనర్చి నీ

వేమిఫలంబు వేఁడితి వభీష్టఫలం బిది నిష్ఫలంబు ని
న్నేమనుదాన నింక నెటు లే మనుదాన మహాదరిద్రదళన్. 8

వ. అని యత్యంత చింతాక్రాంత యైననిజకాంతం జూచి యమ్మహీసురోత్తముండు దన చిత్తంబున. 9

ఉ. నిక్కము యట్లు లేమి గడు నివ్వెఱ నివ్వర మేల వేఁడితిం
దక్కక యేను శంకరు నతం డిది యేటికి నిచ్చె నాతలం
పెక్కడ నమ్మునం గలనె నేమిటికై తపమాచరించితిం
బెక్కుదలంపు లేల నిఱుపేదల కబ్బునె యిష్టసంపదల్ 10

చ. ఇదిగొనిపోయి భర్తృహరి కిచ్చెద నిచ్చిన నాతఁ డాయుర
భ్యుదయముఁ బొంది యుండు నది యొప్పదె దాతలు వృద్ధిఁబొందఁగా
మదిఁ దలపోయునాశ్రితసమాజము నొందవె యిష్టసంపదల్
హృదయ మెలర్ప నిట్టిఫల మిచ్చిన నిచ్చు నతం డభీష్టముల్. 11

చ. అని తలపోసి భర్తృహరి నంచితకీర్తినిధానుఁ గాంచి యా
వినుతఫలప్రభావము సవిస్తరతం దగ విన్నవించి యి
చ్చిన నతఁ డిచ్చె విప్రున కచింత్యము లైనధనంబు లిమ్ములం
* దనపురి కేగెఁ గైకొనుచుఁ దద్ధన మంతయు వేడ్క మీఱఁగన్. 12

వ. అమ్మదనరేఖానందనుండును దనసమీపంబున సమాసీన యైనయనంగసేనం గనుంగొని.

క. కూరిమి మీఱఁగఁ జేరం, జేరిచి సర్వజ్ఞకరుణఁ జేరె నటంచున్
ధారుణిసుపర్వుఁ డొసఁగె న, పారతపోలబ్ధ మైనఫల మిది మనకున్. 14

† క. నరుఁ డొకఁ డిది సేవించిన, మరణజరాదులు దొలఁగి మను సంపదలన్
అరు దిట్టిఫలము గన నీ, పరిపక్వఫలంబు భాగ్యఫలము లతాంగీ. 15

క. కావున నాకుఁ బ్రియంబుగ, నీ వీఫల మనుభవింపు మిదె కొమ్మని నం
భావన నిచ్చినఁ గొని చని, యావనితయు నిచ్చెఁ గూర్చుహయపాలునికిన్. 16

---

* దనపురి కేగి యాతఁడు ముదంబున నుండె రమాసమగ్రతన్. అనిపాఠాంతరము.

† క. హరుకృపఁ గలిగినయది యిది, ధరణీదేవుండు మనకు దయ సేసినవాఁ
డరు దెం దియ్యుర్వుఫల మీ, పరిపక్వఫలంబు భాగ్యఫలము లతాంగీ. అని, పా.

క. అమ్మందురకుఁడుఁ దద్గృహ, సమ్మార్జన కిచ్చె సంతసంబున నదియున్
గ్రమ్మన గోపున కిచ్చెఁ బ్రి, యమ్మున వాఁడును గరీషహారిణి కిచ్చెన్ 17

ఆ. ఆలమందనుండి యది మఱునాఁడు ప్ర, త్యూషవేళఁ దాఁ గరీషపూర్ణ
వేణుపాత్రమీఁద వెలయఁ బండిడుకొని, యాత్మగేహమునకు నరుగునపుడు. 18

వ. సకలసైన్యసమేతుండై వాహ్యాళివిహారంబున కరుగుచున్న భర్తృహరికిం దత్ఫలంబు దృష్టి
గోచరం బగుటయును. 19

ఆ. దానిఁ జేరఁ బిలిచి తత్పాత్రలోనున్న, పండు పుచ్చుకొని యతండు నగుచు
వెండి యొక్కపండు విప్రుఁ డెప్పుడో తెచ్చి, తనకు నీక యమ్మికొనియె ననుచు. 20

ఉ. అప్పుడు విప్రు రాఁ బనిచి యవ్విభుఁ డిట్లను రెండుపండ్లు నీ
వప్పరమేశుచేఁ బడసి యందొకఁ డిచ్చి యొకండు దాఁచుకో
నిప్పుడ కానవచ్చెఁ జను నే యిటు వంచనసేయ నన్న వా
* తప్పక యాఫలంబె వసుధావర దీనికి నెట్లు చేరెనో. 21

వ. అనిన విని యన్నరేంద్రుండు. 22

క. గోమయహారిణిఁ గనుఁగొని, యేమిగతిన్ దొరకె నీకు నీఫల మనుడున్
ఆమగువ దెలుపఁ గ్రమమున, నామర్మము దెలిసెఁ దత్తదంతరసరణిన్. 23

వ. అత్తెఱం గంతయుఁ గరతలామలకంబుగా నెఱింగి. 24

క. తనప్రియకాంత యొనర్చిన, యనుచితకర్మశిఖి యంతరంగమునంగం
బునఁ బరితాపము సేయఁగ, వనజాతేక్షణల రోసి వసుధేశుఁ డనున్ 25

† మ. కరకాబద్ధసురాలయంబులు మహాకాండోపరిం జిత్రతా
స్ఫురణల్ స్వప్నసువస్తులబ్ధనిరతుల్ శుంభత్ఫలాలేపముల్
కరికుంభస్తనిచిత్తవృత్తములు దత్కౌతూహలంబు న్మదో
ద్ధురదంతిశ్రవణానిలం బని తలంతుం బూర్వవాక్పద్ధతిన్. 26

---

* తప్పక తత్ఫలం బొకటి తప్పదు లే దితరంబు నావుడున్. అని, పా.

† మ. హరిణీలోలవిలోచనామధురలీలాలాపరీతుల్ మనో
హరకేళీనవరూపయౌవనమదవ్యాపారముల్ రాగసా
గరనిర్మగ్నులఁ జేయవే మగలఁ దత్కౌతూహలంబు ల్మదో
ద్ధురదంతిశ్రవణానిలం బని తలంతు గ్గాదె మేధానిధుల్. అని, పా.

క. గురుపాతకములగురువులు, పురుషులనరకములు చేరఁబోయెడు తెరువుల్
పరిభవమునకుఁగుఁబోరువులు, తరుణులమైసిరులయురులు తగునచ్చెరువుల్. 27

క. జాతులు నాతుల కెందున్, నీతము లేకున్కిఁ గామినీలోకానాం
జాతిః ప్రకల్పితా యను, నీతి పురాతనమె కాక నేఁటిది యరయన్. 28

ఉ. మక్కువ తీపులుట్టిపడుమాటలుఁ జొక్కులతేలగింపులుం
ద్రెక్కొనుమాపు లాసతరితీపులు కోరక లార్తియారికల్
మ్రొక్కులు కూర్మిచిక్కు లతిమోహ మపోహము రూపశీలముల్
తక్కులయాలవాలములు దాయుదురే తరుణీజనంబులన్. 29

ఆ. అని తలంచి భర్తృహరి విరక్తివహించి, యోగమార్గసంప్రయోగమునకు
ధరణివిభునిచేతఁ దగ ననుజ్ఞాతుఁడై, యేగుచుండి యతని కిట్టు లనియె. 30

క. కృతయుగకలియుగములలో, మతిఁ దలఁపఁగఁ గలియుగంబ మానితధర్మ
స్థితి నెక్కుడు భవదవన, వ్యతికరమున సాహసాంక వసుధాధీశా. 31

క. తనబుద్ధి యొక్కకన్నును, నెనరినహితమంత్రిబుద్ధి యొకకన్నునుగాఁ
గని సంచరింప నేరని, జననాథుని జగము దెగడు జాత్యంధునిఁగాన్. 32

తే. మహితమతిబహుశ్రుతుఁడనుమంత్రియొకఁడు, తనవిభుఁడునందుఁడనఁబడుధరణిపతికి
బ్రహ్మహత్యవచ్చిన నది పరిహరించెఁ, బతికిఁ గడుమంత్రికంటెను హితుఁడు గలఁడె. 33

క. నావుడు నందమహీపతి, కేవెరవున బ్రహ్మహత్య యేతెంచెఁ దుదిన్
శ్రీలలితుండు బహుశ్రుతుఁ, డేవెరవునఁ బరిహరించె నెఱిఁగింపు తగన్. 34

వ. అనిన నతం డతని కిట్లనియె. 35

క. లాలితమణిమయగోపుర, సాలప్రాసాదసదనసంశోభితమై
భూలోకనాకమనఁగ వి, శాలాపుర మొప్పు విబుధసంభావితమై. 36

క. ఆనగర మేలు నందుఁడు, భానుమతీదేవి తనకుఁ బ్రాణేశ్వరిగా
ధీనిధి బహుశ్రుతుండు ప్రధానుఁడుగా గురుఁడు శారదానందుఁడుగన్ 37

క. ఆనందమహీవల్లభుఁ, డానందరసార్ద్రహృదయుఁడై యేప్రొద్దుం
దా నగరువెడల కుండును, భానుమతీమోహపాశబద్ధుం డగుటన్ 38

క. జక్కవకవపెక్కువ యగు, మక్కువతో రేయుఁ బగలు మనుజాధీశుఁ
డక్కాంత దక్క నోర్వక, దక్కటికార్యంబు లెల్లఁ దక్కి చరించున్ 39

శా. ఆరామామణితోడఁ గూరిమి నతండత్యాస్థఁ గ్రీడించుసం
సారస్ఫారసుఖైకసారసురతేచ్ఛాపూరనిర్మగ్నుఁడై
యారామాంతరకేళిపర్వతగుహాహర్మ్యాంతరాళంబులం
గీరాలాపమదాలిగీతవిలసత్క్రీడానివాసంబులన్. 40

సీ. ఆత్మావనీమండలాసక్తిఁ బెడఁబాసి లలనానితంబమండలముఁ బొదువు
భద్రేభకుంభసంస్ఫాలనం బొల్లక భామవక్షోజకుంభములఁ బుణుకు
బాణప్రయోగపారీణత యొల్లక నారీకటాక్షబాణముల సొగయు
నిజరాజ్యతంత్రైకనిష్పత్తియొల్లక భామినీరతితంత్రపరతఁ బొరలు
శిష్టజనసూక్తు లవి పెడచెవులఁ బెట్టి, తెఱవసురతప్రియోక్తుల తీపిగోరు
నఖిలభూభారవహనకృత్యములఁ దొఱఁగి, నందుఁ డంగనాధీనమనస్కుఁ డగుచు.

వ. అంత బహుశ్రుతుండు తనమనంబున. 42

ఉ. మేదినిఁ దొంటిరాజులు రమింపరె యింతులయందు సక్తులై
యీదశ రాజ్యతంత్రరహితేచ్ఛ రమింపరుగాక యట్లికా
యేదెసనిల్చిన న్నిలిచె నేదెసఁ బాఱినఁ బాఱెఁ గాక యాఁ
గాదని వంకలొత్తఁ దిలకంబులె రాజులచిత్తవృత్తముల్. 43

చ. అని తనయిచ్ఛలోఁ వగచి యన్నరపాలునితో వినీతిగో
పనమతి మంత్రియిట్లనియె భానుమతీరతిమోహపాశబం
ధనములఁ జిక్కి యిట్లునికి ధర్మమె కొల్వున కేగుదెంచి మ
న్ననఁ బ్రజవిన్నపంబులు వినంగదవయ్య నృపాల వేఁడెదన్. 44

చ. అమలసమస్తవస్తునిచయాస్పద మైనధరిత్రి రాణివా
సమును సుతుల్ సురత్నములు సాధుజనస్తుతుఁ డైనభూవరో
త్తమునకు నాదిరాజచరితల్ జవరాలు వరాలుఁ గూడ నా
ల్గుమణులటంచు సిద్ధ మిది లోకవిరుద్ధము గాదె యెయ్యెడన్ 45

ఉ. నావుడు మంత్రివర్యునకు నందమహీపతి ప్రీతి నిట్లనున్
దేవిఁ దొఱంగి యొంటిఁ జనుదెంచి వెలిం గొలువుండ నోప నా
దేవియు నేను గూడఁ జనుదెంచుట యుక్తము గాదె పాసినన్
జీవముఁ బాయువాఁడఁ గట చిత్తజుబారికి నోర్వవచ్చునే. 46

క. ఒకరే యొక్క మహాయుగ, మొకదిన మొకబ్రహ్మకల్ప మొకగడె యొకతోఁ
డొకనిమిషం బొకదిన మ, వ్వికచాబ్జముఖీవియోగవేదన నాకున్. 47

సీ. కైసేసి చెలువ నాకడ నల్ల నిలిచిన నంగజశ్రీఁ జూఱలాడఁ జూతు
నలవొక నువిద న న్నరగంటఁ జూచిన నీరేడుజగముల నేలఁ జూతు
నింతి కౌఁగిట నున్న నిందిరావల్లభుసౌభాగ్య మలఁతిగా సంస్మరింతు
కొమ్మ లేఁజిగురాకుఁగెమ్మోవి చవిగొని యమృతంబు నీరస మని తలంతు
జలజనేత్రపైఁ గూర్మి సంసారఫలము, చంద్రముఖితోడికూటమి జన్మఫలము
లలనరతి రాజసామ్రాజ్యలక్ష్మితోడ, రాజ్యలక్ష్మీవిలాసగౌరవము సరియె. 48

ఉ. కన్నులు గండుమీలుఁ దొలుకారుమెఱుంగులుఁ గాముబాణముల్
చన్నులు కుంభికుంభములు సంపెఁగబంతులుఁ జక్రవాకముల్
ప్రన్ననిమేను పుష్పలత పైఁడిసలాక ప్రసూనసాయకం
బన్నలినాక్షిఁ బాసి విరహవ్యథ నెంటిఁ జరింపవచ్చునే. 49

క. ఏనొకనిమిషం బైనను, భానుమతీదేవిఁ బాసి ప్రాణముఁ బట్టం
గానోప నీవిచారము, మాను మనిన మంత్రి యనియె మనుజేశ్వరుతోన్. 50

ఉ. విన్నప మాదరింపు పృథివీవర దేవిఁ దొఱంగ నోపవే
నన్నలినాయతాక్షిరుచిరాకృతి చిత్రపటంబునం గడుం
జెన్నలరార వ్రాసి యది చేరువ నుంచినఁ దద్విలాసరే
ఖోన్నతిఁ జూచుచున్ దినము నొక్కముహూర్తము నిల్వ కొల్వునన్. 51

చ. అని నరనాథుసమ్మతి మహామతి మంత్రి బహుశ్రుతుండు న
య్యన నొకచిత్రకారుని మహాలఘుహస్తునిఁ బిల్చి వ్రాయఁగాఁ
బనిచిన వ్రాసె నత్తరుణిభావము కర్వనఁబోసినట్లు పే
ర్కొనఁ దగురూప మైనయనురూపమనోహరచిత్రరూపమున్. 52

తే. ఇట్లు చిత్రకారుఁడు రచియించినట్టి, చిత్రరూప మాలోకించి చిత్రరూప
విభ్రమాసక్తచిత్తుఁడై వెఱఁగునొంది, తాను జిత్రరూపాకృతిఁ దాల్చె విభుఁడు. 53

ఉ. ఇమ్మెయి విస్మయాకులితహృత్కమలుం డయి చిత్రరూపముం
గ్రమ్మఱఁ జూచి చూచి పులకంబులు దాల్చి చెమర్చి కన్నుల
స్సమ్మదవారి గ్రమ్మ వదనంబున లేనగ వంకురింపఁగా
నెమ్మిఁ దదీయరూపరమణీయత వెండియుఁ జూచు నాదటన్. 54

వ. ఇట్లు చిత్రరూపావలోకనవినోదంబు సలిపి యందుఁ దనడెందంబు పరమానందంబు నొందఁ దనకౌతూహలంబు గురున కెఱింగింపఁ దలఁచి తత్పటంబుఁ బంచిన నాచిత్ర సౌందర్యంబుఁ గనుంగొని శారదానందుండు. 54

క. ఈచిత్రరూపరేఖా, వైచిత్రి ప్రశంససేయ వశమే దీనిం
జూచినను భానుమతినిం, జూచినయట్లయ్యె నిట్టిచోద్యము గలదే. 55

చ. అని కొనియాడి దేవిరుచిరాకృతియం దొకమచ్చ పెందొడం
గనుఁగొన నొప్పు నీలమణికాంతి బెడంగయి చిత్రకార యీ
యనుపమచిత్రరూపమునయందు లిఖింపుము దాని నొప్పుగా
ననవుడు నట్లచేసి లఘుహస్తుఁడు కస్తురితోడఁ దూలికన్. 56

తే. శారదానందగురుఁడు సుజ్ఞానపరుఁడు, పీడుకొలుపంగఁ జని నందవిభునిఁ గాంచి
చిత్రకారుఁ డాతెఱఁ గెల్లఁ జెప్ప విభుఁడు, వెలఁదితోడమచ్చ యేకాంతవేళఁ జూచి.

క. నందమహీపతి డెందం, బాందోళము నొంద శారదానందుఁడు మ
చ్చం దగ నిలిపెం గదె మ, త్సుందరితోడ నున్కి యెట్లు చొప్పడ నెఱిఁగెన్. 58

ఆ. అంతిపురములోని కన్యలపేరంటి, పోతుటీఁగనైనఁ బోలయకుండ
నాజ్ఞవెట్టి శారదానందగురునాజ్ఞ, పెట్ట నేరనైతి బేలనైతి. 59

క. ఎంతజితేంద్రియు లైనను, నెంతసదాచారు లైన నేకాంతమునం
గాంతలసంగతి నుండినఁ, గంతునికొంతాలపాలు గాకుండుదురే. 60

క. ఏకాంతంబునఁ గదిసిన, యాకాంతుం డలవసిష్ఠుఁడైనం గానీ
యాకాంత సీత గానీ, వేకరుగదె యగ్నిపొంత వెన్నయుఁ బోలెన్. 61

చ. అని తలపోసి నందవిభుఁ డప్డు బహుశ్రుతుఁ బిల్వఁ బంచి య
య్యనఘచరిత్రుతోడ హృదయవ్యథ యెల్ల నెఱుంగఁ జెప్పి స
య్యనఁ గొనిపోయి యీయఘమయాత్ముని ఘోరవిధిన్ వధించి ర
మ్మనవుడుఁ బూరుపార్థముగ నవ్విభుతోడ బహుశ్రుతుం డనున్. 62

తే. ఎంతపాపాత్ముఁ డైన మహీసురుండు, హింస కర్హుండు గాఁడని యెఱిఁగి యెఱిఁగి
మహితచారిత్రు గురుఁ బరామరిక లేక, చంపుమని పంపఁ దగునయ్య సదయహృదయ

తే. అనిన నెయ్యిపోసినయగ్గియట్ల మండి, యవుడు కఱచి కోపారుణితాక్షుఁ డగుచు
నుగ్రదృష్టిఁ జూచిన నాబహుశ్రుతుండు, వెఱచి వేగమ గురుఁ బట్టి విఱిచి కట్టి.

క. పురజనులెల్లఁ గనుంగొని, పురపురఁ బొక్కంగ వధ్యభూమిస్థలికిం
ద్వరితగతిం గొనిచని య, గ్గురు హింసయొనర్ప మనసు గొలుపమిఁ దనలోన్. 65

తే. దేవితోడమచ్చు నిజదివ్యదృష్టిఁ జూచి, చిత్రరూపమునం దది చెలువుమిగుల
వ్రాయఁ బంచిన నీచేటు వచ్చెఁగాక, యితనిసుచరిత్ర మెవ్వరు నెఱుఁగ రెట్లు. 66

ఉ. రా జవివేకియై నిరపరాధు మహీసురవర్యునిన్ జగ
త్పూజితుఁ బుణ్యవర్తను విధూతనమజ్జనకల్మషున్ వధూ
వ్యాజమునన్ వృథా కుపితుఁడై వధియింపఁగఁ బంపె దీని నే
యోజఁ దొలంగఁ ద్రోతు గురు నుత్తము నెమ్మెయిఁ గాతు దైవమా. 67

క. ఏమియుఁ గానఁడు పతి కాం, తామగ్నుఁడు గానఁ గార్యతతి యెట్టిదియో
కామాంధో౽పి నపశ్యతి, నా మును వినఁబడినపలుకు నైజము కాదే. 68

చ. పతి మతిమాలి కానిపనిఁ బంచినఁ జేయఁగ నుత్సహించినన్
హితమతియై యమాత్యుఁడు సహింపఁ గుదించియు నడ్డగించియుం
బతియపకీర్తిదోషములు పాపి చరించుట నీతి గాన నే
నితని నిగూఢవృత్తి భరియించెదఁ గాకని నిశ్చితాత్ముఁడై. 69

ఉ. కట్టినకట్టు లూడ్చి యనుకంప దలిర్పఁగ భూగృహంబునం
బెట్టి ప్రియోక్తులన్ గురు నభీతమనస్కునిఁ జేసి పాప మే
పట్టున లేమిఁ దేటపడఁ బల్కి మనోవ్యథఁ బాపి సర్వముం
గట్టడచేసి వెట్టి నృపకాశికుఁ డున్నెడ కేగి యిట్లనున్. 70

క. దేవరయానతి జగతీ, దేవనిధానంబు వసుమతీనాథ కృతాం
తావాసవాసుఁ జేసితి, నావుడు విని నందవిభుఁడు నందితుఁ డయ్యెన్. 71

క. ఆలోనెకనాఁడు మహీ, పాలునిప్రియసుతుఁడు విజయపాలుం డనుదు
శ్శీలుఁడు మృగయాలోలత, వ్యాలమృగాభీల మైనవనమున కరిగెన్. 72

తే. ఏగునెడ దుర్నిమిత్తంబు లెన్నియేనిఁ, గనియు వినియు నిశ్శంకతఁ జనకు మనుచు
దొరలు నిల్పిన నిల్వక దుర్నిమిత్త, ఫలము ముందటి కెఱిఁగికో వలయు ననుచు. 73

వ. ఇట్లునీతిదూరుం డగునాకుమారుండు దురహంకారుండై యపారసత్త్వభయంకరసంచా
రం బగుకాంతారంబు దఱిసి బహుప్రకారమృగయావిహారంబు లొనరించుచున్న
సమయంబున. 74

ఉ. కొండొకవాలముం గుఱుచకొమ్ములు నన్నువలైనవీనులున్
నిండిననీలమేఘరుచి నెక్కొనునున్నతదీర్ఘదేహముం
జండతరాస్యమండలము సర్వభయంకరలీలఁ గ్రాలఁగాఁ
దొండము లేనిభద్రకరితో నెన యైనవనీవరాహమున్. 75

ఉ. ముందట దవ్వులం గని సముద్ధతి నశ్వముఁ దోలుకొంచు నా
పందిపిఱుందఁ బోవ నది పాఱి లతాగహనంబు చొచ్చినన్
మందవిచారుఁడై నృపకుమారుఁ డొకండును నేగి దాని నం
టందఱిమెన్ వరాహము కడంకఁ దిరోహిత మయ్యె నయ్యెడన్. 76

ఉ. పంది మొఱంగిపోయిన నృపాలతనూజుఁడు చిన్నవోయి మ
ధ్యందినవేళ నొక్కసలిలాశయముం గని వాజి డిగ్గి తా
నందుఁ గృతావగాహుఁడయి యాగళపూరితతోయమందుఁ దృ
ప్తిం దురగంబు దాను వడఁ దేఱి మహాతపభీతి నయ్యెడన్. 77

ఉ. కొండొకసేపు నిల్చి చనుకోరిక రాకొమరుండు పద్మినీ
షండసుగంధమారుతవశస్ఫుటశీకరసిక్తమంజరీ
మండితభూరిభూరుహసమావృత మైనవటంబునీడఁ గూ
ర్చుండె ఖలీనరజ్జువున నొక్కెడ నశ్వముఁ గట్టి యిమ్ములన్. 78

వ. అయ్యవసరంబున సర్వజగదాభీలం బగు నొక్కశార్దూలంబు తత్సమీపతరులతాకుం
జపుంజంబుననుండి యమ్మనుష్యగంధం బాఘ్రాణించి రౌద్రరసోద్రేకంబునం జనుదెం
చి బలువిడి లంఘింప నుంకించుటయు బిట్టు పొడగని యిట్టు నట్టు నెగసి వెనుకకు
నీల్గి కుప్పించి దాఁటిన ఖలీనంబు లూనం బగుటయు హయంబు రయంబునం దనవచ్చిన
తెరువునం బడి పరువునం జనియె నంత నక్కుమారుం డతిభీతుండై పరిసరమహీరుహం
బునారోహణంబుచేసె నట్టియెడ. 79

సీ. అమ్మహోగ్రవ్యాఘ్రి యమ్మహీజముక్రింది కుద్వృత్తి నేతెంచి యొడుపుదప్పి
నస్ఫటిభుజగంబుననువున మ్రోఁగుచు వాల మల్లార్చుచు వాఁడికోఱ
నదరులువాఱ నోరంతయుఁ దెఱచుచుఁ గన్నులఁ గోపాగ్నికణము లురల
మీఁదు సూచుచు మ్రానిమీఁదికి నుఱుకంగ జంకించు చుగ్రవిస్ఫారఘోర
వజ్రనిర్ఘాతపాతరవమ్ము గొలుపఁ, గాలుద్రవ్వుచు నుండెఁ దత్సాలమూల
మున మొగంబున రౌద్రంబు మునుకొనంగ, విజయపాలునిచిత్తంబు విహ్వలింప. 80

చ. దిగు లడరంగ నిట్లు జగతీవరసూతి కుజంబు నెక్కఁ జోఁ
దగ నొకవృద్ధభల్లుకము తా నటమున్న వసించి యుండ న
య్యగవిపులాగ్రశాఖ నతఁ డప్పుడు ముందట నుయ్యి వెన్కఁ లోఁ
తగుగోయి యున్నలా గయినఁ దల్లడ, మందె వణంకుమేనితోన్ 81

వ. ఇట్లు దిగులువడియున్న యన్నరేంద్రనందనుం గనుంగొని యతని నుద్దేశించి కారుణ్యబుద్ధి నావృద్ధభల్లుకంబు మనుష్యభాషణంబుల మెల్లన నిట్లనియె. 82

చ. వెఱవకు రాకుమార పులి వెన్దగులం బఱతెంచి నన్ను నే
త్తెఱ శరణంబుచొచ్చి తతిదీనత నిట్టిమహాభయార్తులం
గుఱుకొని యెంతనిర్దయులుఁ గ్రూరత కోర్చి వధింప నేర్తురే
తొఱఁగుము చింత వంత నను దుష్టుఁగఁ జూడకు మన్న నెమ్మదిన్. 83

వ. అని పెక్కుభంగుల నక్కుమారునిభయంబు దీర్చి తనసమీపంబునకుఁ జేర్చి యుచితోపచారంబు లొనర్చి సారంబు లగు వన్యఫలాహారంబుల నాఁకలి దీర్చి యనునయించి యున్నంత. 84

సీ. పశ్చిమాంభోనిధిప్రాంతదేశంబున రంజిల్లువిద్రుమకుంజ మనఁగ
చరమాద్రిశిఖరదేశంబునఁ గనుపట్టు కమనీయఘనరత్నకలశ మనఁగ
నపరదిక్కామిని యమరంగఁ గనుఁగొనుపద్మరాగంపుదర్పణ మనంగఁ
బశ్చిమదిక్కభిఫాలభాగంబునఁ బొలుపొందుజేగురుబొట్టనంగ
భూరికాంతి వేలావనభూమిఁ బండి, కాలశుకతుండహాతిఁ బిట్టుగదలి యపర
జలధిలోఁ బడుదాడిమీఫల మనంగ, నబ్జినీవనబాంధవుఁ డస్తమించె. 85

క. తదవసరంబునఁ జుక్కలు, చదలం గలయంగ నొప్పెసఁగి నిగిడెఁ గడుం
గదిరినగగనశ్రీమెయి, నొదవినఘర్మాంబుకణసముత్కర మనఁగన్. 86

క. అంతటఁ జీఁకటి యఖిలది, గంతంబుల నిండఁబర్వ నయ్యెలుఁగు పరి
శ్రాంతుఁ డగునతనిభావం, బంతయు వీక్షించి మది దయారస మొదవన్. 87

ఆ. మేను మ్రానుపడఁగ మీలితోన్మీలిత, లోచనాంబుజయుగళుండ వగుచుఁ
దూఁగ నేల నాదుతొడలపై నెమ్మది, నిదురవోదు రమ్ము నృపకుమార. 88

చ. అని తనయంకపీఠిపయి నాతనిఁ జేరిచి నిద్రవుచ్చె నం
త నది యొఱంగి బెబ్బులి ముదం బెసలారఁగ నెల్లుతోడ ని

ట్లను మది విశ్వసింపఁ జనునయ్య మనుష్యుల నందు రాజనం
దనుల నొకింతయేనియు మనంబున నమ్ముదురయ్య యెయ్యెడన్ 89

క. తనకొకయాపదవచ్చినఁ, గనికరమున దానిఁ బాపి కాచినయప్పు
ణ్యునకుం దుదిఁగీడొనరిం, పనె చూచుఁ గృతఘ్నుఁ డెన్నిభంగుల నైనన్. 90

ఉ. కావున నిన్న రాధమునిఁ గైకొని నాకహితంబు సేయ నే
లా వనసాహచర్యబహుళంబుగ బాంధవ మెట్లుఁ జూడవే
లా వధియించి వీనిపలలంబు సమాంశము నీకు నిచ్చెదం
ద్రోవుము నేలఁ గూల నతిధూర్తులతోడిసఖిత్వ మేటికిన్. 91

వ. అన విని వృద్ధభల్లుకము వ్యాఘ్రకులోత్తముతోడ నిట్లనున్
వెనుకొని నీవు చంపఁ దఱవేచి వడిం జనుదేర భీతిమై
ననుశరణంబు వేఁడిన సనాతనబుద్ధిఁ బరిగ్రహించితిన్
విను మనఘుండు పట్టి మఱి విడ్వఁగ నేర్చునె యెట్టివారలన్. 92

తే. మరణభయమున వచ్చి నామఱువు చొచ్చెఁ, జంప నొప్పింపఁ గోపింపఁ జాల వీని
శరణువొందిన రక్షింపఁజాలియుండి, మనుపకుండినకంటెఁ గల్మషము గలదె. 93

మ. అనినం బెబ్బులి చిన్నవోయి మఱి యొండాలాపము ల్లాని యుం
డె నరేంద్రాత్మజుఁ డంత మేలుకొనియెన్ డెందంబునన్ రాజనం
దనుచొప్పారయ వేఁడి పేరెలుఁగు నిద్రన్ మేను తూఁగాడెడున్
నను నీయంకతలంబున న్నిదుర నూనం జేయవే వేఁడెదన్. 94

చ. అనవుడు నిందు రమ్మని ధరాధిపసూతి నిజాంకపీఠియం
దునిచిన నిద్రవోయినటు లుండెఁ జలింపక భల్లుకంబు శౌ
ర్యనిరతి నంతఁ గ్రోల్పులియు నాన్నృపనందనుతోడ నల్ల ని
ట్లను నిది యేఁ దొలంగి చనునప్పుడ నిన్వధియించు నెమ్మెయిన్. 95

చ. హితపరిమాట లాడి తుది నెగ్గొనరింపనె కాచియున్న యీ
కితవపువృద్ధభల్లుకము కృత్రిమమైత్రి నిజంబుగాఁ దలం
చితి నరమాంసభక్షణము జీవికగా మనుకష్టజీవిన
మ్మితి వనుమాలశత్రు లగుమిత్రుల నమ్ముదురయ్య యెయ్యెడన్ 96

తే. తొడలపై నిద్రవోయెడుదుష్టమృగముఁ, గొంకుకొనరు లేకిటు నేలఁ గూలఁద్రోవు
దీనిరక్తమాంసంబులఁ దృప్తిఁ బొంది, తొలఁగిపోయెద నీవుఁ బో దొసఁగు మాలి.

ఆ. అనినఁ జపలబుద్ధి యానృపాలకసూతి, పులిదురుక్తు లాత్మఁ గలఁపఁ గలఁగి
భల్లుకంబుఁ బట్టి పడఁద్రోసె నదియును, బడక యొక్కశాఖఁ బట్టి నిలిచె. 98

చ. పరహితకారి కెందు ననపాయశుభంబులు వొందుఁ జాల ము
ష్కరు లగుక్రూరకర్ము లపకారము సేయఁ దలంచిరేని న
ప్పురుషవరేణ్యుఁ గీడొకటి వొందునె తేజము దక్కఁ గ క్కిరల్
పొరయునె లోకబాంధవు నపూర్వమనోభవు సప్తసైంధవున్. 99

ఆ. అంత విజయపాలుఁ డతిభీతచిత్తుఁడై, వెల్లఁబాఱు మెఱఁగి భల్లుకంబు
కరుణ నిన్ను మున్ను గాచితి నింక నీ, వెట్టివాఁడవైతి వెగ్గ దలఁప. 100

క. వెఱనకు నెమ్మది నుండుము, పెఱనాగలబుద్ధు లాత్మఁ బెట్టుమె యనఘుం
డొఱపిఁడిచాడ్పున నామది, నఱమర లేదొందు నమ్ము మనియె నరేంద్రా. 101

తే. అంతఁ జీఁకటి బెబ్బులియానలెల్లఁ, బాసి పోయినకైవడిఁ బాసి పోవ
విజయపాలుని నెమ్మోము విన్నఁబోయి, తెల్లవాఱినకైవడిఁ దెల్లవాఱె. 102

క. అప్పట్టు విడిచి యప్పుడ, చప్పుడు గాకుండఁ బులియుఁ జనె వేగమ దా
నెప్పుడు నుండెడునెళవున, కప్పుడె యానరపసుతుఁడు హర్షము నొందెన్. 103

వ. అంత. 104

సీ. సకలలోకంబులుఁ జక్రవాకంబులు నుల్లాసవారాశి నోలలాడ
నంధకారంబులు నలచకోరంబులు సొబగేది గొందులు సొచ్చి డాఁగ
నయనకంజంబులు నలినపుంజంబులు సువికాససంపద సొంపుమిగుల
రాయంచదాఁటులు మ్రోయులేఁదేఁటులు గృహసరోరుహములఁ గేలిసలుప
విమలతారకములు వివిధకోరకములు, నప్పటచట నల్లనల్ల విరియ
హల్లకములు బుధులహస్తముల్ మొగుడంగఁ, బూర్వశిఖరిమీఁదఁ బొలిచె నినుఁడు.

వ. అట్టియెడ నన్నరేంద్రనందనుండు మున్నుగా బుక్షంబు వృక్షంబు డిగ్గి వానిచేసినయపకారంబునకుఁ దగినశాపం బొసంగి యివ్వనాంతరంబున నిరంతరంబును ససేమిరారావముఖరముఖుండవై పరిభ్రమించుచుండునది యెన్నండే నెవ్వఁడే నేతద్వృత్తాంతంబు బహిర్భావయత్నంబు గావించు నప్పుడ విగతశాపుండవై యెప్పటియట్లసుస్థిరత్వంబున వర్తింపఁ గలవాఁడ వని వరంబిచ్చి భల్లుకంబు చనియె తదనంతరంబ విపినాంతరంబున నక్కుమారుండు ప్రభూతశాపవికారుండై పరిభ్రమించుచుండె నట రాకుమారుని

యశ్వరత్నంబు పల్యాణంబుతోడన పఱతెంచినం జూచి పౌరజనం బచ్చెరువడి యేకతంబున నిది యేకతంబున వచ్చెనో నిన్న విజయపాలుండు వేఁటవెడలినప్పు డనేక దుర్నిమిత్తంబులు దోఁచెఁ దన్నిమిత్తంబున నిట్లయ్యె నింక నెట్లయ్యెడునో యని దిగులుమిగులం జని నందభూమీశ్వరునకుం దగుతెఱంగున నత్తెఱం గెఱింగించిన నతండు ధైర్యంబు పెల్లగిల్ల నుల్లంబు దల్లడిల్లఁ గుమారాన్వేషణతత్పరుండై వాహనారోహణంబు చేసి సముత్సాహసన్నాహవాహినీసమేతుండై పురంబు నిర్గమించి నిసర్గధాత్రీవ్యమృగవర్గనిరర్గళస్వనదుర్గమం బగువనదుర్గంబు ప్రవేశించినం దత్సైనికు లందఱు నన్నిమార్గంబుల నరిగి యొండొరులం గడవం బాఱియు నెలుంగెత్తి చేరం జీరిచీరియు నీఱంబులు దూఱియుఁ జెట్టుచెట్టును ముచ్చుట్టుదిరిగియుఁ దిరిగినచోటులనె తిరిగియు నడవియెల్లనుం దడవితడవి యొక్కయెడ నక్కుమారుం డొక్కరుండును దిక్కుమాలి దీనదశం బిశాచంబుచందంబున సతతంబును ససేమిరా యనుచుం బరిభ్రమించుచున్నం గని విన్నవించిన నందభూపాలుండు నిజనందను విజయపాలుం దోడ్కొని సపరివారంబుగాఁ బురంబునకు నేతెంచి యక్కుమారునియపస్మారంబునకు దేవభూదేవతాసమారాధనంబుల మణిమంత్రతంత్రక్రియాసాధనంబుల నానావిధభూతబలివిధానంబుల మహాదానంబుల నాచరించి యేమిటను డిందుపాటు లేకుండిన నందభూపాలుండు తనడెందంబునం గొందలం బందుచు నిక్కుమారునివికారంబునకుఁ బ్రతికారం బెవ్వండు సేయసమర్థుం డతనికి నర్థరాజ్యం బిచ్చెద నని సర్వదిశల విశదంబుగాఁ జాటంబనిచి శారదానందగురుం డొక్కరుండునుం దక్క నిక్కొఱగామి సక్కఁజేయ నెక్కడివాఁడునుం గొఱగాఁడ యజ్ఞానంబున నాసుజ్ఞాననిధానంబు గోలుపోయితి నేమిసేయుదు నని పరితపించుచున్నం గని బహుశ్రుతుండు నేలమాలె నున్నత్రికాలవేదిపాలికిం జనుదెంచి నమస్కరించి యామూలచూడంబుగాఁ దద్వృత్తాంతం బంతయు నెఱింగించి యిట్లనియె. 106

తే. వేల్పులకు మ్రొక్కి వెజ్జులవెంటఁ దిరిగి, మంత్రవాదుల రప్పించి మందు లరసి
కొడుకువేఁదు ఱేమిటఁ దీర్పఁగూడకున్నఁ, బుడుకువేఁదుఱుగొన్నాఁడుపుడమిఱేఁడు

సీ. నావుడు శారదానందుఁ డూహించి దివ్యజ్ఞానసరణి సర్వంబు నెఱిఁగి
యిది యేను జక్కఁజేసెద నీవు నందభూమీశునికడ కేగి యిట్టులనుము
మనశారదానందుననుఁగునందన సప్తసంవత్సరప్రాప్త సంవిదగ్ధ
పరపురుషేక్షణపరిహృతవ్రతశీల కల దొకర్తది తిరస్కరిణిలోన
నుండి విజయపాలునితోడ నుచితభంగి, మాటలాడిన వేఁదుఱు మాన నోపు
నని హితంబుగఁ జెప్పి నీవా నృపాలు, నట్లు సేయ నియోగింపు మనఘచరిత. 108

చ. అనిన బహుశ్రుతుండు చని యత్తెఱఁ గెల్లను విన్నవించి యా
జనపతి యున్నయాకొలువుసాలవెలిం దెరవాఱి యగ్గురున్
గొనిచని యుంచె నందనుఁడు కోరి నిరంతరమున్ ససేమిరా
యని పలవించుచుండఁ గొలువై నృపుఁ డుండ నిజాప్తకోటితోన్. 109

వ. అట్టియెడ శారదానందుం డమందానందకందళితహృదయారవిందుండై నృపనందనునపస్మారంబు దిరస్కారంబుసేయం దలంచి హృద్యంబు లయి పూర్వోక్తచతురక్షరాద్యంబులై తదీయవిపినవృత్తాంతసూచనాద్యంబు లైనపద్యంబులు నాల్గు నిట్లని పఠియించె. 110

క. సజ్జనభావము గల్గుసు, హృజ్జనులను మోసపుచ్చుటిది నేరుపె నీ
పజ్జం దొడపైఁగూర్కిన, యజ్జంతువుఁ జంపఁజూచుటది పౌరుషమే. 111

తే. అనిన నాసకారంబు సుజ్జన మొనర్చి, యక్కుమారుఁడు సేమిరా యనుచు నుండె
నందనృపుఁ డాప్తులైనజనంబు లెల్ల, దాన నద్భుతానందచేతస్కు లైరి. 112

వ. తదనంతరంబ. 113

క. సేతువుదర్శింప మహా, పాతకములుఁ బాసిపోవు ప్రాణసఖునకున్
ఘాతుకమతి నొనరించిన, పాతక మేతీర్థసేవఁ బాయునె నరునిన్. 114

క. అన విని సేయనునక్షర, మనుగతముగఁ బలుకు టుడిగి యటమీఁద మిరా
యనుచుండె నక్కుమారుఁడు, జనపతి నెమ్మొగము హర్షజలధిం దేలెన్. 115

వ. శారదానందుండు మఱియును. 116

క. మిత్రద్రోహి కృతఘ్నుఁడు, ధాత్రీసురహంత హేమతస్కరుఁడు సురా
పాత్రీభూతుఁడు నింద్యా, పాత్రులు వీరెల్ల నరకభవనావాసుల్. 117

క. అనిన మివర్ణము సుజ్జన, మొనరించి నరేంద్రసూతి యుడుగక రారా
యని పలుకఁ జూచి యప్పుడు, మనుజేశ్వరుఁ డుత్సహించె మంత్రులుఁ దానున్.

వ. మఱియు శారదానందు డిట్లనియె. 119

† క. రాజులు మెచ్చఁగ దిక్కుల, రాజులను జయించి ధనము రాజులచేతన్
ఓజగొని విప్రకోటిం, బూజింపు మనూనదానభోజనవిధులన్. 120

పా. తే. సకలలోకోపకారసంచారులైన, సాధుజనులవంచించుట జాణతనమె
తొడలపై నమ్మి నిద్రవోయెడువయస్యుఁ, బగతుపాలను ద్రోయఁ బాపంబు గాదె.

† పా. క. రాజేంద్ర విజయపాలుని, రాజితశుభమూర్తిఁ జేయు రతిగలదేనిన్
బూజార్హుల వీరెల్లరుఁ, బూజింపు మనూనదానభోజనవిధులన్.

ఆ. అనిన విజయపాలుఁ డపుడ యాశాపవి, కారపూర్వకంబుగాఁగ విడిచి
స్వస్థుఁడై యరణ్యవాసవర్తన మెల్ల, విభున కెల్లవారు వినఁగఁ జెప్పె. 121

ఉ. చెప్పిన నందభూవిభుఁడు చిత్తమునం గడుఁజోద్యమంది తా
నప్పుడు దిగ్గనన్ యవనికాభిముఖుండయి యీరహస్య మీ
చొప్పునఁ జెప్ప నెవ్వరికిఁ జొప్పడు నెప్పగనిట్టి దిమ్మెయిం
జెప్పినచొప్పు నా కెటులు చెప్పితి చెప్పుము నీవు బాలికా. 122

క. నాకిలి వెడలి యెఱుంగవు, రాకొమరునియెలుఁగుపులియరణ్యాంతగ భా
షాకలనం బెట్లొదవెను, మా కున్న నిజంబుఁ జెప్పుమా గురుపుత్రీ. 123

వ. అనిన శారదానందుం డన్న రేందుగ్రన కిట్లనియె. 124

తే. సర్వభూదేవదేవప్రసాదమహిమ, శారదాదేవివరమున సకలలోక
వర్తనంబులు గానంగవచ్చు మాకు, భానుమతిమచ్చఁ గన్నట్టు భావవీథి. 125

తే. అనినఁ బతిశారదానందుఁ డగుట యెఱిఁగి, సరభసము నొంది యత్తిరస్కరిణి దీసి
భయము భక్తియు సిగ్గు విస్మయముఁ దోఁప, లేచి గురునకు వందనం బాచరించె.

తే. అట్లు ప్రణమిల్లి గురుని నత్యాదరమున, గారవించి బహుశ్రుతుఁజేరఁ బిలిచి
కరము కరమునఁ గీలించి కరముఁ బ్రీతి, నందుఁ డాతని కనియె నానంద మెసఁగ.

ఉ. నిందకు నోర్చి దోషము గణింపక రిత్తకురిత్త శాగదా
నందునిఁ జంపుమన్న నిదిన్యాయము గాదని యెంత చెప్పినన్
మందమతిన్ వినం దెఱఁగుమాలిననన్ను మొఱంగి కాచి మ
మ్మిందఱ సత్క్రియానిరతి నిప్పుడు గాచితి చెప్ప నేటికిన్. 128

తే. దోసమును నపకీర్తియుఁ దొలఁగఁ బెట్టి, నాఁడు గురుఁగాచుకొంటివి నేఁడు నన్ను
సుతునిఁ గాచితి ప్రతిష్ఠానశుదిగాను, నీఋణం బింక నేమిట నీఁగువాఁడ. 129

క. నీకతమున నిహపరములు, నాకిట సిద్ధించె నీసనాతనబుద్ధి
ప్రాకారముకలిమి నఘా. నీకంబుల గెలుచు టరుదె నృపనయవేదీ. 130

తే. అని యనేకవిధంబుల నాదరించి, మంత్రి కతిసుస్థిరైశ్వర్యమహిమ యొసఁగి
శారదానందగురునకు దారవోసి, యగ్రహారసహస్రంబు నర్థినిచ్చె. 131

క. ధృతిమంతుఁడు ధీమంతుఁడు, మతిమంతుఁడు నైనమంత్రి మహినెత్తతి నే
నతిసంపద గోరెడుపతి, కతఁడబ్బుట పెన్నిధాన మబ్బుట గాదే. 132

ఆ. వరరథాశ్వసుభటవర్గమెల్లనుగల్గి, చాలినంతభూమి యేలఁగల్గి
తగినమంత్రి లేనిధరణీశు రాజ్యంబు, గాలిఁ దూలు దీపకళికఁబోలు. 133

వ. కావున. 134

ఆ. భట్టి నీకు హితుఁడు పరమవిశ్వాసియు, భట్టిబుద్ధి మేలుబంతి నీకు
సకలరాజతంత్ర సర్వాంగరక్షకు, భట్టినీతి వజ్రపంజరంబు. 135

వ. అట్లుగుటం జేసి మీరిరువురుం జేరి చరితార్థులరై వాగర్థంబులుంబోలె నభిన్నప్రభావంబుల వర్తిల్లునది యని హితోపదేశంబు చేసి పరమయోగానంద జితేందిరానందనుం డై మదనరేఖానందనుండు నిజేచ్ఛం జనుటయు. 136

శా. శ్రీకర్ణాటమహామహీశ్వరసదాసేవాప్రధానోత్తమా
నీకస్తుత్యలిపిక్రియానిపుణపాణిద్వంద్వపంకేరుహా
యాకల్పాంతకనిత్యకీర్తిజలజాస్యాకేలిగేహీభవ
ల్లోకాలోకధరాధరావృతధరాలోకైకరక్షామణీ. 137

క. రాజప్రసాదసముదిత, తేజఃకీర్తిప్రతాపదీపితలక్ష్మీ
రాజితనీతిధురంధర, రాజముఖీపుష్పచాప రసికకలాపా. 138

భుజంగప్రయాతము.

సరోజాననానందసౌందర్యమూర్తీ, సరోజాతసంజాతచాతుర్యపూర్తీ
ధరిత్రీసురాధీనదానానువర్తీ, శరచ్చంద్రికాపూరసారూప్యకీర్తీ.

గద్యము. ఇది శ్రీమదఖిలకవిమిత్ర పెద్దయయన్నయామాత్యపుత్ర
శారదాదయావిధేయ జక్కయనామధేయప్రణీతం బైన
విక్రమార్కచరిత్రం బనుమహాకావ్యంబునందుఁ
దృతీయాశ్వాసము.

విక్రమార్క చరిత్రము.

చతుర్థాశ్వాసము.

క. శ్రీమదపారకృపారస
సామగ్రీవర్ధమానసకలార్థిజన
స్తోమబహువిభవ యనితర
సామాన్యగుణాభిరామ జన్నయసిద్ధా.

వ. అమ్మహీశ్వరుండు తదుపదిష్టప్రకారంబున వసుంధరాపరిపాలనపరాయణుండై యుం
డునంత నొక్కనాఁడు. 2

శా. ఆలోలామలదీపవల్లికలతో నాకాశసంచారియై
కైలాసం బిటవచ్చు టెట్లొకొ యనంగా శోణచంచజ్జటా
జాలం బొప్పఁగఁ బాండురద్యుతులతో సాక్షాత్కరించెన్ మహీ
పాలాగ్రేసరుమ్రోల నారదుఁడు భూభాగంబు భూషించుచున్. 3

ఉ. అమ్మునినాథశేఖరుని నర్థి నెదుర్కొని భక్తిమైఁ బ్రణా
మ మ్మొనరించి సన్మణిసమంచితకాంచనపీఠి నుంచి నె
య్యమ్మున నర్ఘ్యపాద్యవిధు లాదిగఁ బూజ యొనర్చి యెంతయున్
సమ్మద మొందఁజేసి సురసంయమితోడ నరేంద్రుఁ డిట్లనున్. 4

చ. దలకొని యున్నతోంటిసుకృతంబుకతంబున వచ్చి మీఁదటం
గలిగెడుశోభనంబులకుఁ గారణమై మఱివర్తమానని
శ్చలదురితంబులం దలఁగి సన్మునినాథకులావతంస ని
ర్మలభవదీయదర్శనము మాకొనరించెఁ ద్రికాలయోగ్యతన్. 5

వ. అనిన నమ్మునీశ్వరుండు సర్వంసహాధీశ్వరున కిట్లనియె. 6

సీ. పగమధర్మక్షత బ్రాహ్మణప్రవరుల నరసిరక్షింపుదే యనుదినంబుఁ
బ్రజఁ దల్లిదండ్రులపగిదిఁ బాలింపుదే పరులొత్తొరవులేక బ్రదుకునట్లు

దివిజభూజముఁబోలె దీనార్థిసమితికి నభిమతార్థము లిత్తె యాదరమున
ననిఁ బ్రాణ మిచ్చినయట్టివారలవారి కెల్లతేజంబులు నిచ్చి మనుతె
యాజ్ఞపాత్త్రిక సంపద లర్థి నిచ్చి, బంధువర్గంబుఁ బోషింతె బహువిధముల
సకలవర్ణాశ్రమాచారసరణి తప్ప, కుండ నియమించితే మహీమండలమున. 7

క. సప్తాంగరక్షసేయుదె, సప్తోపాయములఁ బరుల సాధింతె మదిక
న్సప్తవ్యసనము లుడుగుదె, యాప్తుల రక్షింతె సాహసాంకమహీశా. 8

క. మంత్రంబును రక్షింపుదె, తంత్రాచరణంబులందుఁ దత్పరమతివై
మంత్రము పరమంత్రిమన, స్స్వంత్రౌసకరప్రభావసంపన్నులతోఁ. 9

క. ఆజ్ఞ వెలయింతె దిక్కుల, యజ్ఞాదిక్రియల సురల నలరింతువె నీ
తిజ్ఞులఁ బరిపాలింపుదె, సుజ్ఞానపరీక్షచేసి సుకవుల మనుతే. 10

క. అని కుశలప్రశ్నముగతి, ననిమిషముని రాజనీతి యాద్యంతంబుం
దన కెఱుఁగ నానతిచ్చిన, విని వినయముతోడ మనుజవిభుఁ డిట్లనియెఁ. 11

చ. పరిచితసర్వశాస్త్రిపథపారగులైనవసుంధరేశ్వరుల్
నిరుపమలీలమై నడమనీతిపథంబున సంచరింప నా
తరమె మహాత్మ మీకృపకతంబున నింక నిరంకుశక్రమ
స్ఫురణమహామహీభరణభూరినయోన్నతి నుల్లసిల్లెదఁ. 12

వ. అనిన నన్నరేంద్రచంద్రునకు మునికులాగ్రగణ్యుం డిట్లనియె. 13

చ. అలఘువినూత్నరత్నముల కన్నిటికిం గుదురైనరోహణా
చలపతిరీతి నీవఖిలసద్గుణశాలుల కాలవాలమై
వెలయుట నిన్ను వాసవుఁడు వేయివిధంబులఁ బ్రస్తుతించు ను
జ్జ్వలతరభాగ్యసంపద భవత్ప్రతిమానులె యన్యభూపతుల్. 14

ఉ. ఇట్టి భవన్మహత్త్వ మిదియెల్ల విదర్భవిభుం డెఱింగి నీ
పట్టపుదేవి గాఁదగినపట్టి వరంబునఁగోరి యీశ్వరుఁ
గట్టిగఁగొల్చి తత్కరుణఁ గాంచె మనోభవరాజ్యలక్ష్మికిం
గట్టనుఁగైనమూర్తి గుణగణ్యా ననంగవతీకుమారికఁ. 15

పా. క. అన విని మనమున నలరుచు, ననిమిషమునినాథుతోడ నతిగంభీర
స్వనమునఁ బ్రియపూర్వకముగ, వినయముతోడుతను మనుజవిభుఁ డిట్లనియెఁ.

ఆ. వెలఁదిసోయగంబు వినుతింప వీక్షింప, వేయికన్ను లమరవిభున కిచ్చి
రెండువేలజిహ్వ లండజాధీశున, కొసఁగఁబోలుఁ బంకజోద్భవుండు. 16

సీ. భామినీమణిమధ్యభాగంబు కృశమని కటితటంబున నిల్పె గౌరవంబుఁ
దొయ్యలివలిచన్నుదోయి కర్కశ మని యడుగుల మార్దవం బలవరించెఁ
గమలలోచనకుంతలములు వక్రము లని తనువల్లికకుఁ జక్కఁదన మొసంగెఁ
బూఁదీఁగఁబోఁడిచూపులు చంచలము లని మెలపు సెన్నడపున మేళవించె
నబలనఖములు క్రూరంబు లని తలంచి, సౌమనస్యంబుగుణమున సంతరించె
నీరజాసనుఁ డెంతకు నేరఁ డనుచు, జగము గొనియాడ నొప్పు నావిగురుఁబోఁడి.

తే. తమ్ము లాకొమ్మనెమ్మోముతమ్ము లనఁగ, బింబ మాయింతికెమ్మోవిబింబ మనఁగ
జాతి యానాతిలేనవ్వుజాతి యనఁగ, రామ యొప్పారు లోకాభిరామ యగుచు.

సీ. తులకు వచ్చియు రాదు తళుకులగని యైనకోమలికాంతితోఁ గుందనంబు
సరియయ్యుఁ గాదు నిశ్చల మైనజిగి నొప్పుకాంతయూరులతోడఁ గరభయుగము
ప్రతివచ్చియును రాదు సతతాచ్ఛవిచ్ఛవి తరుణికంధరతోడ దరవరంబు
‡ జోడయ్యుఁ గాదు మించులనటించుచున్న చానచన్నులతోడఁ జక్రమిథున
మింతినెమ్మోము ప్రతిచేసి యెన్నుచోటఁ, జందురునిమేను పూర్వపక్షంబు నొందు
ననఁగ జగమున నావిదర్భావనీశు, ననుఁగుఁదనయకు నెనయైనయతివ గలదె. 19

శా. ఆనారీమణి తండ్రిసమ్ముఖమునం దశ్రాంతముం గ్రొత్తగా
నానానాయకపాఠకోత్తము లొగిన్ సంగీతసాహిత్యవి
ద్యానైపుణ్యము మీఱ నీగుణవిలాసాకారరేఖాదుల
న్వేనోళ్లన్ గొనియాడఁగా విని రసోన్మేషంబు సంధిల్లఁగన్ 20

వ. పంచశరశరప్రపంచచంచలాయమానమానసయై యుండునంత. 21

తే. సిద్ధపుర మేలురాజు ప్రసిద్ధబలుఁడు, శకమహీనాథచంద్రుఁ డాచంద్రవదన
నడుగఁ బుత్తెంచి యాకున్న నాగ్రహించి, యేపున విదర్భమీఁద దండెత్తఁ దలఁచె.

వ. కావున. 23

క. హరువరమున జనియించిన, వరపుత్రిక యగుననంగవతి ననురాగ
స్ఫురణమ్మున వరియించుట, కరణీయము నీకు నిపుడు కరుణాభరణా 24

---

* ప్రతియయ్యునుం గాదు బహువిలాసములకురమణిరూపముతోడ రత్నపుత్రి
‡ సమము నొందియు నొంద దమితశృంగారంబు గలయింతినాసతోఁ గాంచనంబు

క. నావుడు నాకార్యము వను, ధావల్లభుఁ డెంతయేని తాత్పర్యముతోఁ
గావింప నియ్యకొనుటయు, నావిబుధమునీంద్రముఖ్యుఁ డరిగెను బిదపన్. 25

క. వేసవివేఁడి సహింపక, వేసఱుజీవులకు నెల్ల విశ్రాంతికర
శ్రీసంపాదనకరమై, యాసన్నంబయ్యె నంబుదాగమ మంతన్. 26

సీ. గగనరత్నము కట్టుమొగులతో నుదయించెఁ జరమదిక్కునఁ దోఁచె శక్రధనువు
పూర్వాపరవ్యాప్తిఁ బొలుపారె జలరేఖ లాభీలగతి వీచె మూలగాలి
మెఱుఁగుముత్తంబులు మెఱసె నుత్తరమునఁ గడఁగె దక్షిణపుమేఘములగములు
ప్రాలేయభానుండు పరివేషగతుఁ డయ్యెఁ జాతకంబులు నింగి సంచరించె
నెఱలపెనుపట్టె నేలపైఁ గొఱలఁ జొచ్చె, మొనసి చీమలగమి గ్రుడ్డుమోవఁదొణఁగెఁ
గుజముకొనగొమ్మ డిగి క్రిందికొమ్మమీఁది, నిలువు గైకొనువులుఁగులయెలుఁగు లెచ్చె.

ఉ. తూనిఁగలాడెఁ దోయనిధిఁ దోరపుమ్రోఁత జనించెఁ బంక్తులై
కానఁబడెన్ బలాకములు కప్పయెలుంగు చెలంగె నిర్జల
స్థానములందుఁ గుంజముతుదం గృకలాసము నిల్చి నింగికై
యాననమెత్తె భూమిరజ మంగములన్ బెరయించెఁ బిచ్చుకల్ 28

క. తదనంతరంబ జనముల, కిది పగ లిది రాత్రి యనుచు నేర్పఱుపంగా
హృదయముల కగోచరమై, చదలం బొదలంగఁజొచ్చె జలధరవితతుల్. 29

క. ధారుణిఁ గలమేలెల్లను, ధారాళకరాళవర్ష ధారలచేతన్
నీరామని గాఁగల దని, పూరాల్చినభంగి ముసురు పారిఁబోరిఁ గురిసెన్ 30

సీ. ప్రథమోదబిందులఁ బల్లవించె ననంగ నింద్రగోపద్యుతి నిలఁ దనర్చె
భానుచంద్రుల సూడుపట్టి గెల్చె ననంగఁ గంధరపటలాంధకారమడరె
జలదానిలంబునఁ బులకించెనో యనఁ గుటజభూజంబులు కోరగించె
స్తనితమర్దళరవంబునకు నాడె ననంగ వనమయూరములు నర్తనము చేసెఁ
పాంథజనచిత్తచిత్తసంభవమహాగ్ని, ఘనతరజ్వాలజాలానుకరణనిపుణ
వివిధవిద్యుత్పరంపరావిభ్రమంబు, లఖిలహరిదంతరంబుల నతిశయిల్లె. 31

మ. దళితానంతదిగంతమై ఘుమఘుమధ్వానంబు సంధిల్లఁగాఁ
గలయం బాములు వేలఁగట్టినటు లుగ్రవ్యగ్రలీల న్నిర
ర్గళధారాళకరాళమై కురిసె వర్షం బెందు నేయింటివా
రలుఁ బొర్గింటికి నేగకుండఁగ నహోరాత్రంబుఁ జిత్రంబుగన్. 32

తే. ధరణియెల్లఁ గదంబపుష్పరచితంబు, దిక్ప్రకరమెల్ల సగసనర్తితమయూర
మంబరంబెల్ల నీరదాడంబరంబు, విరహిజనచాతకము లెందు విశ్రమించు. 33

మ. రమణీయోన్నతసౌధసీమల విహారప్రౌఢిసంధించుచోఁ
దమకుం గర్జితఘోరఘోషములు నిద్రాభంగముం జేసినం
బ్రమదం బందిరి కాముకుల్ సమదశుంభత్కుంభికుంభద్వయ
క్రమవక్షోరుహమండలీమదవతీగాఢోపగూహోన్నతిన్. 34

చ. లలితగతి న్మయూరికలు లాస్య మొనర్పఁగ భేకదంపతీ
కలకలనాదము ల్చెలఁగ గర్జనవాద్యము లుల్లసిల్లఁ గ
న్దళికుసుమాంజలుల్ వెలయ నర్తనశాలయనం దనర్చె భూ
తలము విచిత్రవారిదవితానతిరస్కరిణీసమేతమై. 35

ఉ. హారిమయూరవిభ్రమము లంచలఁ జెందఁగఁ దద్విలాసముల్
తారలఁ జేరెఁ బుష్పితకదంబవిజృంభణసప్తపర్ణనా
నారుచిరప్రసూనభజనం బొనరించి శరత్సమాగమం
బారయ నంబుదాగమ మహామహిమోన్నతి నాక్రమించినన్. 36

చ. శరదుదయప్రభావమునఁ జంద్రదినేంద్రులతేజ మెక్కె త
ద్గరిమలఁ గైరవాంబుజవికాసము మించెఁ దదీయవాసనం
బరఁగె మదాలిమాలికలు భావసముద్భవవర్తనోన్నతిం
బొరసి నిశాహముల్ సిరులఁ బొంది సుఖింతురు గాదె మేదినిన్. 37

మ. జలజచ్ఛత్రరుచిం బ్రకాశతరకాశశ్రేణికాచామరం
బుల భద్రాసనకాంతిరాజ్యపద మొప్పల్ మీఱఁ గుంభోద్భవుం
డెలమిన్ దక్షిణదిక్కునం దుదితుఁ డయ్యెం జంద్రతారాబలం
బుల మేలైనదినంబు లెవ్వరికి సమ్మోదంబు సంధింపవే. 38

ఉ. బాలలు లీలతో బలుసుఁబండులనాయఁ దనర్చి పండి కై
వ్రాలినరాజనంబులకు వచ్చుశుకంబులఁ జేరనీక పోఁ
దోలి రవంబుతోఁ జెఱకుఁదోఁటలనీడల నుండి పాడి రు
న్మీలితహాసభావరమణీయకరాంకుని సాహసాంకునిన్. 39

వ. ఇవ్విధంబున శరదాగమంబు దనప్రయోజనంబునకు ననువర్తనమాత్రం బగుటయు దండయాత్రాసముత్సుకసనాథుండై సాహసాంకమహీనాథుండు తగినకాలరులం బంచు

టయు సుమతిసూనుండు లేఖాముఖంబున నంతయు నెఱింగి రాగమంజరీపుత్రమిత్రుం డైనచిత్రరథుం డనుగంధర్వపతిని జంద్రపురరాజ్యసింహాసనాసీనుం గావించి యా క్షణంబ. 40

సీ. రథివిక్రమప్రౌఢరథికలీలారూఢనానావిధస్యందనములతోడ
సహజదానోద్దండచండశుండాదండబంధురసింధురప్రతతితోడఁ
జారుమూర్తికమహాశ్చర్యసంచారణ కమనీయతరతురంగములతోడఁ
బరభూవరవ్యూహభయదోగ్రసన్నాహగర్వితసుభటవర్గములతోడ
మందరాచలమంథానమథ్యమాన, నిరవధికనీరనిధిఘోషనిర్విశేష
పటుపటహముఖ్యవాద్యజృంభణముతోడ, భట్టిచను దెంచివసుమతీపాలుఁగాంచె. 41

తే. అర్థి దండప్రణామంబు లాచరింప, నమ్మహామంత్రిముఖ్యుని నానరేంద్రుఁ
డతిముదంబున నాలింగనాదు లైన, సముచితోపచారంబుల సత్కరించి. 42

వ. సాదరావలోకంబున నాలోకించి లోకవృత్తాంతంబు నడుగుటయు నతనికి సుమతి సూనుం డిట్లనియె. 43

సీ. ఏరాజునకుఁ జెల్లు నెంతయు నరు దైన మణిపాదుకాదులుమహిమఁ గొనఁగ
నేరాజునకుఁ జెల్లు నింద్రుని మెప్పించి నవరత్నసింహాసనంబు వడయ
నేరాజునకుఁ జెల్లు నీరజాసనుసభ బ్రహ్మాస్త్రలాభసంపద వహింప
నేరాజునకుఁ జెల్లు నితరదుర్లభ మైనయుక్తిచేరులు గోయుదిట్టతనము
దేవపతి యైనశ్రీమహాదేవుదేవి, కాళికాదేవి యేరాజుకడిమి మెచ్చి
లీల నుజ్జనివేయేఁడు లేల నిచ్చె, ననుచు నిలయెల్ల దేవర నభినుతించు. 44

చ. అనిన దరస్మితాస్యుఁ డగునమ్మనుజేంద్రునితోడ భట్టి యి
ట్లను జగదంబ వత్సరసహస్రము రాజ్యము నీకు నిచ్చె నా
యినుమడియేండ్లు లిద్ధరణి యేలునుపాయము సేయువాఁడ నే
ననుటయు నవ్విభుండు మది నచ్చెరువంది వినంగఁ గోరుటయు. 45

వ. అవధరింపు మని మనుజవల్లభునకు భట్టి యిట్లనియె. 46

సీ. జగదంబ భవదీయసాహసోన్నతి మెచ్చి యిచ్చె నుజ్జయిని వేయేఁడులేల
నావరం బెబ్భంగి ననుభావ్య మైనది యటుగాన నొకయుక్తి యవధరింపు
మేఁటేఁట నొనరింపు మితరదేశవిహార మాఱునెలలు రాజ్య మాఱునెలలు
నిమ్మెయిఁ రెండువేలేండ్లులు చెల్లిఁ బురి నున్న యట్టివత్సరము లెల్ల

శాంభవీవరలబ్ధవత్సరసహస్ర, మయ్యె దేశాంతరావాప్తివలనఁ
జనిన వేయేండ్లు మనబుద్ధిసంచితములు, ఘనయశస్సాంద్ర విక్రమార్కక్షితీంద్ర. 47

వ. అనిన నతనిమనీషావిశేషంబునకు సంతోషించి. 48

మ. అతఁడుం దానును గార్యలబ్ధిగతి నేకాంతంబ యూహించి స
మ్మతితో సిద్ధపురీశుపైఁ జనుటకు న్నాహూర్తికోత్తంస ని
శ్చితవేళన్ మెఱయింపఁ బంచుటయు మించెన్ గండయాత్రాసము
ద్ధత నిస్సాణధణంధణంధణధణంధాణంధణ ధ్వానముల్. 49

సీ. పాలమున్నీటిలోఁ బవ్వళించినయట్టి నీలవర్ణుఁడు నిద్రమేలుకొనియె
వెగడొంది రవితేరిసొగలఁ గట్టినయట్టి వాహంబు లణకలు వైచుకొనియె
నదరిపాటున బిట్టు బెదరి పర్వతపుత్త్రి కందర్పదమనునిఁ గౌఁగిలించెఁ
బన్నగంబుల కెల్ల భయము మిక్కుటముగాఁ బాతాళలోకంబు బమ్మరిల్లెఁ
గమలజునివేదపఠనంబు కవలువ్రాయె, నద్రులెల్లను నచలత్వ మపనయించె
దిగ్గజంబులు జీఱజీఱదిరిగి మ్రొగ్గె, వారిరాసులు పిండిలివండు లయ్యె. 50

వ. అంత. 51

క. సంగరములు గలుగుటఁ జతు, రంగమ్ములు సమ్మదాంతరంగము లగుచున్
గంగాతరంగసంగత, రంగములై బెరసె నెరసె రంగక్షోణిన్. 52

ఉ. చుట్టము లైనరాహుతులు సూరెలఁ బేరెలమిన్ జవోజ్జ్వలా
గట్టజవాహరోహణవిరాజితులై తనుఁజేరి కొల్వఁగాఁ
బట్టపుదంతి నెక్కికొని భట్టి నృపాలునిసేన కంతకుం
బెట్టనికోటయై నడచె భీకరసన్నహనాభిలాషుఁడై. 53

మ. జయలక్ష్మీసతితో ననంగవతి నిచ్చం గైకొనం గోరి యు
జ్జయనీనాథుఁడు దివ్యభూషణవిలాసం బొప్ప నాయోధన
ప్రియుఁడై పెండ్లికి నేగుభంగి వెసలెం బృథ్వీజనశ్రేణికా
నయనానందనరత్నకాంచననవీనస్యందనారూఢుఁడై. 54

వ. ఇవ్విధంబున రాజమందిరద్వారంబు వెడలి యాంగికంబు లగుశుభసూచకంబులు నను
కూలసమీరసంచారంబులును నానాదర్శనాదిమంగళద్రవ్య సందర్శనంబులు నవనీసురా
శీర్వాదంబులు నగణ్యపుణ్యాంగనాముక్తమౌక్తిక శేషావిశేషంబులును నభంగతురంగ

హేసాఘోషంబులు నంగీకరించుచు, నిరర్గళప్రసాదశరణార్థిశరణుండై పురంబు నిర్గమించి సకలసేనాసమన్వితుండై కదలి కతిపయప్రయాణంబుల విదర్భనగరంబు చేరంజని యప్పురంబునకుం గ్రోశమాత్రంబున నతిపవిత్రం బైనవేత్రవతీతటంబున నతిమాత్రవిశాలరమణీయంబును నత్యంతమహనీయంబును సమస్థలంబును నైనస్థానంబున నత్యాశ్చర్యకరణప్రచండం బయినయోగదండంబున వ్రాసినం దత్క్షణంబ. 55

సీ. బంధురకాంచనప్రాకారములతోడఁ బరిఖాజలౌఘసంపదలతోడ
మహనీయతరదివ్యమందిరంబులతోడ రమణీయదివ్యసౌధములతోడ
మణిమయబహుసభామండపంబులతోడ నగణితదివ్యగేహములతోడ
వర్ణితశృంగారవనవితానముతోడఁ గమలకైరవవనోత్కరముతోడ
నప్రమేయాతివిస్తరాయామ మగుచు, నొక్కపుర ముద్భవిల్లిన నుచితభంగి
సకలసామంతపరివారసమితితోడ, విక్రమాదిత్యవసుమతీవిభుఁడు విడిసె. 56

చ. తలఁచినమాత్రఁ బాత్రిక సుధామధురాన్నము లుద్భవింపఁగాఁ
బలుమఱుఁ గంథ రాల్చిన నపారధనంబులు సంభవింపఁగాఁ
గొలఁదికి మీఱుసైన్యములకుం బరితృప్తి యొనర్చె ధారుణీ
తలపతి యిష్టభోజనవిధానమునన్ విపులార్థసత్కృతిన్. 57

వ. ఇవ్విధంబున సకలసైనికులను సంతోషితస్వాంతులం గావించి పేరోలగం బున్నసమయంబున శకమహీశ్వరురాయబారి చనుదెంచి సముచితప్రకారంబునం బ్రవేశించి నిశ్శంకంబుగా సాహసాంకనరేంద్రుని కిట్లనియె. 58

ఉ. మున్ను శకక్షమారమణముఖ్యుఁ డనంగవతిన్ వరింప వే
డ్క న్నిజసర్వసైన్యబలగర్వము మీఱ విదర్భమీఁద న
త్యున్నతశక్తిమై విడిసి యుండఁగ నీ వొకపోటుబంటవై
మిన్నక వచ్చి తేల పులిమీసల నుయ్యాలలూఁగ వచ్చునే. 59

సీ. ప్రియతనూజులపేళ్లు వెట్టి పెంపొందిరి మాళవనేపాళమగధపతులు
ఏటేటఁ గప్పంబు లిచ్చి వర్ధిల్లిరి సౌవీరసౌరాష్ట్రసగరనృపులు
పుత్రుల గిరవులు పుత్తెంచి బ్రతికిరి కుంతలావంతీశకుకురవిభులు
కన్యలఁ గొనివచ్చి కానుకగా నిచ్చి మనిరి కాశకరూశమద్రపతులు
జగతి నేరాజు మారాజుచరణయుగము, గాంచి కొలువనివాని నేఁ గాన నెందు
గాదమున మాటుపడియున్నకాయవ్రాలె, నుజ్జయిని డాఁగియున్న నీ వొకఁడు దక్క.

తే. కాకతాళీయముగ మహాకాళికరుణ, నుజ్జయనిరాజ్యవైభవ మొనరెఁ గాక
యుట్టిచేరలు గోయుట లెట్టియరిది, యెలుక గొఱుకదె యటువంటి వెన్నియైన.

క. ఇప్పుడు శకవిభుఁ జెనకుట, యెప్పుడుసూ మున్న బొంతయును లాతమునుం
గప్పెరయును బాదుకలును, జొప్పడినవి బ్రతుకుటొప్ప జోగియుఁబోలెన్. 62

చ. పలుకులు వేయు నేటికి కిఁక బ్రాహ్మణసూనుఁడ వీవు నీకు దో
ర్బలమున కేమికారణము బాఁపనపోటును గప్పుకాటునుం
గలదె ధరిత్రి భట్టిమెన గట్టిగ నమ్మక మోసపోకు నీ
కొలఁదులె రాచకార్యములు కోమటి బుద్ధులఁ దీర్పఁదీఱునే. 63

ఆ. శకనరేంద్రచంద్రచరణాబ్జసంసేవ, విడిచి యావిదగ్ధవిభునిఁ గలసి
వచ్చు టోడ విడిచి వదరు వట్టుట సుమీ, చెప్పవలయుమాట చెప్పినాఁడ. 64

వ. అనిన విని ప్రహసితముఖారవిందుండై సుమతిసూనుం డాక్షేపవాగ్గర్జితంబుగా నిట్లనియె.

క. ఇట్టి వివేకమహోన్నతి, యిట్టినయోచితవిహార మేరికిఁ గలవే
యిట్టినిను దూఁతఁగాఁ జే, పట్టినపతి వేఱ భాగ్యపరుఁ డన నేలా. 66

వ. అని మఱియు నిట్లనియె. 67

తే. తొల్లి యొకకాకి రాయంచఁ దొడరినట్లు, శకుఁడు సమరనిశ్శంకుని సాహసాంకుఁ
జెనకఁజూచుట యెన్న నీతనికిఁ దనకు, హస్తిమశకాంతరము గాదె యలవుకలిమి.

క. మాటలు పదివేలాడిన, బోటరియై రణములోన భుజబలమెల్లం
దేటపడఁ జూపకుండిన, మేటియశం బేల కలుగు మీరాజునకున్ 69

శా. భూచక్రాఖిలరాజ్యభోగ మొనరుం బోరన్ జయం బందినం
బ్రాచీనాయకలోకలోలనయనాపంచాస్త్రకేళీకళా
వైచక్షణ్యము సంభవించుఁ గదనవ్యాపారతన్ మాలినం
గా చింతా మరణే రణే యనుట యాకర్ణింపవే యెన్నఁడున్. 70

ఉ. ఇంచుక సూదివేదన సహించినమాత్ర నృపాంగనాకుచా
దంచితసౌఖ్యకేళి సతతంబును గంచులి గాంచు నాజి ని
ర్వంచనఁ దీవ్రబాణనికరక్షతదేహుల కబ్బదే మరు
చ్చంచలలోచనాఘనకుచస్తబకద్యుతిసంగసౌఖ్యముల్. 71

క. కావున మీభూవిభునకు, నీవిధ మింతయును దెలియ నెఱిఁగించి రణ
శ్రీవిక్రమంబు నెఱపఁగ, రావింపుము రజ్జులాట రాజోచితమే. 72

వ. అనియె ననంతరంబ విక్రమార్కమహీపాలుండు శకభూపాలుదూతకుఁ గనకమణిభూషణాంబరతాంబూలాదిసత్కారంబు లొనరించి వేత్రవతీతటంబు పుణ్యస్థలంబుగావున నెల్లి యుద్ధంబునకు సిద్ధపురీశ్వరుం డిచ్చటికి సన్నద్ధుండై వచ్చునట్లుగా నెఱింగింపు మని వీడ్కొలిపి తద్వృత్తాంతం బంతయు విదర్భేశ్వరునకుం జెప్పి పంపి తదానీతంబు లైన యుపాయనంబు లంగీకరించి నిజభృత్యామాత్యులం దమతమనివాసంబులకుఁ బోవం బనిచి సముచితప్రకారంబున నుండి మఱునాఁడు ప్రభాతసమయంబున. 73

క. నానామంజులమాగధ, గానధ్వను లెసఁగ మేలుకని సంధ్యాదుల్
పూనియొనరించి బహువిధ, దానానందితవిశిష్టధరణిసురుండై. 74

క. అరుణాంగరాగమాల్యా, భరణప్రభ లలర నుదయపర్వతముపయిం
గరమొప్పునరుణుఁడో యన, నరదముపై నెక్కి విక్రమార్కుఁడు వెడలెన్. 75

క. దక్షిణనయనాస్పందము, దక్షిణపవనానుకూలతయు నిజవిజయం
బక్షయముగ నెఱిఁగింపఁగ, నాక్షణమున సాహసాంకుఁ డానందించెన్. 76

క. అటమున్న భట్టియనుమతిఁ, బటుగతిఁ బడవాళ్లు సైన్యప్రతతులకెల్లం
జటులతరసమరలీలా, ఘటనకు వెడలుఁడని యెఱుఁగఁగాఁ జెప్పుటయున్ 77

సీ. సంగరసన్నాహసమయం బెఱింగింప నిఖిలమంగళతూర్యనిస్వనములుఁ
గట్టుమట్టుననుండి కదలించినఁ జెలంగు భీకరశుండాలబృంహితములు
రథములఁ గట్టి సారథులు ముట్టిన మిన్ను దన్నెడి రథ్యవితానములును
బంతంబు లొండొండ ప్రకటించుసుభటులసాహసోచితవాక్యసంకులతలుఁ
గలసివిలసిల్లుసాహసాంకక్షితీంద్ర, చంద్రుశిబిరాంగణస్థలి సాంద్రరవము
పూర్ణచంద్రోదయోదీర్ణఘూర్ణమాన, మగుమహార్ణవఘోషంబు ననుకరించె. 78

క. సందీపితరిపుకుంజర, సందళనక్రీడనైకసాహసలీలా
నంద మలర సింగంబుల, మందగతి న్వీరభటసమాజము నడచెన్ 79

మ. విలయారంభవిజృంభణంబున సముద్వేలంబులై కుంభినీ
వలయంబుం గబళింపఁ గైకొనుమహావారాకరానీకవీ
చులభంగిన్ జవసత్త్వవిస్ఫురణలం జూపట్టి యప్పట్టునన్
విలసిల్లెం దురగంబు లాశ్వికులకున్ వీర్యం బవార్యంబుగన్. 80

చ. సలలితగండమండలము సన్మదధారల నివ్వటిల్లఁగా
నలఘువినూత్నరత్నకనకాంచితభూషణదీప్తులొప్పఁగా
వెలువడె నమ్మదద్విరదబృందము నిర్ఝరదీపవల్లికా
కులకలితంబు లైననడగొండలదండముఁ గ్రేణిసేయుచున్. 81

క. దివినుండి భువికి డిగ్గిన, దివిజవిమానము లనంగ దివ్యమణివిభా
నివహము దిశలకు నిగుడఁగ, నవలీలన్ వెడలె నప్పు డరదములగముల్. 82

మ. ప్రతివీరప్రళయాంతకుం డగువిదర్భక్షోణిపాలుం డినా
యతతేజుండని సాహసాంకమను జేంద్రాలోకసంభావనో
చితసంభాషణమాధురీమహిమ చేఁజిత్తంబులార్జించుచుం
జతురంగంబులఁ దోడుసూపె సమరోత్సాహైకసన్నాహుఁడై. 83

ఆ. దేశకాలబలము దెలిసి దైవబలంబు, కలిమి నచ్చి బాహుబలము బెరయ
మూలబలముతోడ మోహరంబుగఁ దీర్చి, సుమతిసుతుఁడు సైన్యసమితి నడపె. 84

క. ద్విరదములకు నరదములును, నరదములకు నశ్వములును నశ్వంబులకున్
వరభటులును వరభటులకు, నరిగెలవారలును బన్ని రగ్రేసరులై 85

ఉ. అంతకు మున్న సిద్ధనగరావనినాథునిదండనాథుఁ డ
త్యంతబలాభిరాముఁడు మహారథనాముఁడు సర్వసైన్యమున్
సంతనకట్టె బాహుబలసారధనుండు విదేహధారుణీ
కాంతుఁడు శాలివాహనుఁడుఁ గయ్యపువేడుకతోడఁ దోడుగన్ 86

క. ఆరెండుసేనలందును, వీరాగ్రేసరులు సమరవిక్రమకేళీ
ప్రారంభజృంభణాహం, కారత నొండొరులమీఱి కనుపట్టి రొగిన్ 87

క. భీకరసంగరలీలా, లోకనకౌతుకదిగీశలోకేశసురా
నీకవిమానంబులచే, నాకాశము నిరవకాశమై విలసిల్లెన్ 88

వ. ఇవ్విధంబునం బ్రతిఘటించి పూర్వాపరసముద్రంబులుంబోలె వీరరసోద్రేకంబున
విజృంభించి. 89

సీ. అరుణదృగ్రుచులును నాయుధప్రభలును మార్తాండదీప్తితో మాఱుమలయ
హుంకారములు భేరిభాంకారరవములు వలయాద్రిఁ బ్రతిరావముల నినుప
సింహనాదంబులు శింజినీధ్వనులును నాశాకరులగుండె లదరఁజేయ
నట్టహాసంబులు హయహేషితంబులు గగనంబు తోరణకట్టికొనఁగ

నుభయబలములసుభటులు నుగ్రవీర, రసవిజృంభణ మరుదుగా రహిఁ గణంగి
కదియునప్పటిపటుపాదఘట్టనమున, నుర్వి యంతంత నుఱ్ఱూఁత లూఁగఁ దొణఁగె.

ఉ. ఆత్తఱి సాహసాంకమనుజాధిపుబంధురగంధసింధురో
దాత్తకపోలమండలమదద్రవధారలతావు లెక్కినం
జిత్తము లత్తఱిం జెదరి సిద్ధపురీంద్రచమూగజేంద్రసం
విత్తిమసంబు లింకె నరిబృందము డెందము చిన్నవోవఁగన్. 91

వ. అంత. 92

మ. దివిజస్త్రీకుచకుంభకుంకుమముతో దివ్యాంగనాపేటికా
నవకర్పూరరజంబుతో నమరకాంతాదేహహారిద్రపం
కవిశాలోన్నతితో సుధీనిటలభాగన్యస్తకస్తూరితో
నవనీరేణువు సాటియై పరఁగె నాశాకాశసీమంబులన్. 93

చ. కలయఁగ ధూళి దృగ్రుచులు గప్పిన జోదులు శబ్దభేదులై
పెలుచఁ గడంగి నేమిరవబృంహితహేషితసింహనాదసం
కులముగనుల్లసిల్లు రథకుంజరఘోటకసద్భటావళిం
గోలఁదికి మీఱఁగా ధరణిఁ గూల్చిరి బాణపరంపరాహతిన్. 94

ఉ. అప్పుడు కుండలీకృతశరాసనులై విలుకాండ్రు తూపులం
గప్పిరి నింగి యాంగికముగాఁ గయిసేసినవన్నె లన్నియుం
జిప్పిల దట్టపుంజెమటఁ జిందఱవందఱగాఁగఁ జాలనిం
పొప్పఁగ దీవ్రభానుకిరణోగ్రత నష్టము చేసిరో యనన్. 95

ఉ. చాపము లింద్రచాపములచందము దోఁపఁగఁ గెంపుసొంపువా
ల్దూపులక్రొమ్మెఱుంగులకుఁ దోడుగఁ దర్జనగర్జ లొప్పఁగాఁ
జాపధరాంబువాహములు సాయకవృష్టులయేపుసూప ను
ద్దీపితరక్తవాహినులఁ దెప్పలఁదేలెను భూతసంఘముల్ 96

చ. బలములు రెంటఁ బేరుగలబంటులరోషమహానలంబులం
దొలిదొలి ధూమముల్ నిగిడి తోన శిఖావళు లంకురించి ని
ప్పులు ధరమీఁదఁ బేర్చు క్రియ భూరజముల్ దివిముట్టి రక్తధా
రలు గనుపట్టఁ దొట్టె సమరస్థలి నెల్లను మాంసఖండముల్. 97

వ. అట్టియెడ నుభయబలంబుల నుభయబలంబులును సేనాముఖంబుల సేనాముఖంబులును గణంబుల గణంబులును వాహినుల వాహినులును నక్షౌహిణుల నక్షౌహిణులును దలపడి సన్నాహంబుల సముత్సాహంబులు పోషింపఁ గోపంబు లాటోపంబుల భూషింప హుంకారంబు లహంకారంబుల ముదలింపఁ జలంబు లచలంబులం బొదలింప నవార్యంబు లగుశౌర్యంబులు నఖర్వంబు లగుగర్వంబులు నశాంతంబు లగుపంతంబులు నవరోధంబు లగువిరోధంబులు నఖేదంబు లగుసింహనాదంబులు నద్భుతారంభంబు లగుసంరంభంబులు నుల్లసిల్లఁ జలంబులు సడలక బలంబులు ప్రిదులక బీరంబు లెడలక బింకంబులు సడలక బిగువులు దక్కక బిరుదులు స్రుక్కక వెలవెలంబాఱక వెన్నుచూపి జాఱక తాలిమి డింపక మాలిమిఁ బెంపక తలఁగక మలఁగక విఱుగక సురుఁగక కేడింపక జోడింపక వెఱనక చేమఱవక, అత్తళంబులఁ గత్తళంబులు సించియు శిరంబుల శిరంబులు ద్రుంచియుఁ గుంతంబుల దంతంబులు పొడిచేసియు నారసంబుల నీరసంబుల నేసియు పరిఘంబులఁ గేతనంబు లడిచియు శూలంబుల ఫాలంబులు పొడిచియుఁ గత్తుల నెత్తులు వగిలించియు బల్లెంబుల సెల్లెంబుల నుగిలించియుఁ గుఠారంబులఁ గఠారంబుల మరల్చియు వీరావేశంబుల విహరించునవసరంబునం, బతి యావసరంబు నెఱపం దెలిపి గని వెఱవిడి తెలిపికొన్నవిధంబున శిబిరంబు చొచ్చి బలునుగలం బరిమార్చి యార్చి పేరువాడి వీరాలాపంబు లాడువారును, త్రోమ్ములు గాఁడివీఁపుల వెడలి నేలం గీలుకొని యున్నతోమరంబు లాధారంబులుగా నిలిచి గతప్రాణులయ్యును సమీరసంచారంబునఁ జలించుకతంబునఁ జేతనులుంబోలెఁ బరులకు భయం బాపాదించువారును, ద్విరదంబు లరదంబులం బొరలనెత్తె నెరగినయీరసంబున నాభీలంబులగుకరవాలంబులు పెటికి దంతకాండంబులతోడన కంఠేతుండంబులుగా ఖండించి చిత్రలీలావిలాసనిరవధికు లైనరథికు లని సమరవరులచేతం బొగడువడయువారును, బహుముఖంబు లగుశరముఖంబుల మర్మోద్ఘాటనంబు సేయుతఱి వర్మంబులతోడన చర్మంబులు సించిన రక్తప్రసిక్తంబు లగుశరీరంబులు చెందిరపుఁగీలుబొమ్మలట్లు చెలంగం గలన నెక్కొటికయ్యంపు నెయ్యంబునం బెనంగువారును, గరవాలభిండివాల ప్రముఖప్రహరణంబులు ప్రతిహతంబు లగుటయు రయంబునం బ్రతిభటప్రయుక్తంబు లగునాయుధంబులు గైకొని పరాక్రమించువారును, నెత్తురుల జొత్తిల్లినయంగకంబులు పల్లవితంబులైన యశోకంబులును బుష్పితంబు లైనకింశుకంబులును శిలాటుకీలితంబు లైనవటంబులును ఫలితంబు లైనకింపాకంబులునుం బోలె నుల్లసిల్లం బెల్లగిలక కయ్యంబుసేయువారును, నయిదుపదిసేయుక యవక్రవిక్రమంబునం బరాక్రమించి చని దేదీప్యమానంబు లయిన

దివ్యవిమానంబు లెక్కి కృతాలింగనలైనసురాంగనలకు హర్షోత్కర్షంబుగాఁ దమచేత
వికలాంగంబులైనచతురంగబులం జూపి పౌరుషంబులు ప్రకటించువారును నై కల
హాభోజననయనపారణం బైనదారుణరణవిహరణం బొనరించుసమయంబున. 98

ఉ. ఏమెయి రెండువాహినుల నెక్కువతక్కువ యింతలేక సం
గ్రామము సేయునప్పుడు పరాక్రమ మొప్పఁగ శాలివాహన
క్ష్మామహిశేశ్వరుండు విలసద్బలసంపదసొంపు చూపినం
దామరపాకునీయక్రియఁ దల్లడమందెను వైరిసైన్యముల్. 99

క. నిజబలము వీఁగఁబాఱిన, భుజబల మలరఁగ విదర్భభూవరుఁడు మహా
గజ మబ్జినిఁ జొచ్చినగతి, విజిగీష విదేహసైన్యవితతిఁ గలంచెన్. 100

చ. అతనిమహోగ్రవిక్రమసమగ్రత సైఁపక శాలివాహనుం
డతిశితశక్తి వైచిన నహంకరణస్ఫురణన్ విదర్భభూ
పతి దెగి తీవ్రబాణముల భగ్నము సేయుటయు న్విదేహరా
జతులితచాపహస్తుఁ డయి యవ్విభుపై శరవృష్టి నించినన్. 101

చ. కనుఁగవఁ గెంపుసొంపడరఁగా నతఁ డానరనాథుచాపముం
దునిమి హయంబులం జదిపి తోడనె సారథి నేపుమాపి
తనము ధరిత్రిఁ గూల్చిన రథంబు రయంబున డిగ్గి యెంతయుం
గినుక దలిర్ప సైనికుల గీటణఁగించెఁ గృపాణపాణియై. 102

క. అంత విదర్భేశుఁడు విల, యాంతకుగతి నాక్రమించి యవ్విభు నడిదం
బెంతయు బెడిదపుఁదూపుల నింతింతలుగని యలై మహిం బడ నేసెన్. 103

తే. ఏసి కంఠము గుఱిచేసి యేయఁ దలఁచి, శరము దొడిగినమాత్ర నచ్చెరువుగాఁగ
నారితోడనకూడ బాణాసనంబు, దునిమె నొక్కమ్మున మహారథుండు గడఁగి. 104

వ. ఇవ్విధంబున సురక్షితదేహుండై విదేహుండు తత్సమయసమానీతం బగు నొండురథం
బెక్కి పరాక్రమించుటయును. 105

తే. అమ్మహారథశాలివాహనులమీఁద, భల్లనవకంబు నేసిన భక్తిమేన
వారలును నేసి రన్నేసి వాలురమ్ము, లాహవమ్మున వీడుజోడాడినట్లు. 106

వ. మఱియును. 107

క. ఆయిరువురు నమ్మెయిఁ దను, నేయుశరావళుల నెల్ల నిసుమంతలుగాఁ
జేయుచును భట్టి తద్ఘన, కాయనిషంగముల సాయకంబుల నించెన్. 108

క. ఆసమరప్రౌఢికి మది, రోసించి విదేహనరవరుండు చమూపా
గ్రేసరులకుఁ జేయివీచిన, నాసురగతి శకబలంబు లతనిం బొదివెన్. 109

వ. ఇట్లు పొదువుటయును. 110

సీ. మొక్కలంబుగఁ జొచ్చి ముక్కోనవ్రయ్యఁగా భటకోటిచట్టలు వాపిపాపి
యారోహకులతోన హయములఁ గబళించి వేమాఱు నేలతో వ్రేసివ్రేసి
భద్రేభములు వీడుపడఁ దాఁకఁ గోల్కొని గుండెలు వగులంగఁ గ్రుమ్మిక్రుమ్మి
రథ్యసారథులతో రథము లుద్ధతిఁ బట్టి దిర్దిఱ వినువీథిఁ ద్రిప్పిత్రిప్పి
విమతరాజన్యవరసైన్యకమలషండ, ఖండనోద్దండవిహరణక్రమనిరూఢి
నెదురులేక రణంబులో నేపుచూపె, భట్టి జగజెట్టి దీకొల్ప భద్రగజము. 111

తే. ఆకరీంద్రునియాటోప మపనయించి, మాఱుకొన్నవిదర్భేశుఁ బాఱఁదోలి
సాహసాంకక్షమానాథచంద్రు నదిరి, సిద్ధపురినాథుఁ డిట్లనుఁ జేవ మెఱసి. 112

సీ. అత్యద్భుతము లైనయన్యులసొమ్ములు కుటిలమార్గమునఁ గైకొనఁగవచ్చు
నింద్రజాలపువిద్య నెచ్చోట నైనను బయలు పట్టణముగాఁ బన్నవచ్చుఁ
గపటంపుఁగంథచేఁ గలిగినయర్థంబు సకలార్థులకు వెదచల్లవచ్చు
నాకలోకాధీశు నటనమాటలఁ దేల్చి వరరత్నపీఠంబు వడయవచ్చుఁ
గాక పరిపంథిదర్పాంధకారహరణ, సుప్రతాపప్రదీపవిస్ఫురణశరణ
పటుతరాయసుకృపాణపాణి వైన, నను నెదుర్కొని యని నీకుఁ జెనక వశమె.

మ. అని సంరంభవిజృంభణస్ఫురణమై నావిక్రమార్కక్షితీం
ద్రునిపై నంపపరంపరల్ గురియఁగాఁ దోడ్తో నతం డన్నియున్
ఘనశస్త్రాహతిచే నణంచి విలసత్కాండప్రకాండంబులం
దునిమెం గేతనరథ్యసారథిరథస్తోమంబుఁ జిత్రంబుగన్. 114

ఉ. ఒండొకతేరు గైకొని సముద్ధతి సిద్ధపురీశ్వరుండు కో
దండగుణధ్వనుల్ చెలఁగఁ దచ్చతురంగవరాహవక్రియా
పండితమూర్తియై మెఱసిపావకసాయక మేసె నాత్మలో
మండెడుకోపవహ్ని నరిమండలిపైఁ బచరించుపోలికన్. 115

క. ఆవిశిఖశిఖికిఁ దలఁకొక, యావంతయు లేక విక్రమాదిత్యధరి
త్రీవరుఁడు వనధివల్లభ, దైవత్యం బైనశర ముదగ్రతఁ నేసెన్. 116

సీ. మెఱుఁగులు గ్రమ్మెడుమేఘాస్త్ర మేసినఁ బవనబాణంబునఁ బరిహరించె
విషము లుమియుకాద్రవేయాస్త్ర మేసిన గరుడబాణంబున గర్వమణఁచె
సమధికోన్నత మైనశైలాస్త్ర మేసిన నింద్రబాణంబున నేపుమాపె
దృఙ్నిరోధం బైనతిమిరాస్త్ర మేసిన నరుణబాణంబున విరియఁ జేసె
నిత్తెఱంగున శకధారుణీశదివ్య, శరపరంపరఁ బ్రతిబాణసమితి నణఁచి
యడరి పుంఖానుపుంఖనానాస్త్రశస్త్ర, వితతి నందంద యతనిపై వెల్లిగొలిపె. 117

వ. ఇట్లు నిరర్గళప్రసారంబు లైనశరాసారంబులకు మిసిమింతుండు గానిశకమహీకాం
తునిం జూచి యాశ్చర్యధుర్యుం డై సాహసాంకనృపవరుండు భట్టితో నిట్లనియె. 118

ఉ. ఇంతకుమున్ను నన్ను నెరుఁ డెవ్వఁడు మార్కొని యింతసేపు వి
క్రాంతి వహించి మించి భుజగర్వము చూపినవాఁడు లేఁడు నేఁ
డెంతయు మేటియై శకమహీపతి దివ్యశరప్రయోగదు
ర్దాంతనితాంతనైపుణధురంధరుఁ డై యనిసేయు టెట్లొకో. 119

వ. అనిన సుమతిసూనుం డిట్లనియె. 120

క. ఉగ్రుం డితఁ డొనరించిన, యుగ్రతపంబునకు మెచ్చి యొసఁగినవరసా
మగ్రి యిది యితని నెరుఁడు ర, ణాగ్రంబున నెదిరి గెలుచు టరిది నరేంద్రా. 121

వ. దీనికిం బ్రతివిధానం బొకటి విన్నవించెద నది యవధరింపుమని యిట్లనియె. 122

మ. చరణాబ్జంబులు యోగపాదుకలతో సంధించి యాకాశసం
చరణారంభవిజృంభమాణరణదీక్షాదక్షతస్ఫూర్తిఁ వా
విరి బ్రహ్మాస్త్రము నిన్నరేశ్వరునిపై వేగం బ్రయోగింపు సు
స్థిరలీలన్ సమకూరు నీకు జయలక్ష్మీనిత్యసాంగత్యముల్. 123

తే. అనిన సౌమతేయునిబుద్ధి కాత్మ నలరి, చరణములఁ బాదుకలు మెట్టి చదల నిలిచి
మంత్రతంత్రానుసంధానమార్గశుద్ధి, వెలయ బ్రహ్మాస్త్ర మేసె నవ్విమతుమీఁద. 124

శా. ఆదివ్యాస్త్రము భీషణానలశిఖాహంకారశంకావహ
ప్రాదుర్భూతపటుస్ఫులింగపటలీప్రచ్ఛన్నదిగ్భాగమై
యాదార్ఢ్యంబున వాసవాదిసకలాశాధీశహృన్మూలముల్
భేదిల్లం జని సంహరించె జగదాభీలున్ శకక్షోణిపున్. 125

వ. ఇవ్విధంబున శకక్షోణీశ్వరుండు హతుం డగుటయు నద్దివ్యబాణంబు నుపసంహరించి హతశేషు లైనవిరోధివరూథినీనాథులకు నభయప్రదానంబు దయచేసి ప్రధానపురస్సరుం డై వచ్చి శరణంబుచొచ్చిన శకమహీనాథనందనుం గనుంగొని కరుణించి తదీయ సామ్రాజ్యంబునం బ్రతిష్ఠించి. 126

సీ. నవరత్నమయభూషణస్ఫారరణభూమి విలసిల్లుకల్యాణవేది గాఁగ
దళితకుంజరకుంభకలితమౌక్తికరాజి కమనీయశేషాక్షతములు గాఁగ
సమరసంక్రీడనసందర్శనాగతసురకోటి పెండిలిదొరలు గాఁగ
బహువిధజయతూర్యపటునిస్వనంబులు రమ్యమంగళవాద్యరవము గాఁగ
నుచితకాలజ్ఞుఁ డగుభట్టి యొజ్జ గాఁగఁ, జటుల మైనప్రతాపాగ్ని సాక్షిగాఁగ
విజయలక్ష్మీసముద్వాహవిలసనమున, సాహసాంకమహీనాథచంద్రుఁ డొప్పె. 127

వ. అప్పుడు తదీయమహనీయపరాక్రమప్రభావంబునకు హర్షించి శతమఖప్రముఖబర్హిర్ముఖులతనిపై దివ్యప్రసూనవర్షంబులు గురియించి తమలోనిట్లనిరి. 128

సీ. పాథోనిధానంబు బాణాగ్రమున నిల్పి గరిమమీఱినచాపధరుఁడు దక్కఁ
బెనుఁగూపమునఁ బడ్డ పృథుకకందుకము బాణతతిఁ బుచ్చి యిచ్చినధన్వి దక్క
నఖిలరాజులు చూడ యంత్రమత్స్యము నేసి ప్రౌఢి మించినధనుఃపాణి దక్క
ననిలోనఁ బరశురామునకు మిక్కుటముగాఁ గడిమి చూపినవిలుకాఁడు దక్కఁ
జిత్రకోదండవిద్యావిశేషసహజ, సాహసక్రమవిక్రమోత్సాహలీల
విక్రమాదిత్యవసుమతీవిభునిఁ బోల, నన్యరాజన్యవరులకు నలవి యగునె. 129

వ. అని యనేకప్రకారంబులఁ బ్రశంసించుచు నిజనివాసంబులకుం జనిరి. తదనంతరంబ పటుపటహభేరీమృదంగాదిమంగళతూర్యనిస్వనంబులును బాఠకపఠనరవంబులును మాగధగీతికానినదంబులును వందిసంకీర్తనస్వనంబును సముద్భటసుభటవీరాలాపకలకలంబును నభంబు నైసర్గికగుణంబు నాపాదింపఁ ద్రిభువనభవనమోహనాకారరేఖారమానందనుం డైనరాగమంజరీనందనుండు నిజసౌందర్యసందర్శనాలోల లోలలోచనాలోచనకువలయితగవాక్షలక్షితప్రసాదశోభాకరం బైనవిదర్భానగరంబు ప్రవేశించి, ప్రాగ్ద్వారవేదికానివేశితసముదీర్ణపూర్ణకుంభంబును రంభాస్తంభసంభావనానందనందనమాల్యికావిలసనంబును భూసురాశీర్వాదమేదురంబును విశాలవిజృంభితజగజ్జేగీయమానగౌరీకళ్యాణగానపరికల్పితకర్ణపారణంబును విదర్భేశ్వరదర్శితంబు నైనతదీయప్రధానా

గారంబున విడిసి సకలసైన్యంబును సముచితప్రదేశంబుల విడియింప సుమతిసూను
సాజ్ఞాపించి విదర్భేశ్వరుని నిజనివాసంబునకుఁ బోవ నియమించిన నతం డిట్లనియె.

క. దురమున నెదురై యేరికిఁ, బరిమార్పఁగ రాకయుండఁ బరమేశ్వరుచే
వరములు గాంచినశకవిభుఁ, బొరిగొంటివి నీకు నితరభూపతు లెనయే. 131

చ. కుమతి శకుండు మత్పురముకోటపయిన్ విడియంగ నెంతయుం
గమలదళంబుమీఁదియుదకంబునుబోలెఁ జలించునాదు డెం
దము భవదీయశౌర్యసముదగ్రతప్రాపున నుల్లసిల్లి సిం
హముమొడగంటవ్రాలె నభయంబునఁ బొందె వసుంధరేశ్వరా. 132

చ. హరునివరంబునం గనినయాత్మజఁ బట్టపుదేవిగాఁగ నో
నరవర నీకు నిత్తు నని నామదిఁ గోరిక సంభవింప సు
స్థిరతరకీర్తిసంపదలఁ జెంది సుఖింపఁగఁ గంటి రాజశే
ఖరునకుఁ గూఁతు నిచ్చి నుతిగాంచిన శీతనగేంద్రుకైవడిన్. 133

చ. జనవర నీపురోహితుల శాస్త్రరహస్యనిరూపణక్రియా
వనజభవప్రభావు లగువారి ముహూర్తము నిశ్చయింపఁగాఁ
బనుపు శుభస్యశీఘ్ర మనుపల్కు నిజం బొనరింపు మన్న గొ
బ్బనఁ బతిచిత్తవృత్తి గని భట్టి విదర్భుఁడుఁ దాను వేడుకన్. 134

క. ఉభయపురోహితసమ్మతి, శుభలగ్నము నిర్ణయించి సొంపుగఁ బురికిన్
విభవోచితశృంగారము, నభినవముగఁ జేయఁ బనుచు నాక్షణమాత్రన్. 135

సీ. కుడ్యభాగంబులఁ గుంకుమంబులు పూసి వేదికాస్థలుల జవ్వాది నలికి
కస్తూరి ముంగిళ్లఁ గలయంపిగాఁ జల్లి నిగ్గుఁగప్పురమున ముగ్గు వెట్టి
కంబాలఁ జీనిచీనాంబరంబులు చుట్టి గోపురంబుల పైఁడి కుండ లెత్తి
మేడల ముత్యాలమేలుకట్టులు గట్టి రత్నదీపిక లగారముల నుంచి
కనకకాండరంభాస్తంభకలితముకుర, పట్టపటపుష్పచామరపల్లవాది
తోరణము లెల్లవీథులఁ దొంగలింపఁ, జేసి కైసేసి రభినవశ్రీలు మెఱయ. 136

వ. అంత. 137

సీ. మెఱుఁగులగతిఁ జూపుమెఱుఁగుఁగన్నులచూపు పసిఁడికమ్మలమీఁదఁ బరిఢవింప
మొలకవెన్నెలనవ్వు మురిపంపులేనవ్వు చెక్కుటద్దములపైఁ జెంగలింప

జక్కవకవ మించుచునుఁగవ నగుమించు మణిహారదీప్తితో మచ్చరింప
హరినీలములఁ గప్పు నలకలనునుఁగొప్పు కస్తూరితిలకంబు గారవింప
నతివ మోహనమంత్రదేవతయో నా న, నంగవతికాంత మన్నించుననుఁగుబోటి
యగుచకోరిక యనుచకోరాక్షి వచ్చి, సాహసాంకమహీపాలచంద్రుఁ గాంచి. 138

తే. ప్రణతి యొనరించి సరససంభాషణముల, రాగమంజరిసుతుమనోరాగ మెఱిఁగి
చిత్త మాచిత్తవృత్తి వశీకరించి, విన్నవుమీఱ నిట్లని విన్నవించె. 139

క. నినుఁ జూచినచూపులనే, తనుఁ జూడఁగ నవును మదనతాపోపశమం
బనుచు విదర్భేశ్వరుసుత, పనుపఁగ నినుఁ జూచునేడ్కఁ బనివింటిన్నృపా. 140

వ. ఎట్లనినం దదీయదశావిశేషంబు లవధరింపుము. 141

క. దేవరమోహనలీలా, లావణ్యవిలాసగుణకలాపము లెమ్మై
భావింతురో యిట్లని నుతి, గావింతు రనంగవతిసకాశమునఁ జెలుల్ 142

సీ. కాంతామనోహరాకారుఁ డౌ మారుండు సర్వజ్ఞకలహానిశ్చయుఁడు గాని
శ్రితపరిరక్షణక్షేముఁ డౌ రాముండు పరపుణ్యజనభయంకరుఁడు గాని
మహితదివ్యాస్త్రసమర్థుఁ డౌ పార్థుండు గురుసుతాప్రియగుణకరుఁడు గాని
సంతతవిభవనిస్తంద్రుఁ డౌ నింద్రుండు కులగోత్రభేదనోగ్రుండు గాని
యనుచు వారలగుణముల నపహసించు, సరణి సర్వజ్ఞులును బుణ్యజనులు గురులుఁ
గులనగేంద్రులుఁ గొనియాడఁ గొమరుమిగిలె, విక్రమార్క మహీపాలచక్రవర్తి. 143

ఉ. ఆరసికాగ్రగణ్యునిసమంచితరూపగుణప్రసన్నగం
భీరతఁ గన్నఁ గామినుల పేరిటి రాలయినం గరంగు సం
సారఫలంబు గాదె యెలజవ్వని నీకుఁ దదీయనర్మలీ
లారసనర్మకేళిరతిలాలితసౌఖ్యముసంభవించుటల్. 144

వ. అని యిట్లనేకప్రకారంబుల. 145

చ. పలుమఱు నెచ్చెలుల్ సెవులపండువుగా నినుఁ బ్రస్తుతింపఁ ద
త్సలలితసారభాషణసుధారసధారలఁ దొప్పఁదోఁగి తొ
య్యలి హృదయాలవాలమునయం దనురాగలతావితానముల్
మొలచు టెఱింగి యంగజుఁడు మోహనబాణము నారిఁ గూర్చినన్. 146

సీ. నిలువుటద్దము సూడ నెచ్చెలితో నాడ సరసోక్తులకు నవ్వ సరులు గ్రువ్వఁ
జిత్తరువులు వ్రాయఁ జిలుకఁ బెండిలిసేయ సరసాన్నము భుజింప మరు భజింపఁ
దల్లిచిత్తము పట్టఁ దారహారము వెట్టఁ గ్రొవ్విరు ల్వేడఁ గూర్పఁ గురులు దీర్పఁ
గనకసౌధముచేరఁ గమ్మజాజులు గోర నాట్యరంగము ద్రొక్క నటన కెక్క
హంసనడపింప జలకేళి కగ్గలింప, వీణెవాయింపఁ బాన్పుపై విశ్రమింప
నెలుఁగ కిట్లొక్క నాఁడొకయేఁడు గాఁగ, బాల నలవంతఁ జింతించుకీ లెఱింగి.

వ. ఆకాంత కేకాంతంబున నిట్లంటి. 148

ఉ. ఇంతవిచార మేల తరళేక్షణ యెంతటివాని నైన నీ
కాంతునిఁ జేయుదాన రతికాంతునిపాదము లాన నీకు నా
యంతటిబోటి గల్గఁ దగవా వగఁ జెందఁగ నీమనోరథం
బింతయుఁ జెప్పు మేమిటికి నేనుఁగు నెక్కియు దిడ్డి దూఱఁగన్ 149

క. నావుడుఁ దొంగలిఱెప్పల, గ్రేవల నునుసిగ్గు లంకురింపఁగ నాపై
భావానుకూలలీలా, భావితముగఁ జూడ్కి నిలిపి బాలిక తనలోన్. 150

ఉ. చెప్పఁ దలంచు సిగ్గు తనుఁ జెప్పఁగనీమికి సంచలించుఁ దాఁ
జెప్పెడుమాట యెవ్వరికిఁ జెప్పకుమీ యనఁ జూచు నంతటం
జెప్పక యుండ రాదు మఱి చెప్పఁగ రాదని కొంకు నెమ్మెయిం
జెప్పక పోదుపొమ్మనుచుఁ జిత్తము నూల్కొనఁజేసి యిట్లనున్. 151

తే. నిజకరస్పర్శ మొనరించి నీరజముల, నర్కుఁ డలరించునది యెంత యన్నకరణి
వినినయంతన విక్రమవినుతుఁ డైన, యర్కుఁ డలరించె నాహృదయాంబుజంబు. 152

వ. అని భావగర్భితంబుగా నిన్నుఁ జేకొన్నుటయు. 153

మ. తలపోఁతల్ దల లెత్తెఁ దాల్మి సడలెం దాపంబు దీపించెఁ జేఁ
తలు డిందెన్ ధృతి వీడుకోలుగొనియెన్ దైవాఱెఁ గన్నీరు కో
ర్కులు గోవాపులకోడెలై నిగిడె సిగ్గుల్ దూరమై పోయె న
గ్గల మయ్యెం దమకంబు పద్మముఖికిం గందర్పుచే నెంతయున్. 154

వ. ఆసమయంబునం బ్రదీపించునుద్దీపనవిభావప్రభావంబు భావించి సోపాలంభంబుగా నెచ్చెలు లిట్లనిరి. 155

సీ. కుంభోదకముఁ బోసి యంభోజముఖి పెంపఁ జూతంబు కొమ్మలు చూపఁ దొడఁగె
ఫలరసంబులు వ్రోసి బాలిక పోషింపఁ జిలుక మోమెఱ్ఱగాఁ జేసికొనియె
మూలమూలల దాఁచి ముద్దియ పాటింప నలరులు ములుకులై యంటఁ దటిమెఁ
బ్రాణంబుగా నింతి భావింపఁగా గాలి యంతకుదెసనుండి యాక్రమించె
వెలఁదిచేసినమే లెల్ల వీటిఁబుచ్చి, యివి యకారణవైరులై యేఁపఁ జొచ్చె
జలజముఖులార యన్యపుష్పముల కెందుఁ, గొమ్మఁ గొనిపోవు టారయ గుణము గాదె.

వ. అనుచు నమ్మదవతిమదనవికారంబులకుఁ బ్రతికారంబులు శీతలోపచారంబులుగా విచారించి. 157

క. నవమకరందయుతంబై, ప్రవిమలనీహారసలిలపరిమిళితంబై
యివతాళించుజలమ్మున, నువిదకు మజ్జనవిధాన మొనరించి తగన్ 158

తే. జిగి దొలంకెడుచెంగల్వసెజ్జ నుంచి, గంద మందంద డెందంబునందు నలఁది
తరుణరంభాదళాంభోజతాళవృంత, పవనసంపాదనక్రియాప్రౌఢి మెఱసి. 159

ఉ. కట్టిరి సన్నపుందనుపుఁగావి కటీతటి మేనితీఁగపై
నొట్టిరి కమ్మపుప్పొడి సమున్నతమైనకుచద్వయంబుపైఁ
బెట్టిరి క్రొత్తముత్యములపేరులు కంకణనూపురాకృతిం
జుట్టిరి పాణిపాదములఁ జొక్కముగా బిసకాండకాండముల్ 160

వ. మఱియును. 161

సీ. చంద్రకాంతపుఁగోరఁ జల్లనిపన్నీరు దొరఁగెడుకన్నీరు తుడిచి తుడిచి
మంచునఁ దోఁగినమంచిలేఁజిగురాకు లొయ్యనఁ గరముల నొత్తి యొత్తి
తేఁటి ముట్టనిపువ్వుఁదేనియఁ బుప్పొడి మెదిచి పాదంబుల మెత్తి మెత్తి
సిర మైనపచ్చకప్పురము గందముతోడఁ గలిపి పాలిండ్లపై నలఁది యలఁది
మలయపవనుండు పలుమాఱు మలయకుండ, నలరుటింటిగవాక్షంబు లరసి యరసి
యెందుఁ గందర్పతాపంబు డిందుపడమిఁ, జెలువ నీరాక మది నపేక్షించునంత. 162

క. ఆవెలఁదిభాగ్యదేవత, యావిర్భావంబుఁ బొందిన ట్లిచ్చటికిన్
దేవర విజయంచేసితి, గావునఁ దత్తపముఫలము గానఁగవచ్చెన్ 163

క. ముట్టడి మాన్పి విదర్భకుఁ, బట్టముగట్టితి విదర్భపతి నతనిసుతం
గట్టుము మరురాజ్యమునకుఁ, గట్టిగఁ బట్టం బవశ్యకర్తవ్య మగున్ 164

క. ననుఁ బాసి యొక్కనిముసము, తనయంతన యుండ దావిదర్భేశ్వరునం
దన నేను నట్లకావున, నను ననుపఁగ నవధరింపు నయతత్త్వనిధీ. 165

వ. అని విన్నవించుచకోరికం గనుంగొని సాహసాంకనరేంద్రచంద్రుం డిట్లనియె. 166

ఉ. నారదమౌనిచేత నొకనాఁడు వినోదముపోలె విన్నమీ
నీరజనేత్రసోయగము నేఁడును నామదిఁ బాయదన్న ని
చ్చారతిఁ గూడిమాడి యనిశంబును నొక్కెడ నున్నయట్టినీ
కారమణీవియోగమున కాత్మ యొడంబడునే చకోరికా. 167

చ. అని సరసప్రసంగముల నమ్మదిరాక్షిని గౌఁగిలించి కాం
చనమణిభూషణావళు లసంఖ్యము లిచ్చి ప్రియంబు మీఱఁగా
ననిచి యథోచితక్రియల నమ్మనుజేశ్వరుఁ డుండునంత స
ద్వినయధనుండు భట్టి చనుదెంచి నమస్కృతిచేసి యిట్లనున్. 168

క. పురిశృంగారముఁ జూచిన, నరులకు నెల్లను నవాఙ్మనసగోచరమై
కర మొప్పచున్న దెల్లియు, పరిణయులగ్నంబు వలయుపను లొడఁగూడెన్ 169

శా. భూపాగ్రేసర యుష్మదీయచరు లుద్బోధింప నానావిధ
ద్వీపానీతగజాశ్వరత్నరమణీదివ్యాంబరశ్రేణిచే
నీపాదాంబుజసేవ సేయుటకునై నెయ్యంబుతో వచ్చినా
రాపూర్వాపరదక్షిణోత్తరదిగంతానంతధాత్రీశ్వరుల్ 170

వ. అని విన్నవించి వారలం గానిపించుటయు. 171

క. సకలనృపప్రకరంబును, బ్రకటితముగ సాహసాంకుపదపీఠికకున్
మకుటమణిదీపకళికా, నికరము నీరాజనముగ నిర్వర్తించెన్. 172

వ. అప్పు డప్పుడమిఱేఁడు తదానీతంబు లైనపావడంబులు గైకొనియె నంతం దదనుమతి
వడసి భట్టియు రాజలోకంబును నిజనివాసంబులకుం జనిరి. మఱునాఁడు శకమగ్గ
నుండు ప్రభాతసమయసముచితకృత్యంబులు నిర్వర్తించునంత నక్కడ. 173

చ. హితులఁ బ్రధానవర్గముఁ గవీంద్రుల బంధుల మిత్రులం బురో
హితులను దండనాథుల మహీపతులం బరివారముం గళా
వతులను మాగధోత్తముల వందిజనంబు దిగంతరాగత
క్షితిపతులన్ విదర్భపతి శ్రీవెలయంగ సభాంతసీమకున్. 174

వ. ప్రియపూర్వకంబుగాఁ బిలిపించి గంధాక్షతకర్పూరతాంబూలంబు లాదిగా సత్కారం
బులొనరించె ననంతరంబ. 175

సీ. సంప్రీతిఁ గిన్నరేశ్వరుఁడు పుత్తెంచిన రమణీయచీనాంబరములు గట్టి
కడువేడ్క నాకలోకస్వామి యనిపిన మందారకుసుమదామములు దాల్చి
వినయంబున దినేంద్రతనయుండు పంచినబంధురశ్రీగంధపంక మలఁది
భక్తితో భువనాధిపతి దూత తెచ్చిన నవరత్నమయభూషణములు దొడిగి
తనువిలాసంబు కనుఁబాటు దాఁకకుండఁ, గా నొనర్చిరి గాక శృంగార మనఁగ
సతియుఁ బతియును వచ్చి రప్రతిమలీల, సఖులు దోడ్తేర నుద్వాహసదనమునకు. 176

క. అత్తఱి విదర్భభూపతి, చిత్తంబున సంతసంబు చిగురొత్తఁగ వి
ప్రోత్తములు వేదమార్గా, యత్తంబుగ నాచరించి రౌచిత్యంబుల్. 177

వ. తదనంతరంబ మౌహూర్తిక దత్తశుభముహూర్తంబున. 178

క. సారోదారసుధారస, ధారాహోరానుసారిధరణీదివిజో
దీరితవేదధ్వనితో, గౌరీకళ్యాణశుభగగానము మెఱసెన్. 179

ఉ. శ్రీమెఱయం బురోహితవిశిష్టమతంబున విక్రమార్కధా
త్రీమహిళేశ్వరుండు సముదీర్ణత నించినసేసఁబ్రాలు కాం
తామణికేశభారమునఁ దద్దయు నొప్పె మరుండు లీలతోఁ
గోమలనీలగుచ్ఛములఁ గూర్చినముత్తెపుజల్లియో యనన్ 180

వ. తదనంతరంబ. 181

సీ. పసిఁడికుండల మించుపాలిండ్లనునుమించు కరమూలములకాంతిఁ గౌఁగిలింపఁ
గరమూలములకాంతి కడలెత్తి యందంద కేయూరదీప్తులఁ గీలుకొనఁగఁ
గేయూరదీప్తులు గిఱికొని నెరసుతోఁ గంకణద్యుతిమీఁదఁ గాలుద్రవ్వఁ
గంకణద్యుతి సోయగముమీఱఁ బలుమాఱు రత్నాంగుళీయకప్రభలఁ జెనకఁ
దనదు మెఱుఁగారుకెంగేలుఁదమ్మి లెత్తి, ప్రాణవిభుమౌళిపైఁ దలఁబ్రాలు వోయు
నపుడు కాంతకు మైఁ బుల్క లంకురించి, కోరకితమల్లికావల్లికొమరు దాల్చెఁ. 182

ఆ. ఇరువురందు నప్పు డెక్కువ తక్కువ, యింత లేక కూర్మి యెఱుకపడియె
సహజరీతిఁ బుష్పశరుఁడు త్రాసునఁ దూఁచి, ప్రియముతోడఁ బంచిపెట్టినట్లు. 183

క. అల్లో నాలోలేక్షణ, కేలం దనకేలుఁదమ్మి గీలించి మహీ
పాలశిఖామణి లీలా, కేలిగతి వివాహవేదికిం జనుదెంచెన్. 184

వ. చనుదెంచి హోమకార్యం బనుసంధించి. 185

క. సూరిజనసస్యసమితి న, పారముగా సాహసాంకపర్జన్యుఁడు సాం
పారఁగఁ గంథాబంధుర, ధారాళకరాళకనకధారలఁ దనిపెన్. 186

ఉ. అంత శకాంతకుండును దిగంతనృపాలకులున్ సమస్తసా
మంతులు భట్టియాదియగుమంత్రిజనంబు విదర్భధారుణీ
కాంతుఁడు దోడితేరఁ జని గారవ మొప్పఁగ భుక్తిమండపా
భ్యంతరవీథిఁ దత్తదుచితాసనపంక్తి సుఖోపవిష్టులై. 187

సీ. మించు కన్నులు గోరగించు రాజాన్నంబు నుపమింపరానిసద్యోఘృతంబు
నమృతోపమానంబు లగుపిండివంటలు నుజ్జ్వలం బైయొప్పు నెలుపుఁబప్పు
మది కింపుఁ బెంచుకమ్మనిపదార్థంబులు బహుపాకరుచు లైనపాయసములుఁ
దగువాసనావాసితము లైనపచ్చళ్లు వడియఁగట్టినయానవాలపెరుఁగు
సరసమధురరసావళినముదయములు, పంచసారసముంచితపానకములుఁ
గమ్మకస్తురినెత్తావిఁ గైవుచేసి, యూరుఁగాయలుఁ జల్లనియుదకములును. 188

వ. మఱియుఁ బచనరచనాగంజితంబు లగుబహువిధమాంసవ్యంజనంబులును రసికరసనాత
పఃఫలంబు లగుపరిక్వఫలంబులును యువతికరనిర్మథితంబు లగుమథితంబులు నుపయో
గించి, రంభోరూకరాంభోజశాతకుంభసంభరితంబులును సుగంధబంధురంబు లగుజలం
బులం గృతాచమనులై విదర్భేశ్వరుండు ప్రియపూర్వకంబుగా నొసంగుతాంబూలాం
బరమణిభూషణాదిసత్కారంబులు గైకొని వివాహోత్సవస్తుతికథాముఖరులై దిగంత
రాగతు లగుమహీపతులును మఱియును దగువారును బాంధవులును దమతమదేశం
శంబులకుం జనిరి. తదనంతరంబ. 189

మ. జనసత్త్వప్రభవప్రభావభరితాజానేయవాహంబులన్
శ్రవణోత్సారితచంచరీకమదచంచద్వారణవ్రాతమున్
నవరత్నాభరణవ్రజంబు నయనానందారవిందాక్షులన్
నవశస్త్రావలులన్ వధూవరులకున్ వైదర్భుఁ డిచ్చెం దగన్. 190

క. చుట్టములసురభి వీవని, భట్టికిఁ దగఁ బ్రియము చెప్పి పంకజనయనా
పట్టాంశుకమణిభూషా, రట్టజహయగంధసింధురంబుల నొసఁగెన్ 191

క. ఆసమయమునఁ గుమారిం, గైసేసి తదీయజననిఁ గాన్పించి చకో
రీసుదతి సుప్రయాణ, శ్రీసూచనచేసి ప్రణతి సేయించుటయున్. 192

తే. తల్లిపాదంబులకు మ్రొక్కి తలిరుఁబోఁడి, యశ్రుపూరంబు ఱెప్పల నప్పళింపఁ
గలికికన్నుల మకరందజలము గ్రమ్మఁ, గమ్మతమ్ములతమ్ములై కరము మెఱసె. 193

వ. అత్తెఱం గెఱింగి యమ్మహాదేవి యక్కుమారీరత్నంబు నక్కునం జేర్చి చెక్కుటద్దంబు
లు పుణుకుచు నిట్లనియె. 194

సీ. ఏరాజు నుజ్జయనీరాజ్యపదమున నంబికాదేవి పట్టంబుగట్టె
నేరాజు తనసభ కేతెంచినవిరించి యచ్చెరువంది బ్రహ్మాస్త్రి మిచ్చె
నేరాజు నాట్యవిద్యారసజ్ఞత మెచ్చి భద్రాసనం బిచ్చె బలవిరోధి
యేరాజునకుఁ గల్గె నీశ్వరవరగర్వయుతుని సిద్ధపురీశు నోర్చుకడిమి
యట్టిరాజుపట్టపుదేవి వైననీవు, సకలరాజన్యకాంతలు చరణయుగముఁ
గొలువఁ గొలువుండుదువుగాక కోమలాంగి, నీకు నేలమ్మ కన్నుల నీరునింప. 195

క. పతికనుసన్నలమెలఁగుము, పతిహితు లగువారి నెఱిఁగి పాటింపు మదిం
బతిదైవముగాఁ దలఁపుము, పతియ సుమీ యేడుగడయు భామామణికిన్. 196

వ. అని బోధించి పునఃపునరాలింగనంబు చేసి తదీయనర్మసఖి యగుచకోరికం జూచి
యిట్లనియె. 197

సీ. పతియును నేనును బార్వతీపతిచేత వరముగాఁ గొంటి మీవాలుఁగంటి
నర్కతేజుఁడు విక్రమార్కక్షమానాథుఁ డల్లుఁ డయ్యెడిభాగ్య మబ్బె మాకు
రమణునితోడ దూరముగాఁగ నేగుచోఁ బాలఁతికి నీయట్టిబోటి గలిగె
నేమిటఁ జూచిన నీయింతి తొలుమేన సుకృతంబు సేయుట ప్రకట మయ్యె
నింక నిటమీఁదఁ దగుబుద్ధి యెఱుఁగఁజెప్పి, విభునిచిత్త ముపార్జింపు మెరవు గఱపి
పాడయును నీడయుఁ బోలె వీడ్వడక మెలఁగి, యబలకంటికి ఱెప్పవై యరయవమ్మ. 198

వ. అని యప్పగించి యనుపుటయుఁ జకోరికాప్రముఖసఖీసహస్రంబు గొలువ నాందోళి
కారూఢయై చనుదెంచినప్రియాంగనం గనుంగొని సంతుష్టాంతరంగుండై సాహసాంక
మహీనాథుండు. 199

చ. వినయముతో విదర్భపతి వీడ్కొని దేవియుఁ దాను రత్నకాం
చనరథమెక్కి వందిజనసంస్తుతి మాగధగానమంజుల
ధ్వనులను హృద్యవాద్యనినదంబుల దిక్కులు పిక్కటిల్లఁగాఁ
జనియె రమాసమేతుఁ డగుసారసనేత్రుని గ్రేణిసేయుచున్. 200

వ. అటుమున్న సర్వసన్నాహసమేతుండై వెడలి భట్టియుం జనుదేర విదర్భానగరంబు నిర్గ
మించి పథంబున యోగదండప్రకాండకల్పితానల్పపురనిరూపణంబుల దివ్యపాత్రి
కావిచిత్రాన్నపానసంతర్పణంబులఁ గంధానుసంధీయమాననానానిష్కవిరచితద్రవ్యంబుల
నాత్మనిర్విశేషంబుగా నశేషసైనికులకుం బరితోషం బొనరించుచుఁ జని నిజాగమనో
త్సవాలంకృతం బైనయుజ్జయనీపురంబుం బ్రవేశింపనప్పుడు. 201

క. అన్నరపతిచంద్రుని మొక, కన్నియ మణిసౌధజాలకంబులఁ జూడం
గన్నులు వలకన్నులతో, నున్నట్లున్మీలనయనయుగలై యొప్పెన్. 202

సీ. నెరసుఁబూవులతోన నెయ్యంబు కూర్మికి నెర వైనతియ్యంబు నిగుడుచుండ
విరులగాదిలి యైనవేణీభరముతోన కేలిమై గనయంబు కీలుసడల
హృదయంబులోపల నెసఁగుకోర్కులతోన మేదీఁగెఁ బులకలు మెండుకొనఁగ
విలసితలీలారవిందంబుతోడన చెలిమూఁపుఁ గీల్కొన్నచేయి సడల
మఱపు తేష్కయు మదిలోన మచ్చరింప, చెమరుఁ గలపంబు గ్రొమ్మేన జిగిఁ దనర్ప
నింపుఁ దమకంబు మనములో నినుమడింప, రమణి యొక్కతె వసుమతీరమణుఁ జూచె.

చ. నెఱవుగ వన్నెవెట్టి రమణీమణి పయ్యెద సంతరింపఁగా
మఱచి నరేంద్రుఁ జూడఁగ నమందగతిం జనుదేర హార మ
య్యతిచనిముక్కులం దగిలి యెంతయు నొప్పె రథాంగదంపతుల్
తెలఁ గోదవంగఁ బట్టి తరితీపులఁబెట్టు మృణాళమో యనన్. 204

చ. మలయజకర్దమం బలఁది మౌక్తికభూషణభూషితాంగియై
పాలఁతుక యొర్తు రాచిలుకబోద కరాగ్రమునంద యుండ భూ
తలపతిదర్శనంబునకుఁ దత్పరతం జనుదెంచి నిల్చె న
జ్జ్వలరుచితో నృపాలునకు శారద సన్నిధిచేసెనో యనన్. 205

తే. రాజవరునిఁ జూచు రాజబింబాస్యల, కలికిమెఱుఁగుఁజూపుగములు పర్వ
కలువతోరణములు గట్టినవిధమున, నప్పురంపువీధు లొప్పమిగిలె. 206

చ. సమధికచంద్రికాధవళసౌధసమున్నతచంద్రశాలలం
బ్రమదము మీఱ నిల్చి పురభామలు సేసలుచల్లుక్రొత్తము
త్తెములు దనర్చె నమ్మదవతీమహేంద్రులమీఁద వేలుపుం
గొమిరెలు కల్పభూజనవకోరకముల్ గురియించిరో యనన్. 207

వ. ఇవ్విధంబున సర్వజననయనపర్వంబు లగునపూర్వవిలాసవైభవంబులు మెఱయం జని రాజమందిరంబు ప్రవేశించి రథావతరణంబు చేసి యనంగవతీమహాదేవిని సఖీజనసమేతంబుగా నంతఃపురంబున కరుగ నియమించి యాస్థానమండపంబున మణివిచిత్రద్వాత్రింశత్సాలభంజికాభవ్యం బైనదివ్యసింహాసనంబున నాసీనుండై యున్నయవసరంబున.

సీ. కాంచనమణిముద్రికాప్రభాజాలంబు పసిఁడిపళ్లెరములమిసిమిఁ జెనకఁ
కలికికెంగన్నులఁ గ్రొమ్ముక్రొమ్మెఱుఁగులు వరదీపకళికల వన్నెవెట్టఁ
గమ్మపువ్వులతావి కర్పూరవర్తికా సౌరభంబులతోడ సరసమాడఁ
గంకణంబులఝుణత్కారంబు తోరమై యాశీర్వినాదంబు నాదరింపఁ
దరళతాటంకమౌక్తికోదారకాంతి, గండదర్పణదీప్తుల గారవింప
రాజముఖులు గావించి రారాజమణికి, రచితరుచి చక్రవాళనీరాజనములు. 209

వ. తదనంతరంబ. 210

తే. సామతేయాదిసామంతసముదయంబు, నాత్మసదనంబులకు నేగ నానతిచ్చి
యంతిపురమున కేగి ధరాధినాథుఁ, డుచితలీలానురక్తుఁడై యుండునంత. 211

చ. అరవిరిదమ్మిఁ దేనియక్రియ న్మది రాగరసంబు గాఢమై
పరఁగ విహారసౌధమణిబద్ధగవాక్షము చేరి వేడ్కఁ బ్రౌ
ఢరయువిదర్భరాజతనయం గరుణించినభంగి దోఁపఁగాఁ
జరమదిశామహీధరముచాటున కేగె దినేంద్రుఁ డత్తఱిన్. 212

తే. కనఁగ నన్యోన్యసంభోగకాంక్ష నున్న, సాహసాంకవిదర్భరాజన్యసుతల
హృదయరాగంబు పుంజమై యెసఁగె ననఁగ, నుదయరాగంబుతోఁ జంద్రుఁ డుల్లసిల్లె.

శా. తత్కాలోచితకృత్యముల్ నడపి రత్నస్నిగ్ధభూషావలీ
సత్కాంతిప్రకరంబు రాగరససాక్షాద్భావముల్ పూనఁగా
నుత్కంఠైకసఖీసహాయుఁ డయి రాజోత్తంసుఁ డుండెన్ సము
ద్యత్కేళీసదనాంతకాంతబహుశిల్పాకల్పతల్పంబునన్. 214

క. అంతఁ జకోరిక మొదలగు, కాంతలు వైదర్భతనయఁ గైసేసి మహీ
కాంతుం డున్నవిహారగృ, హాంతరమున కెలమిఁ దెచ్చునాసమయమునన్. 215

మ. పదములఁ దొట్రుపాటొదవఁ బ్రాణసఖీజనభాషణంబులన్
మదిఁ దమకంబు లజ్జయును మచ్చరికింప వణంకుమేనితో

మదవతి మందమందగతి మార్దవ మొప్పఁగ వచ్చెఁ బైపయిం
బొదలుచునున్న రాగరసపూరముతో నెదిరించుకై వడిన్ 216

వ. వచ్చి విహారగేహగేహళీప్రదేశంబున నిలిచి. 217

క. లోపలికి నరుగ నులుకుచుఁ, బైపై మిథ్యారహస్యభాషలఁ గాల
క్షేపము సేయుచుఁ జెలితోఁ, ద్రోపాడుచు నుండె నబల తోరపులజ్జన్ 218

సీ. కలువ ఱేకుల మీఱు కలికి కన్నుల కాంతి మేల్కట్టు ముత్యాల మెఱుఁగు వెట్ట
నిండుఁజందురు నేలు నెమ్మొగంబు బెడంగు నిలువుటద్దమునకుఁ జెలువు నొసఁగ
నరుణాబ్జముల మించు నడుగుఁదమ్ములచాయ నెలకట్టు కెంపులనిగ్గుఁ జెనకఁ
గారు మెఱుంగులఁ గైకొని తనుదీప్తి కనకకుడ్యప్రభ గారవింప
సారఘనసారధూపాదిసౌరభంబు, లలఁతియూర్పుల నెత్తావి నతిశయిల్ల
మందిరాభ్యంతరము చొచ్చె మ్రానుదేటి, భీతమృగనేత్ర ప్రియసఖీప్రేరణమున. 219

చ. వలభుజముం గపోలమును వంచి మలంచిన మోము లజ్జయున్
లలితకటాక్షముం బ్రియవిలాసముఁ జిత్తముఁ జిత్తజాతుఁడుం
దలఁపునఁ గోర్కులున్ బెరయఁ దద్దయు నొప్పె విహారశయ్యపై
విలసితలీల బాల బొటవ్రేల నిలాతలమున్ లిఖించుచున్ 220

చ. అతులితభావగర్భితము లైన మృదూక్తుల చేతఁ గేలికిం
బుతపుతవ్రావుచున్న నృపపుంగవు చిత్తమెఱింగి నిర్గమో
ద్గతమతి యైన నెచ్చెలికిఁ గన్నుల మ్రొక్కులతాంగి భావ మూ
ర్జితరతిరాజరాజ్యపదసీమకుఁ బట్టముగట్టె భూవిభున్ 221

వ. తత్సఖీనిర్గమనానంతరంబున. 222

సీ. మేలంపుమాటల మెచ్చులు పచరించి తోరంపుసిగ్గును దొలఁగఁ ద్రోలి
పరమసౌఖ్యాయత్తపరిరంభణంబునఁ దనువల్లిఁ బులకలు దళముకొలిపి
పారవశ్యదము లై పరఁగుచిట్టంటులఁ జనవున గనయంబు సడలఁజేసి
క్రొత్తలయందెల్లఁ గ్రొత్తలై పరఁగెడు కామతంత్రంబుల గరిమ గఱపి
బాలికామణి సుఖవార్ధి నోలలార్చి, కామసామ్రాజ్యలక్ష్మికిఁ గర్త్రిఁ జేసెఁ
బ్రసవశరశాస్త్రమతకళాపారగుండు, సాహసాంకమహీపాలచక్రవర్తి. 223

చ. చిలివిలివ్రాఁపుకోరికలు చిత్తములం దలరెత్తి దేహముల్
పులకల నీనఁగాఁ దమకముల్ నిగుడన్ సుఖపారవశ్యతం
దలఁపుల కందగింపఁ బ్రమదంబునఁ బట్టినచోటు లెల్లనుం
గళలకు నిక్కలై మెఱయఁగా రతిసల్పిరి వేడ్క దంపతుల్. 224

క. సురతావసానలీలా, పరిరంభము మీఁదరతికిఁ బ్రారంభముగాఁ
దరుణియు వరుఁడు రమించిర, కర మరుదుగఁ జతురశీతికరణప్రౌఢిన్. 225

సీ. తొంగలిఱెప్పలతుదలఁ గ్రొవ్వాలిన కొసరుఁజూపుల యందు మిసిమి దోఁపఁ
దారహారముల నర్తనఁ గళాసించినకుచకుంభములు మీఁదఁ గొంతనిక్కఁ
గుంతలంబుల త్రుళ్లిగింతలు సడలిన కెమ్మోవి చుంబనక్రీడ కెలయ
మణికాంచివలయంబు ఘానంబు గైకొన్న యురునితంబము కేళి కుత్సహింపఁ
జెమటచిత్తడి మైపూఁత దెమలించనిన, నెమ్మనంబునఁ దమకంబు నివ్వటిల్ల
నున్నజలజాక్షి యొప్పె నృపోత్తమునకు, మదనపునరుద్భవనికారమంత్ర మయ్యె. 226

సీ. సంపూర్ణపూర్ణిమాసాంద్రచంద్రాతప విలసితశశికాంత వేదికలను
మంజరీసంజాతమకరందనిష్యంద మాకందమాధవీమండపముల
శృంగారవనమహాశృంగారమణిశృంగ హాటకశైలశృంగాటకముల
సంఫుల్లహల్లకసహవాసవాసనోజ్జ్వలదీర్ఘదీర్ఘికాసైకతముల
గగనగంగాతరంగిణీగంధవాహ, బంధురోదగ్రసౌధాగ్రభాగములను
నవనవోల్లాసరతికళానైపుణములఁ, బ్రతిదినంబు రమించిరి పతియు సతియు. 227

వ. ఇత్తెఱంగున సాహసాంకమహీనాథుండు చిత్తానందంబుగ విదర్భరాజనందనం దగిలి కందర్పలీలావిలాసంబులం జతురుదధివలయవలయిత మహామహీపరిపాలనఖేలనంబులం బ్రవర్తిల్లుచు మఱియును. 228

శా. నారీచిత్తసరోమరాళ నవనానాగంధసౌగంధ్యవి
స్తారోదారభుజాంతరాళ ప్రతిభాసర్వజ్ఞ సోమాబ్జవి
స్తైరాకారశరన్నిశాకరకరాశ్లేషప్రియంభావుక
స్ఫారక్షీరపయోధిలంఘనకళాజంఘాలకీర్తీశ్వరా. 229

క. భూరిమణిహేమభూషా, పూరితకన్యాప్రదానపుణ్యచరిత్రా
పేరయనన్నయవరతన, యారత్నశ్రీమదక్కమాంబాపుత్రా. 230

బంధురవృత్తము.

విలసితబహుధనవితరణకరుణా విశ్రుతపీనగుణాభరణా
జలరుహనవదళనలలితచరణా సత్కవినన్నుతసంచరణా
కలుషవిమతధరఘనమదహరణా కాంతినవీనసుధాకిరణా
జలనిధివలయితజగదుపకరణా సారయశోధనతాభరణా.

గద్యము. ఇది శ్రీమదఖిలకవిమిత్ర పెద్దయయన్నయామాత్యపుత్ర
శారదాదయావిధేయ జక్కయనామధేయ ప్రణీతం బైన
విక్రమార్కచరిత్రం బనుమహాప్రబంధంబునందుఁ
జతుర్థాశ్వాసము.

విక్రమార్క చరిత్రము

పంచమాశ్వాసము.

క. శ్రీహరితగోత్రభూషణ
సాహసనవసాహసాంక సంగీతకళా
దోహళి సత్కవిసన్నుత
సాహిత్యరసప్రసంగ జన్నయసిద్ధా.

వ. ఇవ్విధంబున ననంగవతీసమేతుండై యున్నయన్నరేంద్రుం డభినవసుఖంబు లనుభవిం
చుచు నుండునంత. 2

సీ. రాజకీరకుమారరాజి కక్షరశిక్ష యొనరింపఁ బనిచినయొజ్జ యనఁగఁ
గలకంఠనికురుంబకములకు వాకట్టు విడిపింపఁ బనిచినవెజ్జ నంగఁ
దరులతాదులకు వార్ధకము మానఁగ మందు సేయంగఁ బంచినసిద్ధుఁ డనఁగ
సంప్రణయక్రోధజంపతీనివహంబుఁ గలుప వచ్చినచెలికాఁ డనంగ
మందమారుతోద్ధూతమరందబిందు, సిక్తషట్పదజ్యారవశ్రీవిలాస
మకరకేతుప్రతాపసమగ్రమై వసంత మేతెంచె సంతతోత్సవ మెలర్ప. 3

క. వలరాజుమూలబల మగు, నలిశుకపికములకుఁ జైత్రుఁ డభిమతభోజ్యం
బులఁ గూర్చె ననఁగఁ దరువుల, నలరులుఁ దలిరులును బండ్లు నక్కజ మయ్యెన్. 4

క. కిసలయకింజల్కరస, ప్రసవశిలాటుప్రభాపరంపర లెసకం
బెసఁగ మకరందవృష్టికిఁ, బొసఁగంగా నింద్రధనువు పొడమినభంగిన్. 5

మ. కనదంభోజముఖీనవీనపదరాగవ్యాప్తిపూర్వంబు గా
నను నుల్లాసముఁ బొందె సంపెఁగలు నానాకాననశ్రీవిలా
సిను, లభ్యాగమవేళఁ జైత్రునకు నౌచిత్యంబు గావింప నె
త్తిననీరాజనదీపమాలిక లనన్ దేదీప్యమానంబులై. 6

చ. పరువపుఁబుష్పరేణువులపై మకరందపువెల్లిఁ దొల్లి బం
ధురవనదుర్గమార్గ మతిదుర్గమమై చెలువొంద నెందు న
చ్చెరువుగ మందమందగతిఁ జెందె మహాబలుఁ డయ్యుఁ జాలదు
స్తరమయి కన్నెతావు లగుతావులవ్రేఁగున వాయు వామనిన్. 7

చ. విరహులఁ బట్టి తెచ్చి మనవీట భటావలి నెవ్వరైనఁ బూఁ
దరటులపాలు సేయమియ తప్పు సుఁడీ యని చాటుచున్నశం
బరరిపుఘంటికారవముభంగిఁ జెలంగె నశోకతాడన
స్ఫురితవిలాసినీచరణభూషణఘోషణ మెల్లతోఁటలన్. 8

క. తిలకితవసంతలక్ష్మీ, తిలకములై నిరుపమానతేజోగరిమం
దిలకములు తరళనయనా, తిలకంబులు చూడఁ జూడఁ దిలకము లొప్పెన్. 9

క. కామినులుఁ గాముకులునుం, గామాతురు లగుట యరుదె ఘనతరలతికా
స్తోమము ప్రేమము గైకొనె, నామని నబ్జజునకైన నలవియె పొగడన్. 10

సీ. కమలగర్భునిఁ బుత్రికాకాముఁ గావించి కౌశికు వెలయాలిఁ గవయఁ బనిచి
నిందిరావిభు గొల్లయిల్లాండ్రఁ దగిలించి రజనీశు గురుసతిరతి కొనర్చి
రుద్రుని నగ్నపౌరుషునిఁగా నొనరించి శుకునితాతకుఁ గామసుఖము మరపి
కులిశాయుధునిఁ బట్టి కోడాట లాడించి ఋశ్యశృంగుతపస్సమృద్ధి మాన్పి
విషమశరునకుఁ ద్రైలోక్యవిజయ మొసఁగె, నిట్టిచరితంబు లెఱిఁగినయట్టినరులు
విజితకాముల మనుమాట విడువుఁడనుచుఁ, బల్కుగతిఁ బల్కెఁ దోఁటలఁ జిల్కగములు.

వ. ఇత్తెఱంగునఁ జిత్తసంభవసామ్రాజ్యలక్ష్మీనివాసం బైనమధుమాసంబు సకలజంతుజంపతీసంపాదితమనోవిలాసంబై భాసిల్లునంత నొక్కనాఁడు. 12

క. నరపతి యనంగవతితో, వరసతులు భజింపఁ బ్రమదవనమున కరిగెన్
సురసతులు గొల్వ శచితో, హరి నందనవనములోని కరిగినభంగిన్. 13

వ. అంత. 14

మ. అలరుం దేనియ నర్ఘ్యపాద్యములు పర్యాయంబుతో నిచ్చి యిం
పులు మీఱన్ విరవాదిజాదివిరులం బుష్పాంజలుల్ చేసి యు
జ్జ్వలభృంగీనినదంబులం గుశలసంప్రశ్నంబు గావించి భూ
తలనాథున్ భజియించె గంధవహుఁ డుద్యానాంతరాళంబునన్. 15

వ. ఆసమయంబున. 16

క. కాననవసంతలక్ష్మియొ, నా నుపవనపాలబాల నయవినయగతిం
గానుక తెచ్చినగుచ్ఛము, కానుక గావించె విభుఁడు కాంతామణికిన్. 17

ఉ. ఇచ్చిన నిచ్చలో నలరి యింతి దరస్మితకాంతి చెక్కులం
దచ్చుపడం బ్రసన్నవదనాంబుజయై వనపాలబాలికం
బొచ్చెము లేక రత్నమయభూషణభూషితఁ జేసి దానితో
మచ్చిక మీఱఁగా మధురమంజులభాషల నల్ల నిట్లనున్. 18

సీ. ప్రోదిగాఁ బన్నీరుపోసి పెంచినకన్నెసురపొన్న యున్నదే సుందరాంగి
పాలుపారఁ బచ్చకప్పురపుఁబాదున నిడ్డ విరజాజి యున్నదే హరిణనయన
యొలమిఁ గస్తురిబూదియొరువునఁ బెరిఁగినసంపెంగ యున్నదే చంద్రవదన
క్రొవ్వారుజవ్వాదికుదురునఁ బెరిఁగినచేమంతి యున్నదే కోమలాంగి
సంతతంబును బూఁదేనె జాలువాఱఁ, గమ్మగందపుముద్దలఁ గట్టవెట్టి
కాలువలు దీర్చినపసిండికేళకూళి, నిండి తొలఁకాడుచున్నదే నీలవేణి. 19

వ. అనిన నయ్యనంగవతీమహాదేవికిం బ్రమదవనపాలబాలికాలలామం బిట్లనియె. 20

చ. జనవరవంశవారినిధిచంద్రుఁ డనం దగుచంద్రగుప్తనం
దనుకరుణాసుధారసమునం ద్రిజగంబులు పల్లవింపఁగాఁ
బనివడి ప్రోదిచేసి పెనుపం బెనుపొందినతోఁటలోనినూ
తనలతికావలీతరువితానము నొప్పులు చెప్ప నేటికిన్. 21

క. నావుడుఁ దదీయవచన, ప్రావీణ్యంబునను ధరణిపతి ప్రముదితుఁడై
యావైదర్భియుఁ దానును, గేవలలీలావనాంతకేలీరతుఁడై. 22

శా. లీలాశైలము లెక్కుచుం దరుణవల్లీలాస్యముల్ చూపుచున్
డోలారోహణకేళిఁ దేలుచు మదాటోపాలిగానధ్వని
శ్రీలాలించుచుఁ గీరభాషణములం జిత్తంబులన్ మెచ్చుచుం
గాలోన్మీలితపుష్పభూరుహతతిం గైసేయుచుం జూడ్కులన్. 23

సీ. మంజరీసంజాతమకరందమధుమత్తచంచరీకధ్వనిసంభ్రమములఁ
గోరకితానేకకోమలవల్లికావేల్లితభూజాతవిలసనముల
సహకారఫలసారసహవాససంతుష్టశుకదంపతీరతిప్రకటనములఁ
గిసలయాంకురరసగ్రసనసముత్కంఠకలకంఠవిటవిటీకలకలములఁ

గనియు వినియు వసంతసంక్రాంతరాగ, సర్వసామాన్యమహిమ కాశ్చర్యమంది
చెలి కతిఁగించి కొనియాడి చెప్పిచెప్పి, ప్రమదవనకేలిఁ దేలిరి పతియు సతియు.24

చ. అలరులు గోయుచోట నలు లాననసౌరభ మాన మూఁగినం
గలఁగుటగాంచి కొప్పుపయిఁ గమ్మనినం పెఁగదండ సేర్చి తో
య్యలి హృదయంబునందుఁ గుసుమాపచయవ్యసనంబు గ్రమ్మఱన్
మొలవఁగఁజేసినన్ నృపతిముఖ్యునిఁ బ్రౌఢలు మెచ్చి రందఱున్. 25

సీ. అరవిరిపూఁదండ లఱుత నించెద ననియనువునఁ జనుదోయి నంటి యంటి
పుష్పాడిసెర సాయ్యఁ బోవ నూఁదెద నని నయనచుంబనకేలి నడపి నడపి
చిప్పిలుపూఁదేనె జీరువాఱెడు నని పాణిపద్మము గేలఁ బట్టి పట్టి
యలిమోఁతలకు నింత యలుకంగ నే లని చిక్కనికౌఁగిటఁ జేర్చి చేర్చి
నృపకులాగ్రణి మేలపునెపము గాఁగ, నలరుబంతిఁ గళాస్థాన మరసి మరసి
రమణి నిబ్భంగి బహుబాహ్యరతులఁ గలఁచి, సరవి సుఖములఁ జాతుర్యసరణి మెఱసి.

ఉ. అందనిపువ్వుగుత్తిదెసకై యఱుసాఁపఁగ నేల బాల కో
యుం దలఁపయ్యెనేని నెగయ న్నను నెత్తెద నంచు సంతసం
బందఁగ నెత్తియెత్తి విభుఁ డందఱుముందఱ డించుచుండఁగా
నందినకంటె సంతసము నందె లతాంగియు మాటిమాటికిన్. 27

చ. తనరుసశోకభూరుహలతాముకుళంబున నంతరాంతరం
బున నిడికొన్నక్రొన్ననల భూపతి మాలికగా నొనర్చి చూ
పిన గరువంపుఁగెంపు లెడవెట్టినమౌక్తికహారలీల నె
క్కొనుచనుదోయిపై నునిచెఁ గోమలి లేనగ వంకురింపఁగన్. 28

సీ. పల్లవంబులయొప్పుఁ బరికించుఁ బరికించియబ్జాస్యకెమ్మోవి యానఁ దివురు
విరులగుత్తులమించు వినుతించు వినుతించి కామినిచనుదోయి గదియఁ గోరుఁ
గీరభాషణములఁ గీర్తించుఁ గీర్తించి యంగనసరసోక్తు లాససేయు
నెలదీఁగెపదుదల నీక్షించు నీక్షించి రమణిమైపొందు చిత్తమున నిల్పు
నిత్తెఱంగునఁ జిత్తజాయత్తుఁ డగుచుఁ, జెలువయును దాను బూసెజ్జఁ జేరుటయును
దరుణు లొండొరుఁ గనుసన్నఁ దార్చుకొనుచుఁ, జెలఁగి పుష్పాపచయకేలి చేసి రంత.

ఉ. ఆసురపొన్న నాకు నలువందెడి వేగమె పువ్వు లన్నియుం
గోసెద నన్నఁ గైకొనినకోమలిగర్వము సైఁప కాత్మలో

నీ సాదవంగఁ జెల్లు జనియింపఁగఁజేసెఁ బ్రసూనరాజి లీ
లానరసత్వ మొప్పఁగ విలాసిని యోర్తు దరస్మితంబుచేన్. 30

క. సన్నపుఁ బల్లవములు గని, కన్నియచనుమిట్ట లనుచుఁ గనుఁగొని ప్రౌఢుల్
మిన్నక యుల్లసమాడరె, కన్నెఱికము దొరఁగెఁ జెక్కుగఱచిన దనుచున్ 31

చ. తొలఁగి నికుంజపుంజములు దూఱుచు దాఁగురుమూఁత లాడుచుం
గెలఁకులఁ జొచ్చి నిల్చినసఖీజనము న్నవకంపుఁదీఁగెలం
దెలియఁగ లేనిముగ్ధలకుఁ దెల్లమిగా నెఱిఁగించెఁ దత్సఖీ
సలలితరత్నభూషణవిశాలవిలోచనదీప్తిజాలముల్. 32

చ. బలువిడి ఫాలలోచనునిపైఁ బ్రసవాయుధుఁ డేగునప్పు డీ
యలులును గోకిలంబులు శుకాలియు మందసమీరణంబుఁ గెం
దలిరులు వచ్చినం గడుఁ బ్రతాపసమగ్రుఁడు గాఁడె యంచుఁ జె
ల్వలు వనవైభవస్ఫురణ వర్ణనచేసిరి కేలి సల్పుచున్. 33

చ. అరవిరజాజిగుత్తి యరుణాధరదీధితిచే నశోకమం
జరిని ఘనస్తనప్రభలఁ జంపకగుచ్ఛము నీలకుంతల
స్ఫురణఁ దమాలకందుకముఁ బోలఁగఁజేయుచు నొక్కప్రోడ యా
చ్చెరువుగ నైంద్రజాలికవిశేషముఁ జూపు సఖీజనాలికిన్. 34

చ. అలరులతోఁటలోన విరులన్నియుఁ గోసితి రంచు బోటులన్
సొలయఁగ నేల బాల యిటు చూడఁగదే లతికావనీరుహం
బులదెస ద్రవ్వితండములు పుష్పము లున్నవి యంచుఁ బ్రోడయై
పలుకువయస్య నేర్పు గలభామినులెల్లను మెచ్చి రిచ్చలన్. 35

వ. ఇత్తెఱంగున మత్తకాశిను లుత్తరంగితప్రమదవనవిహారం బొనరించి చాలించి. 36

చ. చెదరినకుంతలంబులును జెక్కులఘర్మకణాంకురంబులున్
వదలినకేశపాశములు వాడిననిద్దపుమోముఁదమ్ములుం
బదనెరవైనవాతెఱలుఁ బైకొనునూర్పులు నుల్లసిల్లఁగాఁ
గదిసినయయ్యనంగవతి గాదిలిబోటులతోడ నిట్లనున్. 37

క. *అలఘుతరాంశుకజాలము, కలగొనె నభమందు ఘర్మకాలము చూడన్
జలకేలి యుచిత మనవుడు, నెలఁతుక కిట్లనిరి చెలులు నిపుణత మెఱయన్ 38

* పా. నులివాల్లువాడుచున్నవి, లలితమహాతరుణదేహలతికలుమనకున్

చ. లలితవలీతరంగరుచులం దరళేక్షణ మీనలోచనాం
చలవదనాంబుజద్యుతి లసత్కుచచక్రవిలాసరేఖ నే
ర్పలరెడు నీతనూసరసియందు నిరంతరముఁ విహారముల్
సలిపెడు రాజహంసునకు సైఁచునె తక్కినపద్మినీరతుల్. 39

ఉ. నావుడు నాననాంబుజమునం దరహాసము తొంగలింప ధా
త్రీవరముఖ్యుఁ డావనవతీతతి కిట్లను నింతయేల యే
నీవనజాక్షియాజ్ఞ యొకయించుక యైనను మీఱువాఁడనే
సేవకులైనవారికి విశృంఖలవృత్తిఁ జరింపఁ గూడునే. 40

క. అని సరసవచనరచనలఁ, దనప్రియసతి నలరఁజేసి ధరణీశ్వరుఁ డా
వనితారత్నముఁ దానును, వనజాక్షులు గొలువ వనజవనమున కేగెన్. 41

ఆ. అంత నెదురువచ్చి యరవిందమకరంద, కలితసౌరభములు గానుకిచ్చి
యబ్జినీసమీరుఁ డమర యథోచిత, స్థితి నరేంద్రుమనసు చెలఁగఁజేసె. 42

మ. భువనాధీశ్వరుసర్వనోత్సవసుఖంబుం బొంది యానందతాం
డవముం జూపెడుభంగి నాకమలషండం బొప్పె భృంగాంగనా
రవగానంబులతో సరాగదళనేత్రశ్రీవిలాసంబుతో
నవచిత్రాభినవోర్మిహస్తఘటనానానావిలాసంబుతోన్. 43

ఉ. ఆకమలాకరంబున విహారముసల్పఁగ నుత్సహించి శో
భాకరనూత్నరత్నసముదంచితకాంచనదివ్యభూషణా
నీకములం దొలంగ నిడి నీరజలోచన లొప్పి రోలిఁ గా
రాకుల నుజ్జగించి చెలువారెడుమవ్వపుఁదీఁగెలో యనన్ 44

ఉ. ఆనెలఁతల్ సరోజినికి నై దిగునప్పుడు నూత్నరత్నసో
పానములం దదీయతనుబంధురబింబము లుల్లసిల్లెఁ దే
జోనిధి యైనయాన్నృపతిసోయగముం దరిసించువేడుకం
బూని జలాధిదేవత లపూర్వగతిం జనుదెంచిరో యనన్. 45

సీ. ఉవిద లందఱుఁ గూడి యొక్కర్తుఁ జెలరేఁగి కరయంత్రధారలఁ గప్పికప్పి
జలములో మునిఁగినసఖులయిక్కలెఱింగి సలిలంబులోఁ దేలి సలిపిసలిపి
పంచపట్టుల నిల్చి పడఁతు లొండొరులతో నలవునఁ జల్లుఁబో రాడియాడి
సలిలకేలికి నోడి చనుభీరువును బట్టి జలజపరాగంబు చల్లిచల్లి

యొనర నెుండోరుభుజము చే నూఁదియూఁది,సరసగతులను జెలఁగి మత్సరము లోర్చి
కినిసి తోడరినయింతుల గెలిచిగెలిచి, జలవిహారము సలిపిరి సంతసమున. 46

చ. మృగమదపంకిలాంగు లొకమే నెుకమే ఘనసారచందన
స్థగితలు సైనకామినులు పాటిగ నెుండొరుఁ జల్లియాడుచో
నగమున నల్పుదెల్పు లగుచాయలు నెందఁ గళిందకన్యకా
గగననదీసమాగమముకై వడిఁ బద్మిని యొప్పె నత్తఱిన్. 47

చ. నెలఁతలు కంఠదఘ్న మగునీర విహార మొనర్ప నిల్చినం
గొలను తదాననస్ఫురణఁ గ్రొత్తమెఱుంగు వహించెఁ బెక్కుగ్రొ
వ్వలఁబడి యొక్కచంద్రుని నపూర్వముగాఁ గను టెంత యంచు నా
జలనిధి నెంచి లీల బహుచంద్రులఁ దా నొనరించెనో యనన్. 48

క. చందనము సలిలకేలిని, బొందెడలినయొక్కయింతి ప్రోడతనమునం
గందర్పముద్ర లుండెడు, కందువలకు మాటుసేసెఁ గచనిచయంబుల్. 49

ఆ. సలిలకేలి నల్పుచాయలమోములు, కమలసమితి యనుచుఁ గదిసియలులు
కురులసిరులు చూచి కొన్నితేఁటులు మున్ను, మూఁగి యున్నవను చు మొగిని జనియె.

తే. ఆననాంబుజసౌరభ మానునలులఁ, జోపనేరక సఖులకుఁ జొచ్చి నీట
మునిఁగి యవి వారిమోముల ముసురుకొనిన, నవ్వుచును లేచి యొక్కతె నవ్వుచుండె.

ఉ. అంత మహీవిభుండును బ్రియాంగనయున్ స్వకరావలంబనా
నంతసుఖానురక్తులయి యబ్జిని డిగ్గఁగఁ దత్క్షణంబు ల
త్యంతము రోమహర్షణసమగ్రత గైకొని నాథుదండ వి
క్రాంతి సరోరుహద్వయవికాసవిలాసముఁ బూనె నత్తఱిన్ 52

ఆ. జలముమీఁద నీఁదుసర్వాంగసహకాంత, కెలమి మూఁపుఁ దెప్ప యిచ్చినట్లు
జలముమీఁద నీఁదుజలజాతనేత్రకు, నెలమి మూఁపుఁదెప్ప యిచ్చె విభుఁడు. 53

చ. బిసములపేరులున్ సలిలబిందులకర్ణికలుం జెలంగఁగాఁ
బసిమి మెఱుంగుగాఁగ నవపద్మపరాగము చెందిరంబుగా
లసితపరాగకేసరకలాపసమగ్రత చిన్నిపువ్వుగాఁ
బొసఁగ నమర్చి నూతనవిభూషణఁ జేసెఁ బ్రియుండు ప్రేయసిన్. 54

చ. కరమనురక్తి భూవిభుఁడు కంజదళాయతచారునేత్రపైఁ
బోరిఁబోరిఁ జల్లునీట మయిపూఁత గరంగినఁ జన్నుదోయిపై
నరుదుగఁ గామముద్రలు బయల్పడకుండఁగఁ గప్పె ధారుణీ
శ్వరకరనిర్గళత్సలిలసాంద్రసరోజసమాజపత్రముల్. 55

చ. అరవిరిదమ్మిఱేకుల నయంబున మైఁ గబళించి యొండొరుల్
సరిపడఁ జల్లులాడునెడఁ జంద్రనిభానన లెల్లఁ జల్లు భా
స్వరశతపత్రజాతములు చాల శరీరముఁ బొందిన న్మనో
హరరుచిఁ బూనె భూపతి సహస్రవిలోచనుఁ గ్రేణిసేయుచున్ 56

శా. రాజేంద్రుండు విదర్భరాజతనయారత్నంబుఁ బెన్నుద్దులై
రాజీవాక్షుల నుద్దిలించుకొని నీరం జల్లుఁబోరాడుచో
రాజీవాకర మొప్పె వాసవశచీరంభాదిదివ్యాంగనా
రాజత్ఖేలల ఘూర్ణమానఘననీహారకామ్యముం బూనుచున్ 57

వ. అయ్యవసరంబున. 58

సీ. రాజుపంపున నొక్కరామ వైదర్భిపైఁ గరయంత్రధారోదకంబు గురిసె
నద్దేవికనుసన్న ముద్దియయొక్కర్తు జననాథుపై నించెఁ జల్లునీరు
రమణునియానతి రమణి దగ్గఱి యోర్తు తమ్మిపుప్పొడిఁ దానునెమ్మిఁ జల్లె
నయ్యనంగవతీకరాబ్జసంజ్ఞ నొకర్తు కువలయాధిపు వైచెఁ గువలయముల
వరుఁడు నీలోత్పలంబుల వైవ నతివ, హాలకంబుల వైచెఁ దా నాత్మవిభునిఁ
గాంతలును దాను నిబ్భంగి గలసి మెలసి, వనజవనకేలి యొనరించి తనివిఁ బొందె. 59

క. శ్రీరమణీమణిఁ గైకొని, క్షీరాంబుధి వెడలుగరుడకేతనుభంగిన్
నీరజలోచనఁ దోకొని, నీరజషండంబు వెడలె నృపవరుఁ డంతన్. 60

సీ. అలికభాగంబున నంటినకురులతోఁ గరఁగినయంగరాగములతోడ
నరుణిమ వాసినయధరబింబముతోడ దీపించుమదనముద్రికలతోడ
దలమైనమవ్వంపుఁబులకాంకురములతోఁ జూపుల నునుఁగెంపుసొబగుతోడఁ
జెదరినమకరికాచిత్రపత్రికలతోఁ బరఁగెడునూర్పుఁదెమ్మెరలతోడఁ
దొడల బెడఁగారుననువల్వతోడ నపుడు, రతికళాసించివచ్చినరమణ మెఱయఁ
గొలనువెలువడి వచ్చి రాజలజముఖులు, వసుమతీనాయకానంగవతుల బలసి 61

క. చీనాంబరమణిభూషణ, నానాగంధానులేపనవమాల్యములన్
మానినులును వైదర్భియు, మానుగఁ గైసేసికొనిరి మచ్చరికములన్. 62

చ. అనుపమరత్నభూషణసమంచితవస్త్రములన్ సుగంధచం
దనవికచప్రసూనములఁ దద్దయు నేర్పలరం బ్రసాధికా
జనము లలంకరించినఁ బ్రసన్నవిలాసవిభాసమానుఁడై
మనుజవరేణ్యుఁ డొప్పె శివుమన్ననఁ గన్నరతీశుఁడో యనన్ 63

క. సమయజ్ఞతఁ బొడసూపిన, సముచితపరివారవందిజనబృందములుం
బ్రమదలుఁ గొలువఁగ భూపతి, ప్రమదముతో నరిగె నాత్మభవనంబునకున్ 64

వ. ఇత్తెఱంగున నవీనచిత్తానందంబున విదర్భరాజతనయాలీలాలాలనంబునఁ జతురుదధివలయవలయితవసుమతీపరిపాలనంబు ఖేలనంబుగాఁ బ్రవర్తిల్లుచు నుల్లసిల్ల సకలమనీషావిశేషపరిగ్రహణచాతురీధురంధరుం డై యవ్వసుంధరాధిపసింధురుండు సర్వేశ్వరీప్రసాదాసాదితసామ్రాజ్య నియమితవత్సరసహస్ర ద్విగుణీకరణపరిణతం బగుసుమతిసుతునిమతంబునం బ్రతివత్సరంబు నాఱేసి నెల లన్యదేశపర్యటనం బనుసంధించుతలంపున యోగీశ్వరవేషధరుం డై దివ్యపాదుకాపాదితస్వైరసంచారంబువలనను యోగదండప్రకాండప్రకల్పనానల్పనానానగరకల్పనావిహారంబులవలనను విచిత్రమణిపాత్రికాసంజాతసరసాన్నసముచితవ్యాహారంబులవలనను దుకూలనిష్క్రాంత నిష్కావలీకృతపరోపకారంబులవలనను విచిత్రంబు లగునమానుషచరిత్రంబులం బ్రవర్తిల్లనప్పుడు. 65

సీ. స్తంభనమోహనోచ్చాటనాకర్షణమారణోద్వేజనోన్మాదనములు
వాదవయస్తంభవశ్యపురక్షోభగజకరణాదృశ్యకరణములును
బహుపక్షిమృగముఖ్యబహురూపధారణావిధిపరకాయప్రవేశములును
సర్వాంజనమహేంద్రజాలమాయోపాయమణిమంత్రతంత్రసామర్థ్యములును
ద్వీపదుర్గాదిదుర్గప్రదీపనములు, నమృతకరభాస్కరోదయవ్యత్యయములు
సకలజంతుభాషాపరిజ్ఞానములును, నాదిగాఁ గలవిద్యల నతిశయిల్లి. 66

క. ఒక్కొకమరి తనయంతన, యొక్కొకమరి సుమతిసూతియుం దానునునై
యెక్కడ నభిమత మైనను, నక్కడ విహరించుచుండు నాఱేసినెలల్. 67

తే. అంత నొకనాఁడు లోకవృత్తాంత మరసి, యరుగుదెంచినవారలయందు నొకఁడు
తాను గనినట్టిచోద్యంబు ధరణిపతికి, వినయ మెసఁగంగ నిట్లని విన్నవించె. 68

క. దేవరపనుపున నేఁ జని, భూవలయము దిరిగి యొకయపూర్వము గంటిం
బావనగతిఁ బ్రవహించును, దైవతనది చిత్రకూటధరశృంగమునన్. 69

తే. సజ్జనంబులు సద్భక్తి మజ్జనములు, చేయు నన్నీరు పన్నీరుచెలువు నొందు
సుకృతహీనులతనువులు సోఁకెనేని, కజ్జలముభావమున నొందుఁ దజ్జలంబు. 70

ఆ. అన్నగంబుపొంతఁ బన్నగాభరణుని, నిలయ మొప్పు వప్రవలయ మొప్పు
గోపురంబుతోడ నేపున రాపాడు, గోపురంబుతోడఁ గొమరుమిగిలి. 71

తే. తత్సమీపకాననభూమిఁ దపసియొకఁడు, కలఁడు మౌనవ్రతుండు నాఁ గణఁక మెఱసి
వెలుసల్లినభస్మంబు వెండికొండఁ, బోలె నప్రమాణోన్నతిఁ బొలుపుమిగిలె. 72

తే. ఎంతగాలంబు గలదో ము న్నింక నెంత, కాల మొనరింపఁగలవాఁడొ కణఁగి యిపుడు
సలుపుచున్నాఁడు హోమంబు చలముపట్టి, యతనికోరిక లెవ్వరు నరయ రధిప. 73

చ. అన విని విక్రమార్కవిభుఁ డప్పుడు చారుఁడు మున్నుగాఁగ వే
చని కనియెన్ సమాధిగతసంయమిరత్నవినూత్నపేటమున్
ఘనమదహస్తిహస్తపరికంపితసానుగతాగవాటముం
గనదురురత్నపచ్ఛిఖరక్రమకిరీటముఁ జిత్రకూటమున్. 74

క. కని తద్గిరివిశ్రుతవా, రి నియతి సుస్నానము నొనరించి మహాదే
వుని గుడి కరిగి వినతుఁడై, చనె హోమనివాసమునకు సమ్మతితోడన్ 75

క. చని యమ్మునివరు నడిగిన, ననుపమ మగుమౌన ముడిగి యతఁ డిట్లని చె
ప్పెను బెద్దగాలమును నే, నొనరించెద నుమగుఱించి హోమం బనఘా. 76

క. నాకోర్కి యొనఁగ దిప్పుడు, నాకోరిక యొనఁగుదనుక నడపుదు హోమం
బీకరణిఁ బ్రతిదినంబును, జేకొని మధుసిక్తమైనశ్రీఫలసమితిన్. 77

ఆ. అనిన సాహసాంకుఁ డంబిక నెల్లని, బ్రముదితాత్మఁ జేయఁ బ్రతినపట్టి
మధునిషిక్తమైనమాలూరసత్ఫల, వితతిఁ దాను నట్ల వేల్వఁ దొణఁగె. 78

క. అత్యంతనియతి వేల్చినఁ, బ్రత్యక్షము గాక యున్నఁ బార్థివుఁడు శిరం
బత్యాశ్చర్యముగాఁ గొని, ప్రత్యయమతి వేల్చె వరమువడయుదు ననుచున్ 79

చ. అడిదము కేలఁ బూని మెడయం దొడఁగూర్చిన దేవి వచ్చి య
ప్పుడ వెసఁ జేత నున్నయసి పుచ్చి మదిం గడు మెచ్చి యేవరం

బడిగిన నిత్తు నీ వడుగు మన్నఁ గరంబులు మోడ్చి భక్తి యే
ర్పడఁ బ్రణమిల్లి యిట్లనియెఁ బార్థివుఁ డాజగదేకమాతతోన్. 80

క. వర మీవచ్చితి నా కిటు, పరమేశ్వరి నిమిషమాత్రఁ బ్రత్యక్షంబై
వర మొసఁగవు పొడసూపవు, చిరకాలం బితఁడు తపము సేయుచు నుండన్. 81

తే. ఏమికారణ మూనతియిమ్ము నాకు, ననిన నంబిక యిట్లను నతనితోడ
నేకభావంబు నాపయి నింతలేదు, జపవిధాన మెఱుంగక జప మొనర్చె. 82

క. మనసాం ద్వైనజపంబును, మునిశ్రేష్ఠ్లనె యెన్నుజపము మును మేరవిలం
ఘన మొనరించుజపంబును, మునుకొని లెక్కిడనిజపము ముఖ్యం బగునే. 83

వ. అదియునుంగాక. 84

క. దేవుండు లేమి కలిమియు, భావింపఁగ రాదు కనకపాషాణములన్
భావమున నునికి సిద్ధము, గావున భావంబు ప్రథమకారణ మనఘా. 85

క. చిత్తంబు పాపసహితం, బెత్తెఱఁగున నిత్తు నితని కీప్సితఫలముల్
రిత్తకు రిత్త ఫలించునె, యుత్తమఫలసిద్ధి భావ మొందనిక్రియలన్. 86

క. నీసాహసనిష్ఠతికి వి, శ్వాసమునకు నిచ్చ మెచ్చి వర మిచ్చెద నీ
వాసక్తి నెద్ది వేఁడినఁ, జేసెద నిష్టార్థసిద్ధి చేసెద నీకున్. 87

వ. అనినం బరమదయాలవాలుండును విశిష్టధర్మశీలుండును నైనవిక్రమార్కమహీపాలుం
డద్దేవి నుద్దేశించి యిట్లనియె. 88

ఉ. ఈముని యింతగాలమును నిష్ఠితపం బొనరించుచున్నవాఁ
డేమివరంబు గోరియొ మహేశ్వరి యవ్వర మిమ్మహీసుర
గ్రామణి కిమ్ము నా కిది వరం బని వేఁడిన నట్లచేసి యా
భూవిభు వీడుకొల్పి గిరిపుత్రి యదృశ్యత నొందె నత్తఱిన్. 89

ఆ. ఇట్టిసాహసంబు నిట్టియౌదార్యంబు, గలుగకున్నఁ గలదె గరిమ యనుచుఁ
బ్రజలు ప్రస్తుతింప నిజరాజధానికి, నుచితలీల నరిగి యొక్కనాఁడు. 90

చ. చిరతరకీర్తి యానృపతిశేఖరుఁ డంచితభక్తియుక్తితో
వరరుచిఁ జూచి యిట్లనియె వైదికలౌకికధర్మవైభవా
కరుఁడవు సర్వతోముఖమఖప్రముఖంబు లనేకయాగముల్
వరుస నొనర్చితీ వుభయవంశములున్ నుతికెక్కునట్టుగన్. 91

క. మనుజాధీశకులోచిత, మనఁ బరఁగినయశ్వమేధ యాగంబది నే
నొనరించెదఁ దదుపక్రమ, మనఘా యెఱిఁగింపు మనిన నతఁ డిట్లనియెన్. 92

సీ. కాంచనమయములుగా స్రుక్స్రువాదికయజ్ఞసాధనముల నలవరించి
సకలభవ్యద్రవ్యసంపాదనమునకు హితుల నియోగింపు మతులగతుల
శాస్త్రోక్తమతమున సంఘటింపఁగఁ బంపు మతిపవిత్రస్థలి యజ్ఞశాల
షట్కర్మనిర్వాహచాతురీఖని యైనయాజ్ఞికుచేత ననుజ్ఞ వడయుము
మర్హలక్షణసంపన్న మైనహయము, భూప్రదక్షిణసంచారమునకుఁ బంపు
భట్టిఁ దద్రక్షణమునకుఁ బొలుపఱుపు, వలయురాజుల మునులను బిలువఁ బనుపు. 93

వ. మఱియు వలయునుచితకరణీయంబులకుఁ దత్తద్విధిజ్ఞుల నాజ్ఞాపింపు మనిపనిచినం
దదనుజ్ఞాపూర్వకంబుగా సర్వంబునకు నిర్వాహకుల నియమించి యజ్ఞయజనదివసంబు
భావించి చైత్రపూర్ణమాసిగా నిర్ణయించి దీక్షితుండై సుపరీక్షితం బైనయుత్తమాశ్వం
బునకు నుచితోపచారంబు లొనరించి దిగంతంబుల సంచారపూతంబులుగా ననుగ్ర
హించి చనుదెమ్మని ప్రార్థించి యాంగికంబు లైనశుభసూచకంబు లంగీకరించి ప్రమో
దాంతరంగుండై భట్టి నవలోకించి. 94

చ. హితుఁడవు కార్యఖడ్గముల కెంతయు మేటివి సర్వశాస్త్రస
మ్మతచరితుండ వార్యుఁడ వమానుషకీర్తివి నాకు శోభనా
న్వితమగుచారుకీర్తు లొదవింపఁగఁ గర్తవు నీవె యంచుఁ ద
త్క్రతుహయరక్షకుం బనిచెఁ గర్మవిధేయుని సౌమతేయునిన్. 95

చ. పనిచిన సర్వసన్నహనబంధురుఁడై చనుదెంచి యాతఁ డ
జ్జనపతికి న్నమస్కృతి ప్రసన్నత మై యొనరించి నిల్చి యా
జనచరితార్థవిప్రవరసంఘముతోడఁ దదేకనిష్ఠమై
వెనుచన నాహయంబు పృథివీవలయభ్రమణాభిలాషియై. 96

వ. నిర్గమించినకతిపయదివసంబులకు సుమతిసుతసమీపంబుననుండి యొక్కజంఘాలుండు
చనుదెంచి పురోపకంఠలీలావనభూమియందు సబలంబుగ నిల్చి భవత్ప్రధానుండున్న
వాఁ డుర్వీశ్వరా తత్పరాక్రమధురీణత చెప్పం జిత్రం బని యిట్లనియె. 97

సీ. సౌవీరభూపతి శరణుచొచ్చినఁ గాచె గాంధారరాజుచేఁ గప్పమందెఁ
గుంతలాధిపుకూర్మికూఁతులఁ గొనివచ్చె సౌరాష్ట్రవిభునిచేఁ జేరుగొనియెఁ

బాంచాలభూపాలుఁ బ్రతిరోపితునిఁజేసెఁ గేరళాధిపునూను గిఱవుపట్టె
యవనక్ష్మానాథు నాజ్ఞావశునిఁజేసె నంగక్షితీశున కభయమిచ్చె
జయముఁగైకొన్నపిదప నానకలన్నృపుల, నుచితసంభాషణములచే నూఱడించి
యజ్ఞవేళకు రమ్మని యానతిచ్చి, నిగ్రహానుగ్రహక్రియానిపుణుఁ డగుచు. 98

వ. ధనదదిశామహీశ్వరవితానముచేత నుపాయనంబుగాఁ
గొనినవినూత్నరత్నఘనకుంజరఘోటకవారకామినీ
జనకనకాంబరాదుల నసంఖ్యములం గొనివచ్చినాఁడు పెం
పెనయఁగ నన్యభూపతుల కిట్టిప్రధానులు గల్గ నేర్తురే. 99

సీ. సవనాశ్వరక్షకై సగరనందను లేగి కపిలుకోపంబుచే గాసినైరి
క్రతుహయఘనరక్షకర్తయై సౌమిత్రి కుశునిచేఁ దమ్ముని గోలుపడియె
యజనాశ్వరక్షకుం డయి దిలీపసుతుండు వాసవుకుటిలత మోసపోయెఁ
బార్థుఁ డధ్వరహరిపరిపాలనముసేయఁ జని తనూజునిచేతఁ జచ్చిపుట్టె
నరసిచూడంగ నెరులు నిరంతరాయ, సప్తతంతుతురంగసంచరణకరణ
బహుళతరకార్యలంపటబాహుశక్తి, భట్టిఁబోలంగ నేర్తురే పార్థివేంద్ర. 100

తే. అనిన రోమాంచకంచుకితాంగుఁ డగుచు, నెమ్మనంబునఁ బ్రమదంబు నివ్వటిల్లఁ
గనకమణిభూషణాదులు గట్టనిచ్చి, జాంఘికునిపైఁ గటాక్షవీక్షణము నిగుడ. 101

ఉ. అమ్మఱునాఁడు దంతితురగాదిసమస్తవరూథినీవితా
నమ్ము భజింపఁగా మనుజనాథవరుం డెదురేగెఁ జేర్మి నె
య్యమ్ము మనమ్మునం బెరుఁగ నాసుమతిప్రియకారికిన్ జగ
త్సమ్మతసర్వలక్షణసుసమ్మతమేధ్యహయానుపాలికిన్. 102

వ. భట్టియును సాహసాంకునిపాదంబులకు భక్తియుక్తంబుగాఁ బ్రణమిల్లి మఱియుం దగు
వారలకెల్లను సముచితోపచారంబులు నడపి తదనంతరంబ. 103

క. పురజనులెల్లను బ్రమద, స్ఫురణంబున సేస లొలుకుచుం దనుఁ జూడం
దురగానుచరణనియమా, చరణుండై యతఁడు యజ్ఞశాలకుఁ జనియెన్. 104

క. చని జనపతి తనకూర్చిన, జనవినుతమఖోపకరణసామగ్రి ప్రియం
బున వేఱువేఱ చూపఁగ, ననురాగముఁ బొంది భట్టి యద్భుతమతియై 105

వ. అంత మధుమాసపూర్ణమాసి యాసన్నం బగుటయు. 106

క. తమలో నొండొరు మెచ్చుక, సమధికవైభవసమగ్రసామ్రాజ్యరమా
రమణీయు లగుచు వచ్చిరి, సమధికశృంగారు లైనజగతీనాథుల్ 107

ఉ. వారలకెల్ల నమ్మనుజవల్లభుఁ డాసనపాద్యముఖ్యస
త్కారములన్ సముజ్జ్వలదగారములన్ రసవచ్చతుర్విధా
హారములన్ రయం బొసఁగునట్టులుగా నియమించె విశ్వధా
త్రీరమణీశు వర్ణితమతిం దనమామ విదర్భభూపతిన్. 108

క. పరమజ్ఞాననిరూఢులుఁ, బరమతపోవర్ధితప్రభావులు నగుభూ
సురముఖ్యులు మునిముఖ్యులు, నరుదెంచిరి యజనదర్శనాపేక్షితులై. 109

క. పరమాదరమున వారల, తరతమభావంబు లెఱిఁగి తగఁబూజింపన్
వరరుచిమాతామహునిం, బరహితమతి విష్ణుశర్మఁ బ్రార్థనచేసెన్. 110

వ. మఱియుఁ బ్రతివాసరసమాగతు లైనవారికెల్ల నుల్లంబులు పల్లవింప నుచితోపచారంబు లొనరించుచు నొక్కనాఁడు సకలసేనాధీశ్వరసంయమీశ్వరమంత్రిసామంతపురోహిత పరివృతుండై పేరోలగం బున్నయవసరంబునం దదీయప్రాణబంధువు లయినసుధాసింధువులం బిలువంబోయినహితామాత్యుం డగుమహీసురోత్తముండు చనుదెంచి యన్నరేంద్రున కిట్లనియె. 111

చ. నరవర యేను మీపనుపునం జని కంటిఁ బయోనిధానముం
దరళతరంగతుంగకరతాడనజాతనవీనఫేనముం
గరిమకరోగ్రతుండశతఖండితశశ్వదహీనమీనమున్
ఖరకరబాడబానలశిఖాతతిదీధితిదిగ్వితానమున్. 112

సీ. లక్ష్మీసముత్పత్తి లావణ్యసంపత్తి గోత్రరక్షణవృత్తిఁ గొమరుమిగిలి
కవిరంజనాసక్తి ఘనరసోదయయుక్తిఁ బూర్వాపరవ్యక్తిఁ బొలుపుమిగిలి
పటుసత్త్వవిస్ఫూర్తి బంధురతరకీర్తి గంభీరతాపూర్తి గరిమకెక్కి
వాహినీశఖ్యాతి వరరత్నమయభూతిఁ బురుషోత్తమప్రీతిఁ బొగడువడసి
త్రిజగదానందకరకళాదీప్యమాన, రాజసందర్శనోత్సవరసనిరూఢి
నతిశయిల్లెడునీకు నయ్యంబునిధికి, మహితసద్గుణసమితిమై మైత్రియొనరు. 113

వ. ఈదృశాభిరామగుణరత్నాకరుం డైనరత్నాకరుండు భవదశ్వమేధయజనారంభంబునకుం బ్రియం బంది నన్ను సముచితసత్కారంబులం దనిపి యీదివ్యమణిచతుష్టయంబు నాకుం జూపి యిట్లనియె. 114

సీ. ఇది యధ్వరమునకు నిష్టాన్నపానాదు లవ్వారిగా నిచ్చు నద్భుతముగ
నిది యాగరక్షకు మదదంతిహయముఖచతురంగబలముల సంఘటించు
నిది యజ్ఞదక్షిణ పొదలింపనట్లుగా నపరిమేయధనంబు లావహించు
నిది మఖాగతులకు నీఁదగియెడునూత్నబహురత్నభూషణాంబరము లొసఁగు
ననుచు నీనాల్గుమణులను నంబురాశి, పావడంబుగ నాచేతఁ బనిచె మీకుఁ
దాను వచ్చినయట్లుగాఁ దలఁపు మనుచు, విన్నపము సేయుమనుచును వేడ్కతోడ.

క. అని పురుషార్థచతుష్టయ, మన నొప్పెడుమణిచతుష్టయము నిచ్చుటయున్
మనుజాధిపుఁ డావిప్రునిఁ, గనుఁగొని యిట్లనియె వినయగౌరవ మెసఁగన్. 116

ఉ. అప్రతిమానలీల నొకయాగము నీవును నాచరింపు లో
కప్రథమానకీర్తి యొసకంబుగఁ గైకొనుమందు నిచ్చె న
వ్విప్రకులాగ్రగణ్యునకు విశ్రుతపుణ్యునకుం గృపావిశే
షప్రతిపత్తితో నమృతసాగరదత్తవినూత్నరత్నముల్. 117

క. ఇచ్చిన మునులును నృపతులు, నిచ్చలఁ గడు మెచ్చి మెచ్చి యీయౌదార్యం
బెచ్చటను వినఁగఁ జూడఁగ, నచ్చెరు వని ప్రస్తుతించి రాసమయమునన్. 118

వ. అనవరతాహూయమానాగ్నిభట్టారకుం డైనవరరుచిభట్టారకుండు చనుదెంచి యజనవా
సరం బాసన్నం బగుటయుఁ బ్రసంగించి శకాంతకునకు నిట్లనియె. 119

సీ. మున్ను నీభండారమున నున్నబహురత్నకాంచనావళు లసంఖ్యములు గలవు
సతతంబుఁ గంథానుసంధీయమానంబు లగుమాడలు గణింప నలవి గాదు
నృపులచే భక్తి కానికలు దెచ్చినసొమ్ముకొలఁది యెవ్వరికి వ్రాయవ్వ రాదు
తగనేత్రములను జింతామణి చేతులఁ బరుసవేదియు నుండు సిరులఁ బెనుప
నీవు జగదేకదానదీక్షావిధాన, గురుఁడ వటుగాన వేదోక్తసరణికంటెఁ
బదిమడుంగులు దక్షిణ లొదవ నిచ్చి, మేదినీనాథ దాశాశ్వమేధి వగుము. 120

ఆ. అన్నయన్నపలుకు లన్నియు గురుమంత్ర, సరణి నాత్మ నునిచి సాహసాంక
మనుజనాయకుండు మఱునాఁటిపున్నమ, జన్నమునకు దొణఁగె సముచితముగ. 121

ఆ. అమరగురుసమాను లైనయాజ్ఞికముఖ్యు, లఖిలసత్క్రియలును నాచరింప
నవభృథంబు సారక యంకురితంబునై, యతిశయిల్లె నమ్మహాధ్వరంబు. 122

క. అనలుఁడు ప్రవర్గ్యవేళను, ఘనదీప్తులతోడ నూర్ధ్వగతిఁ గనుపట్టెన్
మనుజేశ్వరునధ్వరమునఁ, దనహృదయం బలర మిన్నుదాఁకినభంగిన్. 123

సీ. అమృతోపమానంబు లైనయన్నంబులు కడిమాడ సేయంగఁ గుడుచువారు
బహుధనధాన్యసంపదలసొంపువహించి పేదరికని బొమ్మవెట్టువారు
వరరత్నభూషణాంబరసమగ్రత మించి ప్రీతిఁ బ్రొద్దొకవన్నె పెట్టువారు
నాచంద్రతారార్క మైననిర్వాహముల్ గాంచి యుల్లము పల్లవించువారుఁ
గోరికలకంటె సాహస్రగుణితఫలముఁ, బొరసి యవ్విభు వెయినోళ్ళఁ బొగడువారుఁ
గాని యిన్నక యుండెడుమానవుండు, మందునకునైన లేఁడు తన్ముఖమునందు. 124

చ. మన మలరంగ భూసురసమాజము కోటి భుజించె నేని క్రం
గనఁ దనుఁదాన మ్రోయుజయఘంటిక తన్మఘవాసరంబులం
దొనర నిమేషమాత్రమును నూరకయుండక మ్రోయుచుండె స
న్మునిజనకోటి నివ్వెర మునుంగ నమందరవంబు పెంపునన్. 125

ఉ. ఏచినవాఙ్మయప్రతిభ లెంతయుఁ జిత్రముగా నధీతిబో
ధాచరణప్రచారణసదర్థముగా శ్రుతిశాస్త్రముఖ్యవి
ద్యాచతురత్వముల్ మెఱయునట్టిమహాత్ముల కాని యెవ్వనిం
జూచిన నల్పమానవుఁడు సున్న తదీయసదస్యకోటిలోన్. 126

క. సురుచిరమై యష్టాదశ, కరమితమై పసిఁడియిట్టికల నిర్మితమై
యరయఁ జతుస్స్రత్వంబై, గరుడాకృతి వేది యొప్పెఁ గడు నద్భుతమై. 127

వ. విన్యస్తప్రకారంబుగా మేధ్యాశ్వబంధన బంధురం బైనయూపంబుచుట్టును ఖాదిరంబులుం బాలాశంబులు బైల్వంబులుం గా నాఱేసియు దేవదారుమయంబులు రెండును శ్లేష్మాతకవిరచితం బొక్కటియునుంగా నేకోత్తరవింశతి యూపంబులు నలంకారార్థంబుగా ననేకశాతకుంభయూపంబులుం బ్రతిష్ఠించి యందు జలచరశతంబునుం బక్షిశతంబునుం జతుశ్చరణశతంబునుంగా మున్నూఱుపశువుల నమర్చి తద్విశసనానంతరంబున నశ్వాలంభనం బొనరించి తదీయంబు లగుమాంసంబులలోనం దత్తద్దేవతాప్రియకరంబు లైనయాహుతులు గావిం మనస్వి యనంగవతీమహాదేవిచేత నర్హంబు లగుహుతంబులు సేయించి పరిశిష్టంబు లగునవయవంబులు ఋత్విజులు యథోక్తహుతంబులు గావించిరి. తదీయహోమగంధంబు ఘ్రాణతర్పణంబు గావించి శీలవతీసుతుండు సమస్తసదస్యయుతుండై యుచ్చైర్నినాదం బగునాశీర్వాదంబు చేసె. తదనంతరంబ సాహసాంకమహీవల్లభుండు. 128

క. అక్షీణదానలీలా, దక్షుండై ఋత్విజులకు దశగుణితముగా
దక్షిణ లొసఁగెను నుత్తమ, పక్షమున దశాశ్వమేధఫలతత్పరతన్ 129

క. హాటకములు దక్షిణగాఁ, గోటానఁగోటు లొసఁగి కుంభినియెల్లం
బాటించి ధారవోసెను హాటకగర్భప్రభావుఁ డగువరరుచికిన్ 130

వ. అతఁ డమ్మహీదానప్రతిగ్రహానంతరంబున నమ్మహీకాంతున కిట్లనియె. 131

ఉ. దానఘనుండ వౌట మఘదక్షిణగా ధరయెల్ల నిచ్చి తీ
వేనది విప్రవర్గమున కిచ్చితి నీవు భుజాగ్రపీఠికం
బూని ధరించుభూతలము భూసురకోటి భరింప నేర్చునే
యేనుఁగుపల్లనం బిడిన నేడికకున్ వశమే సహింపఁగన్. 132

శా. ఉర్వీమూలము కోటికోటులు ధనం బొప్పించి విప్రాళిచే
సర్వక్షోణియు నీవు గైకొనుట కర్జం బన్న నాయన్నయం
తర్వాణిత్వము మెచ్చి భూవిభుఁడు తద్వాక్యంబు చెల్లించి ముం
గుర్వాజ్ఞాం ప్రతిపాలయేత్తనెడి పల్కుల్ బుద్ధిఁ గీలించుచున్. 133

ఉ. చిత్రతరంబు లైనయవశిష్టధనంబులు రాగమంజరీ
పుత్రుఁడు సత్కృపామహిమఁ బూనినచూపులఁ జూచి దానవై
చిత్రి యెలర్ప నిచ్చుటయుఁ జిత్తములం బ్రియమంది బ్రాహ్మణ
క్షత్రియవైశ్యశూద్రు లొగిఁ గైకొని మోచిరి త్రివ్వితండముల్. 134

వ. అనంతరంబ యవభృథాభిషేకనిరతిశయతేజోవిరాజితుండై యారాజశేఖరుం డాత్మీ
యమందిరంబుఁ బ్రవేశించి యాస్థానమండపాభ్యంతరంబున నిరంతరమణిమరీచి విలస
దున్నతద్వాత్రింశత్సాలభంజికారంజితం బైనదివ్యసింహాసనంబున నాసీనుండై సముచిత
సంభావనాపూర్వకంబుగా సర్వసంయమిద్విజసర్వంసహాధీశ్వరుల నిజస్థానంబులకుం
జన నియమించి. 135

ఆ. వితరణంబుగని వివేకంబుకందువ, సత్యశౌచములకు జన్మభూమి
సాహసంబునెలవు శౌర్యంబుపాడవు నా, విక్రమార్కవిభుఁడు వినుతికెక్కె. 136

క. సజ్జనపరితోషకుఁడు జ, గజ్జనజనకుండు శత్రుగణకంఠాసృ
గ్మజ్జనకాంక్షయుఁడునై, యుజ్జయనీనగర మేలుచుండెను గడిమిన్. 137

వ. అట్లుండి. 138

శా. ఆభూపాలకుఁ డొక్కనాఁడు మృగయావ్యాపారలీలాగతిన్
శోభాబంధురవాహవారణఘటస్తోమంబు దుర్గాటవీ
క్షోభంబుం బొదలింపఁగా మెలఁగ నచ్చో నొక్కచో నొంటిమై
నాభీలం బగుదంష్ట్రివెంట నట డయ్యం బాటి ఖిన్నాంగుఁడై. 139

క. ఘనవటవిటపిచ్ఛాయను, జనపతి శయనించి యున్నసమయమున జగ
జ్జనునుతుఁడు దేవదత్తుం, డనుభూసురవర్యుఁ డొక్కఁ డతనిం గాంచెన్. 140

తే. కాంచి యవ్విభుతనుపరిక్లాంతి యెఱిఁగి, చేతికుండికాజలముల సేదఁదేర్చి
యాత్మపురమున కేతేర నవధరింపు, మండలాధీశ యొంటిమై నుండ నేల. 141

చ. అనినఁ బ్రమోద మంది వసుధామరవర్యునిఁ గూడి విక్రమా
ర్కనృపవరేణ్యుఁ డాత్మనగరంబునకుం జనియెన్ ద్విజుండునుం
దనసదనంబు చేరెఁ బ్రమదంబున నమ్మఱునాఁడు పిల్చి య
జ్జనపతి దేవదత్తునకు సమ్మతి నిచ్చెఁ బురోహితత్వమున్. 142

వ. ఇచ్చి యొక్కనాఁడు. 143

తే. కలయఁగాఁ జూచి కొల్వులోఁ గల్గువారు, వినఁగ దేవదత్తుఁడు మున్న విపినభూమిఁ
గోరి నాకుఁజేసినయుపకారమునకు, మాఱు సేయ నెన్నఁడు సమకూఱు నొకో. 144

వ. అనిన నమ్మాటకు దేవత్తుండు నృపోత్తమునియాసన్నవర్తిత్వంబునంజేసి తనవర్తనం బఖిలజనంబులు పరికీర్తనంబు సేయం బ్రవర్తించుచు నొక్కనాఁడు సర్వాభరణభూషితుం డైనరాజకుమారుండు ముంగిట నాడ ముద్దాడువాఁడునుంబోలె నెవ్వరు నెఱుఁగకుండ గూఢవృత్తి నెత్తుకొని నిజనివాసంబునకుం జనియె నంత నక్కుమారు నెల్లవారు నెల్లెడల నరసి కానక ధాత్రీశ్వరున కత్తెఱం గెఱింగించిన నతండును గుమారాన్వేషణంబునకుఁ దలవరుల నియోగించిన నయ్యారెకులు చని పురంబు సర్వంబును శోధించి విపణివీథిం దదీయాభరణమ్ము లమ్మునమ్మహీసురు మచ్చుంబుతోడం బట్టితెచ్చి సమ్ముఖమ్మునం బెట్టిన నమ్మహీపాలుం డుచితాలాపంబుల వెఱపువాపి యడుగుటయు. 145

ఉ. భూసురముఖ్యుఁ డిట్లనియె భూషణసంగ్రహణాభిలాషినై
యాసురవృత్తిఁ బూని భవదాత్మజుఁ జెప్పఁగరానిచేఁత నేఁ
జేసితి నావుడున్ సభ నశేషజనమ్ములుఁ గ్రూరదండితుం
జేసినఁగాక యీచెడుగు చేసినసేఁత సహింపవచ్చునే. 146

క. ఈభూషణంబు లెక్కడ, నాభూపకుమారుఁ డేడ నకటా కృప తే
కేభంగిఁ దెగి వధించితి, వేభూములఁ జెప్పఁ గలరె యిట్టిదురాత్ముల్. 147

వ. అని కలుషించి దండింపం దలంచి. 148

ఆ. కొలువువెడల నీడ్చికొనిపోవ నతిసంభ్రమమున విక్రమార్కమనుజవిభుఁడు
వారి మగుడఁ బిలిచి వలదని వారించి, యెల్లవారు వినఁగ నిట్టు లనియె. 149

క. ము న్నేకపురుషార్థము మది, నెన్నఁడు మఱవంగ రాని దితఁ డొనరించెన్
నన్నును నేనెఱుఁగక పడి, యున్నెడ వనభూమి శీతలోదక మొసఁగెన్. 150

ఉ. కావున నీతఁ డెంతయుపకారము చేసిన సైఁపఁ బాడి యే
నావిపినంబు వెల్వడికదా పురికిం జనుదెంచి రాజనై
యీవిభవంబు మై మనుట యెంతటిత ప్పిది నాకుఁ దప్పినన్
దైవముసాక్షీ యీతనికిఁ దప్ప నొకింతయు మాట లేటికిన్. 151

ఉ. ఆపద చక్కఁబెట్టి తనయక్కఱలెల్లను దీర్చి యెయ్యెడం
బ్రాపయినట్టికార్యములపట్టున నిర్వహణం బొనర్పఁగా
నోపి తను న్మరించినబుధోత్తము నెప్పరికిం దునమ్మహా
పాపికి నెన్నిజన్మములఁ బాయునొకో క్రిమికీటజన్మముల్. 152

ఉ. నావుడు రాజుసభ్యవదనంబున కెంతయు సంతసిల్లి భూ
దేవుఁడు మందిరంబునకు దిగ్గనఁ బాతికుమారుఁ దెచ్చి ధా
త్రీవరు నంకపీఠి నిడి దీవన లొప్పఁగ నిచ్చి తత్సభా
కోవిదకోటి డెందమునకుం బ్రమదంబు జనింప నిట్లనున్. 153

ఉ. దేవర నేఁడు కొల్వున మదిం గడు నెంతయు సంతసించి సం
భావనమీఱ నాకు నొకప్రత్యుపకారము సేయఁబూనుటే
నావల నీవల న్వని యథార్థ మెఱుంగుటకై యొనర్చితిన్
నా వెడబుద్ధికి న్మనమునం గలుషింపకుమయ్య వేఁడెదన్. 154

క. అనవుడు ధరామరేంద్రుని, కనుపమమణిభూషణాదు లగుసంపదలన్
మనమలరఁజేసి గృహమున, కనిచె సభాసదులు నిచ్చ నచ్చెరువందన్. 155

వ. ఇత్తెఱంగున విక్రమార్కావనీశ్వరుండు సత్యవచనప్రత్యుపకారపరాయణుండై ధరా
పరిపాలనంబు సేయుచుండె నంత. 156

తే. అన్నరేంద్రుపురోహితుఁ డార్యనుతుఁడు, వేదవేదాంతవేదివివేకఘనుఁడు
దత్తనూజుఁడు మదవతీచిత్తహరణ, హారిలీలాకరుఁడు కమలాకరుండు. 157

వ. అక్కుమారుండు విద్యావిదూరుం డగుట గనుంగొని జనకుం డతని కిట్లనియె. 158

క. శత్రుఁడు చదువనిపుత్రుఁడు, శత్రుఁడు ఋణకారి యైనజనకుఁడు మిగులన్
శత్రువు రూపసియగుసతి, శత్రువు దుశ్చరిత యైనజనని తలంపన్ 159

క. కుల ముద్ధరింపు చదువం, దలకొనుము వచస్సుభాషితపరివ్యక్తం
బల మేవ హి కేవల మను, పలుకు పురాతనము గాక ప్రక్షిప్తంబే. 160

వ. అని ప్రార్థించినం గమలాకరుం డొక్కింతచింతాక్రాంతుం డై యుండి నిశ్చితాంతఃకర
ణుం డై తండ్రి కిట్లనియె. 161

ఉ. వేదపురాణశాస్త్రముఖవిద్యలు సర్వము నభ్యసించి లో
కాదరణీయసారకవితాభ్యసనం బొనరించి మేటి నై
యాదిమునీంద్రవర్తనగుణాఢ్యుఁడ నై చనుదెంచి నీకు స
మ్మోద మొనర్తు నాపలు కమోఘపదం బని చెప్పి నమ్రుఁ డై. 162

వ. తండ్రి వీడ్కొని మహీమండలమండనం బైనకాశ్మీరమండలంబునకుం జని యందు సర
స్వతీవిహారసదనంబునుం బోని యొక్కమహాగ్రహారంబున సన్నిహితచంద్రజూటుం డ
గుచంద్రచూడుం డనువిద్వచ్చూడామణిపాలికిం జని నమస్కరించి తనయభిలాషంబు
నెఱింగించి దేవతానిర్విశేషంబుగాఁ బరిచర్యసేయుచుండ నతనిసేవాతాత్పర్యంబునకు
సంతసిల్లి సిద్ధసారస్వతమంత్రం బుపదేశించె నంతం దదనుష్ఠానవిశేషంబునకు శారద
ప్రత్యక్షం బై యతనిసముచితవిద్యావిశారదుం గావించిన లబ్ధకాముం డై పితృదర్శనప్రీతి
గురునియుక్తుం డై యుజ్జయనీపురంబునకు వచ్చి నిజమందిరంబు ప్రవేశించి. 163

చ. జనకునిఁ గాంచి భక్తిభయసంభ్రమసంభృతుఁ డై నమస్కరిం
చిన నతఁ డెత్తి నందనునిఁ జిక్కఁ గవుంగిటఁ జేర్చి పెక్కుదీ
వన లొనరించె ముత్పులకవారము సమ్మదబాష్పపూరముం
దనరఁగ సమ్మదం బొదవఁ దాల్చినలీల వికాసలక్ష్మితోన్ 164

వ. అమ్మఱునాఁడు, 165

ఉ. భూవరుసమ్ముఖంబునకుఁ బోయి ప్రసన్నతఁ గాంచి యింపుమైఁ
గోవిదవర్ధనీయ మగుగోష్ఠి యొనర్చిన నవ్విభుండు మో

దావహాచిత్తుఁడై యభిమతార్థపరంపర లిచ్చి యమ్మహీ
దేవకుమారచంద్రమునిదిక్కుఁ గనుంగొని ప్రీతి నిట్లనున్ 166

తే. ఈవు బహుదేశములఁ జరియించి యచ్చు, టచట నేమేమిచోద్యంబు లనఘచరిత
కనినవినినవి క్రొత్తలు గలిగె నేని, నాకుఁ జెప్పుమ యనఁ గమలాకరుండు. 167

క. పరిచితవిద్యానిధినై, గురునాథునిచే ననుజ్ఞ గొని యిట మిమ్మున్
దరిసించునభిమతంబున, నరుదెంచుచునుండి మండలాధిప యంతన్. 168

తే. కాంచియేలెడుజయసేనుఁ గాంచి యతఁడు, నన్ను మన్నింప నందుఁ గొన్నాళ్లు నిలిచి
యొక్కనాఁ డేను బొడగంటి నొకవధూటి, నావిలాసిని చెలువ మేమని నుతింతు.

సీ. పొలఁతివేనలితోడఁ బురినెమ్మి తనపురి ప్రతివచ్చునని పాముఁ బట్టెనేని
యింతినెమ్మోముతో నెనయుదునని వారిపట్టి విష్ణుపదంబు ముట్టెనేని
చామచన్నులతోడ సరివత్తుమని కోకములు దండగుండాన మునిఁగెనేని
యతివమై దొరయుదు నని సువర్ణశలాక వహ్నిలోపలఁ జొచ్చి వచ్చెనేని
నిక్కువంబుగ నమ్మంగనేర కజుఁడు, శుద్ధపట్టంబు గనుటకుఁ జొరక మానె
ననిన నయ్యంబుజాతాయతాక్షితోడ, నితరవనితల నుపమింప నెట్లువచ్చు. 170

క. ఆయంగనక్రేఁగన్నుల, యోయారపుఁగలికిచూపుటురులం బడినం
గాయజునిచిత్తమైనను, గాయజసంతాపవహ్నిఁ గరఁగక యున్నే. 171

సీ. చంద్రబింబముఁ బాలసంద్రంబులోఁ దోఁచి కందెల్లఁ బోఁ బులు కడుగకున్నఁ
గామబాణంబులఁ గరసానఁ బట్టించి తోలుకారుమెఱుఁగునఁ దోడయకున్నఁ
బసిఁడినలాకకుఁ బరిమళం బొనఁగూర్చి గరువంపువన్నెలఁ గరఁగకున్న
జిగికందకుండ లేఁజిగురాకు గొనివచ్చి యొగరెల్లఁ బుచ్చి యింపొసఁగకున్నఁ
గాంతనెమ్మోమునకు వాలుఁగన్నులకును, వఱలునునుమేనికిని నొప్పవాతెఱకును
నీడుజోడైన ప్రతి యని యెన్నఁ గడిఁది, హస్తిమశకాంతరము సహజైకకాంతి. 172

క. అన్నాతిముద్దుమోమును, దిన్ననినెన్నడుము నగవుదేఱెడికన్నుల్
పెన్నెఱివేణియుఁ గ్రొవ్విన, చన్నులునుం గనినఁ బుష్పశరుఁడుం గరఁగున్ 173

వ. అది నరమోహిని యనువారనారీతిలకంబు. 174

ఆ. ఆవధూటితోడ ననుభవకేళికి, నభిలషించి యెవ్వఁ డరిగెనేని
నతఁడు రాక్షసాభిహతుఁ డగు నారాత్రి, యంద దాని కిట్టి నింద గలదు. 175

వ. తన్నిమిత్తంబున. 176

క. పురిలోన నెదురుఁ దెరువై, యరుదెంచిన నవ్వధూటి నంగుళిఁ జూపం
గరిమర్థిఁ జూడ వెఱతురు, పురుషులు రక్కసుఁడు చంపుఁ బొమ్మని భీతిన్ 177

క. అని విన్నప మొనరించిన, విని వేడ్కను విక్రమార్కవిభుఁ డప్పుడ స
జ్జనహితుఁ డగుకమలాకరుఁ, డనుచరుఁడై యరుగుదేర నరుదెంచి తగన్ 178

క. కాంచెం గాంచీపురముం, గాంచనమణిసౌధసాలఘనగోపురముం
జంచలనయనానటనస, మంచితపర్యటనరణితమణినూపురమున్. 179

వ. కాంచి యందు నయ్యిందువదనమందిరంబునకుఁ గమలాకరమహీసురోపదిష్టమార్గంబు
నం జని యజ్జనవరుండు. 180

క. నరమోహనవిలసనముల, మరుమోహనశరముకంటె మధురాకృతియై
నరమోహిని యనఁదగియెడు, నరమోహినిఁ గాంచి మనుజనాథుఁడు మదిలోన్

ఉ. ముప్పిరిగొన్న వేడ్క నరమోహినిపై నెలకొన్న చూపులం
ద్రిప్పఁగలేని యీమదవతీరమణీయతఁ బ్రాపున న్మరుం
డప్పరమేశపద్మనయనాంబుజగర్భుల నైన వ్రేల్మిడిం
ద్రిప్పలఁబెట్టు నంచు వినుతించి మదిం దిలకించి వెండియున్. 182

ఆ. ఈవధూటిరూపయౌవనసంపద, కాముకులకు లోచనామృతంబు
చిత్రగతి మృతంబు సేయుచునున్నది, కనకపాత్రలోనిగరళమట్లు. 183

వ. అని తలంచుచున్న యవసరంబునఁ గమలాకరుం డాకమలానన కిట్లనియె. 184

ఉ. ధీరుఁడు విక్రమార్కజగతీతలనాథుఁడు నిన్నుఁ జూచి ని
చ్చారతి వీఁడె వచ్చె ననఁ జాఁగిలి మ్రొక్కి ప్రియోక్తి నిట్లనుం
గ్రూరనిశాచరుం డొకఁడు కూరిమి నాయెడఁ గల్గియుండు నం
హార మొనర్చు వచ్చినవిటావళిఁ దన్నిశి నొక్క వ్రేల్మిడిన్. 185

వ. అని తనతెఱం గెఱిఁగించి మహీవల్లభునకు నప్పల్లవాధరి యుచితోపచారంబు లొ
రించి సరసకథాభూషణంబు లగుభాషణంబులం బ్రొద్దుపుచ్చుచున్న యంత సాయంతన
సమయం బగుటయు. 186

చ. మునుకొని దంష్ట్రికారుచులు ముందటిచీఁకటి నెల్లఁ బాపఁగా
వెనుకఁ దమాలనీలనిజవిగ్రహదీప్తులు చిమ్మచీఁకటిం

వెనుపఁగఁ గొమ్ములేనుఁగువిభీషణతం జనుదెంచుకైవడిన్
దనుజవరుండు వచ్చెఁ దనదారుణరూపము భీతిఁ బెంపఁగన్. 187

ఉ. తత్సమయంబునందు వసుధావరుఁ డుగ్గతుఁడై యదల్చి యు
ద్యత్సముదగ్రసింహగతి దైత్యుని మార్కొని యోరిదుష్ట ని
న్మత్సరబుద్ధి నీక్షణమ మర్దితుఁ జేసి ధరిత్రికెల్ల న
త్యుత్సవ మేనొనర్చెదఁ బయోరుహలోచనకోర్కి దీర్చెదన్. 188

చ. అన విని దానవేశ్వరుఁ డహంకృతి రౌద్రరసంబు మూర్తిగై
కొనినవిధంబునన్ నృపతికుంజరు నేడ్తెఱఁ దాఁకి పేఁకమైఁ
బెనఁగి పెనంగి లావఱనఁ బేర్చి నరేంద్రుఁడు కాళ్లుపట్టి నే
ల నడిచి మల్లవిద్య సఫలంబుగఁ బీనుఁగుఁజేసె దానవున్. 189

తే. ఇట్లు దానవు వెసఁ జంపి యిల్లువెడలఁ, దివిచి వైచిన మేదినీధవునిఁ జూచి
హర్షమున నరమోహిని యల్ల నగుచు, నింపు రెట్టింప నతనితో నిట్టులనియె. 190

క. నరమోహిని నానామము, నరఘాతిని యని జనంబు నను నిందించున్
నరనాథ నింద మాన్చితి, చరితార్థం బయ్యె నాదుజననం బరయన్. 191

తే. ఏను మీపనిచినపని యెట్టిదైనఁ, జేసి మీదాసినై సేవసేయుదాన
ననిన విక్రమాదిత్యుఁ డట్లైన నీవు, నాకుఁ బ్రియముగ నొకటి యొనర్పవలయు.

క. లోకవిలోచనకైరవ, రాకాచంద్రుం డితండు రమణీమణి నీ
వీకమలాకరుఁ బ్రియుఁగాఁ, గైకొను మిది నాకుఁ బ్రియము కమలదళాక్షీ. 193

వ. అని యయ్యిరువురం గూర్చి యజ్జననాథుం డుజ్జయనీపురంబునకుం జని దుష్టనిగ్రహ
శిష్టప్రతిపాలనంబులు సహజఖేలనంబులుగా ననయంబును సర్వంసహానిర్వహణదుర్వార
భుజాగర్వఖర్వేతరుండై రాజ్యంబుసేయుచుండి జగంబున నత్యాశ్చర్యభరితంబు లైన
చరితంబు లెఱుంగ వేఁడి కర్ణావతంసీకృతకాక్షేయకసహాయుండై చని యొక్కరుండును
బెక్కుదిక్కులం జరియించుచు నొక్కనాఁడు. 194

క. పేరడవిలోన రాఁగా, నీరజహితుఁ డస్తమించి నెఱినఖిలాశా
పూరితమై తమ మెచ్చెను, భూరివదాన్యులవితీర్ణిఁ బోల్పఁగఁ బట్టై. 195

క. ఆచీఁకటి నొక్కండును, ద్రోచినఁగ రామి ననతిదూరంబున వా
గ్గోచరము గానియున్నతి, నేచినవటవిటపినీడ నెలమి వసించెన్. 196

వ. అట్లున్నసమయంబున. 197

క. ఆవిటపి నుఛితవచన, ప్రావీణ్యము మెఱయ నున్నపక్షులకుఁ జిరం
జీవి యనువిహగముఖ్యుఁడు, కోవిదబహుమాననీయగుణుఁ డిట్లనియెన్ 198

క. మీ రాహారార్థముగాఁ, గోరి చరింతురు సమస్తఘోరాటవులన్
దూరగ్రామంబుల ఫలి, తారామంబులను దశదిశాంతరములలోన్. 199

తే. కన్నచోద్యంబు లేవేని గల్గెనేని, నాకు నెఱిఁగింపుఁ డేను వినంగవలతు
ననిన నందులో నబ్బరికాభిధాన, మొకపతత్రి యిట్లనియె నేఁ డుదయవేళ. 200

క. ఏ నొకకొందఱము మహా, గ్రామవనాంతరము లెల్లఁ గడచి చని గ్రహ
స్తోమగతిఁ బ్రతినిరోధన, భూమావంధ్య మగువింధ్యముసమీపమునన్. 201

క. చైత్రరథనందనంబుల, చిత్రస్ఫురణమున నుల్లసిల్లుఁ బ్రశంసా
పాత్రమయి యొక్కవిపినము, చైత్రరమాకాంతజన్మసదనం బగుచున్. 202

వ. అవ్వనంబున వన్యఫలాహరణార్థంబు సంచరించుచు నొక్కయెడం గమలకల్హారకుముద శోభితంబును గలహంసకారండవక్రౌంచచక్రవాక సారసమదసారంగసంకులారావవిరాజితంబును నగు నొక్కకమలాకరంబుతీరదేశంబున నేకబంధులోకపరివృతుండును దీర్ఘనిశ్వాసపవనధూళిధూసరితవదనుండును గళద్బాష్పనయనకమలుండును దురంతదుఃఖపరవశుండును నై యున్నకంకాళఖండనుం డను నొక్కవిహంగపుంగవుం గని చేరంజని తన్నెఱింగించుకొని దుఃఖకారణం బడిగిన నతం డెట్టకేలకుఁ జిత్తంబుకలంకదీర్చుకొని యూరెలుంగున నాతో నిట్లనియె. 203

తే. ద్వాదశగ్రామములకు నధ్యక్షుఁ డొక్క, రాక్షసుఁడు వింధ్యనగగహ్వరమున నుండు
నతని కాయూళ్లవార లాహార మెపుడు, బండిఁ గొనిపోయి పెట్టుదు రొండొకండ.

వ. వాఁ డన్నరమహిషసహితంబుగాఁ దదన్నంబు భక్షించుచుండు. 205

క. ఇలువరుసగాఁగ నీక్రియఁ, గలవారల నెల్లఁ బుచ్చెఁ గాలునిపురికిన్
ఖలుఁ డగు నారాక్షసుఁ డా, కులపడుఁ ద్రిజగంబు నతఁడు కుపితుండైనన్ 206

ఉ. ఏమని చెప్పుదున్ ఖగకులేశ్వర నాసఖుఁ డొక్కభూసుర
గ్రామణి చావఁగాఁగలఁడు రాక్షసుచే నదిమాన్పఁ ద్రోవలే
దేమియుఁ జూచినన్ హితులయిష్టు మొనర్పఁగ లేని నాభవం
బేమిభవంబు దీనికిని నే దురపిల్లెద నేమిసేయుదున్. 207

వ. అనిన నేనిట్లంటి. 208

క. నరులకుఁ బక్షులకును నె, ప్పరుసున సమకూరు మిత్రభావం బిదియ
చ్చెరువు వినవలతు నా కిది, పరిపాటి నెఱుంగఁజెప్పు బంధునిధానా. 209

వ. అనినఁ గంకాళఖండనుం డిట్లనియె. 210

క. నా ముట్టంబులు నేనును, వే చని యశనార్థ మడవి విహరింపంగాఁ
జూచి మముఁ బట్టఁ దిరిగెడు, నీచుఁ డొకఁడు మాచరించు నెల వెతకఁగి తగన్. 211

క. మచ్చులిడి యురులు గోనులు, నచ్చట వెస నొగ్గి చనిన నది యెఱుఁగక యా
మచ్చుచ్చురులను బడి వగ, నిచ్చను దురపిల్లుచున్నయెడ నచ్చటికిన్ 212

వ. సమిత్కుశార్థంబు దైవవశంబున. 213

క. వచ్చి యొకద్విజకుమారుఁడు, చెచ్చెర మముఁ జూచి కరుణ చిగురొత్తంగాఁ
గ్రచ్చఱ నయ్యురు లూడ్చిన, నిచ్చల మామనికిపట్లు కేగితిమి వెసన్. 214

క. అది చనియును నేఁటికి నిరు, వదియేఁడులు గడచె నాఁటఁబట్టియు నేనా
మది నాతనియాపదసం, పద నాయదిగాఁ దలంతు బంధుత్వమునన్ 215

క. అని చెప్పిన విని వచ్చితి, నని చెప్పిన విహగవిభునియాలాపంబుల్
వినియెఁ జెవియొడ్డి భూరుహ, మునక్రింద వసించి యున్నభూమీశ్వరుఁడున్ 216

క. విని యపుడ కదలి జామె, క్కినయంతకుఁ జనియె నసురకేలీసదనా
వనిభృత్కందరభూమికిఁ, దన కిదియ పరోపకృతికిఁ దఱి పొమ్మనుచున్. 217

క. చని వధ్యశిలాస్థలి స, జ్జనపతి కూర్చుండె నిర్విశంకత నంతం
గనియె గుహావెపలి చనుదెం, చి నిశాటుఁడు వధ్యశిల వసించినవానిన్. 218

చ. కని భృకుటీమహోగ్రపరికంపితఫాలభయంకరాస్యసం
జనితనిదాఘవారికణజాలవిజృంభణరౌద్రమూర్తియై
యనియెఁ గణంగి యోరిమనుజాధమ నిచ్చలుఁ దెచ్చువంటకం
బును నులివేఁడికూరలు నపూపములున్ గొనిరా కహంకృతిన్ 219

తే. ఒక్కఁడవ వచ్చి వధశిల యెక్కి నన్ను, నపహసించుచునున్నాఁడ వనుచుఁ దీవ్ర
గమనుఁడై చనుదెంచు రాక్షసునితోడ, నృపతి నిశ్శంక నిట్లను నిభృతుఁ డగుచు. 220

చ. దితిసుత నేఁడు చావనరుదెంచుమహీసురవర్యుమాఱు వ
చ్చితిఁ బరదేశి నాచనవు చేకొని మత్తనురక్తమాంసముల్

ధృతిఁ గొను మంతకంటెఁ బరితృప్తి యొనర్చు మదన్వయక్రమా
గత మగునిప్పరోపకృతికల్పనఁ బారము వొందఁ జేయుమీ. 221

ఉ. నావుడు దానవేంద్రుఁడు మనంబున నచ్చెరువంది సత్కృపా
భావనకుం బరోపకృతిభంగికి మెచ్చితి వేఁడు మర్థి నీ
కేవర మైన నిచ్చెదఁ బ్రహృష్టమనస్కుఁడ నైతి నీయెడన్
నావుడు విక్రమార్కనరనాథుఁడు నద్దనుజేంద్రుతోడుతన్. 222

ఆ. ఈవివేకబుద్ధి యీచిత్తసంశుద్ధి, యీకృపారసావసేకసిద్ధి
కలదె యొరుల కెందుఁ గారణజన్ముండ, వగుటఁ జేసి నీక యబ్బెఁ గాక. 223

తే. నాకు వరమిత్తు ననుమాట నైజమేని, మనుజవధ యొనరింపక మాను మనినఁ
దత్పరోపకారైకతత్పరత కలరి, యట్లచేసెద నని పల్కి యసుర చనియె. 224

వ. ఇవ్విధంబున. 225

ఆ. భూపచంద్రముఁడు పరోపకారార్థమి, దంశవేగ మనినధర్మమార్గ
సరణి దప్పకుండ సకలార్థిరక్షణ, వర్తనమున నిత్యకీర్తిఁ గాంచె. 226

మ. పరమబ్రాహ్మణదేవభక్తినియమప్రజ్ఞారమాలంకృతా
పరుషారాతిమహీశమంత్రిజనశుంభద్గర్వసంరంభసం
హరణప్రౌఢనయోన్నతా కనకదండాందోళికాఛత్రచా
మరముఖ్యోజ్జ్వలరాజచిహ్నమయసమ్యగ్వైభవప్రాభవా. 227

క. భావపరిశుద్ధికలనా, ప్రావీణ్యామృతగిరీశపావనపదరా
జీవయుగభక్తితత్పర, సేవాహేవాకనిరతసిద్ధయపాత్రా. 228

కాంతవృత్తము.

ధారాధరవాహనధైర్యకృతీ, క్షీరాబ్ధిశిబీశ్వరశీతలరు
గ్ధారాధరకల్పకకామగవీ, తారాధిపసన్నిభదాననిధీ.

గద్యము. ఇది శ్రీమదఖిలకవిమిత్ర పెద్దయమన్నయామాత్యపుత్ర
శారదాదయావిధేయ జక్కయనామధేయ ప్రణీతం బైన
విక్రమార్కచరిత్రం బనుమహాకావ్యంబునందుఁ
బంచమాశ్వాసము.

విక్రమార్కచరిత్రము.

షష్ఠాశ్వాసము.

క. శ్రీమేళనగుణఖేలన
సామాదికచతురుపాయచాతుర్యనిధీ
స్వామిహితకార్యఘటనా
సాముఖ్య జగత్ప్రసిద్ధ జన్నయసిద్ధా.

సీ. విభవంబుపొలుపున విలువిద్యబలుపునఁ బురుహూతుఁ దత్సుతుఁ బోలు ననఁగ
సత్ప్రభపెంపునఁ జాగంబుసొంపున మిత్రుఁ దత్పుత్రుని మీఱు ననఁగ
రాజరాజవిభూతి రతివిహారఖ్యాతి ధనదుఁ దత్సూనుని నెనయు ననఁగ
గంభీరతాస్ఫూర్తి ఘనకాంతిమయమూర్తి శరధిఁ దదాత్మజు దొరయు ననఁగ
నిరతసేవాగతాగణ్యనృపవరేణ్య, నుతకిరీటాగ్రకీలితనూత్నరత్న
కిరణనికరారుణారుణచరణుఁ డగుచు, విక్రమాదిత్యవసుమతీవిభుఁడు మెఱసె. 2

వ. అమ్మహీపతి యొక్కనాఁడు సకలప్రధానదండనాథసామంతమండలేశ్వరసమూహంబును
గురుభూసురపురోహితబంధుమిత్రపుత్రపౌత్రప్రకరంబును గవిగాయకపాఠకవైతాళిక
సందోహంబును బరివేష్టింప మణిగణభూషణప్రభాపటలజటిలశోభితాంగుండై మౌక్తిక
హారంబు నడిమినాయకరత్నంబునుం బోలెఁ దేజరిల్లుచు మణిమయోన్నతభద్రసింహా
సనాసీనుండై పేరోలగం బున్నసమయంబున. 3

సీ. ఆదినాథునియపరావతారము పూని మత్స్యేంద్రనాథునిమహిమఁ దనరి
సారంగనాథునిసామర్థ్యమును బొంది గోరక్షనాథునిగుణముఁ దాల్చి
సిద్ధబుద్ధునిబుద్ధి చిత్తంబునం జేర్చి ఖనిరువిద్యాధికఘనతఁ జేర్చి
మేఖనాథునిమంత్రవైఖరి వహియించి నాగార్జునునికళాశ్రీ గమించి
యావిరూపాక్షుఁ డితఁడన నతిశయిల్లి, యర్థి నవనాథసిద్ధుల కైక్యమైన
మోహనాకృతి యితఁ డనుమూర్తిఁ దనరి, చిన్నయస్వాంతుఁ డగు నొక్కసిద్ధవరుఁడు.

ఉ. పాదములందు బంగరపుఁబావలువెట్టి దుకూలకంథ మై
మోదముతోడఁ దాల్చి జనమోహనమారణధాతువాదయం
త్రాదినమస్తవిద్యల సమర్థు లనం దగుశిష్యపంక్తి య
త్యాదరలీల నిర్మ్మయిలయందుఁ దనుం గొలువ న్మహోన్నతిన్. 5

క. వచ్చి తగుచందమున సభఁ, జొచ్చి మహీకాంతుఁ జూచి సుభగాకృతికిన్
మెచ్చి తలయూఁచి కానుక, తెచ్చినరత్నంబుతోడ దీవన లిచ్చెన్. 6

ఉ. ఇచ్చిన సిద్ధవల్లభున కిమ్ముల నాసనపాద్యసత్క్రియల్
పొచ్చెము లేకొనర్చి నృపపుంగవుఁ డెయ్యది మీకుఁ జేరు తా
రచ్చటు నేను జేయుపని యెయ్యది భాగ్యయుతుండనైతి మీ
వచ్చుటఁజేసి భక్తజనవత్సల యన్న దరస్మితాస్యుఁడై. 7

క. ఇందుండుదు ననలే, కెందైనఁ జరింపుదును నిజేచ్ఛ మెయి సదా
నందుఁడు నామము వచ్చితి, నిందులకును నిన్నుఁజూడ నిష్టం బగుటన్ 8

వ. అని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె. 9

సీ. ఏవేళ వేఁడిన నావేళ దివ్యాన్నపానాదు లొసఁగూర్చుపాత్ర గలిగి
యెచ్చోట వ్రాసిన నచ్చోట పుటభేదనములు గావించుదండంబు గలిగి
యెటఁబోవఁ దలఁచిన నట కెత్తుకొనిపోవుసుకుమారయోగపాదుకలు గలిగి
యెపుడు విదల్చిన నపుడు వేలక్షలు కనకంబు వర్షించుకంథ గలిగి
నిర్మలజ్ఞానవిజ్ఞాననిరుపమాన, రాజయోగీశ్వరత్వవిరాజిమహిమ
తనర మించిననీ కస్మదాదులకును, హస్తిమశకాంతరము గాదె యంతరంబు. 10

సీ. వేయిమోములవాఁడు విషముక్తుఁడైనను బ్రతియగునీకుఁ భూభరణశక్తి
వేయిగన్నులవాఁడు విమలవర్తనుఁడైనఁ దరమగు వైభవస్ఫురణ నీకు
వేయిచేతులవాఁడు విగ్రహవ్యథఁ జెంద కున్నఁ దేజమున నిన్నోరయువాఁడు
వేనామములవాఁడు వేఁడనివాఁడైన నిత్యలక్ష్మీయుక్తి నిన్నుఁ బోలుఁ
గాక యేతద్గుణంబుల గణనసేయ, నన్యరాజన్యవరులు నీయంతవారె
ప్రసవశరరూప యప్రతీపప్రతాప, దీపితాటోప విక్రమాదిత్యభూప, 11

మ. అని యానందమరందకందళితవక్త్రాంభోజుఁడై యోగిరా
డ్జనసాఘుండు ప్రశంససేయుటయు నాసర్వంసహాధీశ్వరుం

డనఘా నీదుకటాక్షవీక్షణము నాయందం దనమై చెందెఁ గా
న నవీనప్రథమానభాగ్యమయధన్యత్వంబు నేఁ గాంచితిన్. 12

ఆ. అనుచు శిష్యసహిత మమ్మహాయోగీంద్రు, గారవించి కొలువువారి ననిచి
మనుజనాయకుండు మజ్జనభోజన, క్రియల వారికెల్లఁ బ్రియ మొనర్చె. 13

వ. వారలుం దానును సుఖాసీనులై యున్నయవసరంబున యోగీశ్వరునకు విశ్వంభరా
ధీశ్వరుం డిట్లనియె. 14

క. ఎన్నికకెక్కినదేశము, లన్నియుఁ జూచితిరి కరతలామలకముగా
నిన్నిటిలోపలఁ జోద్యము, కన్నది విన్నదియు నొకటి గలిగినఁ జెప్పుఁడా. 15

వ. అనవుడు. 16

చ. జనవర నీయెడం బ్రియము చాలఁగఁ గల్గి యపూర్వవృత్తముం బరో
జన మెఱిఁగింతు నన్యులకు సాధ్యముగానిది లాటభూమిఁ గా
ననమునఁ బుట్టమీఁద నొకనాతుకకోమలబాహువల్లి య
త్యనుపమకంకణాంకితసమన్వితమై కనుపట్టు నెప్పుడున్. 17

వ. అనిన నమ్మహీకాంతుం డక్కాంతవృత్తాంతం బాద్యంతం బెఱింగింపుఁ డనిన నాసిద్ధవ
రుం డిట్లనియె. 18

చ. భుజగజగద్విభూషణము పుష్పపురం బదియేలు రాజు చి
త్తజనిభమూర్తి కీర్తివనితారమణుండు ధనంజయాఖ్యుఁ డా
సుజనసుతప్రతాపుఁ డతిశోభనగానకళానిరూఢి శై
లజ నలరించి తత్కృపఁ గళావతిఁ గాంచెఁ గళావిశారదన్. 19

వ. అక్కన్యకాజననసమయంబున. 20

సీ. ఎలజవ్వనమున నియ్యిందీవరేక్షణ భూలోకమున వనభూమిలోన
వల్మీకబిలమధ్యవాసినియై యుండి కరపంకజము తదగ్రమున నిల్పి
యాకేలు గేల నెయ్యమునఁ గీలించినపురుషునిఁ దనపుష్పపురికిఁ దెచ్చి
యతని మజ్జనభోజనాదుల నలరించి మేలిపర్యంకంబు మీఁద నునిచి
తాను నొకశయ్య శయనించి మౌననియతి, నుండ మున్మాటు పలికింప నోపునేని
వాఁడు రమణుండు గాఁగలవాఁడు దీని, కనుచు నాకాశవాణి యిట్లానతిచ్చె. 21

చ. లలితకళావిశారద కళావతికేలది దాని నెవ్వఁడేఁ
బొలుపుగఁ బట్టనేని తనపుష్పపురంబునకుం గరంబు మె
చ్చులుగఁ గరంబువట్టికొనుచుం జని యాతఁడు తన్ను మూఁడుమా
టలు పలికింపఁ దక్కను దృఢంబుగఁ దక్కదు లేక తక్కినన్ 22

వ. అని చెప్పి యోగీశ్వరుండు ధరణీశ్వరున కిట్లనియె. 23

తే. ఆకళావతిసౌందర్య మనమశరుఁడు, ఎసఁగఁ జెప్పినఁ బొసఁగుఁ గా కితరజనులు
మించులావణ్యరిన మొకయించుకైన, నొలుకకుండఁగ వర్ణింపఁ గలరె జగతి. 24

సీ. అమృతాబ్ధి జనితమై యలరుకల్పకలత యంగనతనులత కమగుణంబు
పుండరీకాక్షుని పొక్కిటితమ్మికి సతిమోము నెత్తమ్మి సంగతంబు
కామసౌధోపరికనకకుంభములకు రమణీయురోజకుంభములు చెలులు
దివిజాధిపతిదంతితిన్ననినడపున కంగననడపు విహారభూమి
తెలివయుధరంబు పవడంపుఁదీవెయురవు, పడఁతియలకము లలులకుఁ బ్రాణసఖులు
ఇంతిచూపులు మగమీల నేలఁ గోరుఁ, దరుణిపలుకులు కామమంత్రములగములు.

చ. కలువల గండుమీలఁ దొలుకారుమెఱుంగుల నిండువెన్నెలన్
వలపులరాజుతూపు లగువారిరుహంబుల నెక్కయెత్తునన్
గెలుపుగొనంగఁ జాలు మృగనేత్రయపాంగనిరీక్షణద్యుతుల్
బలుపుగ ధైర్యమూలమునపాఁ దగలింపవె యీశ్వరాదులన్. 26

సీ.. ముద్దులుదొలఁకాడుముద్దియపలుకు లయ్యానమాస్త్రమంత్రబీజాక్షరములు
క్రొమ్మెఱుంగులనీనుకోమలిచూపు లయ్యంగసంభవువాలుటంపగములు
శృంగారరసమెలుక్కచెల్వయాకారంబు కాముని వలపుల కత్తె కనుఁగు
ఇంపులువెదచల్లునేణాక్షిచెయ్యులు శంబరారాతికి జయసాధనములు
కాంతమెయికాంతి కంతునిఖడ్గకాంతి, వనజముఖికురుల్ రతిపతివాగురములు
మగువమురిపంబు మరునిసామ్రాజ్యపదము, చెప్పఁ జిట్టలు పూఁబోఁడియొప్పకలిమి.

తే. సుదతిపలుకుల నమృతంపుసోన గురియుఁ, దరుణిచూపులు మెఱుఁగుముత్తియముల నీను
రమణిసేఁత లనంగతంత్రముల నెఱపు, నువిదనడపులు హంసల కొఱపుఁ గఱపు. 28

వ. అదియునుంగాక యానీరజానన నెవ్వండు వరియించె నతండు సార్వభౌముం డగుట
సిద్ధంబు గావున నౌదార్యవీర్యభుజశౌర్యసకలకళాచాతుర్యధైర్యధుర్యుండ వైననీకు

నమ్మత్తకాశిని పట్టంపుదేవియైన రత్నకాంచనసాంగత్యంబునుంబోలె నత్యంతశోభితం బగునని చెప్పిన. 29

ఉ. యోగివరేణ్య మీకృపఁ బయోరుహలోచనచెయ్యి చూడ నే
లాగున నాకుఁ జేకుఱు విలాసినిహస్తము నాకరంబు నే
లాగునఁ గీలితం బగుఁ గళావతిపుష్పపురంబులోని కే
లాగున నేను జేరుదుఁ దలంపఁగ దుష్కరభంగు లిన్నియున్. 30

వ. అదియునుంగాక యాబింబోష్ఠిమానవ్రతనిష్ఠాగరిష్ఠయై యుండ హృదయపుటభేదనంబు గావించి యూఁడుమాటలు పలికించుట యత్యంతదుర్లభం బని తలంచెద నన్న నమ్మానవేశ్వరునకు నమానుషచరిత్రుం డైనయాసదానందుండు కృపానందకందళితహృదయారవిందుం డై దారుశిలాలోహాదుల కైనను జైతన్యంబు గలిగించి పలికించెడినేర్పు గలుగునట్లుగా విద్యోపదేశంబుచేసి యాశ్రితానేకసిద్ధగణపరివృతుండై యంతర్ధానంబునొందె నంత విక్రమార్కుండును దత్కలతాసందర్శనకుతూహలావేశంబునఁ జిత్తం బుత్తలపడ నిజప్రధానాగ్రగణ్యుండును నాప్తుండును నైనభట్టిమొదలుగాఁగలవారికి నెవ్వరికి నెఱింగింపక నిజకరకీలితనిశితాసియ సహాయంబుగా నర్ధరాత్రంబున యోగపాదుకలు దొడిగి కదలి మనోవేగంబున ననేకశైలంబులు నరణ్యంబులుఁ దఱిసి లాటదేశంబునకుం జని యరణ్యమధ్యంబున. 31

ఉ. శ్రీకరమూర్తి యానృపతిసింహకిశోరము గాంచె నెక్కువ
ల్మీకము సంతతప్రకటలీనవధూకరకంకణప్రభా
నీకము వేష్టితామలకనింబకదంబతమాలవిద్రుమా
శోకము రంధ్రమార్గపరిశోభితగోచరనాగలోకమున్ 32

తే. గాంచి తిలకించి పులకించి కదియ నేగి, సమణికాంచనకంకణోజ్జ్వలిత మైన
హస్తకమలంబుఁ బలుమాఱుఁ బ్రస్తుతించి, సిద్ధుసూక్తుల కాశ్చర్యచిత్తుఁ డగుచు. 33

వ. సాహసంబుచేసిసాహసాంకుం డహీనాహిభువనబహుమానమాననీయవరారోహామనోహరనవరత్నమణిగణఘటితకంకణముద్రికాలంకృతహస్తాంబురుహవిన్యస్తకరారవిందుం డైన నానీలవేణి కళాపారీణగావున మీఁదటం బాణిగ్రహణంబు గలుగుటకిదియ కారణం బన్నకరణి నిఖిలక్షోణీభరణశోభాకరం బగుకరంబు కరం బనురాగంబున నిజకరంబునం గీలించి పుష్పపురంబునకుం జని వజ్రవైడూర్యమరకతపద్మరాగాది వివిధరత్నధగద్ధగాయమానమాననీయం బగుకనకమయసంకేతనికేతనంబున నునిచి ప్రదసో

పేతం బగుచతుర్విధాన్నపానాదులం బరితుష్టుం జేసి కర్పూరపరిమిళితం బగుతాంబూలంబు వెట్టి వినూత్నరత్నపర్యంకస్థునిం జేసి చతురపరిచారికాజనంబును వాకిటనుండ నియోగించి మణికవాటఘటనపాటవంబు నెఱపి తాను వేఱొక్కశయ్యం బసిండి తగడుదగడుమెఱుంగుగలపఱపుపయి శయనించి పట్టుపుట్టంబు ముసుంగువెట్టుకొని పలుకకున్నసమయంబున నప్పుడమిఱేఁడు వెఱఁగుపడి తనలో నిట్లనియె. 34

సీ. కురులు కప్పు దనర్చి యిరులుగ్రమ్మక యున్న నగవువెన్నెలమించు నిగిడెఁగాక
చన్నుజక్కవదోయి మిన్నువాఁకక యున్న పయ్యెదవల యడ్డపడియెఁగాక
కనుగండుమీలు వే కనఁచిపోవక యున్న చెవు లనుకొలఁకులఁ జిక్కెఁగాక
యాననాంబుజముపై నలులు పైకొనకున్న మేను సంపెఁగతావిఁ బూనెఁగాక
యొప్పు కనుఁబాటుదాఁకక యున్న రత్న, భూషణద్యుతు లొక్కటఁ బొదివెఁగాక
తలఁప నచ్చెరువైనయీతరళనయన, యవయవశ్రీలలీల లేమని నుతింతు. 35

చ. పసిఁడిశలాకవ్రాలెఁ గనుపట్టుతనుం గనుఁగొంచు మన్మథ
ప్రసవశిలీముఖాలి కగపడ్డ మనోగతి నెట్టకేలకున్
వెన కుదియించి చూపులచవిం బులకించుచు నున్నచోటఁ దా
మునుఁగిడికొన్న దింతి నిజమూర్తిఁ గనుంగొననీని కైవడిన్. 36

వ. అనివెండియు, 37

ఉ. ఇంచుకప్రొద్దుపోకడకు నెవ్వరితో నుబుసేమి చెప్పదుం
బంచశరవ్యథం దలఁకుభావము నేగతిఁ గుప్తరింతు నీ
చంచలచారులోచనఁ బొసంగఁగ నేగతి మూఁడుమాటలా
డించి కవుంగిలింతు నని డెందములోఁ దలపోసి యంతటన్. 38

ఉ. దీనికిఁ జింతయేల యని తెల్వి మనంబునఁ బూని కాంతిరే
ఖానవరత్నదీపకళికం దనరారెడుదివ్యగంబమున్
దా నొకనూత్నమంత్రమున దాని నజీవను జేసి దానితో
శ్రీనెఱయంగ నొక్కకథ చెప్పఁగదే యని గారవించినన్. 39

క. అయ్య యవుఁగాక యంచును, దియ్య మెసఁగ రాజుఁజూచి దివ్యాయగంబం
బియ్యకొని యపూర్వపుఁ గథ, నెయ్యంబునఁ జెప్పఁదలఁచి నెఱి నిట్లనియెన్. 40

చ. నరవర సావధానముగ నాదొకవిన్నప మాలకింపు ము
త్తరకురుభూములందు విశదంబుగ నాగపురం బనంగ న

త్యురుతరలక్ష్మి సెక్కుపుర మొప్ప నయోధ్యకుఁ బొమ్మవెట్టి కి
న్నరపతిపట్టణంబు నగి నాకపురంబుఁ దృణీకరించుచున్. 41

మ. విను మాపట్టణ మాదిరాజవిలసద్విఖ్యాతిగర్భధ్వజుం
డనుభూపాలకుఁ డేలుచుండును జనాధ్యక్షుండు భూమీశ భూ
జనసంస్తుత్యుఁడు నిత్యసత్యుఁ డురుసౌజన్యుండు ధన్యుండు స
త్యనయప్రాభవధీవిధేయుఁడు గుణాధారుండు ధీరుం డిలన్. 42

క. మనునిభుఁ డనఁ దనరినయా, మనుజపతికి సుగుణమధుపమంజరి యనఁగా
జనియించెఁ గామమంజరి, వననిధి జనియించుపద్మవాసినిఁ బోలెన్. 43

సీ. కమ్మనిపసిఁడిటంకంబునఁ గరఁగిన లాలితనూత్నశలాక వోలె
రమణీయశృంగారరసమునఁ బసనారుమురిపంపువలపులమొలక వోలెఁ
గళ లమృతంబుచేఁ గరువుగాఁ గట్టి వరించి నించినచంద్రరేఖ వోలె
మీఱి తళుక్కునమెఱసి నిల్చినయట్టిసోగక్రొమ్మెఱుఁగు లేఁదీఁగ వోలె
దినదినంబునఁ బెరుఁగుచుఁ దియ్యమొదవఁ, దల్లిదండ్రులమనము లుత్సవము లొందఁ
గామమంజరి మంజువికాస మెసఁగెఁ, బ్రజలకెల్లను గన్నులపండు వగుచు. 44

చ. పడఁతుకదేహవల్లికకుఁ బ్రాయపుసంపద కాపువచ్చినన్
నొడువుల రాజకీరముల నున్నిపల్కులఁ నూలఁదోలె ను
గ్గడువగుమేనికాంతిఁ దొలుకారుమెఱుంగులమించు మించె నె
న్నడుపులచేతఁ గీడ్పఱిచె నాగమరాళమయూరయానముల్. 45

క. ఎవ్వరికైనను గనుఁగవ, యువ్విళ్లూరంగ మరునియున్మదనాస్త్రం
బివ్వనితయొకో నాఁగను, జవ్వనమునఁ బువ్వుఁబోఁడి సన్నుతికెక్కెన్. 46

క. లాలితమధురసుగంధము, గ్రోలఁగ విరిదమ్మిమీఁదఁ గొమరారెడుమ
త్తాలికులమొక్కొ నాఁగను, బాలిక నెన్నుదుటఁ గురులు భాసురమయ్యెన్. 47

తే. ఒప్పులే యేటి మాఱులేకుండ బ్రహ్మ, యంగకంబులు చేసె నంచాత్మ మెచ్చి
యవయవశ్రీలు గనుఁగొనునట్టియిచ్చఁ, దరుణికన్నులు తలచుట్టుఁ దిరిగివచ్చు. 48

తే. బయలఁ గనుపట్టు నెంటికంబంబుమీఁదఁ, బసిఁడికుండలు నిల్పినభంగి దోఁప
ననదుఁగాఁదీఁగెఁ బొలుపారు నారుమీఁద, వలుదనునుగుబ్బలొప్పారు వనజముఖికి.

ఉ. అంతటఁ గూర్మి నందనవయఃపరిపాకము చూచి తండ్రి య
త్యంతముదంబునం బొదలి యంగజలక్ష్మియుఁబోలె నున్నయీ
కాంతకు వంశశీలగుణగౌరవయౌవనరూపసత్కళా
వంతుఁడు కాంతుఁడైన గరువంపుఁదపంబు ఫలంబు నొందుఁబో. 50

వ. అని విచారించి సకలలోకవిజయధ్వజుం డగుధర్మధ్వజుండు మదవదనహ్యారిపుకరటి
సింహుం డగుసింహకేశ్వరుకుమారుండు హేమాంగదుండు రూపవిజితమకరధ్వజుం
డగుట మున్న వినియునికిం జేసి తగినవారలం బుచ్చి రప్పించి ప్రియపూర్వకంబుగా
గారవించి శుభముహూర్తంబున నానృపకుంజరునకుఁ గామమంజరిని వివాహంబుచేసి
మణిగణోజ్జ్వలానేకవిరాజితోపచారంబులం బూజించి యల్లునిఁ గూఁతు ననర్ఘ్యశ్రీ
రత్నఖచితకనకమయమందిరంబున నుండ నియమించిన. 51

క. రతియును గంతుండును శచి, సతియును నింద్రుండుఁబోలె జలజాక్షియు భూ
పతియు సుఖాంబుధిఁ దేలుచుఁ, జతురత విహరించుచున్నసమయమునందున్. 52

క. హేమాంగదభూపతి తన, భూమికిఁ బోవంగ బుద్ధిపుట్టి విరక్తిన్
ఏమివిహారమునకుఁ జొర, కేమియు ననకున్న నింతి యిట్లనుఁ దనలోన్. 53

క. ఏకాంతకాంతరూపమొ, యీకాంతునినయనవీథి కిరవైనదిగా
కేకాంతంబునఁ గాంతల, కేకాంతులు నెఱపు సడల నిట్లుండుదురే. 54

వ. అని యతని తెఱం గెఱుంగం దలంచి సవినయంబుగా నిట్లనియె. 55

క. ఓనరనాయక భవదీ, యాననమునఁ దెలివి దోఁప దాత్మయుఁ జింతా
ధీనం బైనది యీగతి, నానయహీనతనొ మజ్జనకుచేఁతలనో. 56

వ. అనవుడు. 57

క. నీవలన నప్రియం బొక, యావంతయు లేదు భూతలాధీశుఁడు న
న్నేవలన నుదాసీనత, గావింపఁడు వినుము నాదుగతి నలినాక్షీ. 58

సీ. ఏను బొత్తుకురాక యెన్నఁడు నారగింపనియట్టిభక్తినుజ్జనకుఁ దలఁచి
చెమటనెత్తురుగాఁగఁ జిత్తమ్మునఁ దలంచి యర్మిలిఁ బెనుచుమదంబఁ దలఁచి
నిమిసంబు ననుఁబాసి నిలువక యొడఁగూడి చరియించుమత్ప్రాణసఖులఁ దలఁచి
యెయ్యది పనిచిన నెయ్యఁ జేయుచు నాదుకనుసన్న మెలఁగుభూజనులఁ దలఁచి

గంధసింధురసైంధవోత్కరముఁ దలఁచి, సతతసేవాగతనరేంద్రవితతిఁ దలఁచి
వనటఁ బొదవిన నింత యొప్పనిమనమున, నున్నచందంబు గాని వేఱొండు లేదు. 59

క. అనిన విని కామమంజరి, యనఘా దీనికి విచార మందఁగ నేలా
జననాథు మొఱఁగి పోదము, మనభూమికి నతఁడు విన్న మాన్పఁగఁ జూచున్. 60

వ. అనిన నత్తలోదరియుత్తరంబునకుఁ జిత్తం బిగురొత్త నియ్యకొని హృద్యానవద్యంబు లైనమణికనకాదిసమస్తవస్తువులు నాయితంబు చేసికొని గమనోన్ముఖుండై యుండు నంత మార్తాండమండలంబు పశ్చిమాచలప్రాసాదశిఖరంబునకు శాతకుంభకుంభంబై యుల్లసిల్లె నయ్యవసరంబున. 61

క. తక్కువలు గాక నిగిడెడి, మక్కువలు మనంబులోన మల్లడిగొనఁగా
జక్కవలకవలు విరహము, పెక్కువలు దలంచి పరితపింపఁగఁ జొచ్చెన్ 62

క. పగలెల్లను దము నేఁచిన, వగ లెల్లఁ దలంచి యిరులుపవుఁజులు దనపైఁ
దెగి యెత్తివచ్చు నని రవి, వగ బెగడినభంగి నపరవనధి నణంగెన్. 63

క. మెఱ పగ్గలింపఁ జుక్కలు, తఱచై పొడముటయు గగనతల మొప్పారెన్.
మెఱుఁగారుముత్తెములచే, మెఱవడి యగునల్లపట్టుమేల్కట్టుగతిన్ 64

శా. ఉర్వీచక్రమునం జరాచరములై యొప్పారురూపంబులన్
దుర్వారోన్నతి లోనుచేసికొని చేతోవృత్తి కాశ్చర్యమై
పర్వెం జీఁకటి నీలనిర్మలరుచిన్ భవ్యప్రభావంబునన్
సర్వంవిష్ణుమయంజగత్తనుట నైజంబైనచందంబునన్. 65

వ. ఇట్లు క్రమంబునం దమంబు నిగిడి మిణ్ణుపల్లంబు బయలోలం బని యేర్పఱుప రాకున్నసమయంబున నటమున్న సాహిణి నడిగి తెచ్చి సన్నద్ధసర్వాయుధం బైన యింద్రాయుధం బనుతురంగంబు నంతరంగంబున సంతసం బెసంగ నంగనాసహితం బారోహణంబు చేసి పౌరు లెల్ల నిద్రించుచుండఁ దలవరులఁ గన్నుఁబ్రామి పురంబు నిర్గమించి నిజపట్టణాభిముఖుండై యరుగునప్పుడు నిజాన్వయజాతుం డైనహేమాంగదమహీపాలునకు గమననివారణకారణం బైనయంధకారంబు దూరంబుసేయ నుత్సహించుచందంబున. 66

సీ. నైకసేసి పూర్వదిక్కామినీమణి చూచుపద్మరాగంపుదర్పణ మనంగ
వేయిగన్నులుగలవేల్పుతొయ్యలి చేతఁ జాపట్టుచేపట్టుసురఁటి యనఁగ

విరహులపై దండువెడలంగఁ దమకించునసమాయుధుని కెంపుటరిగ యనఁగఁ
గల్పకభూజశాఖాశిఖాగ్రంబున భాసిల్లుపరిపక్వఫల మనంగ
నభ్రమాతంగకులపతియఱుత నొప్పు, కనకఘంటిక యనఁగ లోకములకెల్ల
నుదయరాగంబు రాగంబు నొదవఁజేయ, నిందుఁ డుదయించె లోచనానందుఁ డగుచు.

వ. తదనంతరంబ. 68

సీ. గంగాప్రవాహంబు గాఁబోలు నని వసిష్ఠాదు లనుష్ఠాన మాచరింప
నమృతంబు వెల్లువ యని నిలింపాదులు మునుకొని దోసిళ్ల ముంచిక్రోల
దుగ్ధాంబునిధి యని తోయజాక్షుఁడు శేషపర్యంక మిడుకొని పవ్వళింపఁ
బరమేశువిశ్వరూపం బని బ్రహ్మాదు లమర దండప్రణామములు సేయఁ
దలఁప భూనభోంతరములకొలఁది దెలిసి, బెరసి యెన్మిదిదిక్కులఁ బొరలి పొరలి
దట్టముగ నంతకంతకుఁ దనరి తనరి, యిట్టలంబుగ వెన్నెల నిట్టవొడిచె. 69

వ, అంత. 70

సీ. పసగలవెన్నెల మిసిమిపుక్కిటఁ బట్టి పాసఁగఁ బిల్లలనోళ్లఁ బోసిపోసి
నున్ననిక్రియ్యన్క వెన్నెలతుంపరల్ హుమ్మని చెలులపై నుమిసియుమిసి
కమ్మనివెన్నెల కడుపునిండఁగఁ గ్రోలి తెలివెక్కి గఱ్ఱునఁ దేన్చి త్రేన్చి
కన్నిచ్చలకువచ్చు వెన్నెలక్రొన్నురు వేఁటివే ప్రియురాండ్ర కిచ్చియిచ్చి
తఱచు వెన్నెలగుంపులఁ దాటితాటి, యీఱమగు వెన్నెలలలోనఁ దూఱితూఱి
పలుచనగు వెన్నెలలోనఁ బాఱిపాఱి, మెలఁగెఁ జెక్కుచకోరంపుఁబులుఁగుగములు.

వ. ఇవ్విధంబున సాంద్రం బైనచంద్రాతపంబున నరేంద్రుం డతంద్రుండై హయంబు రయంబునకు మెచ్చుచు నతిదూరం బరిగి వేకువ యగుటయు నిద్రాలసుండై యొక్క పురోపవన ప్రాంతంబున వటవిటపి నశ్వంబు బంధించి యాతరుచ్ఛాయను సతియంకతలం బుపధానంబుగా శయనించి కన్ను మొగుడ్చునంత. 72

ఉ. రాయిడికత్తెలైన పెనుఁబ్రాయిడియత్తలయింట్లఁ గోట్రముల్
సేయువిలాసినుల్ మునుకునెందఁగ వేశ్యలప్రక్కదాపులం
బాయనికాముకుల్ వెలుకఁబాఱ కలంగఁగ మ్రోసెఁ గొక్కొరో
కోయని కుక్కుటస్ఫురదకుంఠితకంఠకఠోరనాదముల్. 73

సీ. శ్రీమదామ్నాయలతామూలకందంబు పద్మినీమదవతీప్రాణపదము
చక్రవాకానీకసంజీవనౌషధ మఖిలలోకాలోకనాంజనంబు

ప్రబలాంధకారనిగ్రహరత్నదీపంబు హరిహరబ్రహ్మవిహారగృహము
కైరవకాననోత్కటకాలకూటంబు ప్రాలేయవిఘటనాకీలకంబు
రత్నసానుసురక్షణారక్షకుండు, సతతసన్మార్గలంఘనజాంఘికుండు
దివిజకల్లోలినీసపత్నీగురుండు, భానుఁ డుదయించె దేదీప్యమానుఁ డగుచు. 74

వ. అంత నంతవృత్తాంతంబు నెఱింగి ధర్మధ్వజుండు ప్రళయకాలవృషభధ్వజుండునుంబోలెఁ గోపారుణితలోచనుండై నిజదండనాథుం డగునీతిధ్వజుం బిలిపించి యిట్లనియె.

చ. తగిననరేంద్రసూనుఁ డని తన్నుఁ బ్రియంబునఁ బిల్చి తెచ్చి మ
చ్చిగఁ సుత నిచ్చి మత్ప్రతిముఁ జేసినసింహళరాజసూనుఁ డా
తగవు మదిం దలంపక ముదంబున మత్తురగంబు నెక్కి ప్రము
చ్చుగతి వధూటిఁ గొంచుఁ బ్రజఁ జొక్కిడి పోయినవాఁడు చూచితే. 76

క. చనఁ దలఁచిన మన మనుపఁగఁ, జన నొప్పదె తనకు నిట్టిచలచిత్తునిపై
ననుసమసేనాన్వితముగఁ, జని క్రమ్మఱఁ బట్టి తెమ్ము సమ్ముఖమునకున్. 77

వ. అనిన విని నీతిధ్వజుండు యుద్ధసన్నద్ధాఖిలసేనాసమన్వితుండై యాప్రొద్దె కదలి హేమాంగదుండు చనినజాడ యరసి యతిత్వరితగతిం జని కూడముట్టిన నాభీలంబైన యాకలకలంబాలించి కామమంజరీకాంత నలుదిక్కులుం బరికించి పడగలయడియాలంబులు నిరీక్షించి నిజజనకు సేనాసంకులంబుగా నిశ్చయించి తనపతికి నిద్రాభంగంబు గాకుండ నతని యుత్తమాంగంబున కుపధానంబుగా నొక్క పరిధానంబు చుట్టి పెట్టి తెలచీర యాయితంబు చేసికొని సంగరోత్సాహం బంతరంగంబునం బొంగ సన్నద్ధసర్వాయుధం బైనయింద్రాయుధంబు నారోహణంబుచేసి ప్రాణేశ్వరచరణస్మరణపరిణతాంతఃకరణ యగుటను రణవిహరణంబు తృణకణాయమానంబుగా గణించుచు పటువిటపి కనతిదూరంబున వచ్చుచున్న తత్ప్రబలవాహినిలోనికి నిజవాహనంబు నుఱుకతఱియంబఱపి. 78

మ. మదదంతావళదంతముల్ నఱకు నమ్మావంతు లుద్భ్రాంతతన్
బెదరం బల్లము గుఱ్ఱముల్ రవుతులున్ వేటాఱుతుండెంబులై
చెదరంగా వడి వ్రేయు వీరరథికశ్రేణిన్ బలౌఘంబులం
గుదియంజేయు భటాలిఁ ద్రుంచు విలసద్ఘోరాసిధారాహతిన్. 79

చ. ప్రతిబలవార్ధి బాడబముభంగి దహించును రాముపోలికన్
శితశరధారపాల్పఱుచుఁ జెల్లెలికట్టయుఁబోలెఁ బాఱనీ

కతులితలీల నాఁగ మునియచ్చునఁ బొంకమణంచు మందర
క్షితిధరవృత్తిమైఁ గలఁచుఁ జిత్రముగా లలితాంగి యుక్కునన్. 80

క. సరి సాధానముసేయుట, యరిఁబోయుట తివియుఁ జేయు టద్భుతకరమై
తరుణిశరంబులు భానుని, కరములగతి రిపులగములఁ గప్పెఁ దఱుచుగన్ 81

క. కప్పిన మదిలో నెంతయు, నుప్పొంగెడురౌద్రరసమహోగ్రత నింతిం
దప్పక కనుఁగొని కన్నుల, నిప్పులు రాలంగ వాహినీపతి పల్కెన్. 82

క. అక్కన నిడుకొని మక్కువ, పెక్కువమై నేను బెనుపఁ బెరిఁగితి నేఁడుం
జెక్కడిచిన వస రాలెడు, నిక్కము నాకోలుతలకు నిలువఁగఁ గలవే. 83

వ. అనవుడు నక్కాంతారత్నంబు. 84

క. తనయింటిదీప మనుచును, విను ముద్దిడికొనఁగఁ దలఁచువీఁడేడి గలఁడే
నను మాఱ్కొనఁగఁ దలంచెదు, మును పెంచినమందె మేలమున నాలమునన్, 85

క. ననుఁ గినియఁజేసి మగుడం, జనఁ గలవే నీవు పురికి స్వామిహితుఁడవై
చను మింక నింద్రపురమున, కనినం గోపించి యేసె నతఁ డంపగముల్. 86

క. ఏసిన నవిపొడిచేసి శ, రాసనముం దునిమి వేయ నతఁ డొండొకబా
ణాసనము నెక్కువెట్టి శ, రాసారము గురియఁ దొడఁగె నంబుదముక్రియన్. 87

వ. ఇత్తెఱంగున నొండొరులకు వ్రటపడక యయ్యిరువురుం జలంబును బలంబును మెఱయ
దృష్టిముష్టిలక్ష్యాలక్షితశీఘ్రతరశరసంధానాకర్షణమోక్షణదూరాపాతనాద్యనేకధను
ర్విద్యాకౌశలంబులు మెఱయుచుఁ బెద్దయుంబ్రొద్దు మహాయుద్ధంబు సేయుచున్న
సమయంబునఁ గామమంజరి నీతిధ్వజునిరథరథ్యసారథుల లీలవ్రాలె నాభీలభల్లంబులు
పెల్లేసిపొడిచేసి పేర్చిన నతండు విరథుండయ్యును బొలివ్రావనిబలిమి నతినిశిత
విశిఖంబులువఱపిన నత్తన్వి కుముదలోచన యయ్యును గోపావేశంబున నరుణాబ్జ
పత్రనేత్రయైయతనికోదండంబు తుండంబులుచేసి మఱియును. 88

తే. ఎత్తనెత్తఁగఁ జాపంబు లెన్నియేనిఁ,దోడుతోడనె తునుమాడి తోయజాక్షి
తోమరము వైవ నడుమనత్రుంచి వైచెఁ, గుంత మెత్తినఁ బొడిచేసెఁ గుంతమెత్తి. 89

వ. ఇవ్విధంబున. 90

క. ఆహవమునఁ దరుణీమణి, బాహాటోపమున సైన్యపతిఁ దూలించెన్
సాహసము షడ్గుణం బని, యూహింపఁగ సతులకెందు నుచితము కాదే. 91

వ. ఇట్లు వికలసకలాయుధుండై సేనానాయకుండు. 92

క. కనుకనిఁ బఱచిన నాతని, వెనుకొనుటయు వాఁడు శరణువేఁడినమాత్రం
గినుక యుడిగి తొయ్యలి మదిఁ, గనికరము జనింప మగిడెఁ గాంతునికడకున్. 93

ఉ. అంతట మేలుకాంచి వికచాబ్జముఖిం దురగంబు గానమిం
జింత జనింప నున్న నృపసింహుఁడు గాంచె హయాధిరూఢయై
సంతసమార వచ్చిన నిజప్రియభామిని నుగ్రసంగర
శ్రాంతశరీరిణిన్ మహితసజ్యశరాసనబాణధారిణిన్. 94

చ. కని తురగాధిరూఢగతిఁ గార్ముకబాణకృపాణపాణివై
చనిననిమిత్త మెయ్యది నిజం బెఱిఁగింపు మనంగ నాథుతో
వనజదళాక్షి యిట్లను నవారణ నన్నును నిన్నుఁ బట్ట మ
జ్జనకుఁడు దాడిమైఁ బనిచె సైన్యయుతంబుగ దండనాథునిన్. 95

చ. పనిచినఁ గూడముట్టిన నృపాలకసైన్యముఁ గాంచి కొంచెపుం
బనికయి నీదునిద్రకును భంగ మొనర్పఁగ నేల యంచు నేఁ
జని యనిచేసి తత్ప్రబలసైన్యము నెల్లను దూలఁదోలి యే
వెనుకొన భీతుఁడై శరణువేఁడినఁ గాచితి సైన్యనాథునిన్. 96

వ. అని విన్నవించి హయావతీర్ణయై కృపాణబాణాసనబాణతూణీరంబులం దురంగంబు
పై నెప్పటియట్ల పదిలపఱిచి వినయవినమితోత్తమాంగ యైనయత్తన్విఁ జిత్తం బిగు
రొత్త సమీపంబున నునిచికొని యతం డిట్లనియె. 97

క. తలఁపఁగఁ గయ్యాపువెరవును, నలవును నీకచ్చుపడుట యచ్చెరు విమ్మైఁ
దలపూ వాడక యుండఁగ, బలుసేన జయించి తిట్టి భార్యయుఁ గలదే. 98

తే. అనుచుఁ బ్రియురాలిఁ జేరంగ నల్లఁ దిగిచి, ఘనకుచంబులు విపులవక్షంబుతోడఁ
గదియఁ జేర్చుచు బిగియారఁ గౌఁగిలించి, విజయ మగ్గించి చెవులకు విందొనర్చి. 99

వ. కదలి యచ్చోటికనతిదూరంబునఁ దేటనీట నొప్పారునేట సంధ్యావందనాదికృత్యం
బులు నిర్వర్తించి యమ్మేటిజోటియుం దానును ఘోటకంబునుం దత్కాలోచితాహా
ర్యంబులం దృప్తి నలిపి కాలుకొన్నయంతనేల యరిగి యపరాహ్ణసమయంబున నొక్క
పురవరోపాంతంబున నేకాంతంబై శశికాంతోపలరచితం బైనకాళికాస్థానంబున విడి

సి యున్నంత నత్తలోదరి తనమగనిచేతికి నెక్కసొన్నాటంకం బిచ్చి యిప్పట్టణంబున
నాహారం బడిగి తెమ్మనుటయు. 100

క. అన్నరపతి తగులాగున, నన్నగరము వొచ్చి యెల్లయంగళ్లందున్
సొన్నాటంకం బిచ్చెద, నన్నమిడెడువారు గలరె యని యడుగుతఱిన్. 101

క. విన్న జనము లవ్విభునిం, గన్నారం జూచి యాదిగర్భశుఁ డితం
డెన్నఁడుఁ బ్రయాసమునకుం, జన్న తెఱఁగు దోఁప దేల చనుదెంచెనొకో. 102

క. సొన్నాటంకము సేయఁగ, నన్నము దన కెట్టు వెట్ట నగు గరగరగా
విన్ననువున నని పలుకుచు, నున్నన్ విన్నఁదన మెసఁగ నున్నకుమారున్. 103

క. కనుఁగొని విలాసవతి యనఁ, జనువారవధూటి దాసి చని తద్విధమే
లినదాని కెఱుఁగఁజెప్పి త, దనుమతిఁ గొనివచ్చె నింటి కానృపతనయున్ 104

వ. ఇట్లు వచ్చిన హేమాంగదమహీపాలు నవ్వాల యభ్యంతరమందిరంబునకుం దోడ్కొని
పోయి సమున్నతకనకాసనంబున నునిచి తత్క్షణంబ. 105

ఉ. మజ్జనభోజనాభరణమాల్యవిలేపనవస్త్రరాజిచే
బుజ్జవమారఁ దృప్తిసనఁ బూజలొనర్చి లతాగృహంబులోఁ
గొజ్జెఁగనీటఁ బైచులికి గ్రొవ్విరిజాజులఁ జేసినట్టిపూ
సెజ్జకుఁ దార్చి చిత్తజవిశేషసుఖంబుల నోలలార్చినన్. 106

వ. ఇట్లు వారసీమంతినీకృతనిరంతరలతాంతశరలీలాసంతోషితస్వాంతుండై మైమఱచి
మహీకాంతుండు నిజకాంతవలనిచింత యావంతయు లేక యుండె నంత. 107

చ. ఉదయమునం దలిర్చుదిశ నెల్లక తన్వసుహీనుఁజేయుచుం
గదిసి ప్రతీచిఁ జెందె దిననాథుఁడు భూరమణుండు నంతతా
భ్యుదయముఁ గోరుచున్నసతి నెల్లక తన్వసుహీనుఁ జేయఁగా
మదిఁ దలపోయువారసతి మక్కువఁ జెందినలీల నత్తఱిన్. 108

వ. ఇట్లు సూర్యాస్తమయం బగుటయుఁ దనపతి రామికిఁ గామమంజరీకాంత సంతాపి
తాంతఃకరణయై. 109

చ. ఇరవును దల్లిదండ్రులను నెత్తినపెంచినవారిఁ బాసితిన్
దురమునఁ దండ్రిసైన్యపతిఁ దోలితి సేనలతోడఁగూడ నీ

పురుషునిమీఁదిభక్తి మఱి పోయి యితండును రాక తక్కె నె
వ్వరుసున నోముసోఁచితినొ ప్రాక్తనజన్మమునందు నక్కటా. 110

వ. అని విలపించుచున్న సమయంబునఁ గాళికానికేతంబునకు నొక్కవృద్ధాంగన చనుదెంచి దీపికానికరంబు సమర్పించి మనోభవరాజ్యలక్ష్మియుంబోలె నున్నయత్తన్వి నిరీక్షించి నీ వెవ్వ రెందుండి యేమికతంబున వచ్చి యిచ్చట నొంటి నున్నదాన వనినం దన వృత్తాంతంబంతయు నెఱింగించిన. 111

క. అజ్జరఠ దోడుకొనిచని, మజ్జనభోజనము లాత్మమందిరమున నా
లజ్జావతి కొనరించి సు, హృజ్జనభావంబు నడపి హృదయముఁ దేల్చెన్. 112

ఆ. మగఁడు చన్న దెసకు మనసును జనియున్నఁ, జెయ్వు వెఱఁగుపడినఁ జెవులుసారని
వృద్ధవనితకథలు వెసవెడ నూఁకొంచు, నుండె వగల నెగిలి యుత్పలాక్షి. 113

క. వేగింపరాని వేదన, వేఁగింపఁగ నంత ప్రొద్దు వేగియు సతికిన్
వేగకయుండెను దైవని, యోగంబున నంతఁ బతివియోగము కతనన్. 114

ఆ. ఎట్టకేలకట్లు హితవచనంబుల, నువిద నూఱడింప నుల్లమునను
లేనిధృతి ఘటించి లేమ యాపూజారి, సానిఁ బిలిచి ప్రియము సాలఁ జెప్పె. 115

క. క్షోణీనాయకుఁ గానమిఁ, బ్రాణములును మేన వెడలఁబాఱం జొచ్చెం
బ్రాణసఖీ యే వెరవునఁ, బ్రాణేశ్వరు నన్నుఁ గూర్చి బ్రతికింపఁగదే. 116

క. పతికలుగుకంటె సౌఖ్యము, సతులకు నొండొకటిగలదె చర్చింపంగాఁ
బతిలేమి సర్వశూన్యము, పతి గలిగిన సతికి నింద్రపదమది యేలా. 117

వ. అనినం బూజరిసాని యెత్తెఱంగున నైన భూవరోత్తము న్నీదకి తెత్తునని యరిగిన.

తే. మగనిపోకకుఁ గడలేనిదిగులు వొదువఁ, గామమంజరి యెంతయుఁ గళవళించి
యరయఁ బోయినయంగనతెరువు చూచి, వనట నిట్లని తలపోయు మనములోన. 119

సీ. పూర్ణచంద్రాననుఁ బొడగాంచివచ్చినఁ దొడిగినతొడవు లావడఁతి కిత్తు
కమలాప్తతేజునిఁ గన్నార నేఁ గన్నఁ గాళికాదేవికిఁ గానమిత్తు
సింహసత్త్వునిపల్కు చెవిఁ జేర్పఁ గల్గిన దీనావలికి భూరిదాన మిత్తు
రాజశేఖరుపరిరంభణం బబ్బినఁ గోటిగోవుల విప్రకోటి కిత్తు
ననుచుఁ జింతించుఁ దనలోన నట్టె నవ్వుఁ, జెక్కుటద్దంబు గడియంగఁ జెయ్యి సేర్చు
వేఁగుచు దైన్యంబు వొదలంగ విహ్వలించుఁ, బనవుఁ గొనగోరఁ గన్నీరు పాయ మీటు.

చ. ఎదురఁ జరించినట్లయిన నింపగుపల్కులు పల్కఁజూచుఁ దన్
గదిసినచంద మైన నిఱికౌఁగిటఁ జేర్పఁ గడంగు భీతుఁడై
పదముల వ్రాలిన ట్లయినఁ బాణితలంబున నెత్తఁ గోరు నే
యడియాస లేక రిత్తయిన యంబుజలోచన యార్తిఁ జేడ్పడున్ 121

ఉ. పట్టణమెల్ల దేవిగుడిభామిని యారసి తోడితెచ్చునో
కట్టెదురన్ నృపాలుఁ గని క్రమ్మఱ నా కెఱిఁగింప వచ్చునో
యిట్టును నట్టునుం దిరిగి యెందునుగానక తానె వచ్చునో
యట్టిద యైన నామనికి కాస్పద మెయ్యది యొక్కొ దైవమా 122

వ. అని యిట్లు కామమంజరి పురుషవియోగంబున నాతురచిత్తయై తలపోయుచున్న సమయంబున. 123

ఉ. భూరమణీశుఁ డెత్తు ననిపోయెడునప్పుడు పంతమాడి యే
నూరక యింటికిం జని తలోదరి సేమని చూతునంచు దు
ర్వారవిచారభావమున వట్టుచు మోమున దైన్యమొందఁ బూ
జారివధూటి వచ్చి జలజాతవిలోచనఁ జేరి యిట్లనున్. 124

క. పురము గలయంత మేరయుఁ, బరసితి నిల్లిల్లు దప్ప కతిశోధన నీ
వరుఁ డెందుఁ గానఁబడఁ డే, ప్పరుసున నీకరుణవడయ భాగ్యము లేమిన్. 125

చ. అనిన దురుక్తి వీనులకు నస్త్రమయంబయి తాఁకి మూర్ఛవ
చ్చిన ధర వ్రాలి యెంతయు నచేతనయై మఱి యెట్టకేలకుం
దనువునఁ బ్రాణ దెచ్చుకొని దైవకృతంబులు మానవంచు గ్రి
క్కున ననలప్రవేశమునకుం గృతనిశ్చయ యయ్యె నంతటన్. 126

వ. సర్వసన్నాహంబును మెఱయఁ గాళికానికేతనంబునకుం జని యమ్మహాశక్తికి దండప్రణామం బాచరించి వెడలి తదాలయపురోభాగంబున ఘృతప్లుతమలయజాగురురక్తచందనదేవదారుపూరితంబును ననలోపేతంబును గర్పూరాదిసుగంధబంధురంబును నైనయగ్నికుండంబునకుఁ బ్రదక్షిణప్రణామంబు లాచరించి ప్రవేశించునప్పుడు జన్మజన్మంబునందును హేమాంగదమహీపతియె నాకుం బతి గావలయునని కుండమధ్యంబునం బడుటయు నటమున్న తదాలోకనకుతూహలాంగదుం డయ్యును నయ్యబల నిరీక్షింప మఱచి విలాసవతీమధురసల్లాపాయత్తచిత్తుం డైన హేమాంగదుండు విని తలంచికొని యదరిపడి తన్నుఁ దాన నిందించుకొనుచు విలాసవతీకరకీలితం బైనకేలు దిగుచుకొని.

క. నా నేరమివలనఁ బరమో, జానన వైశ్వానరునకు నాహుతి యయ్యె౯
దీనికిఁ బ్రాయశ్చిత్తం, బౌనని తనమేను వహ్ని కాహుతిచేసె౯.

క. చేసిన విలాసవతి తన, చేసినదోసమునఁ గాదె శిఖిఁ బడి వీరల్
వాసవపురికిం జని రని, వాసిగఁ దనమేను నిచ్చె వహ్నికి నంత౯.

క. ఆవ్వారాంగన బౌనిస, ముప్పురు నీల్గుటకుఁ దాన మూలం బనుచు౯
నెవ్వగలు వగల నీనం, గ్రొవ్వాఁడి వెసఁ జొచ్చె నగ్నికుండములోన౯. 130

వ. అంత నమ్మహాకాళి యెల్లవారును వినుచుండ. 131

క. కడచిరి నలువురువహ్నిని, బడి యొక్కట నేను జూడ బ్రతికించెద ని
ప్పుడు వీరి ననుచుఁ దానొక, పడఁతుక మేనను వసించి పల్కినమాత్ర౯. 132

క. వెలఁదియు ధరణీవిభుఁడును, వెలయాలును దాసిఁ గూడి విమలాకృతులై
వెలువడిరి యగ్గిగుండము, జలరుహషండముననుండి చను దెంచుగతి౯. 133

వ. తదనంతరంబ ధర్మధ్వజాతనయ తనప్రాణేశ్వరు నింగితం బెఱింగి యిట్లనియె. 134

ఉ. కారణ మేమి నాయుసుఱు గల్గిన సర్వము గల్గు నాక తా
వారవధూటి యయ్యె ననివారణ దారుణవహ్నికుండ మీ
ధారుణి మెచ్చ మీ వెనుకఁ దానును దోడనె చొచ్చెఁ గాన నీ
వారిజనేత్రి మీకృప కవశ్యముఁ బాత్రము సేయఁగాఁ దగు౯. 135

వ. అనినఁ గామమంజరిసముచితాలాపంబులకు సంతుష్టాంతరంగుండై హేమాంగదుండు విలాసవతిం దోడ్కొని పోవుకౌతుకంబును దానితల్లిదండ్రుల కెఱింగించి వారల నుచిత సత్కారంబులఁ బరితోషితులం జేసి యనంతరంబ. 136

క. రమణులు శిబికారోహణ, రమణీయత మెఱసి కొలిచిరాఁగా ధరణీ
రమణుఁడు నిజపట్టణమున, కమరేంద్రాయుధము నెక్కి యరిగెం బ్రీతి౯. 137

క. అని యిట్లు దివియగంబము, జనవినుతరసప్రసంగ సంగతరచనా
జనితకథామధుధారల, మనుజేంద్రునిచెవులఁ జవులుమరగించి తగ౯. 138

క. వీరలలో సాహస మె, వ్వారిది యనవుడు నృపాలవర్యుఁడు నగుచు౯
వారసతీమణిసాహస, మారా యని మెచ్చవచ్చు నని పల్కుటయు౯. 139

చ. ఎదురయ కర్ణభూషణమరీచులతోడ వెలఁదిచూపులమించు విత్యమందఁ
గన్నుల మకరికాచిత్రరేఖలతోడఁ జిఱునవ్వువెన్నెల చెలిమిసేయఁ
బయ్యెదకొంగుల బంగారుమెఱుఁగులఁ జనుదోయితళుకులు చనవుమెఱయ
మంజీరకంకణమంజులధ్వనులతో మేఖలారావంబు మేలమాడ
మునుఁగు దొలఁగించి తనులత మోద మడరఁ, బద్మమధ్యంబునం దున్న పద్మరాశి
హంసతూలికాతల్పంబునందునుండి, యాకళావతి మనుజనాయకునిఁ జూచి, 140

దీవియగంబంబునకును, జీవము గల్పించి కథలు చెప్పింపంగాఁ
బ్రావీణ్యము గల్గియు నీ, వీవిధమునఁ దప్పఁజెప్ప టిది నిపుణతయే. 141

తనపతిఁ గానక యెంతయు, మనికితపడి వచ్చి కామమంజరి చోరఁగాఁ
గనికరమున నక్కాంతుం, డనలశిఖలలోనఁ జొచ్చె నవ్విధమునకున్. 142

కడుఁజోద్య మంది లంజియ, కుడిచినబుణమెడల నగ్నికుండముఁ జొచ్చెం
గుడువక కట్టక బానిస, పడుటయ సాహసము గాక పార్థివముఖ్యా. 143

అని పల్కి కళావతినితంబిని కాదంబినీసమాక్రాంత యైనక్రొమ్మెఱుంగుతెఱంగునం
గృతావకుంఠ యగుట యవలోకించి. 144

అష్టమహావిభూతికలనాహవమంత్రిజనానువర్తనా
దుష్టవిరోధిమంత్రిజనదుర్వహగర్వప్రమోదకర్తనా
యిష్టఫలప్రదానదివిజేశ్వరధేనుసమానకీర్తనా
శిష్టజనప్రమోదకరజీవితవైదికధర్మవర్తనా. 145

కుకురు కురు చేర కేరళ, శక మరు కర్ణాట లాట సౌరాష్ట్రమహీ
పకమంత్రిజనమనీషా, నికషోపలనయకలాప నిగమాలాపా. 146

మందారదామము.

శృంగారరేఖావిశేషస్వరూపా, రంగజ్జనానీకరక్షాదిలీపా
సంగీతసాహిత్యసారస్యలోలా, యంగీకృతాంగీకృతాచాగశీలా.

గద్యము. ఇది శ్రీమదఖిలకవిమిత్ర పెద్దయయన్నయామాత్యపుత్ర శారదా
దయావిధేయ జక్కయనామధేయ ప్రణీతం బైన
విక్రమార్కచరిత్రం బనుమహాకావ్యంబునందు
షష్ఠాశ్వాసము.

విక్రమార్కచరిత్రము.

సప్తమాశ్వాసము.

క. శ్రీమత్కనకాంబరగో
భూమిప్రముఖేష్టదానపోషితబంధు
స్తోమమహీసుర సరస
క్షేమంకర సదయహృదయ సిద్ధనమంత్రీ.

మ. జగదాశ్చర్యకళాకలాపకలనాచాతుర్యధుర్యుండు వీ
రగుణోదర్కుఁడు విక్రమార్కుఁడు మహారాజాగ్రగణ్యుండు సా
రగతిన్ రెండవమాట యమ్మదవతీరత్నంబుఁ బల్కింపఁగాఁ
దగుయత్నంబున నంతరంగమునఁ దాత్పర్యం బవార్యంబుగన్. 2

క. దర్పితరిపుహరణభుజా, దర్పధురంధరుఁడు మంత్రితంత్రిస్ఫురణం
గర్పూరకరండమునకు, నేర్పునఁ బ్రాణంబు లొసఁగి నెఱి నిట్లనియెన్. 3

క. తగ వెలిఁగి దివియగంబము, తగుతెఱఁగునఁ బ్రొద్దుపుచ్చెఁ దగ వెలుఁగక యీ
యిగురాకుఁబోఁడి పలికినఁ, బగడంబులు రాలునట్లు పలుకదు మాతోన్. 4

క. ఇప్పొలఁతిపగిది నీవును, నొప్పరికించుకొనియుండు టుచితముగా దో
కప్పురపుబరణి యొకకథ, చెప్పఁగదే నాదుచనవు చేకొని యనినన్ 5

వ. మహాప్రసాదం బని యొకకథ విన్నవించెద నవధరింపుమని యాబరణి ధరణీశ్వరున
కిట్లనియె. 6

సీ. ఉల్లోలసురధునీకల్లోలమాలికాప్రతిభటధ్వజపటప్రాభవంబు
నానామహాసౌధనవసుధాచంద్రికా ధగధగాయితనభోదర్పణంబు
ఖేచరదంపతీలోచనానందనవందనమాలికావైభవంబు
ప్రాకారకీలితబహురత్నదీపికావిహితవిక్రమదిశావిలసనంబు

వ. వివిధశృంగారవనమహీవిహారమాణ, మందపవమానవలమానమానితంబు
రమణరమణీసమాకీర్ణరాజమాన, భరితవిభవంబు వంచక్షపురవరంబు. 7

క. అన్నగరమున కధీశుఁడు, సన్నుతకీర్తిప్రతాపసముచితగుణసం
పన్నుఁడు విక్రమకేసరి, యున్నతరిపువీరవిదళనోగ్రత మెఱయున్. 8

ఉ. పావనమూర్తి యవ్విభునిపట్టపుదేవి యుమావతీమహా
దేవి కటాక్షవీక్షణవిధేయనిధానపరంపరారమా
దేవి రసప్రసంగసముదీర్ణకళాకలనాసరస్వతీ
దేవి చిరక్షమాధరణిదేవి యనం జెలువొందుఁ బెంపునన్. 9

క. ఆదంపతులకుఁ బ్రమద, శ్రీ దైవాఱంగ రాజశేఖరుఁడు దిశా
మేదురకీర్తివిహారమ, హైమాకారగుణాభిరాముఁ డుదయించి తగన్ 10

క. ప్రతిపక్షశిక్షణంబును, క్షితిజనసంరక్షణంబు చేసి యవశ్యం
పితు రాచార మ్మనుపలు, కతఁ డెంతయు నిజ మొనర్చె ననుపమశక్తిన్. 11

మ. పవమానప్రతిమానసత్త్వజవకుంభద్వ్యాహనారోహణో
త్సవసంభావితు లైనరాహుతులతో ద్వాత్రింశదుగ్రాయుధ
వ్యవహారోద్భటసద్భటప్రతతితో నారాజసూనుండు దా
నవలీలం జని యొక్కనాఁడు విపులారణ్యాంతరాళంబునన్. 12

వ. బహుప్రకారంబు లగుమృగయావిహారంబులం దగిలి చనిచని యొక్కయెడ సర్వా
లంకారసుందరం బగుశర్వాణీమందిరంబు గనుంగొని యమ్మహాశక్తికి దండప్రణామం
బాచరించి యనంతరంబ తత్ప్రదేశంబున, 13

సీ. మత్తికాటుకపొత్తు మరగిననునుఁగెంపుఁజూపులఁ గలికిమించులు నటింపఁ
బెక్కువన్నెలకంథచక్కఁజిక్కక నిక్కి చనుదోయి కెలఁకులఁ జౌకళింప
సంకుఁబూసలకొత్తసరుల నిగారించి కంబుకంఠము నూత్నకాంతి నెసఁగఁ
బలుగుఁగుండలములప్రభఁ బ్రోదిసేయుచుఁ జెక్కులఁ జిఱునవ్వు చెన్నుమీఱ
యోగదండాగ్రగతపాణియుగళిమీఁదఁ, జిబుకభాగంబు నిలిపి రాచిలుకతోడ
సకలవిద్యానుసంధానసరసగోష్ఠిఁ,గలసి భాషించుయోగీంద్రకాంతఁ గనియె, 14

చ. కనుఁగొని తద్విలాసములు కన్నులపండువు సేయ నక్కథా
జనితరసప్రసంగములచందము డెందము నామతింపఁగాఁ

జనవు నటించి డగ్గఱినఁ జయ్యన భైరవరక్షయంచు నిం
పెనయఁగ యోగినీతిలక మిచ్చె విభూతి నరేంద్రసూతికిన్. 15

వ. ఇచ్చినం బుచ్చుకొని సుఖాసీనుండై యున్నయవసరంబున. 16

క. పంజరము వెడలి నరపతి, కుంజరు దీవించి సరసగోష్ఠి సునీతిన్
రంజింపఁజేసెఁ గీరము, మంజులభాషావిశేషమాధుర్యమునన్. 17

వ. అనంతరంబ యారాజు రాజకీరాభిలాషగర్భితంబు లైనసముచితాలాప సందర్భంబు లుపన్యసించిన నయ్యోగినీరత్నంబు ప్రియత్నపూర్వకంబుగా సర్వంసహాధీశ్వరున కిట్లనియె. 18

క. అష్టాంగయోగవిద్యా, వష్టంభమువలనఁ గీరవరవచనసుధా
వృష్టి మదిఁ దొప్పదోఁగఁగ, నిష్టము గలిగినను జెల్ల దిది మాకు నృపా. 19

క. అఱువదినాలుగువిద్యల, నెఱవాది త్రికాలవేది నీచిలుకన్
నెఱవుగఁ జేపట్టిన నది, చెఱకునఁ బం డొదవినట్లు చిరకీర్తినిధీ. 20

ఆ. రాజయోగ్య మైనరమణీయవస్తువు, యోగిజనులయొద్ద నునికి దగునె
యవధరింపు మనుచు నవరత్నపంజరా, నీత మైనచిలుకఁ జేతి కిచ్చె. 21

ఉ. ఇచ్చిన మూఁడులోకములు నేలినకంటెను సంతసిల్లి తా
నచ్చపలాక్షి వీడుకొని యద్రిసుతాభవనంబుచేరువన్
మెచ్చులమీఱఁ గోమలసమీరవిశాలరసాలవీథికిన్
వచ్చి పథిశ్రమాపనయవాంఛమెయిన్ విడియించె సేనలన్. 22

వ. తదనంతరంబ. 23

క. భూతలపతిసూతి కళా, చాతుర్యనిరూఢు లైనసచివులఁ దానున్
శీతలశశికాంతోపల, చూతలతాగృహమునందు శుకవిభుతోడన్. 24

వ. సరసకథామాధురీధురీణమంజులభాషావిశేషతోషితుం డై యిట్లనియె. 25

సీ. అఖిలజగత్కర్త్రి యైనపంకజగర్భపట్టంపుదేవి చేపట్టి పెనిచె
నారాయణసహస్రనామసామ్యముగలరామాఖ్య యొసఁగిరి రాజముఖులు
వలరాజు తనమూలబలములోపలనెల్ల నెక్కుడుమన్నన యిచ్చి మనిచె
వేదాంతసిద్ధాంతవేది యావ్యాసభట్టారకుండును సుతుపేరుపెట్టె

నిట్టిమీవంశకర్తల కితరపక్షి, పరులు తేజోనిరూఢి నెవ్వరును సరిరా
సకలవిద్యారహస్యభాషావిశేష, చాతురీధామ శుకరాజసార్వభౌమ. 26

చ. పరిణయనూత్నరత్నమయపంజరపీఠికలన్ సుఖించినన్
సరసరసాలసత్ఫలరసంబులు కుత్తుకబంటిఁ గ్రోలినం
బరిచితవాక్యభంగి బహుభంగిఁ బ్రసంగము చేసెనేని నీ
కరణిఁ ద్రికాలవేదు లనఁగా మననేర్చునె యన్యకీరముల్ 27

క. కావున నీభావంబున, భావించి మదీయభావిఫలసంప్రాప్తి
శ్రీ వివరించి వచింపుము, నావుడు రాచిలుక మనుజనాథుని కనియెన్. 28

మ. కరుణానీరధి సత్యధర్మధరణీకాంతుం డవంతీపురీ
శ్వరుఁ డారాజతనూజ నూతనకళాసౌభాగ్య కర్పూరమం
జరి కన్యాతిలకంబు మన్మథమహాసామ్రాజ్యలక్ష్మీధురం
ధరశృంగారవిలాసవైభవసముద్యత్స్ఫూర్తి ధాత్రీశ్వరా. 29

క. ఆవెలఁదియు దేవరయును, దేవియు దేవరయుఁబోలెఁ దేజోవిభవ
శ్రీ వెలయఁగ నలరెద రిదె, వైవాహికవార్త యిపుడె వచ్చు నరేంద్రా. 30

చ, అనవిని భూవిభుండు నగి యౌ నిది చెప్పెడువారు చెప్పినన్
వినియెడువారి కించుకవివేకము లేదె శుకాగ్రగణ్య నీ
వనియెడుమాట గాదు మది కచ్చెరు వయ్యెడి నన్న దేవ యే
యనువున నైన నీయడుగులాన నిజం బని చిల్క పల్కినన్. 31

క, తాళము వైచినతెఱఁగున, భూలోకాధీశు డెందమున కానంద
శ్రీ లొదవించుచు వచ్చెను, లాలితమంజీరమంజులధ్వను లంతన్. 32

సీ, కీలుఁగొప్పునఁ గన్నెగేదంగిరేకులు పునుఁగుసౌరభముల బుజ్జగింప
నలికభాగంబున నెలవంకతిలకంబు కస్తూరివాసనఁ గుస్తరింప
సిరమైన పచ్చకప్పురముతోఁ బెరసినతమ్ములమ్మునతావి గుమ్మరింపఁ
గుచకుంభములమీఁదికుంకుమపంకంబు పరిమళంబులతోడఁ బరిచరింప
గంధవహనామవిఖ్యాతి గణనకెక్క, నించువిలుకానివేగువాఁ డేగుదెంచి
యిగురుఁబోఁడులగమిరాక యెఱుకపఱిచె, సరసనుతుఁ డైనయారాజచంద్రమునకు,

ఉ. చందనగంధు లిద్దఱు లనర్ఘమణికాంచనదండచామర
స్పందన మాచరింప నడపం బొకపంకజనేత్రి పట్టఁగా
నిందునిభాననామణు లనేకలు గొల్వఁగఁ జారులీలతో
నందల మెక్కి యొక్కజలజానన వచ్చె నృపాలుపాలికిన్ 34

వ. వచ్చి యాందోళికావతరణానంతరంబున. 35

సీ. జిగి దొలంకుచునున్న బిగిచన్నుఁగవ క్రేవఁ గరమూలరోచులు కలయఁ బొలయ
మించుగా దీపించు మెఱుఁగుఁజూపులయొప్పు మణికంకణములపై మాఱుమలయఁ
గరపల్లవద్యుతిఁ గస్తూరితిలకంబు కుంకుమపంకంబు కొమరు మిగుల
నవ్యవిస్ఫురణమై నఖముఖంబులకాంతి వెలయుముత్యములతోఁ జెలిమిసేయ
నలఁతినగవు లేఁజెక్కుల నంకురింప, రాచమ్రొక్కుగ మ్రొక్కి. యా రాజవదన
రాజు చేసన్న నాసన్నరత్నపీఠిఁ, జెలువు రెట్టింపఁగా సుఖాసీన యయ్యె. 36

క. ఆరమణి యుచితవచనసు, ధారసమున విభుఁడు సమ్మదము నందుటతిం
గీరము తనసర్వజ్ఞత, యారూఢికి నెక్క నంబుజానన కనియెన్ 37

చ. పలుకుల నేర్పునం జెవులపండువు చేసితి వింతసేపు నా
పలుకు శిలాక్షరంబుగ శుభంబది శీఘ్రము గాఁగ నంతయుం
దెలియఁగఁ జెప్పు మింక భవదీయసమాగమనప్రసంగముల్
జలజదళాక్షి యేమిటికిఁ జల్లకు వచ్చియు ముంత దాఁపఁగన్. 38

వ. అనిన విస్మయానందకందళితమానసయు మందస్మితసుందరవదనారవిందయు నై య
య్యిందువదన క్షమాపతినందను నవలోకించి యామూలచూడంబుగా మదీయవిజ్ఞా
పనంబు దత్తావధానుండవై చిత్తగింపు మని యిట్లనియె. 39

సీ. వివిధవైభవముల విలసిల్లుపట్టున శ్రీలకెల్ల నవంతి మేలుబంతి
యన్నగరాధీశుఁ డధిగతపరమార్థ నిత్యసద్ధర్ముండు సత్యధర్ముఁ
డావిభుపట్టపుదేవి లీలావతీదేవి రెండవభూమిదేవి తొల్లి
వారి కిద్దఱకును వర్ణితసౌజన్య కర్పూరమంజరి కన్య కలుగఁ
గలిగె బాంధవతతికి భాగ్యములకల్మి, కలిగె నృపవంశమునకు శృంగారగరిమ
కలిగెఁ బ్రజలకుఁ గన్నులు గలఫలంబు, కలిగె మరురాజ్యలక్ష్మికి గౌరవంబు. 40

తే. వెలిపక్షంబు విదియయం దుదయమైన, చంద్రరేఖయుఁబోలె నాచంద్రవదన
దినదినంబునఁ గళలందుఁ దేజరిల్లు, సఖులనేత్రచకోరికాసమితి యలర. 41

సీ. మొదలిసిగ్గులనిగ్గుఁ బొదలించుకనుమించు తొంగలిఱెప్పలఁ దొంగలింప
నెలవు లేర్పడుచున్న మొలకచన్నులచెన్ను బంగారుసకినలభంగి మెఱయ
శృంగారరసనదీభంగంబులోయన నారుతోడనె వళు లంకురింపఁ
గఱుదు లేమియు నెఱుంగనిముద్దుఁబల్కుల నలఁతితియ్యఁదనంబు గులకరింపఁ
గుంతలంబులు హరినీలకాంతిఁ జెనక, గతులమురిపంబు గజరాజగతుల నొరయ
బాల నవయౌవనంబునఁ జాల మెఱసెఁ, బ్రజలకెల్లను గన్నులపండు వగుచు. 42

ఉ. నేరుపు రూపుగన్నకరణిం జెలు వాకృతి నొందినట్లు శృం
గారము మూర్తి గైకొనినకైవడి నవ్యవిలాసరేఖ యా
కారము దాల్చి పొల్చుగతిఁ గాంతి శరీరము గాంచె నాఁగ నం
భోరుహనేత్ర యొప్పెఁ బరిపూర్ణవయోరమణీయలీలలన్ 43

సీ. కాంచనమణిగణచంచలరోచులఁ గాంతనెమ్మోముగా గండరించి
కుముదమీనచకోరకుసుమాస్త్రదీప్తులఁ గామినీమణికన్నుఁగవ యొనర్చి
కనకకుంభరథాంగకరికుంభమంజరీరుచి నింతిచనుదోయి రూపుచేసి
బంధూకవిద్రుమపల్లవాంబుజకాంతి నతివపాదములుగా నచ్చుపఱిచి
కలితశృంగారవిరచనాకౌశలమున, నఖిలమోహనమూర్తిగా నలరుఁబోఁడిఁ
బంచబాణుండు తాన నిర్మించెఁ గాక, వేదజడుఁ డైనయజునకు వెరవు గలదె. 44

సీ. చందురు మెచ్చనిచాననెమ్మోముతో జలజదర్పణములు సాటియగునె
మెఱుఁగులఁ గైకోనిమెలఁతచూపులతోడ రతిరాజశరచకోరములు సమమె
పసిఁడికుండల మీఱుపడఁతిచన్నులతోడఁ గరికుంభచక్రవాకములు సరియె
హరినీలముల గెల్చునంగనకురులతోఁ గాలాహిచంచరీకములు ప్రతియె
పొలఁతిక్రొమ్మోవిసాటియే పువ్వుఁదీఁగె, బాలయడుగుల నెనయునే పల్లవమ్ము
లతివపలుకుల దొరయునే యమృతరసము, వెలఁది కెమ్మోవిఁ బోలునే విద్రుమంబు.

ఉ. ఆరసి లక్ష్యలక్షణరహస్యనిరూఢముగా సమస్తవి
ద్యారతి నుల్లసిల్లె వివిధంబులు చెల్వము లభ్యసించె నా
నారథవాజివారణగణస్ఫురణంబులకీ లెఱింగె నా
నీరజనేత్ర యిద్ధరణి నేరనివిద్యలు లేవు భూవరా. 46

ఉ. ఆరమణీశిరోమణి వయస్యలు దానును నొక్కనాఁడు శృం
గారవనాంతవీథి రతికాంతుని నోముఁగ నేగి యయ్యెడం

గోరికమీఁదఁ గీరములకున్ శ్రుతిశాస్త్రపురాణసత్కథా
సారము లొప్పఁజెప్ప నొకశారికఁ గాంచెఁ గళాదిశారికన్. 47

క. కాంచి తమకించి కదిసిన, జంచలగతిఁ జిలుక లెల్లఁ జనలికి నెగయన్
మించినశారిక కోరిక, వంచనమైఁ జిక్కినట్లు వనితకుఁ జిక్కెన్. 48

ఉ. ఆగౌరవంకవంకఁ గమలానన నెయ్యపుఁజూడ్కిఁ జూచి యే
లాగున నీకు నీబహుకళాకుశలత్వము సంభవించె ని
చ్చాగతితోడ నీమెలఁగుచక్కటి యెక్కడఁ జెప్పుమన్న శో
భాగరిమాభిరామ యగుపక్షివధూకులరత్న మిట్లనున్. 49

మ. వెలయన్ గాదిలిపుత్రిచందమున వేవేభంగులం బ్రోచుచుం
బలుకుందొయ్యలిచేతిరాచిలుక పెంపన్ బెర్గి నానాకళా
కలనాలీలఁ ద్రికాలవేదిని యనంగాఁ జంద్రకాంతోపలో
జ్జ్వలకాంతార లతాంతవాటికలలో వర్తింతుఁ గాంతామణీ. 50

క. అనవుడుఁ ద్రికాలవేదిని, యనునామము నీకుఁ గల్గినట్టిదయేనిన్
నను నుద్వాహముగాఁగల, మనుజేంద్రకుమారుఁ జెప్పుమా మెచ్చొదవన్. 51

వ. అనుటయు. 52

క. ఆవంచకపుర మేలెడు, భూవల్లభనందనుండు బుధగురుజనసం
భావితగుణమణిభూషా, శ్రీవిలసత్కీర్తి రాజశేఖరుఁ డబలా. 53

సీ. కలిఖలప్రేరణాకులవివర్ణుఁడు గాక వర్తించునలచక్రవర్తి యనఁగ
గౌతమమునిశాపభీతచిత్తుఁడు గాక తనరారుపాకశాసనుఁ డనంగ
జటినిటలానలోత్కటపీడితుఁడు గాక సొంపారుననవింటిజో దనంగ
రాహుగ్రహోదారనిగ్రహుఁడు గాక సుకాంతిఁ జాల నొప్పెడుపూర్ణచంద్రుఁ డనఁగ
శ్రీలఁ గడుఁబేర్చి విభవంబుచేఁ దనర్చి, రూపమున నిక్కి సత్కళారూఢి కెక్కి
గౌరవంబున రాజశేఖరుఁడు వోలెఁ, జెలువమున నొప్పు నారాజశేఖరుండు. 54

వ. మదనమత్తకాశినీచిత్తాకర్షణాకారశృంగారలీలావిహారుం డైనయారాజకుమారరత్నం
బునకు. 55

మ. చనవొప్ప న్నినుఁ బొందఁగాంచునదిపో సంసారసాఫల్య మం
గన నీమాట లనంగశాస్త్రములరంగన్మాలముల్ మత్తకా

శిని నీచూపులు చిత్తజాయుధమహాసింహాసనస్థానముల్
వనితా నీదుకుచంబు లంగభవదివ్యత్కుంభికుంభంబులున్. 56

శా. కాంతా కంతుని మీఱునవ్వనుమతీకాంతుండు కాంతుండుగాఁ
గాంతేనిం గమనీయహేమమణిసాంగత్యంబు సంధిల్లు నీ
సంతోషంబు ఘటించునంతకు భవత్సౌందర్య మూహింపఁగాఁ
గాంతారాంతరవల్లికాకుసుమసంకాశంబు గాకుండునే. 57

సీ. తరుణి యాతనియురస్సరసిలో నీకుచచక్రవాకులు కేళిసలుపుఁగాక
యింతి యాతనివదనేందుచంద్రికల నీదృక్చకోరికలు నర్తించుఁగాక
కాంత యాతనితనూకల్పభూరుహముపై నీబాహులతికలు నిగుడుఁగాక
పొలఁతి యాతనికర్ణపుటకగండముల నీవాచామృతంబు ప్రవాహుఁగాక
నీకుఁ దగు నాతఁ డతనికి నీవు తగుదు, నీకు సరియైనసతియు నానృపకుమార
వరున కెనయైనపతియు నీవసుధఁ గలరె, నాదుమాటలు మదిలోన నమ్ము మనియె.

క. ఇత్తెఱఁగున శారిక నీ, వృత్తాంతము విన్నవింప విని యనురాగా
యత్తం బగుచిత్తముతో, మత్తచకోరాక్షి మరునిమాయలకతనన్. 59

సీ. అలరుఁదేనియఁగ్రోలి యానందమున మ్రోయునళివిరావములకు నలికియులికి
చిగురాకుఁబొగ రాని చెలఁగి యెలుంగించుపికనికాయములకు బెదరిబెదరి
ఫలరసంబులఁ జొక్కి పలువరై పల్కెడుచిలుకలపలుకుల కులికియులికి
బిసములరస మాని పేర్చి వినోదించుకలహంసములఁ జూచి కలఁగికలఁగి
మేనుఁదీవెయు నలఁతయు మేళవింప, వెలఁదికరమును జెక్కును వియ్యమందఁ
జెదరుకురులును నుదురును జెలిమిసేయ, నున్నతన్వంగిఁ గనుఁగొని యువిదలెల్ల. 60

క. గోరవంకయానమాటల, మరువంకఁ దలంకు గలిగె మగువకుఁ దమలో
వెర వింకనేమి గలదని, యిరువంకలఁ బొగిలి రప్పు డెంతయువంతన్. 61

సీ. కనుదోయిమెఱుఁగులు కంతుతూపులకడ గిరవుగాఁ బెట్టితే హరిణనయన
మెయిదీఁగెనునుఁగాంతి మెఱుఁగుముత్తములకు నెరవుగానిచ్చితే యిందువదన
చనుఁగవఁగ్రొమ్మించుఁ గనకకుంభములొద్ద నిల్లడవెట్టితే యిగురుఁబోఁడి
పలుకులచెలువంబుఁ గలికికీరములకు వారకంబిచ్చితే వనజగంధి
శుకముఁ జదివింప నందంబు చూడ గంద, మలఁదఁ బర్యోద నవరింప వలను లేక
వగలఁ బొగులంగఁ జూడంగ వలసె మాకుఁ, బులుఁగు నిన్నింతచేసెనే పువ్వుఁబోఁడ

వ. అని చింతించి శిశిరోపచారంబులు సేయం దలంచి, 63

సీ. చేమంతి రేకులఁ జేసినపఱపుపైఁ దెఱఁగొప్ప నల్లనఁ దెఱవ నుంచి
యందంద డెందంబునందు గంద మలంది శిరమునఁ బచ్చకప్పురము నల్లి
పదపల్లవంబులు పల్లవంబుల నొత్తి పుష్పాడి కరముల నప్పళించి
యఱుతఁ గ్రిక్కిఱియ ముత్యముల పేరులు వేసి పన్నీటఁ గన్నీరు పాయఁ దుడిచి
చెలికి శిశిరోపచారముల్ సేయఁ జేయ, నంతకంతకు మదనాగ్ని యధిక మైనఁ
జెలులు మదిలోన నెంతయుఁ జిన్నవోయి, రాజునకు విన్నవించిరి రమణితెఱఁగు.

తే. విన్నవించిన నారాజు విన్ననగుచు, నిన్నుఁ దోడ్కొనిరమ్మని నన్నుఁ బనిచెఁ
జెప్పనేటికి దేవరచిత్త మింక, మదవతీమణిభాగ్యంబు మనుజనాథ. 65

వ. అనిన నారాజశేఖరుండు, 66

క. ఆరాజాననమాటయు, నారాజశుకంబుపలుకు ననురాగరసాం
భోరాశిసుధాకరరుచి, సారంబై యప్పు డేకసంశ్రిత మయినన్. 67

క. పలుకులు వేయి యిఁకేటికిఁ, బలుకును బంతంబు నొక్కభంగిగఁ బొసఁగం
బలుకఁగ నేర్తుగదా యని, చిలుకను దిలకించి ప్రియము చిలుకం బలికెన్. 68

క. నీపలుకు వేదసారము, నీపలుకు గిరీశువరము నీపలుకుశిలా
స్థాపితలిపి నీపలుకున, కేపలుకు సమంబు శుకకులేశ్వర చెపుమా. 69

వ. అనుచుఁ గీరంబును గారవించి చతురికను దదనుచారికలను సముచితోపచారంబుల
సత్కరించి పరిణతపరిణయోత్సాహుండును సర్వసన్నాహుండును ననుగతానేకరాజ
శేఖరుండునునై యారాజశేఖరుం డాహ్రిద్ధ కదలి కదళీకాకదంబనింబజంబీరజంబు
తమాలహింతాలలవంగలుంగనారంగమాతులుంగసురంగాదిమహామహీరుహనితాంత
కాంతంబైనయవంతిపురోపకంఠోపవనాంతరంబు ప్రవేశించినయనంతరంబ యానర్వాం
సహాధీశు వీడ్కొని. 70

క. చతురిక వెస ముందరఁ జని, రతిపతినముఁ డైనయతనిరాక ప్రియముతో
నతనుని వేదనఁ బొరలెడి, సతితో మున్నాడిచెప్ప సమ్మద మొదవన్ 71

ఉ. వ్రాసినచిత్రరూపునకుఁ బ్రాణమువచ్చినభంగి లేచి పే
రాస దలిర్పఁగాఁ జతురికాంగనఁ గౌఁగిటఁ జేర్చి దానిలీ
లాసరసానులాపగతులం జెలికత్తెల గారవించి కై
సేసికొనం గడంగె మునుచెప్పినశారికమాటఁ జెప్పుచున్. 72

వ. అంతఁ జకోరికావిజ్ఞాపితజ్ఞాపితరాజశేఖరాగమనవృత్తాంతుండును సంతోషితస్వాంతుండు నైనసత్యధర్మమహీకాంతుండు నరగ నగరంబు నలంకరింపం బనిచి. 73

సీ. లక్ష్మీసుతుని రాజ్యలక్ష్మికెల్లను మూలబల మైనశృంగారవతులతోడ
ఘనబలాకుంఠితకంఠీరవప్రౌఢిఁ గొమరారుభృత్యవర్గములతోడ
నాశాకరీశుల నపహసింపఁగ నొప్పుగంధసింధురసముత్కరముతోడఁ
బవమానుజవనత్వ మవమానపఱుపంగఁ జాలెడును త్తమాశ్వములతోడఁ
గమలసంభవసము లైనకవులతోడ, గరిమ సన్మతి గలమంత్రివరులతోడ
మహిమమై వచ్చి సత్యధర్మక్షితీంద్రుఁ, డింపు రెట్టింప నల్లుని నెదురుకొనియె. 74

వ. ఎదురుకొని తత్సమయసముచితోపచారంబులు నడపి తోడ్కొనిచని నిజప్రధానాగారంబున విడియించి పౌరులం బురోహితులను రావించి తదుపదిష్టదివసంబున. 75

సీ. హితులైననిజపురోహితులు చెప్పినయట్ల శోభనద్రవ్యవిస్ఫురణ గూర్చి
కడువైభవముతోడఁ గళ్యాణవేదిక నింపుమీఱ నలంకరింపఁ బనిచి
కర్పూరమంజరిఁ గైసేసి తెమ్మని సరసవిలాసినీజనులఁ బనిచి
రాజశేఖరమహారాజు శృంగారించి తోడ్తేరఁ దగియెడుదొరలఁ బనిచి
పరిణయాగారమునకు దంపతులఁ దెచ్చి, లక్షణోచితవైదికలౌకికాది
కృత్యములు పొంగములుగాఁగ సత్యధర్మ, మనుజనాథుండు విబుధానుమతి నొనర్చె.

వ. అయ్యవసరంబున మాహూర్తికదత్తశుభముహూర్తంబున. 77

చ. రతిరతిరాజమూర్తు లగు రామయు రాకొమరుండు నొండొరుల్
సితలలితాక్షతావలుల సేసలు వెట్టిరి మందమారుతో
చితచలనప్రసంగములచే నితరేతరకోరకావలుల్
చతురతఁ జల్లి యాడునవజాతిలతానవహకారలీలలన్. 78

క. చనుదెంచి హోమకార్యము, లనువున నొనరించి పెద్దలగువారలకుం
గనకమణిభూషణాదులు, తనియంగా నిచ్చె సత్యధర్ముఁడు దానున్. 79

ఆ. భక్ష్యభోజ్యలేహ్యపానీయచోష్యంబు, లింపు వెంప నారగింపఁజేసి
వారయాత్రికులకు వసుమతీనాథుండు, గారవంబుతోడఁ గట్టనిచ్చె. 80

క. సొంపున నిమ్మెయిఁ బెండిలి, సంపతిలన్ సత్యధర్మజనపతిచంద్రుం
డంపఁగ నావంచకపురి, కింపలరఁ గుమారుఁ డరిగె నింతియుఁ దానున్. 81

చ. అరిగి పురంబులోనికమలాక్షులు మేడలమీఁదనుండి య
చ్చెరువుగఁ గ్రొత్తముత్యములు సేసలుచల్లుచునుండ రాజమం
దిరమున కేగుదెంచి జననీజనకుల్ తను గారవింపఁ ద
చ్చరణసరోరుహంబులకుఁ జాఁగిలి మ్రొక్కెఁ బ్రియాసమేతుఁడై. 82

తే. అంత నొకనాఁడు కాంతయు నవ్విభుండు, శారికాకీరరత్నపంజరము లొక్క
చూతపోతంబుకొమ్మను బ్రీతి నునిచి, మహితశృంగారవనలతామండపమున. 83

వ. వినూత్నరత్నమకరకేతన క్రీడాచాతుర్యంబులఁ బ్రొద్దుపుచ్చుచున్నసమయంబునఁ
గీరంబు శారిక కిట్లనియె. 84

క. ఈరాజు రాజముఖియును, గారవమునఁ గలసిమెలసి కందర్పసుఖ
శ్రీరతులై విహరించెద, రీరీతిని మనము నునికి యెంతయు నొప్పన్. 85

క. అనవుడు శారిక కీరముఁ, గనుఁగొని మగవారు పాపకర్ములు నమ్మం
జన దనినఁ బాపజాతులు, వనితలు కాకనుచుఁ జిలుక వాదముచేసెన్. 86

వ. తదాకర్ణనకుతూహలాయత్తచిత్తులై మత్తకాశినీమహీవరోత్తములు శారికాకీరంబులం
దేర నొక్కపరిచారక నియమించి. 87

క. తెప్పించి వానిఁ గనుఁగొని, యిప్పుడు మీలోన వాదమేటికి మాకుం
జెప్పుం డనినను శారిక, చెప్పఁదొడఁగె నిందువదనచిత్తం బలరన్. 88

వ. నన్ను నీరాజకీరంబు తన్నుఁ బరిగ్రహింపు మనిన. 89

క. పురుషులు పోలఁతులయెడలను, బరుషాత్మకు లనుచుఁ జాటిపలికినఁ గినుకం
బురుషులయెడలను బోలఁతులె, పరుషాత్మకు లనుచుఁ జిలుక పలికె నరేంద్రా. 90

వ. అది యట్లుండె మదీయవచనంబున కనుగుణంబుగా నొక్కకథ చెప్పెద నవధరింపు మని
యిట్లనియె. 91

సీ. అభినవశ్రీలతో నలకాపురంబుతో సదృశమై యొప్పుఁ గాంచనపురంబు
అన్నగరంబులోఁ గిన్నరేశ్వరుకంటె ధర్మగుప్తుఁడు సముద్దామవిభవుఁ
డా వైశ్యవరపుత్రుఁ డగుధనగుప్తుండు యౌవనోదయదుర్మదాంధుఁ డగుచుఁ
దనతండ్రిడిపిమ్మట ధనమెల్లఁ బోనాడి కడునకించనవృత్తిఁ గంచి కరిగి
యందు నిజమాతులోత్తము ననుపమాన, విభవు శ్రీగుప్తుఁ డను వైశ్యవిభునిఁ జేరి
తండ్రి మృతుఁడౌట చెప్పక తత్తనూజఁ, బరిణయం బయ్యె వైభవస్ఫురణ మెఱయ.

వ. రాగతరంగిణి యను నక్కాంతం బరిగ్రహించి యనంతరంబ. 93

క. రాగతరంగిణిఁ దన్నును, శ్రీగుప్తుం డొక్కభంగిఁ జేపట్టి బహు
శ్రీగరిమ గారవింపఁగ, రాగిల్లి తదీయమందిరంబున నుండెన్. 94

వ. అంత. 95

క. తనప్రాణము ప్రాణములై, యనవరతముఁ దన్నుఁ గూడి యాడెడుధూర్తుల్
మనసునఁ బాఱిన నూరికిఁ, జనియెద నని మామతోఁ బ్రసంగము చేసెన్ 96

ఉ. చేసిన మామ యల్లుని కశేషవిశేషవినూత్నరత్నభూ
షానముదంచితాంబరలసద్ఘనసారపటీరవస్తువుల్
భాసురలీల నిచ్చి యనుపన్ సతిఁ దోడ్కొని యేగి దుర్మద
శ్రీ సిగురొత్తఁ గాంచనపురీవరకాననమధ్యమస్థలిన్. 97

క. తనుఁ గూడి వచ్చువారలఁ, గనుమొఱఁగి మహోగ్రవృత్తి ఘనకూపములో
వనితఁ బడఁద్రోచి తెచ్చిన, ధనమంతయుఁ గొంచు నేగెఁ దనపురమునకున్ 98

వ. ఇట్లు ధనగుప్తుండు త్రోచి పోయిన. 99

క. ఆకాంత కూపకుహర, వ్యాకీర్ణలతావితాన మాధారముగా
సాకారంబై నిల్చిన, శోకరసము భంగి నేడ్చుచును దగఁ బొగులన్ 100

ఆ. అయ్యెలుంగు పథికు లాలించి యేతెంచి, వెడలఁదిగువ నూతివెలిఁ దనర్చ
రాహువదనగహ్వరంబున వెడలిన, చంద్రరేఖలీలఁ జంద్రవదన. 101

సీ. తావిఁ గైవ్రాలినతమ్మి తేఁకులభంగి వాలారుఁజూపులు మ్రాలుదేర
వేఁబోక కలువలవిందు చందంబునఁ జెలువంపు నెమ్మోము చెన్నుదఱుఁగ
జఱుకు సొచ్చినయట్టిజక్కవకవభంగి గరువంపుబిగిచన్నుఁగవ వణంక
నెండచే వాడినయెలదీఁగయునుబోలె నిద్దంపుఁదనువల్లి నిగ్గునడల
ముదురుటూర్పులఁ గెమ్మోవి పదనుదివియఁ, జెమటచిత్తడి చెక్కులఁ జిప్పిలంగ
నున్నతవ్యంగి భయమేద నుపచరించి, యింపు రెట్టింప తెరువరు లిట్టులనిరి. 102

క. ఎవ్వరిబాలిక వెవ్వతె, వెవ్వరు నినుఁ దెచ్చిరిచటి కీకూపములో
నెవ్వరు నినుఁ బడఁద్రోచిరి, యెవ్వఁడు నీధవుఁడు నామ మెయ్యది నీకున్ 103

వ. అనవుడును. 104

సీ. కాంచిలోఁ జిరకీర్తిఁ గాంచి మించినయట్టిశ్రీగుప్తుఁ డనియెడుసెట్టిపట్టిఁ
గాంచనపురియందు గణనకెక్కినయట్టిధనగుప్తునకుఁ బ్రాణదయిత నేను
రమణమై రాగతరంగిణి యనుదాన నత్తవారింటికి నరుగుచోట
నిచ్చోట మ్రుచ్చుల నెడదవ్వులనె గాంచి పతియు సహాయులుఁ బాఱిపోన
నశ్రుపూరంబు చూపుల కడ్డపడిన, భ్రమసి మతితప్పి పడితి నీప్రాంతనూత
నింతలో వచ్చి మీరెల్ల నెదురుకొంటి, రెత్తుకొంటిరి నాప్రాణ మేమిచెప్ప. 105

ఉ. ఇంచినవేడ్కతోడ నను నేనుఁగుకొమ్మున దాదికొమ్మునం
బెంచినతల్లిదండ్రులకుఁ బ్రేముడి నాయెడఁ బాయకుండు నేఁ
గాంచికి నేగి వారిఁ బొడగాంచిన నంగద వాయుఁ గాన న
న్నించుక యాదరించి కర మేడెడునట్లుగఁ జేయరే దయన్. 106

వ. అనిన ననుకంపాతరంగితాంతరంగులై యప్పథికు లిట్లనిరి. 107

చ. బలవదసహ్యసింహశరభప్రముఖోగ్రవనాంతభూమి ని
మ్ముల నిను డించిపోయెదమె ముంగి లెఱుంగనిముద్దరాల వా
వలఁ బనియేమి గల్గిన నవశ్యము నిన్నును దల్లిదండ్రులం
గలపక పోము కంచి యది కంచియె మాకుఁ బయోరుహాననా. 108

క. అని నయవాక్యంబులచే, ననునయముం బ్రియము నొదవ నప్పథికవరుల్
తనవారికంటె మిక్కిలిఁ, దనవారితనంబు దనరఁ దనుఁ బలుకుటయున్. 109

క. కాంతారత్న మొకించుక, సంతాపము నడల వెనుకఁ జనుదేరంగాఁ
గాంతారము వెలువడి చని, యంతట నక్కాంచిఁ గాంచి యందఱుఁ దమలోన్. 110

వ. ఇట్లని స్తుతియించిరి. 111

క. నీలీనింబకదంబక, సాలాగురుసరళవకుళచందనబదరీ
తాలతమాలరసాల, శ్రీలం గడు నొప్పుఁ గంచిచెంగటితోఁటల్. 112

క. దీపితవినూత్నరత్న, ప్రాపితఘనకనకకలశబంధురశోభా
గోపితగగనప్రాంగణ, గోపుర మై కరిగిరీంద్రగోపుర మొప్పున్. 113

సీ. ఏవీథిఁ జూచిన నెపుడు విద్వజ్జన వేదశాస్త్రాలాపవిలసనంబు
లేయింటఁ జూచిన నిష్టాన్నభోక్తలై యతిథులు గావించునతులవినుతు

లేమెడఁ జూచిన నిందీవరాక్షుల సంగీతవిద్యాప్రసంగమహిమ
లేతోఁటఁ జూచినఁ జాతపోతంబులఁ గలికిరాచిలుకలకలకలములు
కొలఁకు లెయ్యవి చూచినఁ గుముదకమల, కలితమకరందనిష్యందగౌరవంబు
లెల్లభాగ్యంబులకుఁ దాన యెల్లయైన, కంచిఁ జూడనికన్నులు కన్ను లగునె. 114

ఉ. నూతనమీనకేతనవినోదపరిశ్రమఖిన్న లైనయ
బ్జాతముఖీనృపోత్తముల సారెకు సారెకు సేదదేర్చు గం
గాతటినీతటీకలిత కాంతరసాలనికుంజమంజరీ
జాతమరందకందళితసారసమీరము కాంచికాపురిన్. 115

సీ. చెక్కుల క్రేవల సిగపుమించులతోడఁ దరపాలతళుకులు తడఁబడంగఁ
గలికికేరఁగన్నులఁ గ్రొమ్ముక్రొమ్మెఱుఁగులు ముత్తువాళియలపై మోహరింప
గరగరనై యొప్పుకచభరంబులతావి పునుఁగుసౌరభములఁ బ్రోదిసేయ
మించినవన్నెచీరంచులనెఱికలు మేఖలావళులతో మేలమాడఁ
బసుపునునుఁజాయ మైకాంతిఁ బసలుసేయ, నేవళంబులు చనుదోయి నిగ్గుఁ జెనకఁ
ద్రవిళబాలవిలాసినీతతులు మెఱయ, సిరికిఁ బట్టైనకాంచికాపురమునందు. 116

క. నరుఁ డొకపుణ్యముచేసినఁ, బరువడి నది కోటిగుణితఫలదం బగుటన్
ధరఁ బుణ్యకోటియనఁగాఁ, బరఁగుం గాంచీపురంబుప్రతియే పురముల్ 117

సీ. ఘనతరసౌధాగ్రకనకకుంభము లవి కమలమిత్రు నదృశ్యకగణిఁ జూపఁ
బ్రాసాదకీలితబహురత్నదీధితు లింద్రచాపంబుల నీనుచుండఁ
బ్రతిమందిరధ్వజపటశీతపవనంబు సిద్ధదంపతులమై సేదఁ దేర్ప
గంధసింధురతురంగములసాహిణములు శ్రీకాంతకేకాంతసీమ గాఁగ
నాపణంబులఁ బచరించునట్టిసరకు, లర్థపతివైభవంబుల నపహసింప
రమ్యమై యున్నకాంచీపురంబుతోడ, నితరపురముల నుపమింప నెట్లువచ్చు. 118

వ. అని ప్రశంసించుచుఁ దత్పురంబు ప్రవేశించి ప్రతిదినప్రవర్ధమానమహావైభవసుందరం
బైనశ్రీగుప్తుమందిరంబుం బ్రవేశించి యతనిం గాంచి. 119

క. కాంతారాంతరకూపా, భ్యంతరమునఁ గాంతఁ గనుట యాదిగఁ దా రా
యింతిని గొనివచ్చినవిధ, మంతయు నెఱుఁగంగఁ జెప్పి యరిగినపిదపన్ 120

వ. అతండు. 121

క. ఎల్లింటి నేఁటిలోనన, తల్లి వెదకించి తెత్తు ధనగుప్తుని నీ
వుల్లమున వగవవల దని, చల్లనిమాటలఁ దనూజ సంభావించెన్ 122

వ. అట ధనగుప్తుండు ధనంబు గొని నిజమందిరంబున కరిగి, 123

సీ. బందికాండ్రకు నిచ్చి పరిహాసకుల కిచ్చి కూడియాడెడు ధూర్తకోటి కిచ్చి
కుంటెనీలకు నిచ్చి కోడిగీలకు నిచ్చి మిన్నక వారకామినుల కిచ్చి
జూదరులకు నిచ్చి జుమ్మికాండ్రకు నిచ్చి జారవిలాసినీసమితి కిచ్చి
యిచ్చగొండుల కిచ్చి యుచ్చమల్లుల కిచ్చి వారక యుబ్బించువారి కిచ్చి
మాయజోగుల కిచ్చి దిమ్మరుల కిచ్చి, మద్యపానుల కిచ్చి పామరుల కిచ్చి
యెల్లధనమును ధనగుప్తుఁ డెఱుకమాలి, పచ్చపయికంబు లేకుండ వెచ్చపఱిచి. 124

క. రాగతరంగిణి గర్భ, శ్రీగరిమ వహించె ననుచు సీమంతశుభో
ద్యోగము నెపమున ధనములు, శ్రీగుప్తుని మోసపుచ్చి చేకొనుబుద్ధిన్. 125

క. కంచికిఁ జని బహువిభవస, మంచిత మగు మేనమామమందిరము ప్రవే
శించి తనవనితఁ గనుఁగొని, సంచలత వహించి గుండె జల్లన నున్నన్. 126

క. శంకింపవలదు పోలఁగ, బొంకితి మును కాననాంతమున ముచ్చులకుం
గొంకి యసహాయతను నే, వంకకు నరిగితివొ యనుచు వైశ్యవరేణ్యా. 127

క. అని రాగతరంగిణి తను, వినయోక్తుల వెఱపుమాన్పి వేగంబుగ మ
జ్జనభోజనాదిసత్కృతు, లొనరింపఁగ మామచేత నుపలాలితుఁడై. 128

ఉ. ఆగుణహీనుఁ డొక్కతఱి నర్ధనిశాసమయంబునందు సం
భోగపరిశ్రమస్ఫురణఁ బొంది కవుంగిట నున్న యట్టియా
రాగతరంగిణీరమణిరత్నసువర్ణవిభూషణాదు లి
చ్ఛాగతిఁ గొంచుఁ బోఁదలఁచి చంపఁ గఠారము పూన్చెఁ బూన్చినన్ 129

మ. వనితారత్నము వానికార్యమునకున్ వాపోవ నచ్చోటికిం
జని శ్రీగుప్తుఁడు తాను బాంధవులు నాశ్చర్యంబు రెట్టింపఁగా
ధనగుప్తుం డొనరింపఁబూనినమహాధౌర్త్యంబు సర్వంబు గాం
చి నిజేచ్ఛం జనుమంచుఁ గంచి వెడలించెం గిన్కతో నల్లునిన్. 130

క. అటుగాన సెన్నిభంగులఁ, గుటిలత్వము కూడు గాఁగఁ గుడుతురు మగవా
రిటువంటివారి మదిలో, నెటుగా నమ్ముదురు సతులు హితు లని పతులన్ 131

క. అని శారిక కథ సెప్పిన, విని మీఁదటికథ వినంగ వేడుకపడునా
జననాథుఁ జూచి కీరం, బనఘా కథ యవధరింపు మని యిట్లనియెన్. 132

సీ. శ్రీకలితానూనచిత్రరేఖాయుక్తి కొమ్మలందును గోటకొమ్మలందు
నవరసపదయుక్తి నానార్థగరిమలు రాజులందును గవిరాజులందుఁ
గవిలోకసంతోషకరజీవనస్థితి సరసులందును గేళిసరసులందు
నవనవశ్రీసుమనఃప్రవాళవిభూతి మావులందును నెలమావులందుఁ
గలిగి సముదగ్రసౌధాగ్రతలసమగ్ర, శాతకుంభమహాకుంభజాతగుంభి
తోరురత్నవినూత్నశృంగార మగుచు, సిరుల నెప్పారువిక్రమసింహపురము. 133

క. భూపాలలోకమకుట, స్థాపితరత్నప్రభాతిశయచరణుఁడు వి
ద్యాపరిణతమానసుఁడు ద,యాపరుఁడు ప్రతాపమకుటుఁ డప్పుర మేలున్. 134

క. ఆరాజేంద్రునినందన, యారూఢస్మరవికారయౌవనలక్ష్మీ
గౌరవనిధి సకలకళా, పారీణవిలాసవతి నృపాలకతిలకా. 135

ఆ. ఆప్రతాపమకుటుఁ డాత్మజఁ బాటలీ, పుత్ర మేలురాజుపుత్రుఁ డైన
యాసుధర్మవిభుని ననుపమమకరాంకుఁ, బిలువఁబనిచి వేడ్కఁ బెండ్లిచేసె. 136

ఉ. చేసి సుధర్మభూపతికిఁ జిత్రవిచిత్రవినూత్నరత్నభూ
షాసహితోరుసంపదలు సమ్మద మారఁగ నిచ్చి వైభవో
ల్లాస మెలర్ప నిల్పిన విలాసవతీసతిఁ గూడి సమ్మద
శ్రీ నెలువొంద నుండె మునుచేసినభాగ్యఫలంబు పెంపునన్. 137

తే. అంత నొకనాఁడు కాంత యత్యంతకాంత, చంద్రకాంతశిలాసౌధచంద్రశాలఁ
జాలవేడుకఁ దనప్రాణసఖులఁ గూడి, యంగజారాధనము సేయునవసరమున. 138

సీ. చక్రవాకస్తని శైవాలధమ్మిల్ల సందీప్తడిండీరమందహాస
యావర్తనతనాభి యభినవబిసహస్త రాజితరాజమరాళయాన
సికతాతలనితంబ వికచబంధూకోష్ఠ వరతరంగావళీవళివిలాస
కంబుకంధర దళితాంబుజాతానన నానావిధవిలోలమీననయన
యమృతసాగరవిభునియర్ధాంగలక్ష్మి, యిందుధరునిల్లు పుట్టినయిల్లుగాఁగ
నెగడెడుపినాకినీతటినీవధూటి, పట్టణాంతరసీమఁ జూపట్టుటయును. 139

వ. అక్కామినీరత్నంబు కేలు మొగిచి ఫాలభాగంబునం గదియించి. 140

మ. జయకారం బొనరించె నంబరమణీసాధర్మ్యసంపన్నుకున్
నయనానందనవారవిందమకరందశ్రేణికాస్విన్నుకున్
నియతస్నాననిరంతరాగతజనానీకక్రమాసన్నుకున్
జయజాగ్రజ్జలపక్షిపక్షపటలీసంఛన్నుకుం బెన్నుకున్. 141

వ. అనంతరంబ తత్తటినీతటంబున. 142

సీ. వెన్నెలఁ జరియిడ్డవెండితీఁగెలఁ బోలుయజ్ఞోపవీతంబు లఱుత నమరఁ
గన్నెచెంగల్వపూవన్నె మించిననీరుకావిదోవతికట్టు కటిఁ దలిర్ప
వెలిదమ్మివిరిమీఁదియెలదేఁటిగతి గంగ మట్టిపై వేలిమిబొట్టు దనర
నీలకందుకముపైఁ గీలించుముత్యాల విధమున సిగఁ గమ్మవిరులు మెఱయ
లలితనవయౌవనారంభకలిత మైన, మేనిమెఱుఁగులు మెఱుఁగులమెఱుఁగుఁ దెగడఁ
జంద్రధరుకృపబ్రహ్మవర్చసము గన్న, మారుఁ డన నొప్పువిప్రకుమారుఁ గాంచె. 143

ఉ. అత్తటి భూసురోత్తమునకై తనచిత్తసరోరుహంబు మీఁ
దెత్తినమాత్రలోనఁ దెరలెత్త వియోగమహాంబురాశి పై
కెత్తఁ దలంపుకీలు తలలెత్త వెసం దలపోఁత లించువి
ల్లెత్త మనోజుఁ డింతి నడుగెత్తఁగనీనిప్రతిజ్ఞ దోఁపఁగన్. 144

క. ఆరామ కామువలనం, బోరాములు పడుచుఁ దనదుపోరామిచెలిం
గారాముతోడ నాతని, నారామంబునకుఁ దేఁ బ్రియంబునఁ బనిచెన్. 145

ఉ. పంచిన భూసురోత్తమునిపాలికి నేగి ప్రియంబు చెప్పి రా
వించి నవీనచంచదరవిందమరందవిలోలచంచరీ
కాంచితదీర్ఘికాతటవనాంతరసీమ వసింపఁజేసి తా
నించినవేడ్కతో మగుడ నేగి కుమారికతోడ నిట్లనున్. 146

ఉ. భూసురవర్యుఁ దెచ్చితి నపూర్వవనాంతలతాంతశయ్యకున్
భాసురరూపసంపదల బ్రాఁతిగ నాతని భావసంభవుం
ద్రాసునఁ దూన్పవచ్చు నను రాగరసాంబుధి నోలలాడు నీ
చేసినభాగ్య మెవ్వరును జేయరు తోయజపత్రలోచనా. 147

క. అని యాసీమంతిని మం, తనమున నుపకాంతు నుపవనంబునకై తె
చ్చినవార్త విన్నవించిన, విని కౌఁగిటఁ జేర్చి గారవించెం బ్రీతిన్. 148

క. అంతటిలోపల నపరది, గంతమునకు భానుమంతుఁ డరుగుటయుఁ బటు
ధ్వాంత మనంతంబై హరి, దంతరవియదంతరముల నంతటఁ బర్వెన్ 149

శా. ఆలో నీలవినీలకుంతలవిలోలాలీంద్రసాంద్రప్రభా
భీలాకారమహాంధకారము విజృంభింపంగఁ బ్రాణేశు ని
ద్రాలోలాత్మునిఁగా నెఱింగి విలసత్సౌధంబుపై డిగ్గి తా
లీలారామములోనికిం జనియె నాళీవంచనప్రౌఢియై. 150

క. అటమున్న పన్నగేంద్ర, స్ఫుటదంష్ట్రాదష్టుఁ డగుచు భూసురవరుఁ డ
చ్చట మృతుఁడై పడియుండఁగఁ, గుటిలాలక యిట్టులనియెఁ గుందుచు నల్లన్. 151

చ. ఇలువడి వీటిఁబుచ్చి హృదయేశ్వరునిం గనుఁబ్రామి బోటులం
దలఁపక కన్నతండ్రికిని దల్లికి నాడిక దెచ్చి చీఁకటిన్
వలపులరాజుమాయఁ బడి వచ్చినదానికి నింతపెద్దయే
వలనుగ బ్రహ్మ మున్నొసల వ్రాసినవ్రాఁతఫలంబు దప్పునే. 152

క. పుటపుటనగుచనుఁగవపైఁ, బొటపొటఁ గన్నీరు దొరఁగఁ బురపురఁ బొక్కం
దటతటగుండియ లదరఁగఁ, గటకట యిది నోముఫలముగా కేమనుచున్ 153

ఉ. ఓరువరానివంతఁ దలయూఁచును నున్నని వెచ్చ నూర్చు మీఁ
దారయలేనికూర్మి యిటు లయ్యెఁగదే యని పొక్కు వెంట నె
వ్వారలు నత్తురో యనుచు వచ్చినమార్గము చూచి వానియా
కారము మెచ్చి మైమఱచి కౌఁగిటఁజేర్చు మనోజవేదనన్. 154

వ. అప్పుడక్కళేబరంబు భూతావిష్టం బగుటయు. 155

క. క్షోణీసురవరుబొందికిఁ, బ్రాణము వచ్చెనని యిచ్చ భావించుచు న
య్యేణీలోచన సుమనో, బాణపరాధీనహృదయపంకజ యగుచున్ 156

క. కరతాడనగళరవములఁ, బరిరంభణచుంబనములఁ బైఁబడి పెనఁగన్
ధరణీసురశవభూతము, కరిగమనం బట్టి ముక్కు గఱచె మొదలికిన్ 157

ఆ. ముక్కు శవమునోరఁ జిక్కినమాత్రాన, విడిచి భూత మపుడు వెడలిపోయెఁ
దెగువతోడ మొదలిమగఁ డున్నచోటికి. నాతి వచ్చెఁ జుప్పనాతివలెను. 158

వ. చని తదీయగేహదేహళీప్రదేశంబున నిలిచి పరిచారికల మేలుకొలిపి. 159

ఆ. ముక్కులేనిబోసిమొగమున వెడలెడి, నిడుదయూర్పుతోడ నెత్తు రొలుకఁ
జెలువ మగనిదిక్కు చేసన్నఁజూపి యీ, కొఱఁతనుఱుకు ముక్కుఁ గోసె ననియె.

క. ఇల్లటపుటల్లుఁ డని తన, యుల్లము రా మెలఁగ దనుచు నూరక నా కీ
కల్ల యొనరించె నని తా, నల్లనఁ బల్కుటయు వార లాక్రోశింపన్. 161

క. విని భూవరుఁ డచ్చోటికిఁ, జని యంతయుఁ జూచి రోషసంతప్తుండై
తనయల్లునిఁ గని నిర్దయు, జనులకు నొప్పించి యపుడు చంపఁగఁ బనిచెన్. 162

ఉ. వారలు నాసుధర్మవిభు వధ్యశిలాస్థితుఁ జేసి ఘోరదు
ర్వారకుఠారధార ననివారణ వ్రేయఁగ నుత్సహించినం
జేరువ నున్నదివ్యముని చిత్తమునందుఁ గృపావిధేయుఁడై
నేరము లేక చంపఁ దగునే యిది ధర్మముగాదు నావుడున్ 163

వ. ఆరెకు లతిత్వరితగతిం జనుదెంచి. 164

క. ఆమాట విన్నవించిన, భూమీశ్వరుఁ డచటి కరిగి పుత్రికధౌర్త్యం
బామూలచూడముగఁ దన, కాముని స్పష్టముగఁ దెల్ప నంతయుఁ దెలిసెన్ 165

చ. తెలిసి మహోగ్రుఁడై కినుకదేఱెడు చూపులఁ గూఁతుఁ జూచి యీ
కులటకు శిక్ష యెయ్యది యొకో యనుచుం దలపోసి యాఁడువా
రల వధియింపఁ గాదని పురంబున నుండఁగనీక తోలి యా
వల నొకచోట నల్లునివివాహముచేసె రమాసమగ్రతన్. 166

క. కావున వనితాజనములు, భూవల్లభ యెల్లపాపములకును మూలం
బేవిధమున మగవారలు, పావనవర్తనులె కాక పాపాత్మకులే. 167

వ. అని కీరంబు సరసప్రకారంబున నుచితకథావిన్యాసం బుపన్యసించి యనంతరంబ. 168

ఆ. కడుఁ బ్రశంసచేసెఁ గర్పూరమంజరి, శారికాకథాప్రసంగమహిమ
రాజశేఖరుండు రాజకీరముకథా, ప్రౌఢి యొప్ప ననుచుఁ బ్రస్తుతించె. 169

చ. అని ఘనసారపేటిక నయంబుమెయిం గథవిన్నవించి యో
జనవర యిందు నెవ్వరిదెసన్ దురితం బిది చిత్తగింపుమా
యనుటయు సాహసాంకవసుధాధిపచంద్రముఁ డల్ల నవ్వుచున్
వనితల కేమి రాదు మగవారు దురాత్ములుకాక నావుడున్. 170

వ. విని. 171

సీ. చిన్నారిపొన్నారిచెక్కుటద్దములపైఁ జిఱునవ్వుమొలకలు చెంగలింప
మదనునితూపుల మఱపించుచూపులచెఱఁగులమెఱుఁగులు తుఱఁగలింప
మొగమున కెగిరెడుబిగిచన్నుఁగవమీఁదఁ మణిహారరోచులు మాఱుమలయఁ
గమ్మనినెత్తావిగ్రమ్ముక్రొమ్ముడినుండి యరవిరివిరవాదివిరులు దొరఁగ
సాంధ్యరాగంబు వెడలినచంద్రరేఖ, యొసకమునఁ బొల్పు మునుముట్ట ముసుఁగువుచ్చి
యాకళావతి మృదులపర్యంకతలము, నందుఁ గూర్చుండఁబడి సాహసాంకుఁ జూచి.

క. ఘనసారకరండమునకు, ఘనసారస్వరమునిచ్చి కథ చెప్పింపం
బనుపడిననేర్పు గలిగియు, జనవర యిటు తప్పఁజెప్పఁ జనునే నీకున్ 173

చ. పురుషుఁడు పాపకర్ముఁ డనఁబోలదు కాంతయె కాని కాంతకుం
బురుషుఁడు కీడుచేసినను భూషణ మేనుఁగుఁబల్లువట్టిచూ
తురె మగవాఁడు చేసె నని తొయ్యలియున్ దురితంబు చేసినం
బరమపతివ్రతాచరణభంగము గాదె నరేంద్రశేఖరా. 174

క. అని వనితామణి యుత్తర, మొనరంగా నిచ్చి భూవరోత్తముచిత్తం
బనురాగంబున మల్లడి, గొనఁ గ్రమ్మఱ ముసుఁగువెట్టుకొని శయినించెన్ 175

ఉ. లాలితలోచనోత్సవవిలాసవినూతనభద్రదానవి
ద్యాలలితప్రసంగనవదత్తక మోహనశిల్పచాతురీ
ఖేలనకూచిమార సుముఖీజనరంజన కామకేళిపాం
చాల నముల్లసత్కుసుమసాయకశాస్త్రికళావిశారదా. 176

క. ధీరోదాత్తరఘూత్తమ, ధీరోద్ధతపరశురామ ధీరలలితలీ
లారత్నావళినాయక, ధీరమహాశాంతమాలతీసుదతీశా. 177

స్రగ్విణి.

నిత్యభోగక్రియానిర్జరాధీశ్వరా, సత్యభాషాహరిశ్చంద్రభూమీశ్వరా
శైత్యసత్కాంతినక్షత్రలోకేశ్వరా, భృత్యభావోదయప్రీతిలక్ష్మీశ్వరా.

గద్యము. ఇది శ్రీమదఖిలకవిమిత్ర పెద్దయయన్నయామాత్యపుత్ర
శారదాదయావిధేయ జక్కయనామధేయ ప్రణీతం బైన
విక్రమార్కచరిత్రం బనుమహాకావ్యంబునందు
సప్తమాశ్వాసము.

విక్రమార్కచరిత్రము.

అష్టమాశ్వాసము

క. శ్రీమహిళాంచితనయనా
శ్రీమద్వాణీవిలాసజిహ్వాగ్రతలా
క్ష్మామహితదక్షిణభుజా
సీమాద్రివిహారకీర్తి సిద్ధనమంత్రీ.

మ. ప్రతిపక్షక్షితిపాలఫాలతలవర్ణధ్వంసనారంభజృం
భితనిస్త్రింశుఁడు విక్రమార్కుఁడు గుణాభిజ్ఞుండు తేజోవిని
ర్జితదీప్తార్కుఁడు కాంతిసోముఁడు సుఖక్రీడాకలాపైకమం
డితుఁడై మూఁడవమాట యత్తరుణి నాడింపంగ నుద్యుక్తుఁడై. 2

ఉ. చారుసువర్ణపూర్ణకలశంబునకుం దనమంత్రవిద్యచేఁ
గోరి సచేతనత్వమును గూర్చి యపూర్వకళామహోదర
శ్రీ రుచి మీఱ నొక్కకథ చెప్పఁగదే యని యానతిచ్చినం
గూరిమితోడ నాకనకకుంభము సంభ్రమమొప్ప నిట్లనున్ 3

శా. శృంగారాదిరసప్రసంగములుగాఁ జెప్పంగ నేర్తుం గథల్
సాంగోపాంగముగాఁగ నొక్కకథ సువ్యక్తంబుగా నన్వయిం
పంగాఁ జెప్పెదఁ జిత్తగింపు మని చెప్పం జొచ్చె భూపాలుతో
సంగోత్పాదకవాగ్విశేషరచనాచాతుర్య మేపారఁగన్. 4

సీ. మాణిక్యసుందరమహనీయకందరభరితబంధురవింధ్యగిరిసమీప
మున వివేకనిధాన మనుపట్టణమునందు శ్రుతవర్మ యనుమహాక్షోణినాయ
కునకుఁ బద్మావతి యనఁగ గుణావతి యనఁగ లీలావతి యనఁగఁ గలరు
ముగురు గూఁతులు జగన్మోహనాకార లనంగశాస్త్రవిదగ్ధ లతిపినీల
కుటిలకుంతల లున్మదకుంభికుంభయుగళ, గురుకుచలు వారిఁ దగినట్టివరుల కొసఁగి
వరుస మూఁడూళ్ల నిలిపె నావసుమతీశుఁ, డంత నాపురి లోకపరిహాసకుండు. 5

ఉ. హారివరాంగనాజనవిహారి విదూషకచక్రవర్తి సం
సారసుఖైకసారఘనసారపటీరవిలిప్తమోహనా
కారుఁ డనూనకాముకశిఖామణి పుష్పకరండకుండు నా
జారుఁ డొకండు వచ్చె సరసస్థితి రెండవమారుఁడో యనన్ 6

సీ. కొదమచందురునిలోఁ గొదమకై వడి మించు నటియించుసన్నపునాభి వెట్టి
ములుపడి ప్రావడ్డ వలరాజుడాగుల మీఁద గందపుఁబూఁత మేళవించి
తేఁటిరెక్కలకప్పుఁ దెగడెడుకొప్పున బాగుమీఱఁగ వన్నెపాగ చుట్టి
తనరుజవ్వాదివాసనలచేఁ జెన్నొందుచిన్నిగేదఁగిరేకు చెంపఁ జెరివి
కప్పురపుసోనపల్కులఁ గమ్మఁదావి, గుబులుకొనుచున్న విడియంబుసొబగుతోడ
రఘుణఁ జూపట్టు పుష్పకరండకుండు, హరునికనువృష్టి దాఁకనిమరుఁ డనంగ. 7

ఉ. వచ్చి పురంబువాకిట రువారపుఁగోడెతనంబుతోడఁ గ
న్నిచ్చకువచ్చుచేడియల నెచ్చరికించుచు ధూర్తకోటితో
మచ్చరికించుచున్ వెకలిమాటలు మాయపుఁగూచిమారపుం
బచ్చలు చూపుచున్ నెలవిపాఱఁగ నవ్వుచుఁ గేకరించుచున్. 8

క. కన్నుండఁగఁ గనుపాపను, గొన్నవిధంబునను సతులఁ గూడకయును దాఁ
గన్నమిడి మనోధనములు, గ్రన్ననఁ గొనిపోవుగన్నకాఁడుం బోలెన్. 9

వ. ఇట్లు వివేకనిధానం బనుపట్టణంబునఁ బుష్పకరండకుండు బహుప్రకారంబు లగు
నిచ్ఛావిహారంబులం జరియించుచుండ నొక్కనాఁడు కామశాస్త్రకళావేదు లైనవిట
విదూషకపీఠమర్దకనాగరికులతోడ బహువిధస్వైరిణీగణప్రసంగంబులం బ్రొద్దుపుచ్చు
చున్నసమయంబున మీదేశంబునఁ గ్రొత్త లగువార్త లెయ్యవి యెవ్వరెవ్వరివలన నే
మేమిచోద్యంబులు గల వెఱింగింపుఁ డనిన వార లిట్లనిరి. 10

ఆ. ఇప్పురంబుచెంత నొప్పుమహాఘోష, పట్టణమున జాగపతులపాలి
భాగ్యలక్ష్మి యనగఁ బద్మావతీకాంత, వినుతికెక్కు మూర్తివిలసనముల. 11

చ. తొలుకరివానకాలమునఁ దోఁచుమెఱుంగు పసిండినీటు తే
టలఁ బలుమాఱుఁ బుల్కడిగి డాఁచినమన్మథమోహనాస్త్రమో
వలపులవన్నెలందొలఁచి వారిజసంభవుఁ డాఁడురూపుగా
నలవడఁజేసెనో యనఁగ నాకమలానన యొప్పు నెంతయున్. 12

ఆ. కొలనుచొచ్చి పుచ్చుకొని తన్ను మదనుండు, రూపుసేయ ముల్లునూపెఁ గాక
లేకయున్న మీనమాకాంతచూపుల, వలల కుటికి వఱుతఁ గలయ కున్నె. 13

ఆ. రమణరాజమండలము నట్టనడుమఁ జూ, పట్టఁ బట్టి మిన్నుముట్టెఁగాక
గాకయున్న హరిణ మాకంజముఖిచూపుఁ, దూపు లదర నడవిఁ దూఱకున్నె. 14

చ. సరసవినూత్నరత్నరుచిజాలముచేఁ దిలకించుచున్నయా
గురుకుచకోర్మిమెఱుంగుఁజనుగుబ్బలతో సరిసేయవచ్చునే
తొరలి హిరణ్యకుంభములదోస్థతనంబులు చెప్ప నేటికిన్
గురుత యదేల కల్గు గుడిగుండములం బడునట్టివారికిన్. 15

చ. వరుఁడు ధనుర్ధరుం డెయి దివానిశముల్ వెనుకం జరింపఁగా
వెరవున మోసపుచ్చి తనవేడుకవచ్చినయట్టివారితో
సరసరతిప్రసంగములు సల్పఁగ నేర్చుఁ దదీయనైపుణ
స్ఫురణముచంద మెందును నపూర్వము చూడఁగఁ బొమ్ము ప్రక్కనన్ 16

వ. అనుటయు. 17

చ. చెలఁగి కటారిబిత్తరము చిమ్మువికారపునవ్వు నవ్వు మీ
సలు వడివెట్టు నూరక మజా యనుఁ దన్ననయంబుఁ బాడుఁ గ
న్నులు వెసఁ ద్రిప్పు కొప్పుపయి నున్నగ దువ్వు బళాలువెట్టు మూఁ
పులు పలుమాఱుఁ జూచుకొనుఁ బుష్పకరండకుఁ డాత్మ నుబ్బుచున్. 18

ఉ. క్రన్నన వారి వీడుకొని కన్నులమ్రొక్కి వెసం దలారియై
కొన్నినవింటఁ దేటిగతికోల యమర్చి మరుండు వెంట రా
మున్నుగ నెమ్మనంబు తనముందటిచక్కిని ద్రోవవెట్టఁగాఁ
గన్నియయూరి కేగెఁ దమకంబునఁ బుష్పకరండకుం డొగిన్. 19

వ. అరిగి మహాఘోషపురవరోపాంతంబున శశికాంతశిలాతలంబునఁ బథిశ్రమం బార్చుకొని తదవసరోచితాలంకృతుండై యన్నగరంబున కరిగి మనఃపద్మసద్మ యగునప్పద్మగంధిమందిరంబు పౌరజనంబులవలన నెఱింగి మందమందగతిం జని తన్నికేతనంబు ప్రవేశించి. 20

ఉ. ప్రాకటహేమరత్నమయపంజరపీఠికలన్ శుకంబు ల
వ్యాకులలీలతో రతిరహస్యవికాసకళావిలాసకో

శ్లోకము లర్థితోఁ జదువఁ గూరిమితో వినుచున్ సురూపరే
ఖాకమనీయతామహిమఁ గాముని దీమముఁబోలె ముందటన్ 21

సీ. రంజితమణిసాలభంజికలకుఁ దనభాసురాకృతి మేలుబంతి గాఁగ
రత్నపంజరకీరరాజికిఁ దనవాక్యసమితి గురూపదేశంబు గాఁగఁ
గమనీయకలహంసగతులకుఁ దనగతి యొఱపులు గఱపెడియొజ్జ గాఁగ
ఘనసారగంధవాహునకుఁ దనయూర్పుఁదనిగాలి నెయ్యంపుదాది గాఁగఁ
దివిరి నడయాడుచుండుపూఁదీవె యనఁగ, నేకతమ నగరం జరియించుచున్న
కంబుకంఠిఁ బద్మావతీకాంతఁ గాంచెఁ, బెన్నిధానంబు గాంచినపేద పోలె. 22

తే. కన్నుమనమును దనియ నక్కాంతఁ జూచి, యింత యొయ్యారమగు సతి యెందుఁ గలదె
యనుచుఁ బ్రియమును గంపంబు ననఁగి పెనఁగ, నల్లఁ జేరంగ వచ్చినయతనిఁ జూచి.

మ. సుకుమారుం డగుమారుఁడో కళలచే సొంపారుపాంచాలుఁడో
యకలంకుం డగుకూచిమారుఁడొ యితం డంచుం బ్రశంసించుచుం
బ్రకటస్నేహ మెలర్ప నాతనిపయిం బద్మావతీకాంత వా
లికక్రొవ్వాఁడిమెఱుంగుఁజూపుల నివాళించెం గువాళించుచున్ 24

క. కనుఁగొనినమాత్ర నొండొరు, మనములు నెడఁబడిన వారి మతియొక్కడకుం
జనకుండ నడ్డపెట్టఁగ, మనసిజుఁ డనుకోలుకాఁడు మాటికిఁ దఱిమెన్, 25

క. చూపులవక్కాణంబున, నాపుష్పకరండకాఖ్యఁ దరుదెంచినమా
యోపాయపుఁగార్యస్థితి, దీపించినఁ బరిణమించి తిలకించి మదిన్ 26

ఉ. ఈసుకుమారతావిభవ మీదరహాసముఖారవింద మీ
భాసురమూర్తి యీలసదపారకృపారసనేత్రకాంతి వి
న్యాసము లెందుఁ గంటిమె ప్రియంవదుఁ డీతనియంద కాక నేఁ
జేసినభాగ్య మెవ్వరును జేయరుపో యితఁ డేగుదెంచుటన్ 27

తే. అనుచుఁ గొనియాడి తిలకించి యావధూటి, చిన్నిలేనవ్వు చెక్కుల జీరువాఱ
సిగ్గు నెగ్గించుమధురోక్తి చెవులఁ జిలికి, యెలమి మజ్జనభోజనాదులను దనిపి. 28

వ. తదనంతరంబ వసంతుం డనునిజసఖుం బిలిపించి చౌర్యగతికళావిధేయంబు లగుమా
యోపాయంబు లుపదేశించిన వాఁడును దదుక్తప్రకారంబునఁ బుష్పకరండకుం బురో

పకంతో పవనాంతరంబునకుం దోకొని యాత్మీయపరిదానసంకేతలతానికేతనంబున నుని
చికొని సముచితసల్లాపంబు లొనరించుచున్నంత నిక్కడ. 29

క. మగఁ డింటికిఁ జనుదెంచిన, మొగమోటము వట్టి మోహమును జిత్తములో
నిగుడొత్త మెఱుఁగుఁజూపులఁ, జిగురాకుంబోఁడి పూజచేసె న్నగుచున్ 30

ఉ. ఆయన మీఁ దెఱుంగక ప్రియంబు నిజం బని నమ్మి మోహముం
జేయుట చూచి నావలలఁ జిక్కె నితం డని కౌఁగిలించి సౌ
ఖ్యాయతకంఠరావమధురాధరపాననఖాంకనక్రియో
పాయములందు మైమఱవఁ బద్మవిలోచన యీలవెట్టుచున్. 31

సీ. మకరందములతీపు మగలకుఁ జవిచూపు మధుకరమదవతీమణులయొప్ప
ఫలరసంబులు గ్రోల్చి పతుల నిక్కకుఁ బిల్చి కొనిపోవుకీరకామినులబెడఁగు
బిసములఁ దనియించుప్రియులతో విహరించి యలగురాయంచతొయ్యలులచెలువుఁ
బల్లవంబులు దెచ్చి ప్రాణేశ్వరుల కిచ్చి చెలఁగెడుకోకిలస్త్రీలమురువు
నెలమిఁ గొనియాడి యాత్మేశు నియ్యకొల్పి, యతఁడు నతనుండుఁ గార్ముకహస్తు లగుచు
దోడఁ జనుదేర జారనాథుఁడు వసించు, నుపవనాంతరభూమికి నువిద చనియె. 32

క. చని యాదంపతు లాత్మల, ననురాగరసంబు నిండి యలువులువాఱన్
వనకేలీతత్పరులై, వినుతవిహారములఁ దగిలి విహరించుతఱిన్. 33

క. పదములు తొట్రుపడంగా, వదనంబున లేనిదప్పి వాతెఱ యెండం
గదియఁగ వచ్చి వసంతుఁడు, హృదయమున భయంబుదోఁప నిట్లనిపలికెన్. 34

చ. కడు వెరవేది నేఁ బ్రథమగర్భవతిన్ సతిఁ బుట్టినింటికిం
దొడుకొనివచ్చుచో నిచట దుస్సహమైనప్రసూతివేదనం
బడియెడు నియ్యెడం దగినబాసట లే దటుగాన నింక నీ
పడఁతుకచిత్త మాపడఁతిభాగ్యము మాటలు వేయునేటికిన్. 35

వ. అనుటయు వానిదీనాలాపంబులకు బ్రమసి పద్మావతీరమణుండు పద్మావతిం జూచి
యిట్లనియె. 36

క. జలజేక్షణ యెవ్వరికిం, గలసంసారము నుపేక్షగావించుట గా
దలసత్వ ముడిగి చను మని, పలికిన నది చనియె జారపతి యున్నెడకున్ 37

క. చని సరసవచనరచనలఁ, జనవులఁ బరిరంభణాదిసంభావనలన్
మనసు గరఁగించి పులకలు, తనువునఁ బొదలించి రతులఁ దగిలించి తగన్. 38

సీ. త్రుళ్లుమింతలు వెట్టుతొడలదీప్తులతోన చనుదోయిమించులు చౌకళింప
రాణించునందెలరవళితోడనె కూఁత మొలనూలిమువ్వలమ్రోఁత నిగుడఁ
గటితటంబునఁ దోఁచుకదలు పెక్కువతోడఁ గర్ణభూషణములకదలు మెఱయఁ
గడలేనిసుఖములఁ గరఁగినమదితోడఁ జిత్రికస్ఫూర్తి లేఁజెమట గరఁగ
వదలుక్రొమ్ముడి యలరులవానఁ గురియ, హారమణిదీప్తి యుయ్యాలలాడుచుండ
మగువ పుంభావలీలల మాఱుమగని, కంతుసామ్రాజ్యలక్ష్మికిఁ గర్తఁజేసె. 39

వ. ఆపుష్పకరండకుండును సంతోషితస్వాంతుండై. 40

చ. పురిఁ బురిఁ దప్పకుండ మొలపూసలు ద్రెవ్విననాఁట నుండియుం
దిరిగితిఁ బెక్కుభూములు సతీ రతిసౌఖ్యరసప్రసంగవి
స్ఫురణలతారతమ్యములు చూచితిఁ గాని భవత్సమాన లే
తరుణులుఁ గారు భావభవతంత్రకళాకలనాచమత్కృతిన్. 41

వ. అనవుడుఁ బద్మావతి మదీయచాతుర్యంబునకు నాశ్చర్యం బందనేల యని యిట్లనియె.

క. చేరువ భర్మస్థల మను, నూర గుణావతి యనంగ నొకయుగ్మలి చె
న్నారు మనోహర మగుశృం, గారరసం బోఁడురూపు గైకొన్నక్రియన్. 43

సీ. చందురునెఱ వరజాఱఁజేయుట గాక నెత్తమ్మిమీఁద దండెత్తఁ జూచుఁ
బసిఁడిసలాకపైఁ బగలుచాటుట గాక తొలకరిమెఱుఁగులఁ దొడరఁ జూచుఁ
గరికుంభములమీఁదఁ గాలుద్రవ్వుట గాక జక్కవకవతోడ వక్కరించు
మగమీలతో మగమాటలాడుట గాక పువ్వుఁదూపులకును బొమ్మవెట్టు
ననఁగ మోముఁ దనువుఁ జనుదోయి కనుదోయి, కనుఁగొనంగ నొప్పుఁ గాముప్రోది
దీమ మగుగుణావతీవధూమణికిని, సరి యనంగ మగువ జగతి గలదె. 44

క. వలపులవదనిక చిలుకల, కొలికి రువారంపుఁగలికిగుబ్బలనవలా
పులుగడిగినముత్యముసిరి, పులకండపుఁబొమ్మ యనఁగఁ బొలఁతుక యొప్పున్ 45

చ కలువలు గండుమీలుఁ దొలుకారుమెఱుంగులు నీడురామికిం
జెలువుగ నేపదార్థ మెనసేయుదునో సతికన్నుదోయికిం
దలఁచి పయోజసంభవుఁడు తామరలం బ్రతిసేయఁబోలు నాఁ
బొలుపుగ నెల్లవారుఁ దమపుట్టినయిండ్లను బెద్దసేయరే 46

క. అట్టిగుణావతి తనపతి, కట్టెదురను మాఱుమగనిఁ గవయఁగ నేర్చున్
నెట్టుకొని యాఁడువారల, దిట్టతనం బెఱుఁగ బ్రహ్మదేవునివశమే. 47

చ. అనుచుఁ దదీయనైపుణగుణాళి విరాళిగొనంగఁ జెప్పఁ గా
విని యిటువంటి వెన్నఁడును విన్నది కన్నది లేదు మున్ను చా
లును గణుతింప నీయొఱపులో నిజమో తెలియంగఁ జెప్పుమా
యనఁగ లతాంగి నీయడుగులాన నిజంబని నమ్మఁ బల్కినన్ 48

వ. తత్ప్రతిపదర్శినీదర్శనతత్పరుండై తత్సంగంబునకుం జని. 49

క. వన్నె మెఱయంగ నాసతి, యున్నగృహం బస్వ డరసి యుచితస్థితితో
విన్ననువునఁ జని యచ్చో, నాన్నాటంకఁబువ్రాలు సుదతిని గాంచెన్ 50

తే. మోవి పవడంబుఁ దమలోన ముడివడంగ, నడుము బయలును దమలోనఁ దడఁబడంగ
మేను మెఱుఁగును దమలోన మేళవింపఁ, దెఱవ యొయ్యారముగ వానిదిక్కు చూచె.

తే. కందు వోరయనిపున్నమచందురుండొ, శివునికనుఁబాటు నాఁకనిచిత్తభవుఁడొ
కాక నరమాత్రుఁడే వీఁడు నాకుఁ జూడ, ననుచుఁ దలయూఁచి కొనియాడె వనజగంధి.

క. వేడుకమై నపు డిరుమైఁ, గాఁడంగఁ దొణంగె నతనిఁ గామునిశరముల్
చేడియచూపులుఁ దమలో, నూడించె ననంగ నెక్కసూటిం బెలుచన్. 53

క. మనసిజుఁ డిద్దఱకును గుం, టెనకానితనంబుచేసెడిం గనుఁగొననాఁ
జనవులు మాటలయనువులుఁ, దనువునఁ బులకలును గలుగఁ దత్తఱపెట్టెన్. 54

క. చెన్నారువచనరచనలు, మున్నాడం గనినవలపుమొలకలతెఱఁగుల్
మున్నాడినమనసులతో, గ్రన్నన వీడ్కొనిరి సిగ్గుఁ గన్నెఱికంబున్. 55

చ. పులకితచిత్రరూపములపోలిక నిద్దఱుఁ గొంతప్రొద్దు చూ
పులఁ బరిణామముల్ దెలిసి పుష్పకరండకురాక యంతయుం
దెలిసి గుణావతీలలన దిగ్గన మజ్జనభోజనాదిపూ
జలఁ బరితుష్టుఁ జేసి తనచల్లనిమాటల గారవించుచున్ 56

సీ. అరవిరివిరవాదివిరుదుపెండెములతో సోలుకొయిలమానటీలతోడఁ
బూఁదేనెగందాన బ్రుంగుడుపడి యున్న గండుఁదుమ్మెదలెంకగములతోడఁ
బర్వువంపుజాజిపక్కెరలతోఁ జెలరేఁగుచిలుకగుజ్జుపుఁబాఁజునిరులతోడ
గుబగుబ వాసన గుబులుతో ముంగల నేగెడి చలిగాలి వేగుతోడ

హరిహరబ్రహ్మాగాధమానాపహారి, త్రిభువనీధనుర్విద్యాపరీక్షకుండు
కమ్మవిలుకాఁడు మెఱమ శృంగారవనము, లోనిగురివెందపొదక్రింద వాని నునిచి. 57

ఉ. ఇంటికి వచ్చునంత మగఁ డింటికి వచ్చిన నాథ నీవు న
న్నొంటిడి రాక యింతదడ వుండఁగఁ గారణమేమి యింక న
న్నంటిన నీకు నీవెఱుఁగు దంచు నెకానెకతప్పవెట్టి వె
న్వెంట నతండు రాఁ జనియె వెండియుఁ దొయ్యలి పువ్వుఁదోఁటకున్. 58

చ. చనునెడ దాని మన్మథపిశాచము సోఁకిన నెచ్చెనంచుఁ దూ
యని పలుమాఱుఁ దూపొడిచి యల్లనఁ బుప్పొడి రక్షవెట్టి క్ర
మ్మన నధరామృతంపుబలుమం దొకయించుక యిచ్చి మించులం
బొనరినచూపులం బడిసిపో నటువైచుచుఁ గౌఁగిలించుచున్ 59

చ. కనదురుకాంతిఁ గాంత శశికాంతశిలాతలకుట్టిమస్థలిన్
వినుతలతావనీకుసుమవేదికపై శ్రమమార్ప దానునుం
దనమగఁడుం గళావతి లతావశతం దదుపాంతవిస్ఫుర
ద్ఘనవకుళావనీరుహశిఖామణినీడ సుఖానురక్తయై. 60

వ. కొంతదడవుండి యాపొంతం గుసుమవిసరభరితం బగుచుఁ జెన్నారుచున్న సురపొన్నఁ
గన్నారం గనుంగొని యిందులపువ్వులకుం గలపరిమళం బెందులపువ్వులకుఁ గలదని
మునుముట్ట మాయవెట్టం గడకట్టుచేసికొని యప్పటి గదలి యాసురపొన్నక్రిందికిం
జనుదెంచి యిట్లనియె. 61

సీ. సేమంతిచవికెలఁ జెలరేఁగి చిలుకలు మదనశాస్త్రంబులు చదువుచుండఁ
గడిమికూటములఁ బికమ్ము లనంగనైపాళప్రబంధంబు లాలపింప
జాజియోవరులలోఁ జంచరీకంబులు వలరాజుబిరుదాంకములు పఠింప
సంపెంగనాటకశాలలఁ గలహంస లతనుగీతంబుల నాడుచుండ
వేడుకలతోడఁ జూడంగ వినఁగఁగంటి,మిట్టి వనములు గలవె యేపట్టణముల
ననుచు మగనిమనంబును నలరఁజేయు, కరణి నుపకాంతు మాటల గారవించె. 62

తే. కురులకప్పున నెలదేటియిరులు బెరసి, మరులుగొలుపంగ మరుచేతియూరులు దగిలి
కన్నుగానక మాఱుమగండు మగఁడు, బలుపుఁజీఁకటి దప్పంగఁ బడి విసువఁగ. 63

సీ. తరుణి యశోకంబు తన్ను నందెలమ్రోఁతఁ గాంచీవిరావంబు గడకొ దుంగ
లలితాంగి తిలకించి తిలకంబుఁ గనుఁగొనుఁ గనుదోయిమెఱుఁగు లాకనము గప్పఁ

బాలఁతి పుక్కిటికల్లు పొగడపై నుమియఁ లేఁజెక్కులచిఱునవ్వు చెక్కులొత్తఁ
గలకంఠి యెలుఁగోవిఁ గౌఁగిటిలోఁ జేర్పఁ గంకణఝణఝణత్కార ముఱియఁ
దియ్యవిలుకానివిడివడ్డదీమ మనఁగ, నతనుమోహనమంత్రదేవత యనంగ
మగనిముందట విరహాగ్నిఁ బొగులుమాఱు, మగనిముందటఁ బ్రౌఢయై మదము కవిసి.

వ. ఇవ్విధంబునఁ బువ్వువిలుకానినవ్వుఁగ్రొవ్వు గలయలజవ్వని మగనిముందట ముద్దుగురియుచు సరసంపువచనరచనల మనంబుఁ గొలఁది యరసి గరువంపువలపుసొలపులు గ్రిక్కిఱిసి పునఃపునరాలింగనంబులు చేసి యతనితో నిట్లనియె. 65

ఉ. ఈసురపొన్నయెక్కి నుతికెక్కినకమ్మనిపువ్వు లెల్ల నేఁ
గోసెదఁ జూడుమీ యనుచుఁ గోమలి యాతరువెక్కి యొక్కపూఁ
గోసి నుతించిమ్రొక్కనుచుఁ గుత్సితబుద్ధి నిజేశుఁ జూచి సే
బా సిటు లేను జూడఁ బెఱభామినితో రమియింపఁ బాడియే. 66

తే. అనుచు వలవనివలవనికినుకతోడ, మ్రానుడిగ్గినఁ దొయ్యలి మ్రానుపడుచు
సొలయఁగా నేల యిచ్చోట జోటి యన్య, కాంతఁ జూపుమ నలదింత కటికితనము.

క. అనుచును వెలవెలఁబాఱెడు, తనపతి మదిమెచ్చ నీవు తరువెక్కి ననుం
గనుఁగొను మే వేఱొకపురు, షునిఁ బొందినచంద మగునె చూత మటంచున్. 68

చ. జిగి దొలఁకాడులేనగవు చిమ్మెడుచూపులు మీఁదఁ జల్లుచున్
నగినలవంటిచన్నుఁగవజక్కవపిట్టల బైలువెట్టుచో
నిగిడెడుప్రేమ మీఁ దెఱుఁగ నేరక తా సురపొన్న యెక్కి న
మ్మగఁ డిల నాఁడువారిబలుమాయలఁ గాయజుఁ డైనఁ జిక్కఁడే. 69

వ. ఇవ్విధంబునఁ బువ్వుంబోఁడి పిఱుతివ్వనినవ్వుటాలమాటల వాని మ్రానెక్కించి యొక్క పువ్వుఁగోసి మ్రొక్కునసమయంబున నతండు మాచముండఁ గుసుమరసవిసరలసదహంకారఝంకారలలితశిలీముఖజ్యాటంకారసముద్దండప్రసవకోదండనిర్ముక్తపుష్పశిలీముఖముఖానలశిఖాసంతప్తమానసుం డగుపువ్వకరండకుం గనుసన్న నాసన్నుం జేసి తనయధరామృతంబున సేదదేర్చి పరమానందకందళితహృదయుం జేసి కందర్ప క్రీడం దనిపిన విస్మయానందకందళితస్వాంతుం డగునతని కిట్లనియె. 70

క. నను మెచ్చెద విది యచ్చెరు, వన నేఁటికి నాసుధర్మ యనునగరమునన్
జనమోహిని లీలావతి, యనుకామిని యుండు ననుజ యగు మఱి నాకున్ 71

తే. కమ్మనిపదాఱువన్నె బంగారుకరువు, కామవిద్యారహస్యముల్ గఱపు గురువు
సరసజనములు భ్రమపడితిరుగు తెరువు, మెఱయులీలావతీకాంత మేనిమురువు. 72

ఆ. అలతొంగిచూపు లల్లార్చిచూచిన, సతనుమహిమచేత యతులకైన
తెమలి యినుపకచ్చడము లూడిపడు నన్న, నున్నవారి నింక నెన్న నేల. 73

ఆ. అమృతరసముతేట లంగనమాటలు, మరునిచేతియురులు మగువకురులు
కప్పురంపుఁగ్రోవి కలకంఠికెమ్మోవి, యాలతాంగిఁ బొగడ నలవి యగునె. 74

వ. ఆలీలావతి మగండునుం దాను నేకశయ్య నుండి యుపనాయకునిం గుసుమసాయక
క్రీడ నలరించు నీ వాలలనవలనిచోద్యంబులు చూడవలతేనిం జను మని వీడుకొలిపి.

క. తనవిభుని నగవుఁ జూపులఁ, గనుఁగొని నామాట నిజమొ కల్లయొ చెపుమా
యనిన నది యట్లు తప్పదు, పొనరఁగ నీతరువుమాయొ పువ్వులమాయొ. 76

క. అనుచు వెడనగవుతోడను, మనమునఁ గడుఁజోద్య మంది మార్గమున దిగి నిజాం
గనయును దానును వీటికిఁ, జనియె విలాసినుల నమ్మఁజన దెవ్వరికిన్ 77

క. అటఁ బుష్పకరండకుఁ డె, క్కటి యరిగె గుణావతీనఖవిభీతలతా
స్ఫుటకేతుకందరాలక, నిటలతటవిలాసుఁ డగుచు నెయ్యం బలరన్ 78

వ. ఇట్లు చనుచుఁ దదంగనానంగసంగరసంగతనఖానీపథాలంకృతం బగునిజాంగంబుఁ
గనుంగొనుచుఁ దనమనంబున. 79

మ. చిగురాకున్నునుఁగెంపులేఁదొడవు లిచ్చెం జిత్తజుం డిచ్చెఁ బో
నగు నీలాగుబుణంబు వీరలక యొన్నం డబ్బె నమ్మా యనుం
దగుఁబో వీరికి నాకు సంగమము హా నాపాలిభాగ్యం బనున్
ముగురం గూర్చినముండ దైవమునకున్ మ్రొక్కంచు జేజేయనున్. 80

వ. అని యంతస్స్మితసంస్మితవదనుం డగుచు సుధర్మానగరంబునకుం జని లీలావతీమంది
రంబు ప్రవేశించుటయు. 81

సీ. దారపారలుగాఁగఁ దాఁకినమలుపచ్చికసమసవలరాచమసలతోడ
నక్కడక్కడ మేన నష్టపాటులుగాఁగ వైచినగందంపువలపుతోడఁ
దొలకరించి నటించుమొలకసిగ్గులచేత సుడివడి కడకొత్తుచూపుతోడ
నూరక మంటమై యుబ్బినవిరహానలపుశిఖి నెగయునూరుపులతోడ

నెలమిఁ దనరారి తనదుకట్టెదుర నిలువఁ, బడినవిటచక్రవర్తి సౌభాగ్యమూర్తి
రసికజనముఖ్యుఁ బుష్పకరండకాఖ్యుఁ, దెలివ కనుఱెప్పవెట్టక మఱిసి చూచె. 82

క. చూచిన వాఁడుఁ దలోదరిఁ, జూచెం బులకించి చూపుఁ జూపును దమలోఁ
దోఁచికొని రాకఁ గ్రీడా, శ్రీచతురత మెఱయ సాముచేసె న్నడుమ౯ 83

ఉ. ఇందునికందు వేర్పఱిచి యిందునిచే సతిమోముచేసి యా
కందును గుంతలంబులుగఁ గంజభవుం డొనరించెఁ గానినాఁ
డెందును మోమునుం గురులు నిట్టివి గంటిమె యీతలోదరిం
బొందనియట్టివానిమగపుట్టువుఁ బుట్టువుగాఁ దలంతురే. 84

వ. అనుచు మనోహరాలోలహేలాలలితపాంచాలుం డగునప్పుష్పకరండకుండు లీలావతీ
విలాసినీవిలోకనవాగురం దగిలి యల్లనల్లనఁ గదియం జనుటయు, 85

మ. వరసౌభాగ్యవిలాసమూర్తి యితఁ డెవ్వండొకో యీరూప మె
వ్వరియందుం గనుఁ గొంటిమే యితనిలావణ్యంబుఁ గన్నారఁ గ
న్న రమానందనుఁ డైనఁ జిక్కు వడఁడే నాపాలిభాగ్యంబు దా
నరుదే పోలఁ దలంప నీతఁ డనియు౯ హర్షించె నక్కాంతయు౯. 86

క. అంతట నిద్దఱుమనసులఁ, గంతునిపస గలసె వింతకసమస లోలయు౯
మంతనములు పెదవుల నిసి, యింతలువాఱంగ నగవు ఱెప్పలు గోర౯. 87

వ. తదనంతరం బాపుష్పకరండకుండు. 88

క. తా వచ్చినకార్యమును గు, ణావతి పుత్తెంచినట్టినైపుణమును లీ
లావతికిఁ జెప్ప నదియును, భావంబున సంతసంబు బైనుకవెట్ట౯ 89

ఉ. ఆసమయంబునం దపనుఁ డస్తగిరీంద్రమునందుఁ బొంద లీ
లాసరసానుకూలగతులం దగ వానికి నాఁడురూప మె
చ్చై సొబగారుచుండ మణిహారవిభూషణరాజిచేతఁ గై
సేసిన మెప్పెఁ గృతిమపుఁజేడియ యైనముకుందుఁడో యన౯ 90

ఉ. అప్పుడు నాథుఁ డింటికి రయంబున వచ్చిన మ్రొక్కఁబంచినం
దప్పక చూచి చీఁకటికతంబున నాఁటదిగాఁ దలంచి యీ
యొప్పులకుప్ప యెవ్వ రని యువ్విళులూరుచు వేఁడఁజొచ్చినం
జెప్పఁ దొణంగెఁ దొయ్యలి వశీకృతదుశ్చరితప్రవీణయై. 91

క. అని రాజుచిత్తమునఁ గృప, దనరంగా మాటలాడి తమ కిద్దఱకున్
మనసిజుఁడు పెండ్లిపెద్దగఁ, జనవున వరియించి కేళిశయ్యకుఁ దార్చెన్. 106

ఆ. తార్చి వచనరచనఁ దేర్చి చిత్తములోని, మదనవహ్నియార్చి ముద మొనర్చి
యనమరతుల నోలలార్చి కౌఁగిటఁ జేర్చి, మనసుకోర్కి దీర్చి మదిఁ దనర్చి. 107

క. మానిని కరపాశంబుల, చేనాథునిఁ గట్టివైచి జిగి దొలఁకెడుపూఁ
బానుపునఁ బెట్టి వలదా, మానధనం బపహరింప మరగినదొంగన్. 108

క. ప్రౌఢ యగుకళావతి యిటు, కూడి మెలఁగ రాజుమనసుకోలఁదిని విభుఁడుం
జేడియఁ గూడి చరించెను, నీడయు రూపంబుఁబోలె నెయ్యం బలరన్ 109

వ. అంత నొక్కనాఁడు 110

సీ. మణిపంజరాంతరమంజుకీరశ్రేణి యాత్మీయవిజయంబు లభినుతింప
సరసవిలాసినీచామరానిలమున నలినీలకుంతలంబులు నటింపఁ
బ్రతిపన్నకామినీప్రౌఢగానక్రియారచనలు కర్ణపారణ మొనర్ప
రత్నసింహాసననూత్నప్రభారాజి తనతనుద్యుతులచే నినుమడింప
నంతిపురమున మండపాభ్యంతరమున, నంగనలు గొల్వఁ గొలువుండి యానరేంద్ర
సింహుఁ డుజ్జయినీపురశ్రీలఁ దలఁచి, యింపుమీఱఁ గళావతి కిట్టులనియె. 111

సీ. కాంచనపేటికాకర్పూరవీటికాలలితవధూటికావిలసనంబు
నీలశైలస్థూలనిబిడమహాభీలశుండాలఘీంకారశోభితంబు
సలిలతోంగకురంగజవతురంగతరంగమంగళహేషాసమంచితంబు
మన్మథసుకుమారమహితశుభాకారకలితరాజకుమారకలకలంబు
వేదశాస్త్రాదివిద్యాప్రవీణవిప్ర, జనమనోహరచిరనిజస్థానకంబు
ఘనతరైశ్వర్యవిజితాలకాపురంబు, నిఖిలఫలసాల ముజ్జయినీపురంబు. 112

ఉ. అపుటభేదనంబు సమదారిమనఃపుటభేదనక్రియా
లాపపటుప్రతాపరణలంపటసద్భటతోమరప్రభా
దీపశిఖాగళత్తిమిరదీప్తిదివానిశ మస్మదీయబా
హాపరిఖావృతంబు మన మక్కడ కేగుట యొప్పు నిత్తఱిన్ 113

వ. అనిన విని దరహసితవదనయై కళావతి నిజకళాకౌశలంబు మెఱయఁ గరంబు ప్రియం
బున నతనికరంబు కరంబునం గీలించి హృద్యానవద్యమందిరోద్యానసముద్యత్కాసా

రకనత్కనకమరీచిసముజ్జ్వలత్సారసనాళంబుఁ బ్రవేశించి యుజ్జ్వలోజ్జయనీపురవర
నరసలీలాకుతుకానుకూలకూలావనీరుహకుసుమవిసర మరిమళపరాగానురాగ సుఖప
రాయణశిలీముఖపక్షవిక్షేపణోద్ధూతమందమారుతసంచరణసమంచితసరోజవిరాజిత రా
జమార్గంబున నిర్గమించె నంత సైన్యసమేతుం డైనభట్టి చనుదెంచి సర్వాంగసంగతో
ర్వీతలం బగుదండప్రణామం బాచరించిన సాహసాంకమహీపాలుండు పులకకలికాకం
చుకితసకలాంగుండును హర్షబాష్పతరంగితనయనాద్యపాంగుండునునై పునః పునరా
లింగనంబు చేసి యాతనితో నిట్లనియె. 114

క. ఎట్టిదొకో సంసారము, నెట్టన నిముసంబుఁ బాయనేరనిమనలం
గట్టిఁడివిధి చూపోపక, భట్టీ యొన్నాళ్లు నిన్నుఁ బాయఁగఁ జేసెన్ 115

క. నావుడు సుమతితనూజుఁడు, పార్థివ్యము మెఱయ మనుజపతి కిట్లనియెన్
దేవర యొం దరిగిన నా, భావంబునఁ బాయకుంటఁ బాయుట గలదే. 116

వ. అని యిట్లు సల్లాపంబు లొనరించి యనంతరంబ. 117

సీ. ప్రకటదానోన్నిద్రభద్రేభములు గొల్వ నానామణిస్యందనములు గొల్వ
జవసత్త్వసుమహత్త్వచటులాశ్వములు గొల్వ బలసముద్భటవీరభటులు గొల్వ
ధర్మవిధానప్రధానోత్తములు గొల్వ సామంతమండలేశ్వరులు గొల్వ
వరవిలసనచారువారాంగనలు గొల్వ గాయకనాయకోత్కరము గొల్వ
నాత్మతరుణీసమేతుఁడై యరద మెక్కి, శ్రీమదుజ్జయనీసతీశ్రేణి పాణి
తామరసముక్తముక్తాక్షతప్రసక్త, నవ్యమణిమస్తకుండునై నగరు చొచ్చి 118

క. తనుఁ గొల్చి వచ్చువారల, ననురాగరసార్ద్రహృదయుఁడై గృహమునకుం
జనుఁ డని సతియును దానును, జననాయకుఁ డంతిపురికిఁ జనుసమయమునన్ 119

ఉ. నైజకటాక్షరోచులఁ గనత్కరమూలమరీచులం గుచ
భ్రాజితకాంతివీచులను బైకొని దీపశిఖాలిఁ బ్రోవఁగా
రాజితకంకణధ్వనుల రాగ మెలర్పఁగ నేర్పుతోడ నీ
రాజన మాచరించిరి పురంధ్రులు దంపతు లిచ్చ మెచ్చఁగన్. 120

ఉ. శ్రీయువతీధరాసతులఁ జెంది విహార మొనర్చు నాదినా
రాయణురీతిఁ బ్రీతి వెలయంగ ననంగవతీకళావతీ
తోయజపత్త్రలోచనలతోఁ నిరంతరసౌఖ్యవైభవుం
డై యఖిలప్రజావనపరాయణతన్ మతికెక్కె నంతయున్. 121

ఉ. పాడి సమస్తముం దొఁగడఁ బాయక యాశ్రమవర్ణధర్మముల్
జాడలు దప్పకుండ మతి సజ్జనరక్షణదుష్టశిక్షణ
క్రీడలె భూషణంబులుగఁ గీర్తి వహించె ధరిత్రి నవ్విభుం
డేడవచక్రవర్తి పదునేడవ రాజునునై మహోన్నతిన్ 122

చ. అతులితసామవాదసుఖితాఖిలబాంధవసత్కవీశ్వరా
శ్రితముగ నిత్య మా మహిమఁ జేర్చి చెలంగెను సిద్ధనార్యుఁ డీ
క్షితి నతిదానవైభవదశేషవిశేషకళాగమప్రభా
సితహితమంత్రసామ్యగుణశిష్టయథోచితదండనైపుణిన్. 123

క. భూరమణమంత్రిభాండా, గారసుహృద్దుర్గరాష్ట్రఘనబలవిభవో
దార మదమత్సరాదివి, కారవిదూరప్రకార కవితాకారా. 124

మంగళమహాశ్రీవృత్తము.

శ్రీమదుభయాన్వయవిశిష్టతరకీర్తి బుధశేఖరవిరాజితవివేకా
కామితఫలప్రకరకల్పితవితీర్ణిజితకల్పకసమాజసుగరత్నా
స్వామిహితకార్యగతిసంఘటననైపుణ విచారనయమార్గమహనీయా
సామజహయాదిబహుసంపదభిరామగృహసన్నిహితమంగళమహాశ్రీ.

గద్యము. ఇది శ్రీమదఖిలకవిమిత్ర పెద్దయయన్నయామాత్యపుత్ర శారదాదయా
విధేయ జక్కయనామధేయ ప్రణీతం బయినవిక్రమార్కచరిత్రం
బను మహాకావ్యంబునందు సర్వంబును నష్టమాశ్వాసము.

PRINTED AT THE ANANDA PRESS, MADRAS.